

กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย
ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

กานต์รวี แพทย์พิทักษ์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

กระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย
ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PARADIGMS OF ECOLOGICAL WAYS IN THAI CONTEMPORARY LITERATURES, SHORT
STORIES AND NOVELS DURING 2551–2560 B.E.

KANRAWI PHAETPHITHAK

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Thai
October 2022

Copyright 2022 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย
ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ของ กานต์รวี แพทย์พิทักษ์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพ็ญยุระ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรธน์ ศรียามัก)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. บุญยงค์ เกศเทศ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ดร. ศราวุธ หลอดดี)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560
ผู้วิจัย:	กานต์รวี แพทย์พิทักษ์, วิทยานิพนธ์: ศศ.ด. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ ศรียาภย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ ดร.วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์
คำสำคัญ:	กระบวนการทัศน์นิเวศวิถี, วรรณกรรมนิเวศวิถี, วรรณกรรมร่วมสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิดนิเวศวิถีและกลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 โดยใช้ตัวบทเรื่องสั้นและนวนิยาย ที่ตีพิมพ์ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2551-2560 จำนวน 126 เรื่อง มาใช้ในการวิจัย โดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบทซึ่งได้จากการอ่านเชิงวิเคราะห์ และแนวคิดความรู้นอกตัวบท และแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ แนวคิดนิเวศวิถี พบว่า ผู้แต่งมีการนำเสนอแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอที่มีความสอดคล้องกับเรื่องราวและชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศวิทยา มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านโครงเรื่องชีวิตความขัดแย้งและปมปัญหา ใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบผสมผสาน เรื่องสั้นและนวนิยายมีทั้งความสมจริงและจินตนาการของฉากและบทสนทนา โดยมีกลวิธีนำเสนอทั้งที่มีเอกลักษณ์และคล้ายคลึงกัน แนวคิดนิเวศวิถี มี 6 แนวคิด 1) แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง 3) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และ 6) แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน แนวคิดนิเวศวิถีทั้ง 6 แนวคิด เป็นความสำคัญของผู้แต่งที่ใช้ในการนำเสนอแนวคิดเพื่อสร้างจิตสำนึก และช่วยกระตุ้นเตือนผู้อ่านได้ตระหนักในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่จะช่วยธำรงรักษาระบบนิเวศของผืนโลกให้มีความสมบูรณ์สืบไป กลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถี มี 4 กลวิธี 1) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง 2) กลวิธีการนำเสนอโดยผ่านโครงเรื่อง 3) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร และ 4) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉาก กลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีทั้ง 4 กลวิธี เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งเลือกกระบวนการวิเคราะห์ และเลือกสรรการใช้กลวิธีตามแนวทางต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดแนวคิดของผู้แต่งสู่ผู้อ่านด้วยวิธีที่แยบยล โดยสอดแทรกให้ผู้อ่านซึมซับ เข้าใจ ตระหนักในความจริงแห่งนิเวศวิถี คุณค่าของสรรพสิ่ง เป็นวิถีทางที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงแนวทางในการรักษา พื้นฟูระบบนิเวศ ในการที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งในโลกได้อย่างสันติสุข

Title: PARADIGMS OF ECOLOGICAL WAYS IN THAI CONTEMPORARY LITERATURES, SHORT STORIES AND NOVELS DURING 2551–2560 B.E.

Author: Kanrawi Phaetphithak, Dissertation: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2022

Advisor: Associate Professor Dr. Warawat Sriyabhaya Co–advisor Professor Dr.Boonyong Kettthet
Dr.Warunya Yingyongsak

Keywords: Paradigms of Ecological Ways, Ecological Literature, Contemporary Literature

ABSTRACT

This research objective is to study an ecological concept and presentation process strategies for the ecological paradigm of contemporary Thai short stories and novels in the past decade, by collecting data from 126 stories that were published during 2551–2560 B.E. by using the knowledge concepts in the chapters obtained from analytical reading and the concept of knowledge outside the text and the concept of literary criticism analysis. The investigation results: In an ecological way concept, it was found that the authors presented concepts and presentation strategies that were consistent with the story and life that related to the ecology. The content is presented through the plot of conflicts, life, and problems. Use a blended narrative point of view. Short stories and novels have both the realism and imagination of the setting and dialogue, with unique and similar presentation strategies. The ecological way concept has 6 concepts. 1) The concept of nature. 2) The concept of realizing the value of life and everything. 3) The concept of culture and belief. 4) The concept of the crisis that is caused by human action. 5) The concept of conservation. 6) The Eco–development concept for sustainability. The six ecological way concepts are the author's priorities in presenting concepts to create awareness. And it encourages readers to realize proper concepts that will help maintain the ecosystem of the world to be perfect forever. There are 4 strategies for presenting the paradigms of ecological ways. 1) The strategies for presenting concepts through storytelling. 2) The strategies for presenting through the plot. 3) The strategies for presenting concepts through characters. 4) The strategies for presenting concepts through setting. Strategies for presenting the four paradigms of ecological ways. It is a strategy that the author chooses for the analytical thinking process and selects the use of strategies according to different guidelines. To convey the author's concepts to the readers in an ingenious way by inserting the reader to absorb, understand, and realize the truth of the ecological value of things. It's a way to assist readers access treatment guidelines. To restore the ecosystem and help humans to coexist peacefully with all things in the world.

กิตติกรรมประกาศ

การเดินทางบนเส้นทางการศึกษาครั้งนี้เต็มไปด้วยขวากหนามที่เกิดจากปัญหาสุขภาพ ซึ่งถ้าโหมมาหลายระลอก แต่อุปสรรคเหล่านั้นก็สลายหายไปด้วยความเมตตากรุณาอปรด้วยความมุ่งมั่นจากประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ทำให้ผู้วิจัยซาบซึ้งในนิยามความเป็น “ครู” ผู้ให้ความรู้ ตักเตือน แนะนำ และให้กำลังใจ อีกทั้งให้หยิบยืมหนังสือ ตำรา หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถข้ามพ้นอุปสรรคเหล่านั้นมาได้ แล้วได้พบได้สัมผัสกับความสำเร็จอันเปี่ยมสุข ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ให้ทั้งกำลังใจ ให้แง่คิดและแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ที่ทรงคุณค่า พร้อม ๆ กับการให้ยืมวรรณกรรมและหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ จำนวนมาก ด้วยความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นประโยชน์เป็นอันมากในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณ ดร.วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล กรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพ็ญยุระ ที่กรุณาเสียสละเวลา เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ศราวุธ หล่อดี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยเล่มนี้ให้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันต์ กุลโพบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณรี ปานศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล อาจารย์ ดร.สุริยา คำกุนะ อาจารย์ ดร.ประภาพร ธนกิตติเกษม ที่กรุณาตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยพงษ์ ทองดีนอก ที่เป็นกำลังใจพร้อมกำลังใจพร้อมช่วยตรวจทานบทคัดย่อทั้งในบทความและวิทยานิพนธ์ อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในการเดินทางเสาะแสวงหาวรรณกรรมแต่ละเล่มด้วยความยากลำบาก

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ก่องพงศ์ นามวัฒน์ ที่คอยแนะนำแนวทางในการเรียบเรียงและจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์นับตั้งแต่ต้นจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ หนูจักร ที่ช่วยตรวจทานบทความ บทคัดย่อ

เอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณพี่น้องเพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นพี่ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา ทุกคน ที่ช่วยกันเป็นแรงบันดาลใจต่อกันและกัน

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วรพจน์ ส่งเจริญ ผู้ซึ่งช่วยแก้วิกฤตปัญหาเรื่องต่าง ๆ ทุก ๆ ระยะของการจัดพิมพ์ให้ผ่านพ้นไปได้ ด้วยความโอบอ้อมอารีอย่างเต็มใจ

ขอขอบพระคุณอาจารย์พจนีย์ เพ็งเปลี่ยนผู้เป็นตั้งอาจารย์แม่ ผู้ซึ่งคอยห่วงใยและสอบถามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์จนจบจนกระทั่งแล้วเสร็จ

ขอขอบคุณสถาบันลูกโลกสีเขียวที่ให้ความอนุเคราะห์วรรณกรรมนิเวศวิถีที่หายาก

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรลุ วิริยาภรณ์ประภาส และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตริงตา แหลมสมุทร ผู้สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก

ขอขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่อนุเคราะห์ทุนการศึกษาระดับดุสิตบัณฑิตจบจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณคุณแม่วรรณี แพทย์พิทักษ์ และขอบคุณ คุณสรวิญญา แพทย์พิทักษ์

ที่สนับสนุนกำลังทรัพย์ทั้งยังเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในระหว่างการรักษาตัว ทำให้มีโอกาสกลับมาสอบและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบพระคุณและรำลึกถึงคุณพ่ออรรณพ แพทย์พิทักษ์ ผู้ล่วงลับ ลูกขอขอบคุณความสำเร็จนี้เป็นเครื่องบูชาคุณของพ่อและแม่ ด้วยความเคารพรักยิ่ง

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณนักเขียนทุกท่านที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาแสดง กระบวนทัศน์นิเวศวิถีอันมีคุณค่าทั้งในด้านเนื้อหา วรรณศิลป์ และกระตุ้นสำนึกรักธรรมชาติเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยโลก

กานต์รวี แพทย์พิทักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	12
ขอบเขตของการวิจัย	12
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	13
กรอบแนวคิดของการวิจัย	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรม.....	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและ นวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62

การวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4 แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560.....	64
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ	65
แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง	74
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ.....	77
แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์.....	111
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	124
แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน.....	133
บทที่ 5 กลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วม สมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560.....	172
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง.....	172
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง	184
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร.....	193
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้นาม	215
บทที่ 6 บทสรุป.....	240
สรุปผลการวิจัย	240
อภิปรายผลการวิจัย.....	244
บรรณานุกรม	251
ภาคผนวก.....	260
ภาคผนวก ก แบบเก็บข้อมูลแนวคิดในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น และน ิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560	261
ภาคผนวก ข แบบเก็บบันทึกข้อมูลกลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรม เรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560	264
ประวัติผู้วิจัย	266

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	แสดงเนื้อหาและแนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560..... 159

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework).....	15
---	--	----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นงานหนังสือที่มีรูปแบบเป็นงานประพันธ์ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ที่กวีได้ถ่ายทอดอารมณ์ จินตนาการ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแรงกระตุ้นทางธรรมชาติ เหตุปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับชีวิต ปัจจัยทางศาสนาและคำสอน สภาวะของการเมืองการปกครอง สังคม และการถ่ายทอดวัฒนธรรม การบันทึกเรื่องราวของการศึกษา ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ รวมถึงการถ่ายทอดอารยธรรม โดยที่กวีหรือนักเขียนมีการใช้ ถ้อยคำหรือศัพท์กวี แสดงความสามารถในการนำเสนอความจริงของชีวิต เพื่อนำเสนอและ วิเคราะห์มนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งและแยบยลในรูปแบบต่าง ๆ

มนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างสอดคล้อง ด้วยระเบียบของธรรมชาติ เรียกว่า ระบบ สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ที่อยู่อาศัย ต้นไม้ สายน้ำ และนามธรรม เช่น วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ สิ่งแวดล้อมทั้งสองแบบต่างมีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกัน เป็นปัจจัยเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลาย อีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรวัฏจักรที่เกี่ยวโยงไปทั้งระบบ ซึ่งก็คือ ระบบนิเวศ เป็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับถิ่นที่อยู่และสิ่งแวดล้อม

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบัน คือ ความเสื่อมโทรมของสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหลายรูปแบบ คือ ในรูปของการหมดไปและความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นภาวะมลพิษ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นเรื่องของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นผล ตามมาจาก การที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต้องเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ ผลของการพัฒนาทำให้เกิดปัญหารุนแรงด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นในบางส่วนของโลก ภาวะมลพิษ ที่เกี่ยวกับน้ำ ทรัพยากร ธรรมชาติที่เสื่อมสลายและหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ ป่าไม้ พืช สัตว์ ทั้งที่เป็นอาหารและที่ควรอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษา การตั้งถิ่นฐานและชุมชน ของมนุษย์ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้มีการบริโภค ทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต และมีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้น ตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากร มาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณน้อยลง เนื่องจากมีการใช้

ทรัพยากรกันอย่างไม่ประหยัด ป่าไม้ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำ ปัจจุบันทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมกันมากที่สุด เพราะประเทศใดเกิดภาวะวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม ย่อมตกอยู่ในสายตาของชาวโลก แสดงให้เห็นว่าประเทศขาดนโยบายและการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ ในแง่ของเศรษฐกิจเมื่อเกิดวิกฤติต่าง ๆ ผลจากวิกฤตินั้น ๆ ย่อมไม่เป็นที่ไว้วางใจของนานาชาติ

จะเห็นได้ว่าจากที่กล่าวมาข้างต้น มนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมล้วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ ดังปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงเวลาที่การปฏิวัติอุตสาหกรรมเริ่มส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ตัวอย่างรจนาข้อความในความเรียงเรื่อง “การเดิน” (“Walking”) ของ เฮนรี เดวิด ทอโร นักประพันธ์ชาวอเมริกัน ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1862 ถอดความโดย พจนา จันทรสันติ (2536 อ้างอิงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2559) ว่า

“ไหนเล่าคือวรรณกรรมที่อาจแสดงออกถึงธรรมชาติได้อย่างหมดจดสิ้นเชิง ถ้ามีอยู่ คนผู้นั้นคงจะเป็นกวีซึ่งอาจพึงพาช่วงใช้สายลมและธารน้ำให้ช่วยพูดแทนเขาได้ เขาคือผู้ตอกตรึงถ้อยคำลงในความหมายปฐมกาลของมัน ดุจดั่งที่ชาวไร่ตอกหลักซึ่งถูกน้ำค้างแข็งทำให้โยกคลอนให้แน่นอีกครั้งในฤดูใบไม้ผลิ เขาคือผู้ที่จะใช้ถ้อยคำอย่างตรงความหมายดั้งเดิมทุกครั้งที่ใช้ ปลูกมันไว้ในหน้ากระดาศ กลบดินที่โคนต้นให้มันหยั่งรากลง ถ้อยคำของกวีเช่นนี้จะเต็มเปี่ยมด้วยความจริง สดใหม่ และเป็นธรรมชาติ คล้ายดั่งจะแตกตาผลิบานใหม่ขึ้นทุกครั้งเมื่อฤดูใบไม้ผลิใกล้มาเยือน แม้ว่าที่จริงแล้วมันจะถูกชุกซ่อนบดบังอยู่ในระหว่างกระดาศปกเก่า ๆ อับสองแผ่นในท้องสมุดก็ตาม มันจะออกดอกเบ่งบานและติดผลขึ้นตามชนิดและเฝ้าพันธุ์ของมัน ขึ้นที่นั่นทุกปี ปรากฏขึ้นแก่ใจของนักอ่านผู้ซื่อ ผู้รักในธรรมชาติ”

(ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2559, หน้า 1-3)

ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ ได้แสดงความเห็นว่า ในนัยแรกข้อความนี้ สื่อถึงความปรารถนาของทอโรที่จะเห็นวรรณกรรม ซึ่งมีใช้เพียงนำเสนอธรรมชาติอย่างลัดขี้อยู่ แต่ยังให้ออกาสแก่ธรรมชาติในการเอื้อนเอ่ยถ้อยคำเพื่อแสดงตนให้มนุษย์ได้ประจักษ์ ในนัยที่สองข้อความนี้สะท้อนให้เห็นความคิดของทอโรต่อคุณลักษณะของกวีอุดมคติ กล่าวคือ กวีที่แท้จริง

สามารถหล่อหลอมตัวตนของเขาเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันธรรมชาติ ร้อยเรียงธรรมชาติให้กลายเป็น ถ้อยคำที่ “พูดแทน” กวีได้ และถ่ายทอดความหมายของธรรมชาติผ่านภาษาที่เป็นธรรมชาติ เพื่อที่จะปลูกถ้อยคำเหล่านี้ลงในหน้ากระดาษ ให้เป็นเสมือนต้นอ่อนที่จะผลิดอกออกใบในหัวใจ ของผู้อ่านที่รักธรรมชาติเฉกเช่นกัน (คารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2559, หน้า 1-3)

หลังจากนั้นในปีคริสต์ศตวรรษ 1972 (พ.ศ. 2515) โลกเริ่มตระหนักถึงความสำคัญ ของสิ่งแวดล้อม สมาชิกสหประชาชาติ 113 ประเทศ ประชุมสหประชาชาติว่าด้วย สิ่งแวดล้อม มนุษย์ (United Nations Conference on the Human Environment) ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน 20 ปีต่อมา (มิถุนายน 1992) การประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศ บราซิล ประเทศที่เข้าร่วมประชุม 118 ประเทศ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและ การพัฒนา (Environment and Development) เมื่อสิ้นสุดการประชุมประเทศที่ลงนามในสนธิสัญญา มีทั้งหมด 153 ประเทศ ลงนามในสนธิสัญญาทางชีวภาพของโลก และยังเห็นชอบให้ประกาศ หลักการแห่งสิ่งแวดล้อมและวางแผนปฏิบัติการสำหรับทศวรรษ 1991-1999 และศตวรรษที่ 21 เพื่อดำเนินการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน มีสองแนวคิด คือ ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและ ให้ความสำคัญด้านคน (สุภาณี ตันติศรีสุข, 2555, หน้า 2)

ในยุคที่โลกให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมนี้เอง นักเขียนวรรณกรรมของไทยต่างมี บทบาทและให้ความสำคัญในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เช่น

ในปีพุทธศักราช 2554 อุดม วิเศษสาคร เขียนนวนิยายเรื่อง **คนปลูกป่า** เป็นการ ถ่ายทอดเรื่องราวของคน ๆ หนึ่ง และอีกหลายคนที่ทำหน้าที่ปลูกป่า เหตุผลของการปลูกป่า ของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามความนึกคิดของแต่ละคน คนปลูกป่าคือผู้ที่รักและหวงแหน ผืนป่ายิ่งชีวิต ไกลชิด ผูกพัน ดูแลรักษา ประหนึ่งสิ่งที่รักขณะที่ปลูกต้นอ่อนแต่ละต้นลงดิน เขารู้สึกได้ถึงความรัก ความอาทร ที่ผืนป่าและแผ่นดินมีให้ต่อทุกชีวิต เป็นเสมือนแม่ของทุกชีวิต ป่าทั้งผืนใหญ่โตยิ่งนักเมื่อเทียบกับสองมือสองขาของกลุ่ม “คนปลูกป่า” แต่พวกเขาก็ไม่เคยย่อท้อ ที่จะดูแลรักษามันไว้ด้วยจิตวิญญาณของความรักและตระหนักถึงคุณค่าของผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ หรือผลกระทบของผืนป่าที่ถูกทำลาย

มนตร์รักอ่าวทองคำ เป็นผลงานนวนิยายของ ปรีทรรศ หุตางกูร ในปีพุทธศักราช 2556 สะท้อนปัญหา ทำทนายจิตสำนึก นักเขียน มีลีลาเสียดสีปัญหาสังคมเป็นเอกลักษณ์ในการเล่า ปัญหาผ่านงานวรรณกรรมนักเขียน มีการดำเนินเรื่องนั้นจริงจัง เพราะหยิบยกเอาเรื่องจริง ที่เกิดขึ้นมาสร้างเป็นโครงเรื่อง และเป้าหมายของการเสียดสีนั้นก็ชัดเจนจับต้องได้

มนตรีรักอ่าวทองคำ เป็นเรื่องราวความรักของบ๊ิก นายก อบต. หม่อมแห่งตำบลบ้านท้าย กับเพลินดาว เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์สาวแห่งบริษัท “แจฟรอน” ผู้ดำเนินธุรกิจขุดเจาะน้ำมันข้ามชาติ นวนิยายมีเนื้อหาเข้มข้นและทันสมัยอย่างมาก พูดถึงปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเกิดขึ้น เมื่อบริษัทแจฟรอน พยายามเข้ามาสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันบริเวณนอกชายฝั่งอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่ซึ่งคนในท้องถิ่นเรียกขานกันว่า “อ่าวทองคำ” เพราะเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งทำกินของชาวบ้านผู้ยึดอาชีพประมงชายฝั่งมานานหลายชั่วอายุคน) การเข้ามาสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติ และทำลายแหล่งทำกินของคนในท้องถิ่น เกิดเป็นการต่อสู้สองขั้วระหว่างกลุ่มคนหัวอนุรักษ์ ที่ต้องการปกป้องท้องถิ่นจากความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม กับกลุ่มคนหัวก้าวหน้า ที่เชื่อมั่นว่าการเข้ามาของบริษัทข้ามชาติจะเป็นการพัฒนาและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน

มนตรีรักอ่าวทองคำ สะท้อนให้เห็นวิธีการต่าง ๆ มากมายที่บริษัทยักษ์ใหญ่ใช้เพื่อซื้อใจคนให้หันมาสนับสนุนการขุดบ่อน้ำมันของตน ไม่ว่าจะเป็นการให้บสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน หรือศูนย์ราชการทั้งหลาย การให้ทุนการศึกษา การให้บสนับสนุนค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ (ในเรื่องบอกว่าแทบทุกที่เต็มไปด้วยป้ายสนับสนุนจากแจฟรอน) หรือแม้แต่การซื้อตัวแกนนำฝ่ายต่อต้าน ด้วยการให้เงินและจัดทริปดูงานต่างประเทศเป็นข้อแลกเปลี่ยน ตรงนี้เองที่ตัวละครเพลินดาว นางเอกของเรื่อง ได้มีบทบาทโดดเด่นอย่างมาก เธอได้แสดงภาพของแจฟรอน ในฐานะเศรษฐกิจบุญ ที่พร้อมสนับสนุนทุกความต้องการของคนท้องถิ่นเพื่อแลกกับการทำประชาพิจารณ์ให้สร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันได้ ตัวละครเพลินดาวและบริษัทแจฟรอน มีลักษณะนิสัยแบบเดียวกัน คือ พร้อมทำทุกสิ่งเพื่อบรรลุเป้าหมาย แม้แต่ความรักที่เธอมีให้นายกบ๊ิก ล้วนแต่เกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์เท่านั้น

ตัวละครนายกบ๊ิก จะมีบุคลิกแตกต่างจากผู้นำในอุดมคติแบบที่ควรเป็นพระเอกทั้งหลาย เพราะไม่ได้เป็นคนเอาถ่านมาตั้งแต่เริ่ม แต่ต้องจับพลัดจับผลูมาลงสมัครเลือกตั้งแบบไม่เต็มใจ เขาจึงไม่ใช่คนที่ต่อสู้เพื่อท้องถิ่นโดยกำเนิด มีหน้าซ้ำยังเป็นคนที่รีไปรับความช่วยเหลือจากแจฟรอน ตอนที่งบประมาณจากรัฐอนุมัติไม่ทันใจอีกด้วย แต่พอได้ลงไปสัมผัสคลุกคลีกับชาวบ้านอย่างจริงจัง นายกบ๊ิกก็เริ่มเข้าใจปัญหา และเริ่มตระหนักว่าในฐานะผู้นำท้องถิ่น เขาควรจะทำอะไรได้บ้างเพื่อปกป้องบ้าน เพราะเขาต้องเลือกระหว่างบทบาทที่ถูกต้องกับคนรักที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม ถึงแม้จะมีพล็อตแบบรัก ๆ ใคร่ ๆ แต่มนตรีรักอ่าวทองคำก็ให้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เป็นฉากของเรื่องอย่างละเอียด รวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อแท่นขุดเจาะน้ำมันถูกสร้าง นอกจากนี้ ภาครัฐกลับไม่ได้ยื่นข้างประชาชนในท้องถิ่นเลยแม้แต่หน่อย กลับอ้าง

ความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีมากกว่าความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองระดับชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และใครต่อใคร น้ำเสียงของผู้เขียนถ่ายทอดราวกับว่าคนเหล่านั้นถูกซื้อตัวและหลงกับอำนาจของเงินตรา จึงยินยอมให้บริษัทข้ามชาติมากระทำย่ำยีทรัพยากรของประเทศไทยได้อย่างหน้าตาเฉย โดยไม่ได้รู้สึกสำนึกผิดแต่อย่างใด

มนตรีรักอ่าวทองคำ เป็นนวนิยายไทยเรื่องหนึ่ง que แสดงบทบาทของวรรณกรรมในฐานะสื่อสะท้อนปัญหาสังคม ชื่อบริษัทแจฟรอน เป็นชื่อที่ถูกบิดไปจากเป้าหมายเสียดสีที่แท้จริงสำหรับการให้ป้ายสนับสนุนจากบริษัทเหล่านี้ ควรตระหนักคิดว่าเจตนาที่แท้จริงของพวกเขาคืออะไร และสิ่ง que เขาจะถอนทุนได้มากมาขายมหาศาลสักแค่ไหน และที่สำคัญนวนิยายเรื่องนี้ยังกระตุ้นสำนึกรักสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่านได้อย่างดี ให้แง่คิดมุมมองของความเจริญที่อาจต้องแลกด้วยการทำลายธรรมชาติ

นวนิยายเรื่อง **บ้านในโคลน** ของ กิตติศักดิ์ คเชนทร์ ที่เขียนใน พ.ศ. 2559 เล่าถึงที่มาก่อนจะเป็นหนังสือเล่มนี้ บ้านในโคลน เป็นบ้านในความทรงจำ ของ กิตติศักดิ์ ย้อนกลับไปยังหมู่บ้านเล็ก ๆ ในหุบเขา อ.พิบูล จ.นครศรีธรรมราช เขาคือเด็กชายวัยวัย 4-5 ขวบ ที่ประสบเหตุการณ์น้ำท่วมซุงถล่ม บ้านของพ่อพังลง และเรือนของปู่ก็พังลงด้วย ไม่เฉพาะบ้านของพวกเขา แต่บ้านทุกหลังในหมู่บ้าน จมหายไป ในทะเลโคลนท่ามกลางกระแสซุงนับหมื่นตัน

อีกภาพหนึ่ง que จำได้และผุดขึ้นมาในความทรงจำเสมอ คือ ภาพที่พ่อแบกเขาข้ามทะเลซุงที่สูงท่วมหลังคา หลังเหตุการณ์น้ำท่วมซุงถล่ม ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นราบกลอง พ่อแบกลูกชายคนโตเดินบนท่อนซุง เดินผ่านเจ้าหน้า que ที่กำลังลงพื้นที่เรื่องราวผสมผสานเค้าโครงจากภัยพิบัติ ทว่าจุดเริ่มเรื่อง คือ เมื่อต้นปี que พ่อได้ลงเสาเอกของบ้าน ความหวังความฝันของพ่อ และเหตุการณ์ que เป็นไป ในที่สุดพวกเขาต้องมาอยู่บ้านสงเคราะห์ที่ทางการสร้างให้บ้านกับที่ดิน 1 งาน เหมือนกับเพื่อนบ้านในหมู่บ้านใหม่อีก 200 หลังคาเรือน

บ้านในโคลน ถูกเล่าในมุมมองผู้ประสบภัย อยู่และดำรงอยู่ในฐานะผู้ประสบภัย ช่วง 3 ปีแรกที่บ้านสงเคราะห์สร้างไม่เสร็จ ลำบากกันมาก ปู่ต้องออกจากบ้านที่น้ำท่วม มาสร้างเพิงพักด้วยการเอาไม้ไผ่มาสร้างเป็นบ้านชั่วคราว ความช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากโลกภายนอก

บ้านในโคลน คือ นิยายที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมเล่าเรื่องให้ภัยพิบัติจากธรรมชาติได้บอกเล่าถึงตัวเอง ขณะเดียวกันเขาก็อยากเล่าถึงความ เป็นมนุษย์ในภัยพิบัติที่สะท้อนทั้งความโกลา ความเห็นแก่ตัว ความเมตตา ความ เป็นห่วงเป็นใย และความหวัง ทุกวันนี้ภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้นไม่เฉพาะเมืองไทย นี้คือบรรทัดแรกของหนังสือบ้านในโคลน “พ่อกำลังสร้างบ้านใหม่ แม่มีรอยยิ้มเต็มใบหน้าในวันที่เสาต้นแรกยืนขึ้น” เป็นจุดเริ่มต้นความสุขที่กิตติศักดิ์ได้ย้อนมองกลับไป

เป็นมุมมองของนักเขียน ชื่อ กิตติศักดิ์ คชนนท์ ที่ต้องการบอกสังคมโลกว่า “ผมอยาก
ให้คนมองเห็นความเป็นมนุษย์ในภัยพิบัติ เมื่อเกิดภัยพิบัติเราไม่มีเวลามาโทษหรือโกรธเกลียด
กันอีกต่อไปหรอก เราต้องมาช่วยกัน เพื่อที่เราจะเอาชีวิตรอด และเราต้องช่วยกันเพื่อไม่ให้มัน
เกิดขึ้นอีก”

ในส่วนของเรื่องสั้น ในช่วง พ.ศ. 2551 เป็นต้นมานั้น ก็มีจำนวนมาก เช่น **รางวัลจากป่า**
ของณัฐวัฒน์ อุทังกร เขียนใน พ.ศ. 2553 ในเล่มประกอบด้วยเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับป่าเฉพาะในปี
พ.ศ. 2551 จำนวน 14 เรื่อง คือ คนรักธรรมชาติ ที่ดินทำกิน รางวัลจากป่า ที่สงบ ป่าอันตราย
ใครจะทำ บ้านแสนสุข ศิลข์อสี แพชั่นศิลปิน อาหารป่าจานเด็ด โดดเดี่ยวเที่ยวป่า สายเลือดนักล้า
เอาละวะชัดขึ้น หนานบุญชายขาว

เนื้อหาโดยสังเขปโดยรวมนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึง ในปัจจุบันพื้นที่ป่าอันเป็นที่อาศัยของ
สัตว์ป่าของประเทศเรา ได้ถูกทำลายไปจนเหลือเพียงราวสิบเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ประเทศ
แถมในพื้นที่ป่าอันน้อยนั้น ยังถูกจัดสรรให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและ
เอกชน แม้แต่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติบางแห่ง ก็ยังมีหมู่บ้านชาวบ้าน
ตั้งอยู่ อีกทั้งพวกเก็บของป่าและพวกชอบเที่ยวป่าด้วยตัวเอง รวมไปถึงสารพัดกิจกรรมของ
มนุษย์อีกมากที่นิยมเข้าไปทำในป่า สัตว์ป่าจึงต้องถอยร่นไป สัตว์ป่าหลายสายพันธุ์ได้สูญหาย
ไปแล้วจากพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยไม่มีการประกาศเป็นทางการ การมีอยู่ของสัตว์ป่าเล็ก ๆ ที่ไม่
น่ารัก มักถูกมองข้ามไม่เห็นคุณค่า เช่น พังพอน กระต่ายพื้นเมือง กิ้งก่า กูเขี้ยว นกต่าง ๆ และ
แมลง สัตว์เล็ก ๆ เหล่านี้ ยังมีอาศัยอยู่ตามพื้นที่ป่าที่ถูกเรียกว่า ป่าเสื่อมโทรม เป็นพื้นที่ป่า
ซึ่งไม่สามารถ “ทำเงิน” ให้ใคร จึงถูกคนบุกรุกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เข้าไปถางยึดเป็นของตัวเอง
หรือไม่ก็เป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการชูประเด็นที่ทำกินเพื่อหาเสียง และท้ายที่สุดก็ตกเป็น
ของคนรวยหรือคนที่มีอำนาจในบ้านเมือง ที่จะตามเข้าไปซื้อไว้เมื่อได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่สุด
และเมื่อถึงขั้นตอนนั้นก็ยากที่ว่าจะได้ป่ากลับคืน

ผู้เขียนเสนอมุมมองว่า การเขียนเรื่องอนุรักษ์สัตว์ป่าของตนเองนั้น หากเปรียบเทียบกับ
พลังการทำลายล้างธรรมชาติของโลกในยุคนี้ มันก็เป็นเพียงลมหายใจของแมลงเล็ก ๆ ที่ไม่
อาจต่อการกับพายุใหญ่ที่ถาโถมได้ แต่ผู้เขียนก็ยังเชื่อว่าลมหายใจแมลงเล็ก ๆ นี้หากรวมกัน
มาก ๆ เข้า ลักวันอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมาได้ เพราะมันเป็นหน้าที่ของเรา
ที่จะต้องส่งมอบโลกที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขแก่ลูกหลานของเราในอนาคต

ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย พิบูลศักดิ์ ละครพล ได้เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2556 เนื้อหาเป็น
ความหลากหลายเรื่องราวของความรู้สึก ความจริงที่อาจไม่ตรงตามเหมือนภาพฝัน ดังปรากฏ
บนปกของหนังสือว่า เมื่อชนบทไม่โรแมนติก ชีวิตดำเนินไปตามความจริง ประกอบไปด้วยเรื่อง

ความในใจของผู้ยืนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย ขอบฟ้าเขตฝัน ณ ที่รักมีสายรุ้ง อาณาจักรรัก อาณาจักรหัวใจ ทุ่งร้างและทางเถื่อน หัวใจที่เปราะบางและเต็มไปด้วยรุปรุน บางครั้งคนเรา จำต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไปกาลครั้งหนึ่ง คนแปลกหน้าของแม่น้ำและขุนเขา บึงใหญ่ในหุบเขา ชนเผ่าเร่ร่อนผู้แพะจรมาจากหัวใจ ดอกไม้ร่วงดวงดาวอาตุร ในอ้อมกอดของขุนเขาและท้องทุ่ง การดำเนินเรื่องเกิดขึ้นบนผืนน้ำต่าง ๆ เช่น น้ำแม่ใจ ที่หล่อเลี้ยงช่วงเวลาวัยเด็กของพิบูลศักดิ์ ละครพล ก่อนที่เขาจะออกเดินทางเร่ร่อนไปบนเส้นทางของศิลปิน นักเขียน นักแต่งเพลง คนทำหนังสือ และคนดนตรี เป็นเวลานาน และย้อนกลับมายังสายน้ำต้นกำเนิดอีกครั้งหนึ่ง และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสายน้ำและผู้คน อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เรียกกันว่า การพัฒนามันทำให้เขารู้สึกว่า สิ่งสำคัญเมื่อวันวารของเขาได้ถูกขโมยไป

“บึงใหญ่ในหุบเขา” ได้บอกเล่าเรื่องราวความสัมพันธ์ของเพื่อนรัก น้อยขุนและสมหมาย ในช่วงเวลาที่สวยงามสำหรับเด็กคนหนึ่งบนลำน้ำอันชุ่มชื้นและเต็มไปด้วยชีวิต ที่เด็กคนหนึ่งได้เติบโตขึ้น ด้วยเรื่องเล่าต่าง ๆ อาถรรพ์แห่งสายน้ำ คำสอนอันเรียบง่ายลึกซึ้ง และเสียงสังวาสของปลาในฤดูผสมพันธุ์ และความสุขจากรสชาติปลาอย่างเกลือ ซึ่งไม่มีที่ไหนอร่อยล้ำเท่า

หลายเรื่องเล่าใน**ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ทำให้ได้รู้ว่า เราต้องสูญเสียอะไรไปบ้าง เพื่อแลกกับบางสิ่งที่คุณคนนี้ให้ค่า

“...พวกนี้อยู่ไหนตอนดอยเหือดดอยเหี้ยนหมด มันคุ้มกันไหมแลกผืนป่าใหญ่กับกระหล่ำปลีกลีโลละบาท...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 200)

“...ต่อไปคงได้มีคนฆ่ากันเพราะแย่งชิงน้ำ...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 242)

“...ต่อมาแม่ก็ยังถามผมอีกว่า พวกนั้นชูดบ่อน้ำหรือเปล่า ผมตอบแม่ว่า เปล่า พวกเขาเอาเงินที่ถูธนาคารหมู่บ้านไปซื้อโทรทัศน์...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 44)

“...ชาวบ้านเหมือนปลาในข้อง หนีไม่ได้ หายใจไม่ออก ได้แต่กรอกตา...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 156)

คงเหมือนคำพูดของแม่ใน “บึงใหญ่ในหุบเขา” ที่บอกว่า “เรานั่งทับสิ่งไหนอยู่ เราก็จะมองไม่เห็นสิ่งนั้น จนเมื่อสูญเสียมันไปแล้วนั่นแหละ เราถึงจะนึกถึงและปรารถนาได้กลับคืนมา ทว่านั่นอาจเป็นสิ่งที่ยากเกินกว่าจะเกิดขึ้นได้ในชั่วชีวิตของคน ๆ หนึ่ง”

พิบูลศักดิ์ ละครพล เขียนถึงการปรากฏของการพังทลายสำหรับคนที่ดวงตาเคยเห็น แต่ความงามของสถานที่เหล่านั้น ความรู้สึกที่พลันบังเกิดคงไม่พ้นหัวใจสลาย แต่กระนั้น พิบูลศักดิ์ ละครพลยังคงไม่สิ้นหวัง มีการเปรียบเทียบไว้ใน “บึงใหญ่ในหุบเขา” ว่า “คนเราก็ไม่ต่างจากปลาที่เมื่อถึงเวลาก็ต้องย้อนกลับสู่สายน้ำแหล่งกำเนิด “...หม่อมบุษย์ก็เถอะ ล้วนมีวงจร

แห่งชีวิต หมุนเวียน ไม่ต่างจากปลาในกระแสน้ำชีวิต... มีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดคู่กัน เวลาแห่งการคิดฝันและทบทวน เวลาแห่งการหวนคืนกลับ...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 161-162) แม้ว่าจะเป็นการพูดถึงการเดินทางของตัวเองที่ถึงเวลาวกกลับสู่หมู่บ้านซึ่งจากมานาน แต่อีกส่วนหนึ่งเขากำลังพูดถึงแก่นอันจริงแท้ มนุษย์โหยหาธรรมชาติ เราแค่หลงทางไปในโลกวัตถุเพียงแต่สักวันเราจะย้อนคืนสู่ธรรมชาติอีกครั้งอย่างรู้คุณค่า และรู้ค่า ดังเช่นข้อความที่กล่าวว่า

...ผมมาตื่นรู้มีสติคิดได้ก็เมื่อเวลาผ่านไปนานเนิ่นและผมเปลี่ยนวิถีชีวิต คนเมืองกลับมาปลุกกระท่อมลอมฟางอยู่กลางทุ่ง คิด ๆ ก็น่าขัน สิ่งทีพวกนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่นี้ เน้นชวนกลับหลังหันไปหาเป็นสิ่งที่มียุ่มีมานานกาลแล้ว ในสังคมชนบทบ้านเราไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจศีลธรรมหรือเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ที่เน้นการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับฐานทรัพยากร คือพื้นแผ่นดินภูเขา แม่น้ำ หนองบึงของตนซึ่งเป็นฐานชีวิตที่ยั่งยืน ไม่ว่าจะระบบเศรษฐกิจของโลก จะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตามพวกเขาก็ยังหาปลา หาหน่อไม้ เก็บเห็ด เก็บยอดผักหวานป่า ทอผ้า ดำนาปลูกข้าว เอาแสง เอามือ (ลงแขก) แลกเปลี่ยนผลผลิต และแบ่งปันทำบุญเมื่อมีกินและเหลือเก็บ.... เงินมีบทบาทน้อยมากในสังคมชนบทยุคกาลจิตวิญญาณจิตใจและศาสนาถูกให้ค่ามากกว่าเงินตราวัตถุ... พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเราหรือบรรพบุรุษของทุกชนเผ่าก็เช่นกัน ล้วนปลูกฝังให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์ (ที่ยิ่งใหญ่) ที่จะอยู่กับธรรมชาติแวดล้อมที่ยิ่งใหญ่ให้ได้ด้วยลำแข้งตัวเอง พึ่งพาตนเอง อยู่อย่างผสมกลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติ พออยู่พอกินในถิ่นฐานชุมชนตนเองอย่างมีความสุขสงบตามอัตภาพ มากกว่าสอนให้แย่งแข่งขันหรือละโมภโลภมาก โคนล้มทำลายธรรมชาติ...

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 161-162)

‘เงือก’ จากรวมเรื่องสั้นคัดสรรของ เกริกศิษฐ์ พละมาตร์ พ.ศ. 2557 ที่ถ่ายทอดตำนานของ ‘เต่าตะโหมด’ ชายชราที่สามารถพูดดำถ้ำว่ายได้ผิวน้ำราวกับเป็นปลา และต้องหาทางเอาคืนวิถีการประมงแบบใหม่ที่จะทำให้สายน้ำถูกทำลายไปโดยไม่อาจฟื้นคืน

เกริกศิษฐ์ พละมาตร์ มีมุมมองวิถีเกษตรกรที่มีนายทุนเข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านชนบท

...ผมพอเดาออกว่าปลาที่เลี้ยงกันทุกบ้านคงเป็นปลากระชังไม่พ้นเป็นโครงการของบริษัทเกษตรยักษ์ใหญ่ทั้งหลายที่เข้ามาอบรมวิธีดูแล ผลักภาระให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายเลี้ยงทั้งยังต้องรับความเสี่ยงเอง จนถึงเวลาเก็บผลผลิตบริษัทจึงเข้ามารับซื้อตามราคาที่กำหนดเอง โดยหักค่าอาหารเม็ดสำเร็จรูปซึ่งบริษัทเป็นผู้ผูกขาดขายให้ค่ายาค่าอื่น ๆ อีกอีกปาละ ผมมองเห็นไปถึงอนาคตว่าจุดจบจากการเลี้ยงปลากระชังของหมู่บ้านนี้จะเป็นอย่างไร...

(เกริกศิษฏ์ พละมาตรา, 2558, หน้า 32)

...จุดนี้ทอดสายตาออกไปไม่กี่กิโลเมตรเห็นลำน้ำอ้อมจากด้านขวามือโค้งเป็นวงไปตามทุ่งหญ้าเลี้ยงวัวที่แซมด้วยตอไม้ระเกะระกะเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่ ตอไม้งาม ๆ ถูกชาวบ้านซุกซนจนหลงเหลืออยู่น้อยเต็มทีเหลือแต่ตอกระดากต่างคดงอไม่งาม ทำให้ทัศนียภาพที่เคยน่าดูในอดีตกลายเป็นยิ่งหดหูไปด้วย แต่ที่ชวนให้ตื่นตระหนกยิ่งกว่าคือทั้งสายน้ำเต็มไปด้วยกระชังปลาเรียงรายเป็นจุดคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของลำน้ำ มองผาดเหมือนแผลพุพองที่ยากเยียวยา

...ผมเห็นสามล้อวิ่งฝุ่นตลบบรรทุกกระสอบอาหารปลาลงไปทางท่าน้ำไม่ขาดสายนึกถึงอาหารปลาที่ขนส่งไปละลายในสายน้ำทุกวันจนยากประมาณถึงบ้านนี้ลงไปตกตะกอนอยู่หน้าดินมากมายแค่ไหนแล้วผมรู้สึกจุกอยู่เต็มหัวอกเมื่อล่วงรู้ว่ากาลเวลากำลังนำพาหายนะมาสู่สายน้ำ...

(เกริกศิษฏ์ พละมาตรา, 2558, หน้า 33)

การสอดแทรกความรู้ เช่น ...ปลาสวย คือ ปลาหากินซากที่ตกจากพื้นน้ำลงสู่หน้าดิน หากที่นี้เต็มไปด้วยปลาสวย น่าจะส่งสัญญาณไม่ดีนักเพราะเป็นปลาที่มีความอดทนสูงจนรอดอยู่ในทุกสภาพแสดงว่าน้ำคงใกล้เน่าเสียเต็มที (เกริกศิษฏ์ พละมาตรา, 2558, หน้า 34)

จากตัวอย่างของงานวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งสิ้นล้วนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมของนักเขียนวรรณกรรมของไทยมีบทบาทและให้ความสำคัญและเสนอแนวคิดและมุมมองต่าง ๆ ในเรื่องนิเวศวิถีเป็นอันมาก เป็นรากฐานแห่งวรรณกรรมไทยร่วมสมัยซึ่งนับเป็นแนวทางของความหวังที่จะใช้วรรณกรรมเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการกู้วิกฤติสิ่งแวดล้อมโลกต่อไป

วิกฤตสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยและระบบนิเวศมีอิทธิพลต่อประเทศไทย กล่าวคือ ปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) มีการประเมินสภาพ แวดล้อมการพัฒนาประเทศว่าสถานการณ์ด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ลดลงและเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจก่อนดำเนินการอย่างเป็นระบบขณะเดียวกันการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติ ยังไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และข้อพิพาทในระดับพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระดับสิ่งแวดล้อมในข้อหนึ่งคือเพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ให้ความสำคัญกับทั้งทรัพยากรและการจัดการแก้ไขด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560, สืบออนไลน์) จากแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางนิเวศวิถีที่เหมาะสมจะเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งสำหรับหน่วยงานและองค์กรรัฐที่ควรต้องเข้ามาบริหารจัดการในการประชาสัมพันธ์เชิงรุกไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเอกสารการเผยแพร่ หรืองานวรรณกรรมต่าง ๆ ต่อไป

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมนิเวศวิถีในประเทศไทยที่ผ่านมา นั้น มีงานวรรณกรรมประเภทนี้อยู่บ้าง โดยมีผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ เช่น ธัญญา สังขพันธ์ (2553) ได้ศึกษา **วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย** งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทัศน์กับวาทกรรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการนำเสนอธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทย ตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยใช้ฐานคิดจากทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ ทฤษฎี สตรีนิยมเชิงนิเวศ และทฤษฎีวาทกรรม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทยแบบจารีตนิยม มี 3 กระบวนการทัศน์หลัก คือ กระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวดั้งเดิม กระบวนการทัศน์ จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวพุทธปรัชญา และกระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวชนชั้น กระบวนการทัศน์ดังกล่าวมีรากฐานที่สำคัญ คือ เป็นระบบคิดที่แสดงถึงการตระหนักรู้ในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ การนอบน้อมและเคารพในธรรมชาติ อันเป็นระบบคิดพื้นฐานของจิตสำนึกเชิงนิเวศ

ที่มีลักษณะสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ที่มีคตินิยมเชิงนิเวศเป็นศูนย์กลาง (ecocentrism) กระบวนทัศน์ทั้งสามมีความเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และพัฒนาการทางสังคมแต่ละยุค และได้ก่อให้เกิดวาทกรรมสำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่แตกต่างกัน สมัย วรรณอุตร (2557) ได้วิจัยเรื่อง**พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง** พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมตามรสนิยมของท้องถิ่นลาวหรือวรรณกรรมลุ่มแม่น้ำโขงโดยแท้ มีการนำเสนอให้เห็นภาพแทนแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นลาวที่ประกอบสร้างขึ้นผ่านวรรณกรรม และเข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคมลุ่มน้ำโขงที่มีความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังคงมีบทบาทในพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงอยู่จนถึงปัจจุบัน

จากการสำรวจเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยเห็นวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยนั้น มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน และมีส่วนให้การช่วยสนับสนุนและแก้ปัญหา รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนได้เป็นอันมาก ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ได้กล่าวว่า วรรณกรรมทั้งบันเทิงคดีและสารคดี ล้วนเป็นเรื่องของมนุษย์ และสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ นักเขียนนำเสนอให้เราเห็น “โลกภายใน” และ “โลกภายนอก” ของตัวละคร รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองโลกนี้ การอ่านวรรณกรรมจึงควรให้คิดถึงชีวิตและสังคมรอบตัว นอกจากนี้ การเขียนวรรณกรรมเป็นการสร้างสรรค์เรื่องเล่าประเภทหนึ่งนอกจากเนื้อหาที่ต้องการเล่าและจุดมุ่งหมายของผู้เขียนแล้ว กระบวนวิธีในการเล่าเรื่องให้เหมาะสมกับเรื่องเล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเขียนรุ่นใหม่ที่สรรหาวิธีการเล่า และมุมมองความคิดในแง่มุมต่าง ๆ ที่ผู้อ่านต้องพยายามถอดรหัสทางวรรณกรรมเหล่านั้นใหม่ให้ได้จึงจะเข้าถึงเนื้อใน นับเป็นความท้าทายทางปัญญาและอารมณ์ไปพร้อมกัน และเป็นการยืนยันทฤษฎีว่าด้วยปฏิกิริยาของผู้รับ (Theory of Reader-Response) นั่นคือ ให้ความสำคัญแก่ผู้อ่านในการตีความตัวบทตามประสบการณ์และมุมมองของตน (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2559, หน้า 6-7) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ขึ้นเพื่อให้ทราบองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วิจารณ์หรือแนวทางกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560
2. เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านข้อมูล ด้านกรอบแนวคิด และด้านเวลา

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

การกำหนดขอบเขตงานวิจัยมีดังนี้

1.1 เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกข้อมูล ศึกษาเฉพาะตัวบทวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งผลงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เรื่องสั้นและนวนิยาย

1.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 การวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำนวน 126 เรื่อง โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เรื่องสั้นและนวนิยาย มีรายละเอียดดังนี้

- 1) กลุ่มเรื่องสั้น จำนวน 85 เรื่อง
- 2) กลุ่มนวนิยาย จำนวน 41 เรื่อง

2. ด้านกรอบแนวคิด

เมื่อผู้วิจัยทำการคัดกรองข้อมูลที่คัดได้จากวรรณกรรมทั้ง 126 เรื่องแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ โดยใช้ความรู้ของผู้วิจัย 2 ลักษณะ คือ ความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบท

2.1 ความรู้ในตัวบท ประกอบด้วย

2.1.1 เนื้อหาสาระ

2.1.2 รูปแบบการประพันธ์

2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา กับรูปแบบการประพันธ์

2.2 ความรู้นอกตัวบท ประกอบด้วย

2.2.1 ประวัติของตัวบท

2.2.2 ประวัติผู้ประพันธ์

2.2.3 แนวคิด การวิเคราะห์ การวิจารณ์วรรณกรรม

2.2.4 เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

2.2.5 วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์

3. ด้านเวลา

3.1 เวลาของข้อมูล คือ ช่วงระยะเวลาของวรรณกรรม ตั้งแต่ พ.ศ. 2551–2560

3.2 เวลาของการวิจัย เริ่มตั้งแต่ภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2559 ถึงภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2562 ตามปฏิทินวิชาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา รวมระยะเวลา 4 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการทัศน์นิเวศวิถี หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ แนวการดำเนินชีวิตของมนุษย์บนเงื่อนไขของดิน น้ำ พืช สัตว์ และวิถีของผู้คนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560

วรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 หมายถึง งานประพันธ์ของไทยที่เป็นร้อยแก้ว ที่สร้างขึ้นบนประสบการณ์ จินตนาการ และความรู้ความเข้าใจนิเวศวิถี

สาระสำคัญของวรรณกรรมนิเวศวิถี หมายถึง เนื้อหาหลัก ใจความสำคัญ ความคิดสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้อง มนุษย์ สัตว์ กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถี หมายถึง การเชื่อมโยงของรูปแบบการประพันธ์ กับประเด็นของนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ในการนำเสนอเนื้อหา

นิเวศวิถี หมายถึง ลักษณะดิน น้ำ สัตว์ พืช และวิถีของผู้คนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560

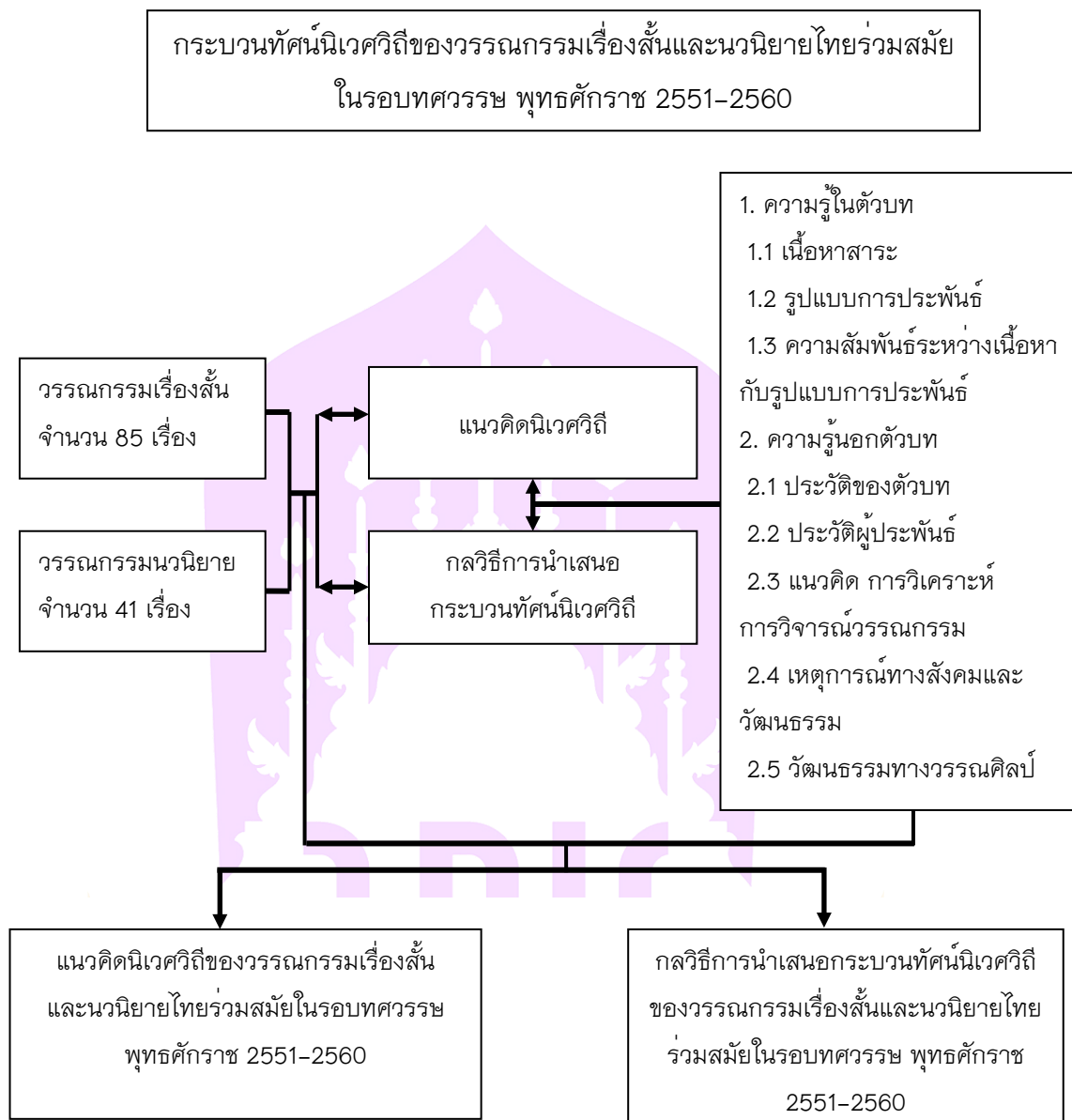
2. ทำให้ทราบถึงกลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

3. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์หรือสร้างกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีในวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยตัวแปรต้น คือ ข้อมูลการวิจัย 2 ชุด ได้แก่ ตัวบทวรรณกรรมเรื่องสั้น จำนวน 85 เรื่อง และตัวบทวรรณกรรมนวนิยาย จำนวน 41 เรื่อง แล้ววิเคราะห์ตัวแปรตาม 2 ตัวแปร ได้แก่ แนวคิดนิเวศวิถี และกลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถี โดยปรับประยุกต์แนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูล 2 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดความรู้ในตัวบท ประกอบด้วย เนื้อหาสาระ รูปแบบการประพันธ์ และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา กับรูปแบบการประพันธ์ และแนวคิดความรู้นอกตัวบท ประกอบด้วย ประวัติของตัวบท ประวัติผู้ประพันธ์ แนวคิด การวิเคราะห์การวิจารณ์วรรณกรรม เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ ส่งผลให้ได้คำตอบในการวิจัย คือ กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำแนกได้ 2 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 และกลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

กรอบแนวคิดการวิจัยดังกล่าว นำเสนอเป็นผังมโนทัศน์ ได้ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องกระบวนการทัศนนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจัดเรียงตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรม

1.1 มโนทัศน์ของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย

1.1.1 ความหมายของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย

1.1.2 องค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย

1) โครงเรื่อง

2) สาระตงหรือแก่นเรื่อง

3) ตัวละคร

4) บทสนทนา กบการบรรยาย

5) มุมมอง

6) ฉาก-บรรยากาศ

1.2 วรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยกับนิเวศวิถี

1.2.1 วรรณกรรมกับการแสดงมโนทัศน์นิเวศวิถี

1.2.2 กระบวนการทัศนในการศึกษาวรรณกรรมกับนิเวศวิถี

1.2.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศวิถี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศนนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น

และนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

2.1 เอกสาร บทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรม

ในประเด็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) มโนทัศน์ของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย และ 2) วรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยกับนิเวศวิถิ กล่าวรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. มโนทัศน์ของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย

ความรู้ความคิดรวบยอด หรือกรอบมโนทัศน์ของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ที่จะกล่าวถึงในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประการ ได้แก่ ความหมายของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย และองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ดังนี้

1.1 ความหมายของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย

คำว่า “วรรณกรรม” ตามความหมายพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545 ให้ความหมายไว้ว่า งานหนังสือ งานประพันธ์ บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง เช่น วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของเสถียรโกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรมประเภทสื่อสารมวลชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, หน้า 1100)

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 56) ได้กล่าวถึงรูปแบบของวรรณกรรม ว่า วรรณกรรม คือ ศิลปกรรมประเภทหนึ่ง เปรียบได้กับจิตรกรรมหรือประติมากรรม มีรูปเป็นหนังสือ ซึ่งอาจเขียนอยู่ในสมุดไทยหรือพิมพ์ในสมุดฝรั่ง ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าหนังสือเล่มหนึ่งหรือเป็นบทความออกอากาศวิทยุ เป็นคำอวยพร เป็นข้อความเรียงเรียงลงในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ซึ่งมักเรียกกันว่า บทความ วัสดุซึ่งประกอบขึ้นเป็นวรรณกรรม (จะเรียกง่าย ๆ ว่า ‘สิ่งเขียน’ ก็ได้) คือ ภาษาซึ่งเขียนลงเป็นตัวอักษร วรรณกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งคือมี ‘สาร’ ได้แก่ความคิดหรือความหมายของผู้เขียน มีผู้ส่งสารคือผู้เขียน และมีผู้รับสาร คือ ผู้อ่าน การสื่อสารทางวรรณกรรมอาจผ่านจักขุประสาท คือผู้อ่านอ่านเอง หรือผ่านโสตประสาท คือ มีผู้อื่นอ่านให้ฟัง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องใช้ร่วมกัน คือ ภาษา ดังนั้นถ้าจะกล่าวโดยย่อ วัสดุที่ใช้ประกอบวรรณกรรม คือ ภาษา และอวัยวะที่ผู้ส่งสารที่ดี ผู้รับสารที่ดี จะต้องใช้โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือสมอง

ดวงมน จิตรจำนงค์ และคณะ (2555, หน้า 17) ได้ให้ความหมายคำว่า วรรณกรรม หมายถึง งานสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์

คำว่า “ร่วมสมัย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545 (2545, หน้า 973) กล่าวว่าสมัยปัจจุบัน เช่นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ศิลปะร่วมสมัย รุนราวคราวเดียวกัน สมัยเดียวกัน เช่น ลูกกับพ่อเป็นคนร่วมสมัยเดียวกัน

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพสุวรรณ (2539, หน้า 170-171) ได้กล่าวถึงในภาษาไทยมีศัพท์บัญญัติว่า “ร่วมสมัย” ตรงกับคำ “contemporary” ในภาษาอังกฤษ คำนี้ในวงศิลปะ หมายถึง ลักษณะของศิลปกรรม รวมถึงวรรณคดี (หรือวรรณกรรม) ที่ผู้ประกอบมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อ่านผู้ฟัง ผู้ดู แต่ศิลปกรรมร่วมสมัย” อาจมีลักษณะและกลวิธีใหม่แต่ไม่เคยมีแบบอย่างมาแต่เดิม หรือเป็นงานที่เดินตามแบบโบราณก็ได้ ในกรณีนี้มักกล่าวว่า ศิลปกรรมหรือวรรณกรรมชิ้นนี้ เป็นวรรณกรรมแบบคลาสสิกหรือแบบโรแมนติก หรือแบบศตวรรษที่ 19 หรืออย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ทั้งที่ตัวศิลปินเป็นคน “ร่วมสมัย”

ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัยว่า หมายถึง วรรณกรรมที่ร่วมสมัยกับผู้อ่านผู้ศึกษา ฉะนั้นค่านิยมแนวคิดทางด้านปรัชญาชีวิต และสังคม อันปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเหล่านี้ จึงร่วมแนวคิดเดียวกับผู้อ่านผู้ศึกษา ซึ่งเป็นมโนทัศน์ร่วมของคนส่วนข้างมากของสังคม ถึงแม้ว่าวรรณกรรมบางเรื่องอาจจะเกิดก่อนผู้อ่านในปัจจุบันก็ตาม แต่ก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัย เพราะเหตุว่าปรัชญาชีวิตและสังคมยังใกล้เคียงกับผู้อ่านผู้ศึกษา

สรุปความหมายของคำว่า วรรณกรรมร่วมสมัยมีลักษณะดังนี้ เป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน หมายความว่า ช่วงเวลาของผู้เขียนและผู้อ่าน หรืออาจหมายถึงช่วงเวลาที่ยุควรรณกรรมเกิดขึ้น ซึ่งอาจนับได้ว่า แต่ละช่วงควรมีระยะเวลาประมาณกี่ปี โดยทั่วไปมักกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 10-15 ปี

ในงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ในทางวิชาการ มาโนช ดินลานสกุล (2552, หน้า 42) กล่าวถึง ในงานวิจัยเรื่องวาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนว่า ลักษณะแนวคิดทางวรรณกรรมมี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นแนวคิดทางวรรณกรรมที่ให้ความสนใจต่อการสร้างสรรค์โดยตรง ด้วยการกล่าวถึงวรรณกรรมสร้างสรรค์ในฐานะเรื่องแต่งเข้าลักษณะ 2 ประการ คือ สร้างความสุขความเจริญแก่สังคม และมีลักษณะริเริ่มในทางดี เพราะลักษณะแนวคิดนี้ใช้คำว่า วรรณกรรมสร้างสรรค์ ลักษณะที่สองเป็นแนวคิดทางวรรณกรรมที่ให้ความสนใจต่อเรื่องเนื้อหาของวรรณกรรมเป็นสำคัญ กล่าวคือ ลักษณะของแนวคิดนี้กล่าวถึงวรรณกรรมสร้างสรรค์ในฐานะวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเชิงสังคม ลักษณะที่สามเป็นแนวคิดทางวรรณกรรมที่ให้ความสนใจต่อพัฒนาการของวรรณกรรมทั้งรูปแบบและเนื้อหาเป็นสำคัญมุ่งที่ความแปลกใหม่

เชื้อ สตะเวทิน (2522, หน้า 2-3) ได้ให้ความหมายคำว่า วรรณกรรมสร้างสรรค์ ในฐานะที่หมายถึงเรื่องแต่งนั้นว่า คำนี้หมายถึง การเขียนที่ใช้ความคิดของผู้เขียนเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาจะทำการอย่างหนึ่งที่แสดงสติปัญญาของตนเอง ไม่เขียนตามแบบใคร ไม่คัดลอกใคร เขากลับมาแสดงความคิดเห็น เขาแสดงบุคลิกภาพเขาอย่างเต็มที่ ข้อเขียนที่นับว่าเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์ อาจเป็นเรื่องสมมติคดีก็ได้ เช่น นวนิยาย บทละคร บทวิทยุ บทภาพยนตร์ บทความ คอลัมน์ต่าง ๆ

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กระทบทศวรรษนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ในงานวิจัยนี้ คือ งานวรรณกรรมที่มีความทันสมัยในยุคปัจจุบัน

1.2 องค์ประกอบของวรรณกรรมร่วมสมัย ผู้วิจัยจะกล่าวสาระอันเป็นรายละเอียดขององค์ประกอบของวรรณกรรมร่วมสมัย 6 ประการ ได้แก่ 1) โครงเรื่อง 2) สาระหรือแก่นเรื่อง 3) ตัวละคร 4) บทสนทนากับการบรรยาย 5) มุมมอง และ 6) ฉาก-บรรยากาศ ดังนี้

1.2.1 โครงเรื่อง คือ ชุดของเหตุการณ์ที่ปรากฏอันเป็นทิศทางของการดำเนินเรื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งในลำดับของเหตุการณ์จะต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลกัน โครงเรื่องของเรื่องสั้นควรมีโครงเรื่องง่าย ๆ ชับซ้อนน้อย เพื่อให้กระชับในความยาวที่พอเหมาะ ในขณะที่นวนิยายจะประกอบด้วยกลุ่มเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์มาประสานสัมพันธ์กันเข้ากับเหตุการณ์ย่อยหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน

1.2.2 สาระหรือแก่นเรื่อง คือ สาระสำคัญ ข้อคิดสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอและสื่อต่อผู้อ่านเป็นแนวคิดรวบยอด แก่นเรื่องโดยทั่วไปจะแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งของประสบการณ์ชีวิต การแสดงมุมมองที่แตกต่างจากที่ผู้อ่านคุ้นเคยหรือแสดงความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสภาพของมนุษย์ สำหรับนวนิยายอาจแบ่งเป็นสองแนวคิด คือ แนวคิดหลักกับแนวคิดรอง ซึ่งจะมีมากกว่าเรื่องสั้น

1.2.3 ตัวละคร คือ ตัวบุคคลในเรื่อง ตัวละครสมมุติที่ผู้ประพันธ์แต่ละเรื่องสร้างขึ้น โดยจำลองมาจากบุคคลที่มีชีวิตจริงในสังคม ตัวละครอาจมิใช่เป็นคน อาจเป็นสัตว์ก็ได้ แต่มีความสำคัญในการดำเนินเรื่อง

1.2.4 ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ตัวละครแสดงบทบาทอยู่ ส่วนประกอบของฉาก อาจประกอบไปด้วย สถานที่ตั้ง ทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ และลักษณะทางกายภาพของทำเลที่ตั้ง อาชีพ การทำมาหากิน รวมไปถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวละคร เวลา ยุคสมัย วันเดือนปี และฤดูกาล นอกจากนี้คือ สภาพแวดล้อมตัวละคร เช่น ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

1.2.5 มุมมอง คือ กลวิธีในการเล่าเรื่อง ซึ่งมักจะมี 4 วิธีคือ ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้เขียนเป็นผู้เล่า เล่าเรื่องโดยกระแสดิจิตประหวัด และเล่าเรื่องโดยกลวิธีผสม

1.2.6 บทสนทนา คือ ถ้อยคำที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่อง บทสนทนาเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เรื่องสนุกน่าสนใจ และเป็นส่วนที่ทำให้เรื่องสั้นและนวนิยายมีความสมจริงมากขึ้น ภาษาที่ใช้จึงควรเป็นภาษาพูดมิใช่ภาษาเขียน

2. วรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยกับนิเวศวิถี

สาระเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยกับนิเวศวิถี ซึ่งกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ มี 3 ประการ ได้แก่ วรรณกรรมกับการแสดงมโนทัศน์นิเวศวิถี กระบวนทัศน์ในการศึกษาวรรณกรรมกับนิเวศวิถี และองค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศวิถี ดังนี้

2.1 วรรณกรรมกับการแสดงมโนทัศน์นิเวศวิถี ความรู้ในด้วบทวรรณกรรมประกอบด้วย เนื้อหาสาระของวรรณกรรม รูปแบบของการประพันธ์ และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหากับรูปแบบการประพันธ์ องค์ประกอบนี้ เป็นรูปแบบทั่วไปของด้วบทวรรณกรรมทุกเรื่อง ในส่วนนี้ผู้วิจัย จะกล่าวถึงองค์ความรู้เรื่องระบบนิเวศกับนิเวศวิถี ดังนี้

คำว่า “ธรรมชาติ” (Natural) เป็นสิ่งที่เกิดมีและเป็นอยู่ตามธรรมดาของสิ่งนั้น ๆ ภาพภูมิประเทศ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 597) เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า ฯลฯ ธรรมชาติสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ธรรมชาติที่มีชีวิต คือ สิ่งมีชีวิต (organism) ประกอบด้วย พืช สัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งจุลชีพ (micro organism) สิ่งมีชีวิตที่เล็กมากจนมองด้วตาเปล่าไม่เห็น (วิทยากร เชียงกูล, 2558, หน้า 56) และธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต คือ สิ่งไม่มีชีวิต (abiotic) ประกอบด้วย อนินทรีย์สาร เช่น เช่น คาร์บอน น้ำ ออกซิเจน อินทรีย์สาร เช่น โปรตีน ฮิวมันส์ (ปุ๋ยอินทรีย์โดยธรรมชาติ) (วิทยากร เชียงกูล, 2558, หน้า 23)

จากความหมายคำว่า ธรรมชาติ (Nature) จะเห็นได้ว่า คำนี้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะมองเฉพาะสิ่งนอกตัวเรา เพราะธรรมชาตินั้นรวมทั้งตัวเราด้ว เหมือนพูดถึงระบบนิเวศจึงควรมองว่ารวมทั้งมนุษย์หรือตัวเราอยู่ในระบบนั้นด้ว การเรียนเรื่องระบบนิเวศจึงเป็นการเรียนเรื่องธรรมชาติของสรรพสิ่ง ถ้าเรียนอย่างเชื่อมโยงก็จะเข้าใจธรรมชาติทั้งหมด รวมทั้งตัวเราเองด้ว ถ้าเราเรียนเป็นวิชา แยกกัน ก็จะไม่เข้าใจความเป็นทั้งหมด การเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนมากวิชา แต่เรียนให้เชื่อมโยง โยงใยไปทั้งหมด ระบบนิเวศนั้นโยงใยทั้งหมด ตั้งแต่จักรวาล สสาร พลังงาน ดินฟ้าอากาศ สรรพชีวิต วิธีคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดไปจนถึงจิตวิญญาณ ควรเรียนโดยสัมผัสธรรมชาติจริง ๆ จนเกิดความตระหนักู้ว่าธรรมชาติคือแม่ของมนุษย์ ดังที่เรียกว่าพระแม่ธรรมชาติ (Mother Nature)

มนุษย์เติบโตขึ้นมาในครรภ์ของธรรมชาติ ถ้าไม่มีธรรมชาติก็ไม่มีมนุษย์ ถ้าธรรมชาติสิ้นสุด มนุษย์ก็สิ้นสุดด้วย ธรรมชาติอยู่มาช้านานเป็นพันล้านปี มนุษย์ในฐานะ Homo sapiens เพิ่งกำเนิดมาไม่กี่แสนปีนี่เอง แต่ปรากฏว่ามนุษย์เป็นตัวการทำลายธรรมชาติที่รุนแรงที่สุด เพราะมนุษย์มีโลกทัศน์และวิถีคิดแบบแยกส่วนที่แยกตัวเองจากธรรมชาติ ไม่มีจิตสำนึกว่า ธรรมชาติกับตัวเองนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อธรรมชาติไม่ใช่เราจึงทำลายได้ ฉะนั้น ในการศึกษา ระบบนิเวศ ควรจะศึกษาอย่างเชื่อมโยงให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวกันของทั้งหมด ซึ่งรวมทั้ง ตัวเราด้วย เพื่อให้เกิดจิตสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อสร้างวิถีชีวิตใหม่แห่งการอยู่ร่วมกัน ด้วยสันติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ เราเกิดมาจากแม่ จึงฆ่าแม่ไม่ได้ฉันใด เราเกิดมาจากแม่ธรรมชาติ คำว่า “ระบบนิเวศ” มาจากรากศัพท์ในภาษากรีกว่า “oikos” แปลว่า บ้าน (house) หรือ ที่สำหรับอยู่อาศัย (living space) ส่วนการศึกษาเรื่องระบบนิเวศ เรียกว่า นิเวศวิทยา ซึ่งมาจากคำว่า “oikos” รวมกับคำว่า “logos” ที่แปลว่า ความรู้ หรือศาสตร์ (knowledge) โดยเริ่มปรากฏครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1869 โดย E.Haeckel นักสัตววิทยาชาวเยอรมัน ความหมาย ของคำว่า นิเวศวิทยา ได้มีการขยายความมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดเป็นที่ยอมรับ กันทั่วไปในปัจจุบันว่า นิเวศวิทยา (Ecology) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งนี้ โดยถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบสิ่งมีชีวิตด้วย (ประเวศ วะสี, 2547, หน้า 200-202)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาวิถีธรรมชาติจากระบบนิเวศและสรรพชีวิต มีความสัมพันธ์กัน

“วัฒนธรรม” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1103)

“วัฒนธรรม” ตามบทนิยาม ของพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2553, หน้า 30) หมายความว่า วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ ร่วมสร้างสรรค์ สังสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความ เจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างยั่งยืน

วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (สุพัตรา สุภาพ, 2518, หน้า 119-120) คือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (material culture) ซึ่งได้แก่สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์ คิดค้นผลิตขึ้นมาเช่น สิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (non-material culture) หมายถึง คุณดมการณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา

ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (abstract) ที่มองเห็นไม่ได้ (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 99)

ตัวอย่างแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

จากเรื่อง **สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง** กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ (2564, หน้า 148) กล่าวถึงประเพณีและวัฒนธรรมการดำรงชีพอย่างหนึ่งของชุมชนลุ่มน้ำโขง มีตัวอย่างดังนี้

...เมื่อปีที่แล้วเขายังเห็นอุ้ยอินคำหัวเราะเรีงราวอยู่ในงานเฉลิมฉลองของหมู่บ้าน แกเป็นมือตีโหม่งให้กำบวงสะล้อซอซึงของชบวนแห่ในวันสงกรานต์ โดยมีรถซักลากพระพุทธรูปไปตามถนนสายหลักของเมืองให้ชาวบ้านได้สร่งน้ำเพื่อเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่เมือง นอกจากนั้นในตอนเช้าอุ้ยอินคำยังปลุกให้เขาตื่นแต่เช้ามีด และชวนไปทำบุญที่วัดพระแก้ว พอถึงวันที่ 18 เมษายน อุ้ยอินคำชวนเขาไปดูพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก ที่พิพิธภัณฑสถานปลาบึกตรงหน้าวัดหาดโค้ว ซึ่งมีการทำพิธีบวงสรวงกันอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีก่อนที่เหล่าพรานปลาบึกจะออกไหลมอง อีกสองวันต่อมา อุ้ยอินคำพาเขาไปร่วมกับชาวบ้านวัดหลวงทำพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อผาด่าน และทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำจนเขานึกแปลกใจว่าเหตุใดคนหาปลาแก่ ๆ คนหนึ่ง จึงให้ความสำคัญกับพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายถึงเพียงนี้ ทั้งที่เขาคิดว่ามีมากคนมองไม่เห็นถึงความสำคัญของประเพณีอันดั้งเดิมเหล่านี้อีกต่อไปแล้ว...

(วุฒิศานต์ จันท์วิบูล, 2553, หน้า 16)

ในการออกล่าปลาบึกซึ่งจะมีการบวงสรวงเทพเจ้า ประสบการณ์ของ “อุ้ยอินคำ” ถือเป็นภูมิปัญญาเชิงนิเวศแบบดั้งเดิม ที่อุ้ยอินคำได้รับการสืบทอดมาจากบรรพชนคนรุ่นก่อน จนเกิดการเรียนรู้การเข้าใจในธรรมชาติของสายน้ำและลักษณะนิสัยของปลาบึก ดังข้อความว่า

...ก่อนที่จะมีการออกล่าปลาบึก ชาวบ้านต้องทำพิธีบวงสรวงเทพเจ้าปลาบึก ไหว้ผีโพง ผีลวงและผีแม่ย่านางเรือทุกครั้งก่อนออกล่า เพราะปลาบึกมีผีลวงเป็นผู้อยู่แห่งวังปลาเป็นเจ้าของ จนมีถ้อยคำที่บอกต่อกันมาว่าล่าไม่ได้แต่ให้ขอ... ในปีนั้นเมื่อฤดูดอกซอมพอแย้มบาน แกลงมือตีสะแบงด้วยตนเอง ครั้นทำพิธีไหว้ผีโพง ผีลวง

และผีเรือด้วยเครื่องเช่นไหว้จำพวกเหล่าไห ไก่คู่ กระจก หวี ดอกไม้แดง และผ้าพับ
แล้วแกและเพื่อนตระเตรียมเรือออกไปนอนเฝ้าอยู่บนหาดของดอนเวงหลายคืน

(วชิรศานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 60)

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

สังคมไทยในทุกกลุ่มชนมีความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่มองเห็นด้วยตาและสิ่งที่ดวงตาไม่สามารถมองเห็น เป็นการมองโลกเหนือสภาวะสัมผัสด้วยการมองเห็น

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 104) ได้กล่าว เรื่องเหนือวิสัยในเนื้อเรื่อง (Fantasy) ว่า นักเขียนบางท่านเขียนแสดงความสมจริงตามปรกติวิสัยของชีวิต แต่บางท่านต้องการแสดงถึงสิ่งทีอาจเป็นจริงในชีวิต ซึ่งเท่ากับขอให้ผู้อ่านเชื่อเกินออกไป เช่น บางครั้งจะเป็นการเกินออกไปในรูปการพยากรณ์โลกในภายหน้าหรือต่างโลก ต่างดาว หรืออาจเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ลางสังหรณ์ โสยศาสตร์ แม่มด อุปาทาน และอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ (เรื่องทำนองมนุษย์ต่างดาว แดนสนธยา แม่มด สัตว์ประหลาด ผีดิบคินซีฟ ฯลฯ)

เส้นเรื่องของเรื่องประเภทเหนือวิสัย อยู่ที่การประสมประสานเรื่องเกินจริงกับความจริงอย่างมีส่วนลัดที่เหมาะสม ถ้ามีมากเกินไปหรือน้อยเกินไปจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อ ส่วนที่เป็นเรื่องเหนือวิสัยนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่คนทราบกันดีอยู่แล้ว และมีเค้ามูลอยู่บ้างแล้ว ในความจริง เช่น เรื่องการเดินทางไปในอวกาศ การกล่าวถึงโลกหรือดาวดวงอื่น ความรู้เรื่องมิติในทางวิทยาศาสตร์หรือเรื่องวิญญาณ เรื่องภูติผีปีศาจ หรือการคินซีฟ โดยอาศัยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

อนึ่ง การใช้เรื่องเหนือวิสัยในโครงเรื่องจะต้องประกอบด้วยปฏิภาณไหวพริบให้ตรงจุดที่คนทั่วไปกำลังสนใจกันอยู่ และมีกลวิธีในการใช้ให้กลมกลืนกับโครงเรื่อง ในบางกรณีเรื่องเหนือวิสัยนี้อาจใช้ในรูปแบบของสัญลักษณ์ก็ได้อีกด้วย เช่น สัญลักษณ์ของลัทธิ การเมืองหรือความก้าวหน้าในทางวัตถุ อาจแสดงออกในรูปมนุษย์ต่างดาว มนุษย์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ความเชื่อในตำนานของบรรพบุรุษ

ตัวอย่างจากเรื่อง **สายน้ำและชายชรา** การกลับมาของนางนางนวล พุดถึง
ความเชื่อในบรรพบุรุษดังนี้

...การก่อเกิดของหินผาในแม่น้ำลำโขง หลายคนเชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดมาจาก ปู่ละหึ่งหรืออ้ายคำฟ้าซึ่งชาวเมือง เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวเมืองและเป็นปฐมบท ของสรรพสิ่ง อ้ายคำเคยเล่าถึงตำนานของปู่ละหึ่งให้ฟังว่า ในสมัยก่อนแผ่นดินไม่ได้ เป็นแบบนี้ แม่น้ำไม่ได้กว้างใหญ่ถึงเพียงนี้ หากจะมีเพียงปู่ละหึ่งเท่านั้นที่มีร่างกาย ใหญ่โต ก้าวย่างแต่ละครั้งจะมีเสียงสั่นสะเทือนเลื่อนลั่นติดตามไปทุกฝีก้าว ปู่ละหึ่ง มีอาชีพเผาถ่านขายได้เดินทางย่ำย่างหาถ่านไปขายตามที่ต่าง ๆ ทุกรอยเท้าที่ก้าวเดิน จนเกิดเป็นร่องน้ำสายน้ำหลากไหล วันหนึ่งปู่ละหึ่งหาบถ่านเดินทางขึ้นไปขาย ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง แต่ด้วยถ่านมีน้ำหนักมากเกินไปไม้คานจึงเกิดหักลง ถ่านจึงตกลงมากระจัดกระจายอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ แล้วกลับกลายเป็นหินผา ซึ่งมี หินผาโขดหนึ่งอยู่ที่ริมฝั่งน้ำท่าวัดหลวง ชาวบ้านเรียกกันว่าผาถ่าน เพราะมันมีลักษณะ คล้ายกับกองภูเขาถ่าน ซึ่งชาวบ้านวัดหลวงจะมาทำพิธีบวงสรวงกันทุกปี ส่วนไม้คาน ที่หักหล่นจึงเกิดเป็นบ้านเมืองกานขึ้น...

(วุฒิศานต์ จันทร์วิบูล, 2555, หน้า 27-28)

ความเชื่อเรื่องผี

มนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อเรื่องผีนางไม้มเหวตาอาร์กษ คล้ายกัน ทั้งเชื่อว่าผีจะปรากฏอยู่ได้ทุกหนทุกแห่ง บนฟ้า บนน้ำ ตามภูเขา บนต้นไม้ ในน้ำ บ้านเรือน ในชุมชน ในเมือง เป็นต้น ผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไต มีความเชื่อเรื่องผีกันมานานนับตั้งแต่สมัย โบราณ แม้ถึงปัจจุบันก็ยังไม่เสื่อมคลาย ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีไทยก็มักจะมีเรื่องผีนาง ไม้มเหวตาเกี่ยวข้องกับอยู่เสมอ บางคนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไร้เหตุผล แต่ก็พิสูจน์กันไม่ได้ ความเชื่อเรื่องผีกับคนไทยเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงให้คำนิยาม “ผี” ไว้ใน **ศาสนสมเด็จ** ว่า “...ไม่ได้หมายถึงคนที่ตายแล้ว แต่หมายถึง ผู้ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีฤทธิ์มีอำนาจ ควรบันดาล อะไรให้เป็นไปผิดจากปกติได้ ซึ่งคนเราต้องการสิ่งนั้น แม้พระเจ้าในศาสนาอื่นก็ต้องเป็นผีหมด ด้วยกันทั้งสิ้น จึงจะเป็นที่นับถือของคนทั้งปวงได้...” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2550, หน้า 129)

“ผี” มีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์มาช้านาน บุญยงค์ เกศเทศ (2561, หน้า 158-159) ได้กล่าวถึง “ผี” ว่า ผีเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางความคิด ความเชื่อของมนุษย์ “ผี” เป็นตัวตนของสัญลักษณ์เชิงอำนาจ มนุษย์ในสังคมต่างมีความเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่าง ซึ่งอยู่ในรูปของผีนางเหวตา เป็นผู้ที่มีอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ทุกคน เนื่องจากมนุษย์ ในสมัยดึกดำบรรพ์ไม่มีความรู้พอที่จะเข้าใจ คือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ

เมื่อไม่รู้ก็จึงสร้างจินตนาการว่าเบื้องหลังธรรมชาติเหล่านี้ มีอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติแฝงอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสังคม ด้วยคิดว่าสิ่งสรรพสิ่งในโลกล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน และมนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติจำเป็นต้องพึ่งพิงธรรมชาติและอยู่ใต้ธรรมชาติ แต่เมื่ออำนาจนั้นเกินวิสัยที่จะหา คำอธิบายด้วยเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ จึงเรียกขานเพื่อสื่อให้เป็นที่เข้าใจทั่วไปว่า “อำนาจเหนือธรรมชาติ” เป็น “ปัญญา” ของมนุษย์ในการพยายามเข้าใจธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ แม้ว่าโลกจะเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเพียงใดก็ตาม แต่ความเชื่อเรื่องผีก็ยังคงยึดถือปฏิบัติให้พบเห็นกันอยู่มากในสังคม แต่อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์ทุกชาติทุกกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง

แนวคิดจิตวิญญาณธรรมชาติ มีประวัติความเป็นมาในเชิงปรัชญายาวนาน นักปรัชญาถือว่าวัตถุต่าง ๆ มีจิตสำนึกหรืออยู่ในเนื้อแท้ของตัวเอง วัตถุต่าง ๆ มีจิตสำนึกหรืออยู่ในเนื้อแท้ของตัวเอง จิตวิญญาณธรรมชาติแนวใหม่ที่พวกเขาสนับสนุนนี้ คือ การตระหนักว่าโลกแห่งวัตถุที่อยู่รอบตัวเราเป็นมิติที่มีสัมผัสและความรู้สึกมาโดยตลอด แม้ว่าจะเป็นสัมผัสรับรู้ที่แตกต่างจากเรามาก และเราควรปฏิบัติต่อทุกสิ่งด้วยความเคารพต่อประสบการณ์ของพวกเขา ...เพลโตได้อธิบายแนวคิด ที่มีอิทธิพลอย่างมหาศาลต่อยุคเรอเนซองส์ของยุโรปในอีกเกือบสองพันปี ต่อมาแนวคิดดังกล่าวมีชื่อเรียกเป็นภาษาละตินว่า *anima mundi* หรือ จิตวิญญาณของโลก” ในงานเขียนนี้ เพลโตกล่าวว่า “โลกเรานี้แท้จริงคือสิ่งมีชีวิตที่พร้อมด้วยจิตวิญญาณและสติปัญญา เป็นสิ่งมีชีวิตหนึ่งเดียวที่มองเห็นได้และโอบอุ้มสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อยู่” ดังนั้นโลกจึงถูกมองว่ามีจิตวิญญาณ หรือที่เรียกว่า จิตวิญญาณของโลก ซึ่งให้กำเนิดสรรพสิ่งและทำให้ทุกสิ่ง หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จิตวิญญาณของโลกนั้นเป็นสตรีเพศและแทรกซึมอยู่ในทุกส่วนของจักรวาลแห่งกายภาพ (ฮาร์ดิง สเตฟาน, 2556, หน้า 40-44)

จิตวิญญาณ หรือ Spirituality เริ่มปรากฏขึ้นในประเทศตะวันตก ช่วงศตวรรษที่ 17 เป็นคำที่ใช้ในทางศาสนา โดยรากศัพท์เดิมของคำว่า Spirituality มาจากคำว่า Spiritus ในภาษาละตินซึ่งหมายถึง ลมหายใจ ผสมกับคำว่า Enthousiasmos (เป็นรากศัพท์ของคำว่า Enthusiasm) หมายถึง พลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของชีวิต ความหมายของจิตวิญญาณ มีความหมายที่หลากหลาย แต่การให้ความหมายที่เป็นที่เข้าใจกันจนถึงปัจจุบันพัฒนามาจากศาสนาคริสต์ และจากรากศัพท์ของจิตวิญญาณในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง คุณภาพและสภาวะของชีวิตที่พ้น

จากโลกียสุข หรือการเข้าถึงความเป็นจริงของชีวิต เป็นการให้ความหมายที่เน้นสิ่งภายในจิตใจ หรือประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล (Carrette and King, 2005, p. 34)

ต่อมาในศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของจิตวิญญาณในปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะแนวคิดพุทธศาสนาจึงได้ถูกเผยแพร่ คำว่า “จิต” ในทางพุทธศาสนา หมายถึงธรรมชาติที่รู้สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ และเป็นคำไวพจน์ กับคำว่า “วิญญาณ” โดยมีความหมายเกยกันมิใช่ตรงกันโดยสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559, หน้า 280)

คำว่า จิต จึงหมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ในทางพุทธคือเบญจขันธ์ ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณจิตมีลักษณะสมมุติ คือ มีความรู้สึกสุขทุกข์ได้ มีความจำได้ มีความคิดปรุงแต่งได้ มีการรับรู้ทางวิญญาณได้ ส่วนคำว่า วิญญาณ ในทางพุทธศาสนา หมายถึงการรู้เวลามีผัสสะโดยมีอายตนะทั้ง 6 เป็นเครื่องรับ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ คำว่า “จิตวิญญาณ” ใช้ทั่วไปในสังคมไทยมาก่อน หมายถึง สิ่งอะไรก็ตามที่มีคุณค่าสูงทางจิตใจ เราจึงนำคำที่ใช้ในสังคมไทยมาใช้ เรียกว่า “สุขภาวะทางจิตวิญญาณ” ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้คำว่า “สุขภาวะทางปัญญา” (ประเวศ วะสี, 2552, หน้า 12)

ส่วนคำว่าจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ในความหมายมุมมองที่ต่างออกไป ดังที่ โกมาตกร จึงเสถียรทรัพย์ (2559, หน้า 4) ได้แสดงแนวคิดที่ไม่เพียงแต่มิติทางจิตวิญญาณจะเป็นสิ่งที่มีอยู่เฉพาะในมนุษย์เท่านั้น ในจารีตความรู้ที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะในคติชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรือในหมู่นักคิดนักทฤษฎี ที่เรียกว่า Post-humanism สรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ก็อาจมีภาวะภายในของการดำรงอยู่ที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “มิติทางจิตวิญญาณ” ซึ่งอาจแสดงออกเป็นความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนของสรรพสิ่งหรือพลังสร้างสรรค์ที่นามหัตถ์จรรยของธรรมชาติ จิตวิญญาณ จึงหมายถึง ธรรมชาติหรือภาวะภายในของการดำรงอยู่ อันหมายความว่า จิตวิญญาณเป็นธรรมชาติที่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ใครไปประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือเป็นของแปลกปลอมที่นำไปใส่ แต่เป็นภาวะที่มีอยู่แล้วภายในตัวเราหรือภายในสรรพสิ่ง ภาวะภายในของการดำรงอยู่ หมายถึง ไม่ใช่ภาวะภายในของมนุษย์เท่านั้น เพราะเราไม่มีความรู้พอที่จะบอกว่า พืชหรือสัตว์ต่าง ๆ มีภาวะภายในหรือไม่ หรือแม้แต่จักรวาลก็อาจมี Cosmic consciousness ก็เป็นไปได้ จิตวิญญาณจึงเป็นภาวะภายในของการดำรงอยู่ (หรือ Existential being) ไม่ใช่ภาวะภายในของมนุษย์ (Human being) เท่านั้น

แนวคิดในวรรณกรรมเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล พบว่า มีข้อความที่แสดงแนวคิดนี้ดังข้อความว่า

...สรรพสิ่งบนโลกใบนี้ล้วนมีชีวิตจิตใจละเอียดอ่อนไหวและมีการส่งความนัยส่งภาษาสื่อสารถึงกัน รวมทั้งกับจักรวาลอันลึกลับนี้ ผมเชื่อเช่นนั้น กระทั่งดอกไม้ใบหญ้า ป่า แผ่นดิน ไร่นา หิน ภูเขา แม่น้ำลำธาร หมู่เมฆ ดวงดาวและดวงตะวัน จันทรคติในท้องฟ้า ก็มีภาษาสื่อสารและมีจิตวิญญาณอันลุ่มลึกสุนทรีย์ ละเอียดอ่อนตียิ่งกว่ามนุษย์เสียด้วยซ้ำ... คุณอาจจะยิ้มซ้ำ-ซ้ำ เมื่อได้ยินผมพูดอย่างนี้หรือเมื่อได้รับรู้เรื่องนักดนตรีที่ชื่นชอบต้นไม้ของเขาฟัง แต่ตอนหลังคุณก็พยักหน้าหงึกหงักเห็นด้วยเมื่อมีผลวิจัยออกมาว่า ต้นไม้ดอกไม้รวมทั้งสัตว์เลี้ยงให้ผลิตผล เจริญงอกงามนัก เมื่อเจ้าของฟาร์มใจดีเปิดเพลงรักประโลมใจ

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 150)

ผู้เขียนได้แสดงแนวคิดจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง เพื่อให้ผู้อ่านได้มีมุมมองที่กว้างขึ้น สำหรับสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าต้นไม้ นั้น ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่น่าสนใจ เพราะมีผลการวิจัยเรื่อง **Measuring Effects of Music, Noise, and Healing Energy Using a Seed Germination Bioassay** ของ Katherine Creath and Gary Schwartz (2004, pp. 113–122) ผลการวิจัย พบว่า เสียงดนตรีมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อจำนวนเมล็ดที่แตกหน่อเมื่อเทียบกับการควบคุมที่ไม่ได้รับการรักษาในการทดลองทั้งห้าสำหรับเงื่อนไขหลัก เสียงดนตรีมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับเสียงรบกวน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการสั่นสะเทือนของเสียง (ดนตรีและเสียง) รวมถึง biofields (ความมุ่งมั่นทางชีวภาพและแม่เหล็กไฟฟ้า) ทั้งสองส่งผลโดยตรงต่อระบบชีวภาพที่มีชีวิตและการงอกของเมล็ดพืชมีความไวต่อการตรวจจับ ดังนั้นผลการวิจัยนี้ แม้มิได้ตอบคำถามทั้งหมดเกี่ยวกับจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง แต่อาจถือได้ว่าเป็นก้าวของวิทยาการใหม่ ๆ ในการเรียนรู้โลกและจักรวาลมากขึ้น และวรรณกรรมเรื่องริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลายของ พิบูลศักดิ์ ละครพลมีแนวคิดที่สอดคล้องกับวิทยาการนี้ด้วย (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 101–102)

ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ

สังสารวัฏเป็นความเชื่ออีกรูปแบบหนึ่งจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยวัฏฏะหรือไตรวัฏฏ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559, หน้า 100)

องค์ประกอบของกรรมวิบากทำให้เกิดผล ได้แก่ สังสารวัฏ คือ ความท่องเที่ยวไปในอาการที่เป็นวงกลมหมุนวนอยู่ในสังสาร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัฏสงสาร เป็นการเวียนว่าย

ตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลกด้วยอำนาจ กิเลส กรรม วิบาก หมุนวนอยู่เช่นนั้น (พระครูปลัดพิเชษฐ์ อดฺฒฺมโม, 2560, หน้า 146)

ตามหลักกรรมท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้เหตุผลถึงการที่เวียนเป็นวงกลมเพราะความอยากได้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วกระทำอีกอย่างหนึ่งทำให้ได้ผลอีกอย่างหนึ่งวนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด คนเราจะพ้นทุกข์ก็ต้องออกจากวงกลมนี้ให้ได้ นั่นคือนิพพาน (พุทธทาสภิกขุ, 2552, หน้า 34-35)

ตัวอย่างความเชื่อเรื่องสังสารวัฏจากเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย**

...หม่อมบุษย์ก็เถอะ ล้วนมีวงจรแห่งชีวิต หมุนเวียน ไม่ต่างจากปลาในกระแสน้ำ ชีวิต...มีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดดูจกัน เวลาแห่งการคิดฝันและทบทวน เวลาแห่งการหวนคืนกลับ...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 161-162)

ผู้เขียนมีการใช้โวหารเพื่อกล่าวเปรียบถึงวงจรชีวิตของคนเปรียบกับวงจรชีวิตของปลาที่เมื่อถึงเวลาที่ต้องย้อนกลับสู่สายน้ำแหล่งกำเนิด แสดงให้เห็นถึง วิภวสังสารแห่งชีวิตว่า สรรพชีวิตทั้งหลายในโลกล้วนเกิดมาเวียนว้ายตายเกิดอยู่ในกระแสธารซึ่งเป็นธรรมชาติ ว้ายเวียนไปตามกระแสแห่งวิบากกรรมไม่มีที่สิ้นสุด (กานต์วี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 100-101)

วรรณกรรมเรื่องนี้ แต่งโดยพิบูลศักดิ์ ละครพล เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ พุทธศักราช 2560 เป็นศิลปินท่านหนึ่งที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับนิเวศ คือ วรรณกรรมเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** เป็นวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลชมเชยประเภทงานเขียน โดยสถาบันลูกโลกสีเขียวประจำปี พ.ศ. 2556 บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และรางวัลเรื่องสั้นดีเด่นด้านวรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 9 ที่มีแนวคิดตามศาสตร์พระราชชา พ.ศ. 2561 จากสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

2.2 กระบวนทัศน์ในการศึกษาวรรณกรรมกับนิเวศวิถี ความรู้นอกตัวบทวรรณกรรม ประกอบด้วย ประวัติของตัวบทประวัติผู้ประพันธ์ แนวคิดการวิเคราะห์ การวิจารณ์วรรณกรรม เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ องค์ประกอบทางวรรณศิลป์ ความรู้เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบอันสำคัญในการเข้าใจวรรณกรรมให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น

2.2.1 องค์ความรู้และเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดนิเวศวิถี แนวคิดในความหมายของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2539, หน้า 12-13) หมายถึง ความนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอต่อผู้อ่าน หรือปรัชญาของเรื่อง คำว่า “นิเวศวิทยา” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 638-639, 1119) ได้อธิบายว่าหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับถิ่นที่อยู่และสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การตัดแปลง

วัฒนธรรมของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้ว่า “Ecology” และคำว่า “นิเวศ” หมายถึง ที่อยู่ บ้าน วัง ส่วนคำว่า “วิถี” ให้ความหมาย คือ สาย แนว ถนน ทาง มักใช้ประกอบกับคำอื่น

ส่วนคำว่า “Ecology” วิทยา เชียงกูล (2558, หน้า 7, 71) กล่าวว่า ตรงกับคำว่าระบบนิเวศ หมายถึง สภาพการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ ซึ่งเป็นคำที่กว้างกว่าคำว่าสิ่งแวดล้อม และได้ให้คำจำกัดความว่านิเวศวิทยา เป็นการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อม เพื่อควบคุมการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ และกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้มีลักษณะสมดุลทางธรรมชาติ และมีความยั่งยืน ไม่ถูกทำลายเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางเลวร้าย ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้ หมายความว่า วรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนวทางในการเขียนที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับระบบนิเวศ โดยมีเนื้อหาที่แสดงถึงสถานะของระบบนิเวศในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ความเจริญหรือความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ของระบบนิเวศ และแนวคิดนิเวศวิถี หมายถึง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 92-93)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์นิเวศนั้น ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2556, หน้า 336-337) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการทัศน์นิเวศนิยมในวรรณคดีไทย เป็นระบบความคิดต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกกระแสหนึ่งที่ปรากฏให้เห็น ในตำนานทางศาสนาและวรรณคดีไทยบางเรื่อง กระบวนการทัศน์นิเวศนิยม ในทางหนึ่งแสดงให้เห็นผ่านแนวคิดที่อาจเรียกได้ว่าเป็นจิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิม อันเป็นร่องรอยหลักฐานของความคิดอันเก่าแก่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ผูกพันและยอมรับในความสัมพันธ์และเป็นหนึ่งเดียวระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตำนานทางศาสนาบางเรื่อง แสดงนัยความหมาย ว่ามนุษย์มาจากธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตกับธรรมชาติรอบตัวล้วนแล้วแต่เกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิม มีแก่นแกนของ ความคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศนิยมสมัยใหม่ ที่ถูกกระตุ้นให้ตื่นตัวด้วยหายนะทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของสถานการณ์ในปัจจุบัน

จิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณคดีไทย เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่ยืนยันว่า ระบบความคิดที่มีต่อ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนเกือบทุกวัฒนธรรม เป็นระบบคิดชุดเดียวกัน แม้จะได้รับการนำเสนอและอธิบายภายใต้กลวิธีและสื่อเฉพาะวัฒนธรรม แต่มีแก่นแกนที่มีลักษณะร่วมและเป็นสากลอย่างยิ่ง ในอีกกระแสหนึ่งของระบบความคิดต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นเนื่องมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม

ที่ส่งผลต่อการรับรู้และการทำความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวในจิตสำนึกแบบใหม่ ที่มีแนวโน้มว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง หรือประสบการณ์เชิงประจักษ์ กล่าวคือ มนุษย์เริ่มให้ความสนใจต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นจริงและตระหนักว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ มโนทัศน์เช่นนี้ เกิดขึ้นด้วยการหยั่งรู้โดยประสบการณ์ เฉพาะตัวของกวี และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง รับประสบการณ์ และความคิดจากโลกภายนอกมากขึ้น ดังที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การให้ความสนใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้วาทกรรมสังคมนิยม ทำให้เกิดความตื่นตัวในการสร้างองค์ความรู้ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกระบวนทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลมากขึ้นในเวลาต่อมา

ทัศนะของธัญญาแสดงให้เห็นว่าวิธีคิดที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 2 กระบวนทัศน์ คือ การมองว่าธรรมชาติคือหนึ่งเดียวกับมนุษย์และมองว่าธรรมชาติไม่ใช่มนุษย์ และสามารถจัดการได้ การนิยามธรรมชาติในลักษณะของการเชื่อว่าธรรมชาติเรียนรู้ได้และจัดการได้นี้เอง เป็นผลพวงนำมาสู่การกตัญญูต่อธรรมชาติ ดังนั้นการวิจารณ์เชิงนิเวศ จึงไม่เพียงพิจารณา ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในมิติของความคิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์การกระทำที่มนุษย์ทำต่อธรรมชาติ (อรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร, 2562, หน้า 19-20) สอดคล้องกับ ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์ (2559, หน้า 375-376) เสนอว่า พันธกิจประการหนึ่งของวรรณกรรมศึกษาเชิงนิเวศ คือ การกระตุ้นให้ผู้ศึกษาค้นคิดถึงความเชื่อมโยงของตนกับโลกแวดล้อมและสังคม อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ศึกษาก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับวิกฤติสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญอยู่ และสุดท้ายการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศควรมีได้เป็นเพียงกิจกรรมประเทืองปัญญาแนวใหม่ของนักวิชาการ หากแต่เป็นกิจกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยจิตวิญญาณที่ปรารถนาจะให้การวิเคราะห์วรรณกรรม ส่วนในการปลูกฝังนิเวศสำนึกให้บุคคลร่วมกันเยียวยารักษาสรรพชีวิตและโลกนี้ไว้สืบต่อไป

ฮาร์ดิง สเตฟาน (2556, หน้า 380) ได้กล่าวถึงแนวนโยบายนิเวศวิทยาแนวลึก ที่กำหนดขึ้นโดยผู้เข้าร่วมโครงการที่วิทยาลัยซุมัคเกอร์ ประกอบด้วย

1. ทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าในตนเอง ไม่ว่าจะมันจะมีประโยชน์ต่อมนุษย์หรือไม่
2. ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของธรรมชาติส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ของชีวิตและมีคุณค่าในตัวของมันเอง
3. มนุษย์ไม่มีสิทธิ์ที่จะลดทอนความอุดมสมบูรณ์หรือความหลากหลายของธรรมชาติ เว้นแต่เมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องกระทำอย่างมีความรับผิดชอบ

4. ผลกระทบจากสิ่งที่มีมนุษย์กระทำต่อโลกนี้มีมากเกินไปและกำลังย่ำแย่ลงอย่างรวดเร็ว

5. รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์และจำนวนประชากรมนุษย์ คือองค์ประกอบสำคัญของผลกระทบดังกล่าวนี้

6. ความหลากหลายของชีวิตรวมถึงวัฒนธรรมจะเจริญงอกงามได้ก็ต่อเมื่อผลกระทบที่เกิดจากมนุษย์ถูกลดทอนลง

7. โครงสร้างพื้นฐานของอุดมคติ การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี จำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง

8. ผู้ยอมรับประเด็นทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีหน้าที่ต้องร่วมกันสร้างความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จำเป็น โดยกระทำการต่าง ๆ ด้วยความสันติและอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ประเวศ อินทองปาน (2553, หน้า 80) ได้กล่าวถึง นิเวศวิทยาแนวลึก (Deep Ecology) ว่าเป็นคำที่ Arne Naess (1912–1997) นักปรัชญาชาวนอร์เวย์ ก่อตั้งขึ้น มีแนวคิดที่อธิบายอย่างลึกซึ้งในเรื่องของจิตวิญญาณที่มีอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วไป โดยเรียกร่องสิทธิของสิ่งแวดล้อม เช่น สิทธิของสัตว์ที่จะไม่ถูกทรมานหรือถูกฆ่า เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวนี้ “จึงก้าวล่วงวิธีการของศาสตร์สมัยใหม่ที่มีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ไปสู่ระดับของความรอบรู้ หรือ เข้าใจเกี่ยวกับตัวของมนุษย์เองและโลกธรรมชาติในตำนานจิตวิญญาณ” (Devall and Sessions, 1985, p.113)

หลักนิเวศวิทยาแนวลึกที่สำคัญคือ การปฏิเสธทัศนคตินิยมของมนุษย์กับธรรมชาติว่าแยกส่วนและแตกต่างกัน มองธรรมชาติไม่ได้มีไว้เพื่อมนุษย์ใช้ประโยชน์และนำมาออกแบบใช้ในระยะสั้น ๆ แต่ดำรงอยู่และมีค่าในตัวเองจึงมองโลกทัศน์แบบองค์รวมและมนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลางจักรวาล เพราะธรรมชาติมิได้มีไว้เพื่อมนุษย์ มองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ไม่มีสิทธิในการทำลายธรรมชาติ โลก สรรพสิ่งมีคุณค่าเท่าเทียมกันและมีคุณค่าในตัวเองและมีสิทธิในการดำรงอยู่ ไม่ใช่มีอยู่เพื่อรับใช้มนุษย์

แนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อรวรรณ ฤทธิศรีธร (2562, หน้า 11) ซึ่งได้กล่าวถึง แนวคิดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentric) คือ แนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของอำนาจ และมีสิทธิในการเข้าครอบครอง ครอบงำ และจัดการธรรมชาติได้อย่างชอบธรรม และสามารถเอาชนะธรรมชาติที่เข้ามาคุกคามตนได้ แนวคิดธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง (Ecocentric) คือ แนวคิดที่เชื่อว่า ในโลกใบนี้ไม่ได้มีเพียงมนุษย์เพียงเผ่าพันธุ์เดียวที่ดำรงอยู่ แต่ยังมีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ โดยที่ธรรมชาติมีพลังอำนาจ

ในการจัดการกับมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนั้นยังเชื่อว่า ธรรมชาติมีสิทธิเท่าเทียมมนุษย์และธรรมชาติอยู่ได้โดยไม่มีมนุษย์ แต่มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากไม่มีธรรมชาติ และธรรมชาติในอุดมคติ คือ ธรรมชาติที่ถูกสร้างขึ้นมาด้วยวิธีการของมนุษย์หรืออมมนุษย์ ได้แก่ พีช และสัตว์ อาจด้วยกระบวนการทางไสยศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ โดยที่ธรรมชาติเหล่านั้นส่งผลคุกคาม ต่อมนุษย์หรือเป็นผลผลิตที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าไปจัดการควบคุมได้

ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดต่าง ๆ ประยุกต์ใช้ในการแสดงแนวคิดการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง คุณค่าของสรรพสิ่งมีความเชื่อมโยงถึงกันในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

คำว่า “อนุรักษ์” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1371) หมายถึง รักษาให้คงเดิม

วดีน อิงคพัฒนากุล และดุสิต เวชกิจ (2548, หน้า 84-85) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3 ประการ คือ

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การป้องกันมลพิษสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน ความเสมอภาคในสังคม และการรักษาสมดุลธรรมชาติ

2. การอนุรักษ์เป็นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยคำนึงถึงสถานภาพ และศักยภาพของทรัพยากร รวมทั้งการควบคุมการเสื่อมสภาพ และบูรณะฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อรักษานิต ปริมาณ และคุณภาพของทรัพยากรให้มีความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

3. วิธีการอนุรักษ์ประกอบด้วยความรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติครอบคลุมถึงการวางแผนการอนุรักษ์ การสร้างความสำนึกรับผิดชอบ การกำหนดบทบาทของภาครัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การอนุรักษ์ การให้ความรู้แก่ชุมชน การสนับสนุนองค์กรภาครัฐ การศึกษาวิจัยทรัพยากรธรรมชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนา

จิราภรณ์ คชเสนี (2556, หน้า 3, 138-139) ได้กล่าวว่า โลกตกอยู่ในภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา นับวันวิกฤตนี้จะมีแต่จะทวียิ่งขึ้นไปจากน้ำมือมนุษย์ และกล่าวถึงกรอบหลักการนำนโยบายนิเวศพัฒนา 10 ประการว่า ปรัชญาหรือเป้าหมายสูงสุดของ นโยบายนิเวศพัฒนา คือ การสร้างความ ยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงทางนิเวศ

ที่หมายความถึงการปกป้องระบบ สนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต รักษาสุขภาพและความปกติสุขของระบบนิเวศ เพื่อสร้างหลักประกันต่อความสามารถในการผลิตและบริการจากระบบนิเวศให้สามารถเพิ่มพูนความอยู่ดีมีสุขของผู้คนและสังคม โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งปกป้องคุ้มครองความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในอนาคตที่จะเกิดขึ้นตามมา เสริมสร้างความยุติธรรมเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับอนาคต นโยบายนิเวศพัฒนาถูกกำหนดวางบนพื้นฐานของข้อมูล โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ปฏิบัติการ และกระบวนการในวงจรชีวิตนโยบายซึ่งมักรู้เห็นกันเป็นอย่างดีแต่สิ่งที่ไม่รู้ที่อยู่ลึกลงไปคือความจริง ที่ว่า นโยบายนิเวศพัฒนาและการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเผชิญกับความท้าทายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและสังคม วิถีชีวิตหาอยู่หากิน คุณค่าและความหมายของชีวิตและการตัดสินใจไม่ตัดสินใจในชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณค่าความเชื่อ ผลประโยชน์ อำนาจ เจตนาและความมุ่งมั่น ข้อสมมุติกำหนด ระเบียบวาระและลำดับความสำคัญของผู้คนในสังคม ซึ่งอาจจะไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน แต่เชื่อว่าจะต้องมีอย่างแน่นอน ที่ส่งผลสำคัญต่อกระบวนการและวงจรชีวิตนโยบาย

กรอบหลักการที่ผู้กำหนดนโยบายและแผนพร้อมทั้งเครือข่ายนโยบาย จำต้องสำนึกและนำมาปรับใช้กับวงจรชีวิต นโยบายนิเวศพัฒนาที่กำลังใช้อยู่หรือที่กำลังจัดทำขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงทางนิเวศและการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน 10 ประการ ดังนี้

หลักการที่ 1 มนุษยชาติมีขีดจำกัด มนุษยชาติมีองค์ความรู้ความเข้าใจต่อ ธรรมชาติที่จำกัด รวมถึงผลกระทบของ มนุษยชาติมีต่อธรรมชาติ “รู้มากเสี่ยงน้อย รู้น้อยเสี่ยงมาก

หลักการที่ 2 การเปลี่ยนแปลงสามารถไม่สามารถย้อนคืนกลับ นโยบายนิเวศพัฒนาที่ดีที่สุดในปัจจุบันอาจไม่เหมาะสมในอนาคต กระบวนการตัดสินใจ ต้องให้แน่ใจว่าจะไม่ข้ามเส้นแบ่งระหว่างการย้อนกลับคืนกับการไม่สามารถย้อนกลับคืน จักต้องไม่มีการตัดสินใจใด ๆ ถ้าผลที่เกิดขึ้นไม่สามารถจะแก้ไขปรับเปลี่ยน ให้ย้อนคืนกลับมาได้ในอนาคต แต่กลับปรากฏผลออกมาว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด

หลักการที่ 3 มนุษยชาติต้องไม่ใช่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงเกินกว่าต้นทุนของธรรมชาติ ความสามารถในการรองรับและบริการจากระบบนิเวศที่จะตอบสนองอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักจักรวาลที่จริงแท้ว่า “รายจ่ายต้องไม่สูงกว่ารายรับและต้นทุนมี”

หลักการที่ 4 หลักการปลอดภัยไว้ก่อน ถ้ามีหลักฐานที่เพียงพอบ่งชี้ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้น ๆ สร้างผลกระทบอันตรายต่อธรรมชาติหรือสุขภาพของมนุษย์ขึ้น จำต้องใช้มาตรการปลอดภัยไว้ก่อนเพื่อป้องกันหรือลดอันตรายเหล่านั้น แม้ปฏิสัมพันธ์ของความ เป็นเหตุและผลนั้น จะยังไม่ปรากฏขึ้นมาสนับสนุนอย่างชัดเจน หรือครบถ้วน

ด้านวิทยาศาสตร์ กระบวนการ วางแผน การตัดสินใจ และกลไกนโยบายจำต้องทำการประเมินผลกระทบ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการปลอดภัยไว้ก่อน แต่ในทำนองเดียวกัน หลักการปลอดภัยไว้ก่อน จำต้องไม่ถูกใช้เป็นข้ออ้างที่กระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย นโยบายนิเวศพัฒนาเพื่อยั่งยืน

หลักการที่ 5 คติธรรมกันไว้ดีกว่าแก้ นโยบายนิเวศพัฒนาที่ดีที่สุดต้องตั้งอยู่บน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเชิงรุก คือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่ต้นเหตุ หรือให้ปัญหาเลวร้ายลงกว่าที่เป็นอยู่ ปรับปรุง คุณภาพชีวิต มีต้นทุนต่อสังคมต่ำที่สุดนโยบายนิเวศพัฒนาที่ดีที่สุดจำต้องไม่ขัดแย้งแต่กลับสามารถไปด้วยกันได้กับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และ สังคมวัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หลักการที่ 6 ผู้สร้างมลพิษต้องจ่ายพัฒนาโลกและมาตรการควบคุมและสั่งการ รวมถึงมาตรการบนฐานแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องเป็นผู้แบกรับภาระต้นทุนสิ่งแวดล้อม และค่าเสียหายแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อสะท้อนมูลค่าและต้นทุนรวมทั้งหมดที่แท้จริงของสินค้าและบริการ ขณะเดียวกันก็พยายามพัฒนาต่อไปให้เป็นกลไกและมาตรการควบคุมตนเองด้วยความสมัครใจ ซึ่ง “ผู้ป้องกันมลพิษ สร้างผลดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องได้รับผลตอบแทนที่ดีย้อนกลับคืน”

หลักการที่ 7 สิทธิและความยุติธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายนิเวศพัฒนา ที่จัดทำขึ้นต้องมีวัตถุประสงค์สูงสุดคือ การพิทักษ์ปกป้องสิทธิทางสิ่งแวดล้อมของคนในสังคม สร้างความมั่นคงทางนิเวศ ต้องให้แน่ใจว่าจะไม่มีกลุ่มคนใดในสังคมต้องแบกรับภาระที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นจากมลภาวะ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร หรือการบังคับใช้นโยบายและกฎหมายนโยบายสิ่งแวดล้อมนั้น

หลักการที่ 8 หลักการของความยั่งยืน ชีวิตบนโลกที่หลากหลายสามารถรักษาความยั่งยืนผ่านพลวัตการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมที่โหดร้ายรุนแรงกว่า 3.5 ล้านปี ด้วยเหตุผลคือ มีฐานอยู่บนพลังงานแสงอาทิตย์ที่สะอาด รักษาความหลากหลายของโครงสร้างและกระบวนการ เพื่อความสามารถในการปรับตัวต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น หมุนเวียนสสารที่จำเป็นต้องใช้ซึ่งมีปริมาณจำกัด

หลักการที่ 9 หลักการบริหารจัดการที่ปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งมีกรอบหลักการดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ซึ่งภาคประชาสังคมและประชาชน ภาคธุรกิจ และนักวิชาการยอมรับร่วมกัน

2. กลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงนโยบายนิเวศพัฒนาทั้งปวง ต้องถือว่าเป็นกระบวนการทดลองร่วมกันของสังคม คิด (ดีไป ทำดีไป เรียนรู้ดีแล้วไป ปรับเปลี่ยน (ดียิ่งขึ้นไป) ปรับกระบวนการบริหารจัดการ และนโยบายต่อข้อจำกัดของสถานการณ์ เมื่อมี “ข้อมูลใหม่” เกิดขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายคือ สร้างความมั่นใจว่าการกระทำที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

3. กระบวนการสร้างองค์ความรู้ ติดตามตรวจสอบ ประเมินความยืดหยุ่น การปรับตัว และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอน และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปกติ เป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการบริหาร บนฐานปรัชญา ความคิดคือ “คาดหวังในสิ่งที่ไม่คาดคิด “ความเป็นไปไม่ได้เกิดขึ้นได้” ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้วแล้วๆ นโยบายที่ถูกสร้างขึ้นอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อาจนำไปสู่ผลหรือสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงตามคาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และปฏิริยาการตอบสนองในสังคมมนุษย์ ซึ่งมีโอกาสความน่าจะเป็นของความไม่แน่นอนสูงยิ่ง

4. มาตรการลงมือปฏิบัติในมาตราพื้นที่และเวลาซึ่งสอดคล้องกับปัญหา (ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ภาค ประเทศ ประชาคม นานาชาติ) มีความยืดหยุ่นต่อบริบทของพลวัตการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองเกิดขึ้นในมาตราพื้นที่และเวลา

หลักการที่ 10 อำนาจอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดนและสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลสามารถนำมาใช้กับนโยบายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

การเรียนรู้หลักการทั้ง 10 ประการ แล้วนำมาปรับใช้ให้เกิดมรรคผลนั้น จำต้องเป็นผู้มีการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมทั้งฐานความรู้ทางเทคนิค คุณธรรม และจริยธรรม

หลักการธรรมาภิบาลและกระบวนการมีส่วนร่วมพหุภาคีของทุกภาคส่วน ที่หลากหลาย ทั้งที่มีแนวความคิด ระบบ ความเชื่อ และระบบคุณค่าที่แตกต่างกันหรือแม้แต่ขัดแย้งกัน ที่จะต้องมาร่วมแรงร่วมใจกันนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายตายเลย ต้องอาศัยทั้งเวลา ความพยายามและความอดทนอดกลั้นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากประสบการณ์อีกเช่นกัน สันถอนสังคม

ปัญหาความมั่นคงทางนิเวศเพื่อความยั่งยืนมีฐานความรู้ทางนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม ศาสตร์เป็นหลักต่อการวิเคราะห์ ทำความเข้าใจพิจารณาตัดสินใจ และใช้วางแผนแก้ปัญหา แต่แนวทางและกระบวนการแก้ปัญหา นั้น มักจะไม่ใช้ด้วยหลักการทางนิเวศวิทยา

หรือแม้แต่ด้วยวิธีวิทยาทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาทางนิเวศวิทยามักจะเพื่อให้คนแต่ละคนนำไปใช้ แต่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกจะต้องเป็นสังคมมนุษย์โดยรวม โดยไม่แยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนใด ๆ ทั้งสิ้น ปัจเจกหรือชนแต่ละกลุ่มมีโลกทัศน์สิ่งแวดล้อมและแนวคิดเรื่องคุณค่าแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ “ความจริงของธรรมชาติในความรับรู้ส่วนตัว” (ขึ้นอยู่กับกระบวนการได้มา ซึ่งความจริง และขีดจำกัด) ในที่สุดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก จึงตกอยู่บนคำถามเกี่ยวกับคุณค่า หรือขึ้นอยู่กับว่า ใครต้องการอะไร ตัวอย่างที่สำคัญที่ได้เกิดขึ้นแล้วคือสหพันธรัฐเยอรมนี มีนักการเมืองจากพรรคกรีน (ซึ่งสังคมส่วนใหญ่คิดว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์การรณรงค์ปกป้องรักษา ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม กรีนพีซ ขณะที่ความจริงแล้วไม่ได้มีความสัมพันธ์ต่อกันเลยพยายามแก้หลักการกฎหมายอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากหลักการว่า “ธรรมชาติจะต้องถูกปกป้องในฐานะที่เป็นรากฐานของมนุษย์และการดำเนินชีวิตให้แก่เป็น” การปกป้องธรรมชาติเพื่อความเป็นธรรมชาติ

2.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศวิถี การกระตุ้นนิเวศสำนึกในใจของผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งที่ตัวบทเหล่านี้ให้ความสำคัญ การสร้างนิเวศสำนึกคือการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลกธรรมชาติ นักประพันธ์ถ่ายทอดความเข้าใจด้วยวรรณศิลป์ให้ผู้อ่านได้สัมผัสด้วยปัญญาและความรู้สึก อันเป็นการน้อมนำความเป็นมนุษย์ที่ละเอียดละไมออกมาจากหัวใจของผู้อ่าน ซึ่งจะนำไปสู่การใคร่ครวญพินิจพิจารณาถึงตำแหน่งที่และท่าทีของตนต่อสิ่งแวดล้อม และการกระทำที่เป็นไปด้วยสำนึกรับผิดชอบในที่สุด นักประพันธ์วรรณกรรมสิ่งแวดล้อมพยายามใช้ภาษาและกลวิธีการประพันธ์ในการทำหน้าที่ของผู้สร้างสรรค์งานศิลปะแขนงหนึ่งที่มุ่งแปรเปลี่ยนความคิดโลกทัศน์และหัวใจของผู้อ่าน โดยให้ภาษาและเรื่องเล่ากระตุ้นและจูงใจให้ผู้อ่านสร้าง “จินตนาการสิ่งแวดล้อม” (“environmental imagination”) ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างแนบแน่นของตนกับสรรพชีวิต (ดารินทร์ ประดิษฐทัศน์ย์, 2559, หน้า 362)

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดจากความรู้ในตัวบท คือ ประเด็นของเนื้อหาสาระ รายละเอียดข้อความของตัวบทวรรณกรรม และความรู้นอกตัวบทคือเหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์ในเรื่องราวของนวนิยายเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. แนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่องของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 123-124) คือ วิธีการที่ผู้แต่งใช้หนทางถ่ายทอดเรื่องราวสู่ผู้อ่าน มี 4 วิธี คือ ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่ง

ให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้เล่าเรื่องเรียกว่าเป็นการเล่าจากทัศนะของบุรุษที่ 3 และผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

3. แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องของกุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 111-112) กล่าวว่า ตัวละคร คือ ผู้มีบทบาทในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคนหรือเทียบเท่าคนก็ได้ ตัวละครในเรื่องจะต้องเหมือนมนุษย์ (หรือใกล้เคียงที่สุด) แต่จะต้องไม่ใช่มนุษย์จริงคนใดคนหนึ่ง มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นบุคคลจริงในจดหมายเหตุ ตัวละครจึงเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยแสดงถึงลักษณะต่าง ๆ 2 กลวิธี คือ ผู้แต่งบรรยายเอง และตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

4. แนวคิดการนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 77-81) กล่าวถึงการนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละคร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น วิธีการที่จะถ่ายทอดคำพูด ความคิดและความรู้สึกของตัวละคร มีหลายแบบ เช่น ผู้เล่าเรื่องสรุปความคำพูดหรือความคิดของตัวละครหรือรายงานผู้อ่าน อาจใช้บทพูดเดียวในใจหรือกระแสสำนึก หรือวิธีที่ผู้เล่ายกคำพูดของตัวละครอาจเป็นการยกคำพูดของตัวละครมานำเสนอโดยตรงก็ได้

5. แนวคิดการวิเคราะห์ความขัดแย้งในวรรณกรรม ของกุหลาบ มัลลิกะมาส (2543, หน้า 101-102) ที่กล่าวถึงโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (Conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่มีความเข้มข้นรุนแรง มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบอย่างแรงต่อวิถีชีวิตของ ตัวเอกของเรื่อง มี 3 แบบ คือ 1) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man) 2) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment) และ 3) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

6. แนวคิดการนำเสนอโดยใช้ฉากในวรรณกรรมของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 185-186) กล่าวว่า ฉากในนวนิยายหมายถึงเวลาและสถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ช่วยบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ไหน ที่นั้นมีลักษณะอย่างไร ผู้แต่งจึงควรมีความรู้หรือประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ พอสมควร เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างฉากให้ถูกต้องสมจริงสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง

นวนิยายโดยทั่วไป จะสร้างฉากให้เป็นส่วนประกอบของเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในเนื้อเรื่องหรือช่วยกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละคร ช่วยสื่อความคิดของผู้แต่ง หรือช่วยให้เรื่องดำเนินไป แต่นวนิยาย

บางเรื่องอาจใช้ฉากให้เป็นส่วนสำคัญของเรื่องหรือเป็นเนื้อเรื่อง “ฉาก” ในนวนิยายบางเรื่อง มีบทบาทสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นเนื้อเรื่องส่วนหนึ่งด้วย

การสร้างฉากในนวนิยายจะใช้วิธีการบรรยายโดยตรงไปตรงมาหรือใช้การพรรณนา หรือใช้สัญลักษณ์ก็ได้ แต่เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นเรื่อง โครงเรื่อง และรู้จักตัวละครชัดขึ้น ผู้แต่งมักให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ที่เกิดในชีวิตประจำวันของตัวละคร ระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ เรื่องอาชีพหรือการดำเนินชีวิตในเรื่อง และสภาพแวดล้อมทางสังคมของตัวละครเกี่ยวกับการนับถือศาสนา ศิลธรรมจรรยา ระดับสติปัญญาและอารมณ์โดยคำนึงถึง รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสของฉากด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560

เนื้อหาอันเป็นรายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ที่ผู้วิจัยกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) เอกสาร บทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสาร บทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญจากเอกสารบทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2539) ได้ศึกษาภูมิปัญญานิเวศวิทยาชนพื้นเมืองศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร หนังสือเล่มนี้เป็นงานศึกษาองค์ความรู้ทางด้านนิเวศวิทยาของกะเหรี่ยง โลกทัศน์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับธรรมชาติ จักรวาลวิทยาในเรื่องพุทธ ผี ธรรมชาติ และมนุษย์ ระบบการยังชีพและวิถีการผลิตแบบไร่หมุนเวียนเป็นงานศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางนิเวศวิทยา การนิยามและมโนทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติของชุมชนกะเหรี่ยงในสองหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านเกริงบอ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และหมู่บ้านจะแก ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร โดยพิจารณาบทบาทของความรู้ทางนิเวศวิทยาของชุมชนที่มีต่อระบบการผลิตเพื่อการยังชีพ ตลอดจนระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสถียรภาพของระบบการจัดการในทางนิเวศวิทยาและความเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทางสังคมของชุมชน นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงเงื่อนไขและปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้อีกด้วย งานศึกษาเสนอว่า ความรู้ทางนิเวศวิทยาที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ

ระบบความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิตภายใต้ระบบเกษตรกรรมแบบไร่มนเวียน อันเป็นระบบความรู้ที่มีคุณลักษณะหลากหลาย ซับซ้อน ซึ่งรวมเอาความรู้เกี่ยวกับป่า ความรู้เกี่ยวกับภูมิอากาศ ความรู้เกี่ยวกับพืช ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับสิ่งคุ้มครองธรรมชาติ เข้าด้วยกัน สิ่งสำคัญอันเป็นรากฐานของความรู้คือ มโนทัศน์ที่มีเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาของกะเหรี่ยง ซึ่งได้จัดวางสรรพสิ่งที่ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้อาณาจักรเดียวกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน มนุษย์มีตำแหน่งแห่งที่ในจักรวาลเพียงเป็นส่วนหนึ่งของระบบธรรมชาติใหญ่เท่านั้น ธรรมชาติล้วนมีสิ่งอันคุ้มครองธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์จึงไม่อาจครอบครองหรือเป็นเจ้าของธรรมชาติได้ ทำได้เพียงการขอใช้ ด้วยวิถีทางแห่งการเคารพต่อธรรมชาติ นอกจากนี้สำหรับมนุษย์แล้ว วิถีการดำรงชีวิตภายใต้วัฒนธรรมแห่งการมีศีลธรรมเท่านั้น จึงจะสามารถรักษาสมดุลภาพของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติไว้ได้ ความรู้และมโนทัศน์ดังกล่าวมีผลทำให้การใช้ทรัพยากรของกะเหรี่ยงเป็นไปอย่างยั่งยืน หนังสือยังได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของรัฐ และโครงการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ด้วยการใช้อำนาจ และการครอบงำจากรัฐด้วยกลไกของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การบังคับให้เปลี่ยนแปลงด้วยระบบโรงเรียน และการเก็บภาษีที่ดินของรัฐ โครงการเหล่านี้ปราศจากความเข้าใจในวัฒนธรรมชาวบ้าน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และมโนทัศน์ของชุมชนที่มีต่อธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในที่สุด

สรณัฐ ไตลังคะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง **หากและปลิงอันอาจสูญเสียดให้ม้วยมรณ:** **ผู้หญิงในเรื่องสั้นไทยแนวผจญไพร** หนังสือเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวรรณกรรมแนวผจญภัยในป่าเขา โดยเน้นการศึกษาเรื่องสั้น งานแนวดังกล่าวได้รับความนิยมมากในราวทศวรรษ 2480 จนถึงประมาณต้นทศวรรษ 2500 ซึ่งเป็นผลมาจากการสำรวจเปิดป่าเพื่อหักล้างถางป่ารับความเจริญสมัยใหม่และการลงทุนจากต่างชาติไม่ว่าจะในรูปของการทำถนน การตัดไม้เพื่อก่อสร้าง รวมถึงเป็นผลจากความนิยมการล่าสัตว์เพื่อความบันเทิงใจอันเป็นกิจกรรมแบบใหม่ของคนเมือง เรื่องราวของป่ามักได้รับการนำเสนอเป็นงานประเภทผจญภัย หรือประเภทลึกลับที่แสดงให้เห็นความสามารถของพรานป่าในการล่าสัตว์ใหญ่ที่ดุร้าย หรือเสนอเรื่องเล่าและตำนานเกี่ยวกับความลึกลับมหัศจรรย์ของป่า อาทิ สัตว์ประหลาด มนุษย์ประหลาด เครื่องรางของขลังจากของป่า รวมทั้งการเป็นแหล่งทรัพยากร และแหล่งช่องสุ่มของโจร ชื่อน่าสังเกต คือเรื่องสั้นกลุ่มนี้หลายเรื่องเสนอภาพผู้หญิงในสองลักษณะ คือ ผู้หญิงบริสุทธิ์ที่เป็นวัตถุแห่งตัณหาของผู้ชาย และผู้หญิงในลักษณะมีมนต์เสน่ห์ลึกลับ น่าค้นหา และครอบครอง บทบาทของผู้หญิงในเรื่องสั้นเหล่านี้เป็นต้นเหตุแห่งโศกนาฏกรรมของเรื่อง

บทความวิชาการของ กฤตยา ณ หนองคาย (2553, หน้า 191) ศึกษาเรื่อง**คนกับป่า:**

ปัญหาเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากรในวรรณกรรมของวัธนา บุญยัง บทความนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าและปัญหาเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในวรรณกรรมของ วัธนา บุญยัง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ใบไม้ร่วงในป่าใหญ่ พรานคนสุดท้าย หอมกลิ่นป่า ไพรมิด และรางเหล็กในป่าลึก การศึกษานี้นำวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึกและมโนทัศน์เรื่องสิทธิชุมชนมาใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์ด้วยบท ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าจุดยืนในการสร้างสรรค์วรรณกรรม วัธนา บุญยัง คือ การเสนอว่า การทำลายป่าไม้แท้จริงมาจากการบริหารนโยบายที่ผิดพลาดของภาครัฐ เช่น การให้สัมปทานป่าแก่ภาคอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบ ผู้เขียนเสนอว่า ปัญหาป่าไม้ถูกทำลายไม่ได้มีเหตุมาจากการที่ชุมชนเข้าไปตั้งรกรากในพื้นที่ป่า เพราะชุมชนในป่าจะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าไว้ด้วยภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากร กอปรกับจิตสำนึก และความเชื่อว่า ธรรมชาติมีคุณอนันต์ต่อมวลมนุษย์ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดผ่านวิถีของนายพราน ทั้งในฐานะผู้รู้และผู้ล่า นอกจากนี้ผู้เขียนยังใช้ฉากป่าอันงดงามเพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของการสัมผัสธรรมชาติและสายสัมพันธ์ที่ตัดไม่ขาดระหว่างคนกับป่า

บทความวิจัยของ มานิตย์ โศกค้อ (2557) ศึกษาเรื่อง**วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการต่อสู้และการต่อรองเชิงอำนาจ: กรณีศึกษากลอนลำของวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์** บทความนี้ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการศึกษากลอนลำของวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกลอนลำว่า เป็นวรรณกรรมที่ยังคงมีชีวิตอยู่และถูกผลิตซ้ำความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ท้องถิ่น การเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความรู้สึกอยากกลับไปสู่อุดมดี ทั้งนี้ผู้แต่งได้นำพื้นที่ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มาใช้ในการสร้างสรรค์กลอนลำ ทั้งในด้านของสุนทรียภาพให้ข้อคิดคติเตือนใจ และยังคงเป็นปากเสียงที่ส่งสะท้อนถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของชาวอีสาน จึงทำให้เกิดวาทกรรมโต้กลับกระแสของการพัฒนาที่ขาดความรับผิดชอบได้อย่างน่าสนใจ การศึกษาในครั้งนี้จึงพยายามชี้ให้เห็นว่าผู้แต่งและหมอลำในฐานะผู้จับจ้องการเปลี่ยนแปลงของสังคม ได้มีบทบาทในการส่งสารทางวัฒนธรรมให้ผู้คนชาวอีสานที่หลงใหลในมายาโลกาภิวัตน์ปัจจุบันได้หวนกลับมาคิดถึงความต้องการจำเป็นที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต และยังแสดงให้เห็นว่ามีชาวอีสานจำนวนไม่น้อยที่มีสำนึกรักษ์ท้องถิ่นและโยนหาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนโดยมีกลอนลำเป็นสื่อกลางที่เชื่อมร้อยให้ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตลอดไป

บทความวิจัยของ อธิปัตย์ วงษ์ยิ้ม (2558) ศึกษาเรื่องระบบจักรวาลทัศน์ดั้งเดิมกับการประกอบสร้างพื้นที่เชิงนิเวศ แบบคู่ตรงข้ามในวรรณกรรมอีสานแนวมหัศจรรย์ตามความหมายของเมืองฟ้า-เมืองลุ่ม บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พื้นที่เชิงนิเวศในวรรณกรรมอีสาน: การประกอบสร้างและการสื่อความหมาย” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการประกอบสร้างพื้นที่เชิงนิเวศในวรรณกรรมอีสานแนวมหัศจรรย์ว่ามีกระบวนการประกอบสร้างขึ้นมาอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดจักรวาลทัศน์แบบดั้งเดิมในวรรณกรรมอีสานแนวมหัศจรรย์ปรากฏในสองเรื่อง คือ พญาคันคาก และผาแดง-นางไอ่ ในวรรณกรรม เรื่อง “พญาคันคาก” นั้น จะมีการอธิบายเกี่ยวกับ เมืองฟ้า-เมืองลุ่ม แบบคู่ตรงข้ามเชิงระดับชั้นสูง-ต่ำ โดยกำหนดให้เมืองฟ้าอยู่เหนือเมืองลุ่ม และมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เชิงนิเวศที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน พื้นที่เชิงนิเวศในเมืองฟ้าหรือเมืองแถนนั้นจะถูกประกอบสร้างด้วยองค์ประกอบของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากระบบจินตนาการแตกต่างจากพื้นที่อย่างเมืองลุ่ม ที่ถูกประกอบสร้างด้วยองค์ประกอบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริงบนโลก ส่วนในวรรณกรรม เรื่องผาแดง-นางไอ่ จะอธิบายเป็นต้นเค้าของเรื่องว่าในพื้นที่เชิงนิเวศของเมืองลุ่ม เกิดหนองแสขึ้นมาได้อย่างไร โดยถูกเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับเมืองฟ้าเอาไว้ตามความเชื่อในระบบจักรวาลทัศน์แบบดั้งเดิม ทำให้เห็นว่าระบบจักรวาลทัศน์แบบดั้งเดิมนั้นไม่มีระดับชั้นที่ซับซ้อนเหมือนจักรวาลทัศน์แบบพุทธ

บทความวิจัยของ สุนทร คำยอด (2558) ศึกษาเรื่องภาพเสนอและอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมของชาติพันธุ์ปกากะญอ ในวรรณกรรมเยาวชนของมาลา คำจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมและภาพเสนอของชาติพันธุ์ปกากะญอ ในวรรณกรรมเยาวชนของ มาลา คำจันทร์ บทความนี้ได้สรุปว่า ความเป็นชายขอบของชาติพันธุ์ปกากะญอ ในวัฒนธรรมล้านนานั้นเริ่มต้นในสมัยเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง และได้ผลิตซ้ำภาพเสนอ จน ไร่ สกปรก และนิยมการตัดไม้ทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง ผ่านวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะจนกลายเป็นมายาคติในสังคมไทย มาลา คำจันทร์ ได้สร้างวรรณกรรมเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ และลูกป่า ภายใต้อุดมการณ์สิ่งแวดล้อมที่เน้นการอนุรักษ์ และบรรยากาศทางวิชาการที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อมของชนเผ่า โดยการสร้างภาพเสนอใหม่ให้กับชาติพันธุ์ปกากะญอในสองลักษณะคือ ภาพเสนอของชาวเขาผู้ทรงจริยธรรม และเน้นภาพเสนอของชาวเขาที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาติพันธุ์ปกากะญอมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม

บทความวิจัยของ ประเวศ อินทองปาน (2553) ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบ **นิเวศวิทยาในพุทธปรัชญากับนิเวศวิทยาแนวสิกตามทัศนะของอาร์เน แนสส์** การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานิเวศวิทยาในพุทธปรัชญา 2) ศึกษานิเวศวิทยาแนวสิกตามทัศนะของอาร์เน แนสส์ 3) เปรียบเทียบนิเวศวิทยาในพุทธปรัชญากับนิเวศวิทยาแนวสิกตามทัศนะของ อาร์เน แนสส์ และการประยุกต์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นิเวศวิทยาในพุทธปรัชญา เน้นทั้งระบบคิดและระเบียบในการครองชีวิตที่ดึงามต่อ การสัมพันธ์กับสรรพสิ่งทางธรรมชาติ มองสรรพสิ่งว่าต่างดำเนินไปอาศัยกันอย่างสหกรณ์ คือ การกระทำร่วมกันแบบองค์รวมตามกฎธรรมชาติ หรือกฎนิยาม 5 และต่างก็ตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ หากตัวตนที่ยั่งยืนไม่ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องหรือมีสัมมาทิฐิ และดำเนินตามหลักพุทธจริยธรรมมีศีลหรือวินัย ด้วยท่าทีมิตรภาพต่อกัน ขณะเดียวกันก็เพิ่มคุณภาพชีวิตด้วยศีล สมาธิ และปัญญา และเป้าหมายสูงสุด คือ การประจักษ์แจ้งถึงความเป็นอนัตตา ซึ่งทำให้มนุษย์คลายความเห็นแก่ตัวและคลายการมองสรรพสิ่งรอบตัว ที่จะนำมาบำรุงบำเรอตนเองหรือนิพพาน ซึ่งเป็นรูปแบบแห่งการสำนึกทางนิเวศที่หยั่งโยงสรรพสิ่งทั่วสากลด้านนิเวศวิทยาแนวสิก พบว่า มีทัศนะที่มุ่งเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการมองโลกและชีวิต โดยตระหนักว่า มนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติในระบบนิเวศ จึงต้องมีทัศนคติทางจริยธรรม มนุษย์ไม่ควรไปรุกรานและทำร้ายธรรมชาติ ควรอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน เพราะสรรพสิ่งมีคุณค่าในตัวเอง และผูกพันเป็นข่วงในหนึ่งเดียว นั่นคือ เน้นให้มีประสบการณ์ตรงต่อสสารัตถะและธรรมชาติของสรรพสิ่ง ที่เรียกว่า การประจักษ์แจ้งในตัวตนที่แท้จริงหรืออัตนิเวศ ส่วนแนวคิดที่ต่างกัน คือ พุทธปรัชญาอธิบาย ธรรมชาติจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ขณะนิเวศวิทยาแนวสิกมีหลักการปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ตรงต่อความจริงแท้ที่เรียกว่า อัชฌัตติกญาณ อันเป็นการสัมผัสธรรมชาติด้วยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ซึ่งเป็นการรู้แจ้งต่อสัจธรรมความจริงแท้ของสรรพสิ่ง รวมทั้งการบูรณาการทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และหลักนิเวศวิทยา แต่ทั้งสองวิธีทรรศน์ต่างตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยปรับแนวคิดและการกระทำที่ถูกต้องต่อธรรมชาติ งดเว้นการทำลายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และตัดวงผลจากธรรมชาติ มนุษย์ต้องพัฒนาจิตใจที่พร้อมด้วยปัญญาและประสานผลประโยชน์ทุกสิ่งด้วยกันทั้งปัจเจก สังคมและระบบนิเวศ

บทความวิจัยของ จิรัฏฐ์ เฉลิมแสนยาก (2558) ศึกษาเรื่อง **หรือสร้างภาพลักษณ์ตายตัว: กลวิธีการตอบโต้อาณานิคมสมัยใหม่ในนวนิยายเรื่องเจ้าการะเกดของแดนอรัญ แสงทอง** บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์นวนิยาย เจ้าการะเกด ของ แดนอรัญ แสงทอง ด้วยแนวคิดนิเวศสำนึกสตรีนิยมเชิงวิพากษ์และแนวคิดนิเวศสำนึกหลังอาณานิคม

จากการศึกษาพบว่า นวนิยาย เจ้าการระเกด มีการตอบโต้กับภาพลักษณ์ตายตัวซึ่งเป็นรูปแบบของอาณานิคมใหม่ของตะวันตก ด้วยการนำเสนอตัวละครหญิงที่ผูกโยงอยู่กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ขณะที่ตัวละครชายผูกโยงอยู่กับป่าและวิถีชีวิตของนายพราน อีกทั้งยังตอบโต้วาทกรรมการพัฒนาของตะวันตก ด้วยการนำเสนอให้เห็นว่า ป่ามีระบบระเบียบเฉพาะที่ไม่อาจจำกัดความได้ตามหลักเหตุผลนิยม อย่างไรก็ตามนวนิยาย เจ้าการระเกด มิได้นำเสนอทางออกด้วยการให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่กับป่า ตามภาพลักษณ์ตายตัวของคนเมืองที่มองว่าป่าคือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หากแต่นำเสนอการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดไม่ว่าจะอยู่ป่าหรือเมือง โดยนัยหนึ่งการปรับตัวคือการทำให้เกิดความไหลลื่นและคลุ่มเครือจนไม่อาจนิยามภาพลักษณ์ตายตัวได้ ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งในการตอบโต้อาณานิคมแบบใหม่ของตะวันตก

บทความวิจัยของ อาทิตย์ ผ่านพูล (2558) ศึกษาเรื่อง**นิเวศปรัชญากับความสำนึกทางนิเวศวิทยา** บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะนำเสนอแนวคิดทางนิเวศปรัชญาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในเกิดนิเวศสำนึก ผลการศึกษาพบว่า การที่จะสร้างนิเวศสำนึกได้มนุษย์ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการมองโลกจากแบบเดิมเป็นแบบใหม่ โดยการมองโลกอย่างเป็นทางการระบบที่มีชีวิตมองโลกในแง่ของความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่ผูกพันกันเป็นระบบมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและอิงอาศัยกัน ที่สำคัญต้องค้นหาความหมายและคุณค่าของชีวิตแบบใหม่เพื่อที่จะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติ โดยมองความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งแบบองค์รวมและนิเวศปรัชญา ที่มีความสำคัญในการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ ก็คือ นิเวศวิทยาแนวลึกของ อาร์เนเนสส์ วิถีทางนิเวศเกิดจากกระบวนทัศน์เดิมอันมีมาแต่อดีตอันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดแบบยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางที่ได้รับมาจากแนวคิดของนักปรัชญากรีก จักรวรรดิวิทยาของศาสนาฮิว-คริสต์ และทัศนะของนักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่โดยแนวคิดเหล่านี้มีส่วนที่สำคัญที่จะสร้างกรอบ ในการเอาเปรียบหรือครอบงำโลกธรรมชาติ สุดท้ายก็มองมนุษย์แปลกแยกจากโลกธรรมชาติ ส่วนนิเวศวิทยาแนวลึกนั้น มีความคิดอย่างลุ่มลึกมองปัญหาอย่างรอบด้านเห็นสรรพสิ่งมีคุณค่าในตัวเอง ดังที่เนสส์กล่าวว่า ไม่มีสิ่งใดที่อยู่โดยแยกจากสิ่งอื่นทุกสิ่งล้วนมีความสัมพันธ์เป็นชายเอยเดียวกันทุกชีวิตคือหนึ่งเดียว หากเราทำลายหรือคุกคามสิ่งอื่นแน่นอนที่สุดย่อมส่งผลกระทบต่อเราในไม่ช้า ถ้ามองว่าอะไรที่ทำให้มนุษย์เข้าถึงตัวตนแห่งนิเวศได้ตอบว่าจะต้องปฏิบัติจนเกิดการประจักษ์แจ้งตัวตนที่แท้จริง ถ้ามองว่าปฏิบัติด้วยวิธีไหนตอบว่าปฏิบัติตามวิธีการทางศาสนา เมื่อเราประจักษ์แจ้งในตนเอง หรือทำลายอดีตได้เมื่อนั้น จากนั้นมนุษย์ก็จะดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอย่างฉันมิตรและอาศัยธรรมชาตินั้น เข้าถึงการประจักษ์แจ้งในตนเอง เป็นวัฏจักรวิถีคิดของนิเวศวิทยาลุ่มลึกมีความคล้ายคลึงกับปรัชญาพุทธเป็นอย่างมากและยังมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่าง ๆ ที่เน้นการใช้ชีวิตร่วมกับ

ธรรมชาติ ดังคำพูดที่ปรากฏในพุทธประวัติตอนหนึ่งที่ประพันธ์โดย Edwin Arnold ว่า “ถ้าหากว่าชีวิตนั้นมีค่า ผู้ช่วยชีวิตย่อมมีสิทธิเป็นเจ้าของสิ่งมีชีวิตมากกว่าผู้ทำลายชีวิต” ฉะนั้น ผู้ที่รักษาดูแล และปกป้องสิ่งแวดล้อมก็ย่อมมีสิทธิในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

บทความวิจัยของ ศุภิสรา เทียนสว่างชัย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง **สวนหลังบ้าน: การเยียวยาของธรรมชาติและเทคโนโลยีในฐานะตัวร้าย** บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ นวนิยายสวนหลังบ้าน ของ นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงนิเวศสำนึก จากการศึกษพบว่า นวนิยายสวนหลังบ้าน มีการแสดงให้เห็นกระบวนการทัศน์ทางธรรมชาติที่สอดคล้องกับแนวคิดเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการนำเสนอการอยู่ร่วมกันของธรรมชาติและมนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจ รวมไปถึงการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของธรรมชาติที่ช่วยเยียวยารักษาสภาพจิตใจ ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัว และช่วยคืนจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกัน การนำเสนอภาพแทนและบทบาทของธรรมชาติภายในเรื่องยังมีอีกมุมมองหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการเข้ามาครอบครองและจัดการธรรมชาติของมนุษย์ รวมไปถึงการแบ่งแยกระหว่างธรรมชาติกับเทคโนโลยีในรูปแบบที่ไม่สมดุล นวนิยายเรื่อง สวนหลังบ้าน เป็นงานเขียนที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ ใน พ.ศ. 2545 ก่อนจะตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกในปีต่อมา สวนหลังบ้าน เป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่จำลองโลกสังคมในอนาคตขึ้นมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลเสียของการใช้เทคโนโลยีจนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของธรรมชาติและมนุษย์ นวนิยายเรื่องนี้มีความโดดเด่นในเรื่องของการนำเสนอบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ตัวมนุษย์อย่างสวนหลังบ้าน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในเชิงอนุรักษ์ จากแต่เดิมที่ธรรมชาติเคยถูกใช้เป็นส่วนประกอบของการสร้างสุนทรียะ จึงได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ การมองภาพของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกรอบของวรรณกรรมวิจารณ์แนวนิเวศสำนึกจะเป็นการแสดงให้เห็นกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงกลวิธีการนำเสนอภาพแทนของธรรมชาติ อันนำไปสู่การสะท้อนทัศนคติการมองธรรมชาติของนักเขียนที่แฝงอยู่ในงานวรรณกรรมสวนหลังบ้าน กล่าวถึงครอบครัวของอร ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในโลกยุคที่เต็มไปด้วยวิวัฒนาการทางด้านความเจริญทางเทคโนโลยี ผู้คนในเมืองนี้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขท่ามกลางระบบสาธารณูปโภคที่เพียบพร้อม ทั้งยังเป็นเมืองที่มีนโยบายปลูกฝังให้ผู้คนมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ เมืองแห่งนี้จึงเป็นเสมือนการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ท่ามกลางความเจริญ

และธรรมชาติอย่างฟุ้งพาอาศัย จนกระทั่งวันหนึ่ง ชาวเรื่องการเกิดสงครามแห่งเทคโนโลยีได้แพร่ขยายไปทั่วโลก ผู้คนในเมืองแห่งนี้ต่างตื่นตัวและเตรียมตัวรับมือกับสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้นด้วยเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อป้องกันภัยจากสงคราม แต่สุดท้ายก็ไม่อาจป้องกันความสูญเสียจากสงครามได้ ผู้คนในเมืองจึงต้องตกอยู่ภายใต้ความทุกข์ทรมานจากพิษภัยของสงคราม รวมไปถึงธรรมชาติที่เคยงดงามก็ถูกทำลายลงด้วยเช่นกัน สวนหลังบ้าน ได้มีการแสดงให้เห็นแนวคิดนิเวศสำนึกอย่างเด่นชัด โดยนำเสนอผ่านความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของครอบครัวตัวละครหลัก เช่น อร หญิงสาวผู้รอดชีวิตจากสงครามแห่งศตวรรษใหม่ที่เกิดขึ้น ผู้แต่งเริ่มเรื่องด้วยการเผยให้เห็นสภาพชีวิตที่สิ้นหวังของอรหลังจากเผชิญกับสภาวะหลังสงครามที่ทำให้เธอสูญเสียครอบครัวและมีสภาพจิตใจที่หดหู่ ก่อนจะเล่าย้อนกลับไปสู่ช่วงชีวิตที่เธอเคยใช้ร่วมกับครอบครัวอย่างปกติสุขภายในเมืองที่เพียบพร้อมไปด้วยความเจริญ โดยภาพฉากส่วนใหญ่ของเรื่องถูกนำเสนอขึ้นภายใต้ฉากของเมืองในโลกอนาคตที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงการใช้ธรรมชาติเข้ามาเป็นตัวช่วยในการเยียวยารักษาจิตใจและความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น ผ่านภาพการใช้ชีวิตของตัวละครภายใต้วัฒนธรรมสีเขียวที่เสนอให้มนุษย์กลับมาใกล้ชิดและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยสร้างพื้นที่ของธรรมชาติอย่างสวนหลังบ้านมาทำให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจอารมณ์ธรรมชาติจึงดำรงอยู่ในฐานะผู้เยียวยา ในขณะที่เทคโนโลยีอันล้ำหน้าอยู่ในฐานะตัวร้ายผู้ทำลายมนุษย์และธรรมชาติด้วยการวิพากษ์ถึงผลเสียของเทคโนโลยีอันเป็นต้นเหตุของหายนะที่เกิดขึ้น บทสรุปของบทความกล่าวถึง นวนิยายสวนหลังบ้านว่า ถือเป็นงานวรรณกรรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีการนำเสนอบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์และสังคม ในฐานะผู้เยียวยาชีวิตจิตใจและมีส่วนในการฟื้นฟูสภาพสังคมให้ดีขึ้น เป็นการนำเสนอแนวคิดเชิงอนุรักษ์ให้เห็นคุณค่าและผลดีของการให้ความสำคัญกับธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันการสร้างวาทกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติที่ปรากฏภายในเรื่องได้เปิดเผยให้เห็นถึงร่องรอยการแบ่งแยกของธรรมชาติและความสำเร็จทางเทคโนโลยีที่ไม่สามารถอยู่รวมกันได้ ผ่านการแบ่งขั้วตรงข้ามที่ชัดเจน และผ่านภาพของสงครามที่ทำลายล้างสวนหลังบ้านจนพินาศ เป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อเทคโนโลยีสามารถพัฒนาไปถึงจุดสูงสุด ธรรมชาติก็จะเป็นฝ่ายที่ถูกทำลายไป เช่นเดียวกับการประกอบสร้างภาพธรรมชาติภายในเรื่องที่ยังคงแสดงให้เห็นแนวคิดการมองธรรมชาติในเชิงผลประโยชน์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นำไปสู่คำถามของการมองงานวรรณกรรมภายใต้แนวคิดนิเวศสำนึกว่า เราสามารถนำเสนอแนวคิดเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการสร้างโลกที่สรรพสิ่งสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลได้จริงหรือไม่ ในเมื่อวิถีแห่งเทคโนโลยีคือการพัฒนา ในขณะที่ธรรมชาติต้องการการอนุรักษ์โดยไม่

เปลี่ยนแปลง และธรรมชาติจะสามารถดำรงอยู่โดยปราศจากการอิงอยู่กับผลประโยชน์ของมนุษย์ได้หรือไม่

ยุพียง ทศคร และมารศรี สอทิพย์ (2561) ศึกษาเรื่อง**วิเคราะห์สำนึกนิเวศที่ปรากฏในเรื่องสายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล** ตามแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาแนวลึกของอาร์เน แนสส์ โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ พบว่านวนิยายเรื่องสายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล ปรากฏสำนึกนิเวศ 2 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) สำนึกนิเวศที่เป็นภัยต่อธรรมชาติ คือ มนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติและ การพัฒนาสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม และ 2) สำนึกนิเวศที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ คือ การมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย และการประจักษ์แจ้งตัวตนที่แท้จริง เป็นกระบวนการทัศน์แบบองค์รวม มองเห็นตนเองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ และมุ่งอนุรักษ์ธรรมชาติมากกว่าการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ นวนิยายเรื่องสายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูลย์ ได้สะท้อนให้เห็นวิกฤตธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมนุษย์น้ำโขง ที่ได้รับผลกระทบจากสำนึกและการกระทำของมนุษย์ที่มุ่งหาผลประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นวนิยายเรื่องนี้พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้มนุษย์มีสำนึกแบบองค์รวม เพื่อหยุดการรุกรานธรรมชาติที่เกินความจำเป็น และหันมาดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2553) ศึกษาเรื่อง**วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย** มุ่งศึกษากระบวนการทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทัศน์กับวาทกรรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทยตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทยแบบจารีตนิยม มี 3 กระบวนการทัศน์หลัก คือ กระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวดั้งเดิม กระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวพุทธปรัชญาและกระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวชนชั้น กระบวนการทัศน์ดังกล่าวมีรากฐานที่สำคัญ คือ เป็นระบบคิดที่แสดงถึงการตระหนักรู้ในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ การนอบน้อมและเคารพในธรรมชาติ อันเป็นระบบคิดพื้นฐานของจิตสำนึกเชิงนิเวศที่มีลักษณะสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ที่มีคตินิยมเชิงนิเวศเป็นศูนย์กลาง (Eco-centrism) กระบวนการทัศน์ทั้งสามมีความเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ

การเมือง วัฒนธรรม และพัฒนาการทางสังคมแต่ละยุค และได้ก่อให้เกิดวาทกรรมสำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่แตกต่างกัน

สุรียรัตน์ เทมวรรณ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง **อัตลักษณ์และการนำเสนอภาพตัวแทน การจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนต่างชาติพันธุ์** โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพลวัตในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ 2) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ในการแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่ศึกษา 3) เพื่อวิเคราะห์วิธีการนำเสนอภาพตัวแทนของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนที่ต่างชาติพันธุ์ วิธีศึกษาเป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร การสำรวจภาคสนามและสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน ผลการศึกษาพบว่า วิธีการนำเสนอภาพตัวแทนของการจัดการป่าชุมชนของทั้งสองชุมชน คือ ชุมชนปกากะญอและชุมชนคนพื้นราบ (คนเมือง) มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันในบางประเด็น ดังนี้ ความแตกต่าง คือ ชุมชนปกากะญอ ได้มีการนำเอาพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ามาใช้ เป็นการผลิตซ้ำกระบวนการของความคิดและสำนึกในอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ขณะที่ชุมชนคนพื้นราบแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นผู้อนุรักษ์ป่าไม้ด้วยวิธีการจำแนกพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ การนิยามตัวตนว่าเป็นผู้อนุรักษ์เพื่อสร้างความชอบธรรมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนนั่นเอง สำหรับการนำเสนอภาพตัวแทนที่คล้ายคลึงกัน คือ การนิยามตนเองของชุมชนในฐานะผู้อนุรักษ์ โดยถ่ายทอดออกมาในรูปของกิจกรรมเพื่อสืบทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน ในฐานะที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ถูกเลือกมาใช้เพื่อการสะสมทุนทางสัญลักษณ์ เพื่อสร้างอำนาจเชิงสัญลักษณ์ให้กับชุมชน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญอยู่ 2 กิจกรรม คือ การบวชป่า และการทำแนวกันไฟ ซึ่งเป็นการพยายามหิบบใช้และตีความของการเป็นผู้อนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการต่อสู้และสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนขึ้นมาใหม่แทนภาพลักษณ์ในเชิงลบที่สังคมภายนอกพยายามสร้างขึ้น

สุรชัยนุกูล นุ่นภูบาล (2560) ได้ศึกษาเรื่อง **องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน** มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาและความหมายขององค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยวรรณกรรมเชิงวิจารณ์ ใช้ข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานประเภทลายลักษณ์ ทั้งหมด 35 เรื่อง การนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิม ที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน มี 6 ลักษณะ คือ 1) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับจักรวาลทัศน์ พบเนื้อหาเกี่ยวกับการกำเนิดโลก สันฐานของโลก และแนวคิดของการกำเนิดมนุษย์

และสรรพสิ่งบนโลก 2) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับแผ่นดิน พบเนื้อหาการอธิบาย กำเนิดแผ่นดินทางกายภาพ พื้นที่ทางจิตวิญญาณและพื้นที่ในอุดมคติ 3) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับน้ำ พบเนื้อหาที่แสดงถึงความเป็นระบบนิเวศอยู่ 3 ลักษณะ คือ แหล่งน้ำกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแผ่นดินและผืนฟ้า แหล่งน้ำกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และแหล่งน้ำกับความอุดมสมบูรณ์ 4) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับป่าไม้ พบ 2 ประเด็น คือ ป่าไม้กับการรักษาความสมดุลในระบบนิเวศ และป่าไม้กับการใช้ประโยชน์ 5) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับสัตว์ อยู่ 3 ประเด็น คือ สัตว์มีความเท่าเทียมกับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ และมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง และ 6) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนอีสาน พบเนื้อหาแสดงถึงความเป็นนิเวศวิทยาของคนอีสาน อยู่ 3 กลุ่ม คือ ความรู้เชิงนิเวศที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรม เกี่ยวข้องกับข้าว และเกี่ยวข้องกับเกลือ ความหมายขององค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิม พบว่าปรากฏอยู่ 6 ด้าน คือ 1) ความเชื่อ พบว่า มีความเชื่อเชิงนิเวศ 4 ด้าน คือ เกี่ยวกับผีผู้สร้างโลก เกี่ยวกับแม่ธรณีและผีตาแฮกของชาวอีสาน เกี่ยวกับพญาแถน และความเชื่อพญานาค 2) ความหมายในมิติของเพศวิถี พบ 3 ลักษณะ คือ เกี่ยวข้องอำนาจความเป็นปิตาธิปไตย แนวคิดเกษตรแบบดั้งเดิมคือแนวคิดเรื่องของการยกย่องเพศหญิงเป็นใหญ่ และการกดทับความหมายทางเพศ 3) ความหมายในมิติประเพณีและศาสนา พบ 2 ลักษณะ คือ ความรู้เชิงนิเวศในประเพณีอีสาน และความรู้เชิงนิเวศผ่านมิติเรื่องศาสนา 4) ความหมายในมิติพื้นที่พบ 2 ประเด็น คือ เกี่ยวกับพื้นที่ทางกายภาพ และเรื่องพื้นที่ทางนิเวศวัฒนธรรม 5) ความหมายในมิติของอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ พบว่ามี 2 ประเด็น คือ การแสดงความสัมพันธ์กลุ่มชนลุ่มแม่น้ำโขง และการสร้างวัฒนธรรมความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ 6) ความหมายในมิติวาทกรรมอำนาจ พบ 2 ประเด็น คือ ความหมายในมิติประวัติศาสตร์กับการกดทับเรื่องชนชั้น และความหมายของอำนาจในนิทานกำพร้าวทกรรมคนชายขอบ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน คนอีสาน ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติว่า มนุษย์มาจากธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ธรรมชาติได้ก่อให้เกิดพลังชีวิตแก่สรรพสิ่ง การอยู่ร่วมกับธรรมชาติสะท้อนถึงแนวคิดของการดำรงชีวิตแบบอาศัยและพึ่งพาธรรมชาติมาตั้งแต่ครั้งโบราณ และการยึดธรรมชาติเป็นศูนย์กลางของจักรวาลทัศน์ สะท้อนแนวคิดของคนอีสานว่า ยึดธรรมชาติเป็นใหญ่ มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ทุกส่วนล้วนเป็นระบบนิเวศของโลก

ศุภิสรา เทียนสว่างชัย (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมของนิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ โดยจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์งานเขียนของ นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ ภายใต้กรอบแนวคิดนิเวศสำนึก โดยมุ่งศึกษาบทบาทและภาพแทนของธรรมชาติและมนุษย์ที่

ผู้เขียนใช้นำเสนอ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดำเนินไปภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่าง ๆ จากการศึกษาคพบว่า วรรณกรรมของนิรันดร์คดี บุญจันทร์ นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกที่แสดงให้เห็น ปัญหาทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนความเหลื่อมล้ำภายใต้โลกที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งภาพแทนของธรรมชาติมักจะถูกนำเสนอให้มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกับแนวคิดหรือวิวัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ และมีการปฏิสัมพันธ์ในเชิงอำนาจอยู่ตลอดเวลา ภาพแทนของธรรมชาติมักถูกทำให้อ่อนแอและยอมจำนนเพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของมนุษย์ในฐานะผู้ควบคุมเปลี่ยนแปลง กำหนดคุณค่าและความหมายให้กับธรรมชาติ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และวิกฤตสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ ที่ไม่สมดุลและความเพิกเฉยของมนุษย์ที่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้งานเขียนของนิรันดร์คดี ยังนำเสนอแนวคิดเชิงอนุรักษ์ที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์แบบองค์รวม นำเสนอให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติผ่านผลกระทบจากวิกฤตสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ฉากโลกที่ล่มสลายและหายนะที่ตกสู่มนุษย์ แสดงให้เห็นสถานะของธรรมชาติที่อยู่ในบทบาทของผู้ควบคุมการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ธรรมชาติยังเป็นพื้นที่แห่งการเยียวยาฟื้นฟูชีวิตและสภาพจิตใจของมนุษย์และสังคมให้หลุดพ้นจากการครอบงำของความเจริญ รวมไปถึงการตระหนักถึงตัวตนแห่งธรรมชาติที่ธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างตัวตนและจิตวิญญาณของมนุษย์ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงกันทั้งทางกายภาพและทางจิตวิญญาณ เป็นการแสดงแนวคิดการมองธรรมชาติแบบองค์รวมเพื่อกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การปลูกฝังแนวคิดเชิงอนุรักษ์และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติ

สุรัชชานุกุล นุชนูปาล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง **วัฒนธรรมเชิงนิเวศในวรรณกรรมลูกอีสาน** ซึ่งมุ่งศึกษาประเภทวัฒนธรรมและความหมายวัฒนธรรมเชิงนิเวศที่ปรากฏในวรรณกรรมลูกอีสาน รูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมเชิงนิเวศเป็นหลักในการวิเคราะห์ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ประเภทวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด คือ ด้านวัตถุธรรม รองลงมา คือ คติธรรม สหธรรม และเนติธรรม เรียงตามลำดับ วัฒนธรรมที่ปรากฏเนื้อหาส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศที่ตั้งถิ่นฐานมีการจำแนกพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ และมีการปรับตัว มีการใช้ภูมิปัญญา ความคิด ความเชื่อ เป็นเครื่องมือในการดำรงอยู่อย่างสัมพันธ์ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตอันอาศัยและพึ่งพิงกับธรรมชาติ ความหมาย วัฒนธรรมเชิงนิเวศที่ปรากฏสะท้อนระบบนิเวศมีความสมดุลกัน อาศัย

ธรรมชาติการปรับตัวของมนุษย์ ให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ การเห็นคุณค่าในการใช้ทรัพยากร การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด นับเป็นการจัดการบริหาร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน การแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันของทุกส่วนทุกระบบจากสิ่งแวดล้อม ในธรรมชาติ รวมไปถึงเรื่องของการควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม จึงเป็นการจัดการและแบ่งปัน ทรัพยากร นับเป็นกลไกการขับเคลื่อนกระบวนการพฤติกรรมของคนในสังคม นับเป็นองค์ความรู้ ที่มองมิติของธรรมชาติแบบเป็นองค์รวม อันแสดงถึงความเป็นนักนิเวศวิทยาของชาวอีสาน ได้อย่างน่าสนใจ

อรวรรณ ฤทธิศรีธร (2662) ได้ศึกษาเรื่อง**ภาพแทนและการประกอบสร้าง ความจริงเรื่องธรรมชาติในนวนิยายแนวจินตนิมิตของไทย** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ภาพแทนธรรมชาติและและการประกอบสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายแนว จินตนิมิตของไทย ในกลุ่มนวนิยายของนักเขียน 4 คน ได้แก่ จินตวิรุ วิวัธน์, ตรี อภิกรม, พงศกร และหมอกมุงเมือง รวมทั้งสิ้น 22 เรื่อง โดยใช้แนวคิดหลัก ได้แก่ การวิจารณ์เชิงนิเวศ สตรี นิยมเชิงนิเวศ ภาพแทน และการประกอบสร้างความจริง ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านภาพแทน ธรรมชาติ มีการนำเสนอ 2 ด้านคือ ด้านร้ายและด้านดี ภาพแทนธรรมชาติด้านร้าย มีการนำเสนอ ผ่านตัวละครอมมนุษย์ (สัตว์ สัตว์ประหลาด เทพารักษ์ และพืช) และฉากและบรรยากาศ (พื้นที่ ธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ) ภาพแทนธรรมชาติด้านที่มีการนำเสนอผ่านตัวละคร อมมนุษย์ (สัตว์ เทพารักษ์ และพืช) และฉากและบรรยากาศ พื้นที่ธรรมชาติ และปรากฏการณ์ ทางธรรมชาติ) 2) ด้านการประกอบสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติ พบว่า มี 5 ประเด็น ได้แก่ การประกอบสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติผ่านภาษา ผ่านคำสาป ผ่านธรรมชาตินิมิต ผ่านพื้นที่ ธรรมชาติ และผ่านพื้นที่อุดมคติเชิงนิเวศ โดยสรุปแล้ว นวนิยายแนวจินตนิมิตที่นำมาศึกษา ถูกนำไปใช้ในการประกอบสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติหลายชุดความจริง ซึ่งมีทั้งการสถาปนา ให้ธรรมชาติเหนือกว่ามนุษย์ และการนิยามความหมายให้มนุษย์มีอำนาจเหนือกว่าธรรมชาติ การศึกษาครั้งนี้ยังทำให้เห็นว่า อำนาจของมนุษย์ และอำนาจของธรรมชาติ ต่างก็ไม่ได้นำมาซึ่ง ชัยชนะต่อกันและกันอย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ แม้ธรรมชาติจะมีอำนาจในการบงการชีวิตมนุษย์ แต่มนุษย์ก็มักสามารถเอาชนะได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ได้หมายความว่า มนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เสียทีเดียว เนื่องจากมนุษย์อาจต้องจำยอมให้ธรรมชาติเข้ามามีอำนาจเหนือตนก่อน จึงสามารถ กำจัดธรรมชาติได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้วิเคราะห์แล้วยังพบว่า นวนิยายแนวจินตนิมิตนำไปสู่ การชี้ให้เห็นถึงวิถีที่มนุษย์ปฏิบัติต่อธรรมชาติตามภาพแทนธรรมชาติที่ปรากฏ เมื่อเห็นว่า ธรรมชาติไม่ใช่สิ่งดงามและเป็นสิ่งที่คุกคามมนุษย์ มนุษย์พร้อมที่จะเอาชนะธรรมชาติ

และหากธรรมชาติเป็นสิ่งดงาม เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ มนุษย์จึงหมายมั่นจะพิทักษ์รักษาธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อดำรงไว้ซึ่งการนิยามถึงความดีในตัวของมนุษย์ได้อย่างน่าสนใจ

ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดทฤษฎีจากงานวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเรื่อง**กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560** ดังนี้

1. แนวคิดนิเวศวิถี 6 แนวคิด
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ
 - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
 - 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
 - 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
2. กลวิธีการนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถี 4 กลวิธี
 - 2.1 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง
 - 2.2 กลวิธีการนำเสนอโดยผ่านโครงเรื่อง
 - 2.3 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร
 - 2.4 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น และนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบการเสนอผลการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล และข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล

มีรายละเอียดดังนี้

1.1 เป็นวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายมีเนื้อหาหรือแก่นเรื่องสะท้อนกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีอย่างชัดเจน เขียนขึ้นและตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงทศวรรษ หรือ 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2551-2560

1.2 เป็นเรื่องมีองค์ประกอบของเรื่องสมบูรณ์ จบเรื่อง และเผยแพร่ในวงกว้าง

2. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

จากเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลข้างต้น คัดเลือกข้อมูลใช้ในการวิจัย จำนวน 126 เรื่อง แบ่งเป็นเรื่องสั้น 85 เรื่อง และนวนิยาย 41 เรื่อง มีรายละเอียดข้อมูลเรื่องดังนี้

2.1 กลุ่มเรื่องสั้น มี จำนวน 85 เรื่อง จากวรรณกรรมเรื่องสั้น จำนวน 23 ชุด ดังนี้

2.1.1 **สายน้ำสู่นคร** ของประกาศิต คนไว ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

- 1) ปลาซ่อนเชือกกับรอยเปื้อนบนสายน้ำ
- 2) สัตว์หน้าชน

2.1.2 **เหมือนเมื่อวานนี้เอง** ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์
ในดวงใจ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 10 เรื่อง ดังนี้

- 1) ฤศุนกกวัค
- 2) เสียงร้องของจระเข้
- 3) คอยถ้อยคำ
- 4) โลกในขวดแก้ว
- 5) กลายเป็นแมว
- 6) หญิงร้อยดอกไม้
- 7) การเดินทางของบทกวี
- 8) เพื่อชีวิตสามะเลเทเมา
- 9) เหมือนฝนจะตก
- 10) ดอกบัวของวินเซนต์ แวนโก๊ะท์

2.1.3 **การเดินทางอันยาวนานตั้งแต่ต้นจนจบ** ของ สุวิษานนท์ รัตนภิมล
ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์หน้าคร พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 9 เรื่อง ดังนี้

- 1) 2.47
- 2) ดอกโมก
- 3) โลกในกระถาง
- 4) ลงดิน
- 5) ดินเท่าฝ่าหอย
- 6) ท้องฟ้ามาถึงช้า
- 7) งานเลี้ยงบนต้นไทร
- 8) หอมหมื่นสี่
- 9) ลูกกระรอก

2.1.4 **เรื่องสั้นเรื่อง หิ่งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส** ของ อุไรรัตน์
โรจน์นันทน์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พริมาyard พ.ศ. 2552

2.1.5 **รางวัลจากป่า** ของ ญัฐวัฒน์ อุทจักร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์
บ้านหนังสือ พ.ศ. 2553 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 14 เรื่อง ดังนี้

- 1) คนรักธรรมชาติ
- 2) ที่ดินทำกิน
- 3) รางวัลจากป่า

- 4) ที่สงบ
- 5) ป่าอันตราย
- 6) ใครจะทำ
- 7) บ้านแสนสุข
- 8) คีลข้อสี่
- 9) แพ้ชั้นคิลปิน
- 10) อาหารป่าจานเด็ด
- 11) โดดเดี่ยวเที่ยวป่า
- 12) สายเลือดนักล้า
- 13) เอละวะชะดชื่น
- 14) นานานบุญชายขาว

2.1.6 **เมล็ดพันธุ์เถื่อน** ของ สุวิธานนท์ รัตนภิมล ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ใบไม้ป่า พ.ศ. 2553 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

- 1) พบเห็องูและวัชพืชหลังเขา
- 2) แม่เงาเมล็ดเถื่อน สนามทดลองชีวิต
- 3) ผีไปแต่งงาน

2.1.7 **คนในคลื่น** ของ ไพชญ์ ภูวเชษฐ์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน พ.ศ. 2553 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

- 1) ไนวงล้อม
- 2) คลื่นสมัย
- 3) ทะเลร้าง

2.1.8 **ลูกของลูกสาว** ของ นทธี ศศิวิมล และคณะ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ เอโนเวล พ.ศ. 2553 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

- 1) จระเข้ ของ วิวัฒน์ ยวงแก้ว
- 2) เพราะโลกเราร้อน ของ ปราจิณ คงคะจันทร์

2.1.9 **ไฟหินดำ** ของ ชัยกร หาญไฟฟ้า ฉบับพิมพ์โดยแพรวสำนักพิมพ์ พ.ศ. 2554 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ การลุกไหม้ของไฟหินดำ

2.1.10 **แต่ก็แต่ก่อน** ของ ประพิศ คุณาวุฒิ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เพื่อนดี พ.ศ. 2555 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ แต่ก็แต่ก่อน

2.1.11 **โลกนี้จะดีเพียงใดถ้าไม่มีคนใจร้ายอยู่** ของ สาเรศ ศิระมณัส ฉบับพิมพ์ โดยสำนักพิมพ์แสงดาว พ.ศ. 2555 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

- 1) แม่ปลาซ่อน
- 2) เหี้ยคืออะไร? ใครคือเหี้ย?
- 3) อสรพิษมันฆ่าเพื่อนฉัน
- 4) โลกนี้จะดีเพียงใดถ้าไม่มีคนใจร้ายอยู่

2.1.12 **ดอกไม้แห่งแรงบันดาลใจ** ของ ชิด ชยากร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ อินสปายร์ พ.ศ. 2555 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ นกกรงหัวจุก

2.1.13 **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล ฉบับพิมพ์โดย สำนักพิมพ์พะเนจร พ.ศ. 2556 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจ สลาย

2.1.14 **สัญญาหน้าเสาธง** ของ ทศนาวดี ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดี พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ ผู้รับรางวัล

2.1.15 **ลูกชาวนา** ของ ชวลิต ชันคำ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บรรณกิจ พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ ลูกชาวนา

2.1.16 **เรื่อง ผม เล่า** ของ จำลอง ผังชลจิตร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แมวบ้าน พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

- 1) ผู้บริโภคในโลกที่สาม
- 2) กังขากังหัน
- 3) ณ ที่ซึ่งกิจกรรมของแบคทีเรียต่ำ

2.1.17 **หอนาฬิกาที่หาช่างซ่อมไม่ได้** ของ นฤพนธ์ สุดสวาท ฉบับพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อมรินทร์ พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

- 1) รากเหง้าที่หายไป ของ กาญจนา ชูแก้ว
- 2) แด่มนุษย์ทุติยภูมิ ของ ฆณาธร ชาวสนิท

2.1.18 **กวีจิตรกรหนุ่ม ภาพเขียนของแม่** ของ โกสินทร์ ขาวงาม ฉบับพิมพ์ โดยสำนักพิมพ์เคล็ดไทย พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ งานศพของ สายน้ำ

2.1.19 **มะละกาไม่มีทะเล** ของจเด็จ กำจรเดช ฉบับพิมพ์โดย S.K.S INTERPRINT พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

- 1) มีพายุทุกวัน
- 2) แดงฉานแลงงดงาม
- 3) ปราบกฏบนหน้าผาก
- 4) ยังไม่มีชื่อ

2.1.20 **ปรากฏการณ์เกิดใหม่ในดินแดนสาบสูญ** ของ สุวิชาชนนท์ รัตนภิมล ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น พ.ศ. 2557 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

- 1) เฒ่าเตี้ยกับช่างแคะระ
- 2) ผีไปแต่งงานบนหม่อมอตุ
- 3) โนเสียงเล่าอ้าง อันใด
- 4) ผีวังน้ำเขียว
- 5) พระธุดงค์กับซากเรือโบราณกลางป่าป้างสีดา
- 6) ผีเสื้อไฟกับความจริงบางด้านของวัวตัวหนึ่ง
- 7) องค์ทรง

2.1.21 **รวมเรื่องสั้นคัดสรร** ของ เกริกศิษฐ์ พลมาตร์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นาคร พ.ศ. 2558 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 1 เรื่อง คือ เงือก

2.1.22 **เงื่อนทะเลและผ้าเปื้อนเลือด** ของ ไค้ ล้ำวาริ และคณะ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ พ.ศ. 2558 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง คือ

- 1) ทะเล ของ อนันต์ เกษตรสินสมบัติ
- 2) แผ่นดินของใคร ของ สุริยา ชานุบาล

2.1.23 **สัตว์** ของสุวิชาชนนท์ รัตนภิมล ฉบับพิมพ์โดยโดยคอกม้าหิมาลัย พ.ศ. 2560 ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 11 เรื่อง ดังนี้

- 1) โรตีสโรฮิงยา
- 2) รถไฟในป่าหลังบ้าน
- 3) ปลาใหญ่ของพ่อ
- 4) ผมมีพระเป็นพ่อ
- 5) โรงเลี้ยงไก่
- 6) พุดกับวัว
- 7) วันวัวตาย
- 8) ไก่ฟ้าหางลายขวาง
- 9) งูเขียว

10) ชีแควะ

11) ในฉากสั้น ๆ

2.2 กลุ่มนวนิยาย มีจำนวน 41 เรื่อง ดังนี้

2.2.1 **ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม** ของ ญัฐวัฒน์ อุทจักร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เพื่อนดี พ.ศ. 2551

2.2.2 **รอยเรียงเคียงรัก** ของ ณ มน ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แจ่มใส พ.ศ. 2551

2.2.3 **ต้นไม้ของพ่อศักดิ์สิทธิ์** ของ พิชิตะ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ไม้แฉวน เลื้อย พ.ศ. 2551

2.2.4 **หางบ่วง เจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า** ของ สิริมงคล แท้สูงเนิน ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน พ.ศ. 2552

2.2.5 **คลื่นหลังเงา** ของ ญิบ พันจันทร์ ฉบับพิมพ์โดยกรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2553

2.2.6 **กระทิงป่าขุนยวม** ของ ญัฐวัฒน์ อุทจักร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บ้านหนังสือ พ.ศ. 2553

2.2.7 **สายน้ำและชายชราเรื่องเล่าจากคอนผีหลง** ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูลย์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์пенไท พ.ศ. 2553

2.2.8 **น้ำเล่นไฟ** ของ กฤษณา อโศกสิน ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เพื่อนดี พ.ศ. 2553

2.2.9 **อาถรรพ์ทะเลใต้** ของ วินวนาตร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บรรณกิจ พ.ศ. 2554

2.2.10 **คนปลุกป่า** ของ อุดม วิเศษสาคร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สัมมาปัญญา พ.ศ. 2554

2.2.11 **สายลมกับทุ่งหญ้า** ของ วิเชียร ไชยบัง ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ลำปลายมาศพัฒนา พ.ศ. 2554

2.2.12 **กระท่อมใบไม้** ของ ญิบ พันจันทร์ ฉบับพิมพ์โดยกรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2554

2.2.13 **คือลำธารพรงนี้ที่ผ้าข้าม** ของ ไชยา วรรณศรี ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์กาเกษีย พ.ศ. 2555

- 2.2.14 **เส้นทางรักป่าลึก** ของ อัยย์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2555
- 2.2.15 **ป่าร้อนสายลมรัก** ของ อัยย์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2555
- 2.2.16 **การกลับมาของนกนางนวล** ของ วุฒิสานต์ จันทรวินบูล ฉบับพิมพ์
โดยสำนักพิมพ์รูปจันทร์ พ.ศ. 2555
- 2.2.17 **มนตร์รักอ่าวทองคำ** ของ ปรีทรรศ หุตางกูร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์
แพรวสำนักพิมพ์ พ.ศ. 2555
- 2.2.18 **ลูกสาวแห่งขุนทะเล** ของ ปรีทรรศ หุตางกูร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์
Way of Book พ.ศ. 2556
- 2.2.19 **ภูผาดาว** ของ เอื้องมณี ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ พ.ศ. 2556
- 2.2.20 **มุกข์อวยกระรัต** ของ รัศมี วรนิษฐ์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มายตรีม
พ.ศ. 2556
- 2.2.21 **ฟาร์มเอ๋ย ... ฟาร์มรัก** ของ วราลี ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2556
- 2.2.22 **แสงดาวกลางใจ** ของ รินทร์ลภัส ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2556
- 2.2.23 **ในม่านเมฆ** ของ ร่มแก้ว ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2556
- 2.2.24 **ไต้ร่มใบรักดี** ของ ชมจันทร์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ
พ.ศ. 2556
- 2.2.25 **เมื่อตะวันลับฟ้า** ของ อุดม วิเศษสาคร ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์
ประพันธ์สาส์น พ.ศ. 2557
- 2.2.26 **เด็กชาย ... จากดาวอังคาร** ของ ก่อคณศ รุ่งสันเทียะ ฉบับพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์เนศญาวีร์ไอเดียอาร์ต พ.ศ. 2557
- 2.2.27 **น้ำสูง** ของ จัตวาลักษณ์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอนเวล พ.ศ. 2557
- 2.2.28 **ขอบของแสงปีกแห่งเงา** ของ อรุณา โควินท์ ฉบับพิมพ์โดย ณ ดา
สำนักพิมพ์ พ.ศ. 2557

- 2.2.29 **โลกสวยที่น้ำใส** ของ ชัยกร หาญไฟฟ้า ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น พ.ศ. 2557
- 2.2.30 **รอยป่าไผ่ด้วยรัก** ของ ลีญาตา ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์ พ.ศ. 2557
- 2.2.31 **ภูผาไอยรา** ของ ชูวตารา ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ พ.ศ. 2557
- 2.2.32 **กลางนทีใจ** ของ รัชณา ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แจ่มใส พ.ศ. 2557
- 2.2.33 **ปาฏิหาริย์รักข้ามขอบฟ้า** ของ บุษบาพาฝัน ฉบับพิมพ์โดยบริษัท สถาพรบุ๊คส์ พ.ศ. 2557
- 2.2.34 **สวนโลก** (ฉบับปรับปรุง) ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ฉบับพิมพ์โดย สำนักพิมพ์นายอินทร์ พ.ศ. 2558
- 2.2.35 **ในสระน้ำ** ของ คักดีสิทธิ เทวบิน ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ พ.ศ. 2558
- 2.2.36 **ดินเปลี่ยนสี** ของ บุญยงค์ เกศเทศ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ กากะเย็บ พ.ศ. 2558
- 2.2.37 **Vertigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก** ของ เขมวิช กังคานนท์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อัมรินทร์ พ.ศ. 2558
- 2.2.38 **อุโมงค์ผ่านภูผา** ของ วัธนา บุญยัง ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ บ้านหนังสือ พ.ศ. 2559
- 2.2.39 **บ้านในโคลน** ของ กิตติศักดิ์ คเชนทร์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ แมวบ้าน พ.ศ. 2559
- 2.2.40 **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ของ ญิบ พันจันทร์ ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ศิลปวัฒนธรรม พ.ศ. 2559
- 2.2.41 **ภูเมฆ** ของ ญัฐธรา ฉบับพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บางรักษ์ พ.ศ. 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง **กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น และนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560** มีรายละเอียด 2 ประการ คือ เครื่องมือเก็บข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง 3 ขั้นตอน คือ สร้างเครื่องมือ ประเมินคุณภาพเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัย 2 ชนิด คือ แบบบันทึกข้อมูลแนวคิดของกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 และแบบบันทึกกลวิธีนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือ 2 ชนิดนี้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 แบบบันทึกข้อมูลแนวคิดของกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ผู้วิจัยจัดทำแบบบันทึกที่ระบุประเด็นต่าง ๆ เช่น ประเด็นสาระัตถะ จะมีรายละเอียดข้อความในตัวบทวรรณกรรม จะมีการระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หน้าของข้อความ ข้อความที่ใช้ ในส่วนของข้อมูลผู้แต่งจะประกอบด้วย เพศ พ.ศ. ที่แต่ง เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น อาชีพ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1.2 แบบบันทึกกลวิธีการนำเสนอของกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ประกอบด้วย

- 1) รูปแบบ คือ นวนิยาย และเรื่องสั้น
- 2) กลวิธีการนำเสนอ ว่ามีนัยประเด็นใด เช่น ดิน น้ำ ไฟ ลม สัตว์ วิถีของผู้คน และอื่น ๆ
- 3) กลวิธีทางภาษา ประกอบด้วยภาษาและการใช้ภาษา กลวิธีการสื่อความหมาย

1.2 ประเมินคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือในการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีการประเมินคุณภาพเครื่องมือโดยการออกแบบเครื่องมือและนำเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1.2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ธนาพันธุ์ กุลไพบุตร สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณรี ปานศิริ สาขาการวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล

1.2.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล โปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.2.4 อาจารย์ ดร.สุริยา คำกุนะ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

1.2.5 อาจารย์ ดร.ประภาพร ธนกิตติเกษม กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือเก็บข้อมูล เมื่อผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือนั้นไปเก็บบันทึกข้อมูล โดยตัวอย่างเครื่องมือเก็บข้อมูลจะนำเสนอไว้ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์นี้

2. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การใช้กรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อหาสารัตถะของกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 และเพื่อศึกษากลวิธีนำเสนอกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงกำหนดกรอบแนวคิดที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวคิดหลัก ๆ ดังนี้

2.1 ความรู้ในตัวบท ประกอบด้วย เนื้อหาสาระ รูปแบบการประพันธ์ และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหากับรูปแบบการประพันธ์ ทั้งนี้ วรรณธรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-21) กล่าวว่า ความรู้ในตัวบทจะเกิดขึ้นได้ ต้องลงมืออ่านหรือศึกษาตัวบทนั้นให้เข้าใจอย่างละเอียดแจ่มแจ้ง ยิ่งอ่านเข้าใจได้มากเพียงใด คุณภาพของการวิเคราะห์วิจารณ์ จะมีความดีงามมากขึ้นไปด้วย ความรู้ในตัวบทที่ควรพิจารณา มี 3 ประการ คือ เนื้อหาสาระของตัวบท รูปแบบของตัวบท และการใช้ภาษาในตัวบท

2.2 ความรู้นอกตัวบท ประกอบด้วย ประวัติของตัวบท ประวัติผู้ประพันธ์ แนวคิดการวิเคราะห์และการวิจารณ์วรรณกรรม เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์องค์ประกอบทางวรรณศิลป์ ทั้งนี้ วรรณธรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-27) กล่าวว่า ความรู้นอกตัวบทที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในตัวบท หากได้นำมาประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ จะทำให้ผลการวิเคราะห์วิจารณ์มีความลุ่มลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. อ่านวรรณกรรมของกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำนวน 126 เรื่อง อย่างละเอียด

2. บันทึกแนวคิดและสาระสำคัญของกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

3. บันทึกกลวิธีการนำเสนอของกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลจะนำเสนอไว้ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์นี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ขั้นตอน คือ การจัดระบบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดระบบข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีวิธีการจัดระบบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลแนวคิดของกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำแนกได้ 6 ชุดข้อมูล ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

1.1.2 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง

1.1.3 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ

1.1.4 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

1.1.5 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

1.1.6 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

1.2 ข้อมูลกลวิธีการนำเสนอของกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำแนกได้ 4 ชุดข้อมูล ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง

1.2.2 ข้อมูลกลวิธีการนำเสนอโดยผ่านโครงเรื่อง

1.2.3 ข้อมูลกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร

1.2.4 ข้อมูลกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้แล้วอธิบายด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จะเสนอในบทที่ 4 และบทที่ 5 ตามลำดับต่อไป

บทที่ 4

แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบ

ทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เพื่อศึกษาแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 นั้น หลังจากผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในประเด็นแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยาย

แนวคิดในความหมายของ กุหลาบ มลลิกะมาส (2539, หน้า 12–13) หมายถึง ความนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอต่อผู้อ่าน หรือปรัชญาของเรื่อง คำว่า “นิเวศวิทยา” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 638–639, 1119) ได้อธิบายว่าหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับถิ่นที่อยู่ และสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดัดแปลงวัฒนธรรมของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้ว่า “Ecology” และคำว่า “นิเวศ” หมายถึง ที่อยู่ บ้าน วัง ส่วนคำว่า “วิถี” ให้ความหมาย คือ สาย แนว ถนน ทาง มักใช้ประกอบกับคำอื่น ส่วนคำว่า “Ecology” วิทยา เชียงกูล (2558, หน้า 7, 71) กล่าวว่า ระบบนิเวศ หมายถึง สภาพการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ ซึ่งเป็นคำที่กว้างกว่าคำว่าสิ่งแวดล้อม และได้ให้คำจำกัดความว่า นิเวศวิทยา เป็นการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อม เพื่อควบคุมการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ และกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้มีลักษณะสมดุลทางธรรมชาติ และมีความยั่งยืน ไม่ถูกทำลายเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางเลวร้าย ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้ หมายความว่า วรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนวทางในการเขียนที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับระบบนิเวศ โดยมีเนื้อหาที่แสดงถึงสถานะของระบบนิเวศในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ความเจริญหรือความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ของระบบนิเวศ และแนวคิดนิเวศวิถี หมายถึง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 92–93)

ดังนั้นในบทนี้ จึงเป็นการนำเสนอความนึกคิดเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของผู้แต่งที่ต้องการเสนอต่อผู้อ่าน

การนำเสนอองค์ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาของพืชและสัตว์ ที่เน้นความจริงทางวิทยาศาสตร์ เป็นการเริ่มต้นที่น่าสนใจ การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและในวงการศึกษา มีหลายแนวความคิด

ผลการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัย ในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้มีประเด็น 6 แนวคิด กล่าวคือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
6. แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างระบบนิเวศกับโลกทัศน์ของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ จึงประกอบด้วย ความรู้ที่มีในธรรมชาติ สภาพภูมิทัศน์ ดินฟ้าอากาศ สรรพชีวิตต่าง ๆ วิธีคิดและพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ เช่น มนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติจะมีการจัดการดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของตน การเอื้อประโยชน์ต่อกันและกันของสภาพแวดล้อมและนิเวศวิถี มีผลต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์และสรรพสิ่งบนโลกนี้ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และระบบนิเวศ ทำให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ความรู้ ที่จะช่วยให้มนุษย์และสรรพสิ่งอยู่ร่วมกันด้วยสันติสืบไป ดังรายละเอียดตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องกระทิงป่าขุนยวม

“ทั้งเสือ ช้าง กระทิง วัวแดงเป็นศักดิ์ศรีของป่า มีสัตว์กินหญ้าอย่างกระทิง วัวแดง กวาง เก้ง ก็ต้องมีสัตว์กินเนื้ออย่างเสือโคร่ง เสือดาว หมาป่าที่จะมาคอยจับพวกมันกิน ไม่อย่างนั้นสัตว์กินหญ้าก็จะกินต้นไม้ใบหญ้าจนหมดป่า หากสัตว์กินเนื้อมากไปสัตว์กินหญ้างันน้อยลงเพราะโดนจับกินมาก เมื่อสัตว์กินหญ้างันน้อยลงพวกกินเนื้อขาดแคลนอาหาร พวกมันก็จะน้อยลงไปเอง

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2553, หน้า19)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่องกระทิงป่าขุนยวม ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ การใช้ชีวิตของสัตว์ป่า เรื่องของความสมดุลของสัตว์ป่า ผู้ล่า คือ ผู้ช่วยควบคุมประชากรสัตว์ป่า

ชนิดอื่น ๆ ไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป หากว่าไม่มีสัตว์ผู้ล่า ระบบนิเวศก็จะเสียสมดุล ทำให้ต้นไม้พืชพรรณลดน้อยจนผิดปกติหรือไม่สามารถเจริญเติบโตอย่างเหมาะสม สัตว์ผู้ล่าถือว่าเป็นสัตว์อยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร ในป่า โดยสัตว์ผู้ล่าแต่ละชนิดก็มีชนิดของอาหารที่แตกต่างกันไม่ว่าจะทั้งขนาดและความสำคัญต่อระบบนิเวศในป่า

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **สายลมกับทุ่งหญ้า**

กายไม่รู้ว่่าที่สระน้ำกลางทุ่งนานั้นมีความหมายควรไปอย่างไรกับช่วงเวลาทั้งเช้าและหนาวอย่างนี้ แต่เมื่อเย็นวานตาคำพากายมาชุดหลุมเพื่อทำอะไรสักอย่างที่นั้น และกายก็เห็นตาคำนำดินโคลนจากหนองน้ำที่อยู่ทางใต้ที่นางลงไป เอามาโปะไว้รอบ ๆ หลุม เมื่อไปถึงที่นั้นทั้งสองก็ตรงไปดูหลุมที่ขุดไว้ กายตื่นตื่นจนแทบเก็บอาการไม่อยู่เมื่อเห็นว่าหลุมขนาดใหญ่ที่ขุดไว้เมื่อวานนั้นเต็มไปด้วยปลาหลายชนิด

“ทำไมปลามันป็นมาอยู่ในหลุมเราหะครับตา” กายถามด้วยความรู้สึกสงสัยอย่างยิ่ง

“ปลามันได้กลิ่นโคลน โดยเฉพาะโคลนจากหนองที่ไม่เคยแห้ง มันก็จะปีนขึ้นจากสระน้ำมาตกลงหลุมที่เราขุดตักไว้ เพราะมันคิดว่าถัดจากสระน้ำเล็ก ๆ ที่มันอยู่จะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่ไม่มีวันแห้งให้มันได้อาศัยอย่างสบาย ตาเห็นหน้ากายแสดงความฉงน ก็อธิบายต่อ “มันใช้ได้ผล เฉพาะช่วงเดือนนี้เท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงปลาลงต้นปีใหม่ ปลาก็จะขึ้นจากหนองใหญ่ๆ เพื่อหาแหล่งอาหารและวางไข่ เมื่อลมหนาวมาธรรมชาติก็ทำให้มันรู้ว่ากำลังแห้ง ปลาทุกตัวจึงต้องหาทางลงไปหนองน้ำใหญ่ที่มันเคยมา”

“มันเก่งจังเลย มันรู้ได้ยังไงครับว่าน้ำจะหมดแล้ว”

“กลิ่นของความแห้งแล้งบอกมัน”

“ผมไม่เห็นได้กลิ่นความแห้งแล้งเลยครับ”

“ลองตั้งใจสูดดมดูสิ”

กายยัดตัวขึ้นสูงที่สุด มองไปไกลสุดสายตา ทั่วทุ่งนา แม้กระทั่งใบหญ้าก็เป็นสีเหลืองทอง “ผมได้กลิ่นลม”

“กลิ่นเหมือนหน้าฝนที่แล้วไหม

“ผมจำไม่ได้ ผมได้กลิ่นโคลน และใบข้าวแห้ง

“หลานต้องเฝ้าสังเกตและจดจำสิ กลิ่นมันจะบอกอดีตและอนาคตของเราได้อย่างที่ตาเคยบอก

“มันเคยบอกผิดบ้างไหม”

“มันไม่เคยบอกผิดหรอก ธรรมชาติไม่เคยโกหกถ้าเราเชื่อมั่นอย่างไม่ลังเล
สงสัย”

(วิเชียร ไชยบัง, 2554, หน้า 34-35)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **สายลมกับทุ่งหญ้า** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถี
ธรรมชาติของสภาพระบบนิเวศในวิถีชนบท สภาพทุ่งนา หลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว สภาพหนองน้ำ
ที่กำลังเหือดแห้งเต็มไปด้วยโคลนตมจะมีปลาซ่อนหลบอยู่ใต้โคลน และมีวัฏจักรการวางไข่
ตามฤดูกาล ซึ่งเป็นการบอกถึงการรักษานิเวศวิถี คือ การไม่ทำให้วัฏจักรชีวิตของสัตว์
เกิดการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เมื่อตะวันลับฟ้า**

“ทำไมต้องเป็นนกหัวโต ด้วยล่ะครับ? ชายหนุ่มถามย้ำอีก

“เพราะว่าไม่ได้ปลุกโดยนก...ที่เป็นนกตามธรรมชาติ แต่ปลุกโดยคนซึ่งมี
หัวโตกว่านก” ชายชราให้เหตุผล

และบอกอีกว่าการปลุกโดยนกธรรมดา เมล็ดผลไม้ที่นกนำไปตกหล่นนั้น
มักจะตกค้างอยู่บนใบหญ้าใบไม้หรือบนผิวดิน โคนแดดเผาแห้งเสียหายไป โอกาสที่
เมล็ดเหล่านี้จะงอก อาจจะมีเพียงหนึ่งในร้อยเท่านั้น

แต่การปลุกโดยคน โดยฝังเมล็ดลงดินแล้วกลบ นอกจากจะไม่โดนแดดแห้ง
ตายแล้ว ยังได้รับความชุ่มชื้นจากดินด้วย จึงอาจจะงอกได้ถึงเก้าสิบในร้อยส่วนที่เดียว
คนจึงปลุกได้ผลมากกว่านกเพราะคนหัวโตกว่านก ทำให้มีสมอมากกว่านก
มีความฉลาดกว่า มีจินตนาการและความฝันมากกว่า ตาเปลืองสรุปว่า

“คนที่ปลุกต้นไม้อย่างนกคือปลุกโดยไม่ยึดถือเป็นของตน ปลุกให้กับทุกชีวิต...
ปลุกให้กับแผ่นดิน... จึงควรจะเรียกว่า นกหัวโต”

ชายหนุ่มทักท้วงว่าเป็นการลงทุนที่มีแต่ขาดทุน มองไม่เห็นเลยว่าจะมีกำไร
ตรงไหน คนปลุกทั้งลงทุนทั้งลงแรงทั้งเสียเวลา แต่กลับไม่ได้เป็นเจ้าของต้นไม้ที่ปลุก
ไม่ได้ผลตอบแทนอะไรเลย

ชายชรายืนยันว่ามีแต่กำไรและกำไร โดยให้เหตุผลว่า ทันทีที่ฝังเมล็ดลงดินแล้ว
กลบเสร็จ ซึ่งแทบไม่ได้ออกแรงเลย ผู้ปลุก จะรู้สึกสบายใจ มีความสุขใจ แค่นี้ก็เป็น
กำไรมากแล้ว

ต่อมาเมื่อได้รู้ว่าเมล็ดนั้นงอก จะรู้สึกเป็นสุขอีกเป็นกำไรรอีก หรือหากไม่งอก ไม่เห็นว่าจะขาดทุนอะไร แค่ออกแรงนิดเดียว

(อุดม วิเศษสาคร, 2557, หน้า 102)

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เมื่อตะวันลับฟ้า**

“เป็นลูกนกปรอด มันคงจะตกลงมาจากรังข้างบน”

ตาเปลื้องบอก ซี้ให้ชายหนุ่มรังนกที่อยู่สูงขึ้นไปมาก และบอกว่าไม่สามารถจะเอามันกลับขึ้นไปวางในรังได้ มันบาดเจ็บมากอาจจะตายได้ ต้องเอากลับไปให้ยายเปิดดูแลรักษา

“เจ้าไปเก็บใบสาบเสือมาสักใบ ตาเปลื้องบอก ชายหนุ่มรู้จักสมุนไพรชนิดนี้เป็นอย่างดี เป็นสมุนไพรห้ามเลือดและรักษาแผลสด ทุกครั้งที่ขึ้นมาปลูกต้นไม้และโดนกิ่งไม้ขีดข่วนเลือดไหล ตาเปลื้องจะบอกให้เอาใบสาบเสือขยี้ให้แหลกแล้วโปะปิดแผลเลือดจะหยุดไหลโดยเร็วแผลจะหายภายในไม่กี่วัน เขาใช้ใบสาบเสือรักษาแผลให้ลูกนกเช่นเดียวกับรักษาแผลตัวเอง แต่กระทำอย่างระมัดระวังมากกว่า

ชายชราให้เขาเอาน้ำหยอดที่ปากลูกนก ขูดเนื้อมะละกอสุกที่เหลือติดเปลือกจากมือกลางวันป้อนให้หลังจากกินอิ่มแล้วลูกนก

(อุดม วิเศษสาคร, 2557, หน้า 139)

ชายหนุ่มได้บอกเล่าพ่อแม่เรื่องต้นตะขบที่มีทรงพุ่มคล้ายร่มขนาดใหญ่ ผลสีแดงสุกรูปรางเหมือนผลทับทิมแต่มีขนาดเล็กแค่ปลายนิ้ว รสชาติหอมหวานอร่อย

“พ่อรู้จักดี พ่อชอบกินตั้งแต่เป็นเด็ก” พ่อของเขาสนับสนุน

ปู่บอกเล่าความเห็นของตาเปลื้องว่าหากปลูกต้นตะขบไว้ตามสวนสาธารณะ นอกจากจะให้ร่มเงาที่ดีแล้ว จะดึงดูดให้พวกนกนารักเข้ามาอยู่มากมาย มากินผลของมัน รวมทั้งพวกกระรอกกระต่ายด้วย แทนที่จะเห็นแต่ฝูงอีกาสีดำอย่างเดียวนี่เป็นอยู่ทุกวันนี้และเด็ก ๆ คงจะชอบด้วย

“เอาลูก! เราจะแอบปลูกต้นตะขบกัน ปลูกไว้เยอะ ๆ พ่อสนับสนุน เมื่อชายหนุ่มบอกว่าได้ทราบจากตาเปลื้องว่า ตะขบเป็นต้นไม้ที่คนไม่อาจจะปลูกจากเมล็ดได้ ธรรมชาติของตะขบเช่นเดียวกับต้นไม้อีกหลายชนิด ต้องให้นกกินผลสุกของมันเข้าไปแล้วถ่ายมูลออกมาจึงจะงอกเป็นต้นได้

“ไม่เป็นไร พ่อจะขอให้เพื่อนของพ่อ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต่างจังหวัด ช่วยรวบรวมหาซื้อต้นเล็ก ๆ ที่นกถ่ายมูลไว้ส่งมาให้ หลังจากนั้นไม่กี่วันเพื่อนพ่อ ได้ทยอยส่งต้นตะขบขนาดเล็กมาให้ การปลูกต้นตะขบในสวนสาธารณะเป็นสิ่งที่สร้างความตื่นเต้น ความใกล้ชิดให้กับสามพ่อแม่ลูกมาก ต้องทำร่วมกันเป็นทีม ต้องซุดเป็นหลุมกว้างลึกกว่าปลูกด้วยเมล็ด ขณะที่คนหนึ่งซุดหลุมและปลูก อีกคนคอยยืนบังสายตาคนภายนอก อีกคนเดินดูรอบ ๆ คอยเตือนให้รู้หากมีคนอื่นเดินใกล้เข้ามา

(อุดม วิเศษสาคร, 2557, หน้า 166)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**เมื่อตะวันลับฟ้า** ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติในเรื่องการให้ความรู้เรื่องสมุนไพร คือ ใบสาบเสือ นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้อันมาจากธรรมชาติวิถี ว่าสาบเสือเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยาอย่างหนึ่งที่หาง่ายมากมีอยู่ทั่วไป สามารถรักษาแผลสดได้ ตามที่ตัวละครใช้รักษาแผลของนก คือ ตัวอย่างการใช้ธรรมชาติเยียวยาซึ่งกันและกัน

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**เมื่อตะวันลับฟ้า** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติในเรื่อง การปลูกต้นไม้ช่วยสร้างวิถีธรรมชาติ ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่คน และเป็นที่พักพิงของนกในด้านอาหาร การให้ความรู้ของวิถีธรรมชาติของต้นตะขบว่า เป็นต้นไม้ที่คนไม่อาจจะปลูกจากเมล็ดได้ ธรรมชาติของตะขบกับต้นไม้อีกหลายชนิด ต้องให้นกกินผลสุกของมันเข้าไปแล้วถ่ายมูลออกมาจึงจะงอกเป็นต้นได้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**เด็กชายจากดาวอังคาร**

“เห็นสายน้ำนี่ไหม” ตาทำ ว่าชี้ไปที่แม่น้ำใสมองเห็นสาหร่ายใต้น้ำไหลวนตามลำธาร

“ครับ น้ำตาใหญ่มาก

“อืม น้ำตาก็น้ำตา ถ้านี่คือน้ำตามันก็คือ น้ำตาของต้นไม้ใหญ่่น้อยทั้งโลกที่เราเห็นอาจจะสายเล็กนะนี่” แกวบอกถึงความกว้างขวางของสายน้ำนี้

“ยังมีน้ำตาใหญ่กว่านี้อีกหรือครับคุณตา” เด็กชายจากดาว อังคารน้ำเสียงตื่นเต้น

“มีสิ ยิ่งใหญ่กว่านี้ก็มี ใหญ่จากขอบแผ่นดินหนึ่งถึงขอบฝั่งอีกแผ่นดินเลยล่ะ” แกวตาเพิ่งพิศเหม่อมองไปตามกระแสแม่น้ำเบื้องหน้า

“ที่โลกของเราเรียกน้ำแบบนี้ว่า ลำห้วย คลองหรือแม่น้ำ”

“ห้วย คลองหรือแม่น้ำ เด็กชายทวนคำบอกเล่าด้วยความสงสัย

“ห้วยจะสายเล็ก สายน้อย คลองจะใหญ่กว่านิคหรือเล็กก็แล้วแต่สภาพพื้นที่ ห้วยมักจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนคลอง มักเกิดจากการที่คนเราเินเองไปขุดไปเจาะหรือขุดรอกห้วยให้ใหญ่ขึ้น มีความสำคัญแตกต่างกันไป ส่วนแม่น้ำจะกว้างใหญ่ เป็นสายหลักของแม่น้ำสายเล็กสายน้อยที่ไหลมารวมกัน ลำห้วยหรือน้ำตาของตัวเอง สายนี้จะไหลไปรวมกับน้ำสายอื่นอีกมากมายและไหลไปลงสู่ทะเลหรือมหาสมุทร

“ผมฝันอยากเห็นน้ำในโลกของเรามีแบบนี้บ้างจ้ะคุณตา ผมอีกจกคนบนโลกนี้ มากเลยครับที่มีน้ำตาเต็มไปหมด บนโลกของผมไม่มีแบบนี้เลยสักนิด ชุ่มชื้น สดชื่น คุณตาแม่น้ำไหลไปไม่ยอมหยุดเลย แบบนี้เราจะใช้ยังไงก็ไม่หมดใช้ไหม มีน้ำตา ทั้งโลกเลย” เด็กชายจากดาวอังคารเล่าถึงดวงดาวที่ตนเองจากมา

“หมด มีวันหมดเหมือนกัน มันอยู่ที่ว่าจะหมดตอนไหน หมดช้าหมดเร็วไม่นาน โลกใบนี้ โลกของตากับยายจกอาจจะมี

ต้นไม้สักต้น ไม่มีสายน้ำสักสาย ไม่เหลืออะไรเหมือนดาวแดงของอังคารเลยก็ได้ ถ้าคนบนโลกยังไม่ใส่ใจกับต้นไม้ใหญ่ น้ำ และแผ่นดิน โลกก็เหมือนกับ ดาวอังคารนั่นแหละ ทำน้อยมันอยู่ที่ว่าเวลาที่ขาดแคลนหมดสิ้นจะมาถึงตอนไหน เท่านั้นเอง” ตาทำอธิบายสายตาจับหนึ่งที่แผ่นน้ำเบื้องหน้า

“ถ้าเป็นอย่างนี้เราจะทำยังไงละครับคุณตา หมดจากโลกนี้ แล้วจะมีที่ไหนอีก ไหมครับ

“ไม่รู้สิ ตาก็ไม่รู้ ถ้าโลกหมดสิ้นทั้งดิน นา ป่า ถึงวันนั้นตาวาคคนบนโลกก็คงจะ เหลือแต่คนที่เห็นแก่ตัวและไม่รักตัวเองทั้งนั้น คนที่ไม่รักตัวเองก็คือคนที่ไม่เห็น ความสำคัญของอะไรเลย ไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรต่าง ๆ คงจะเหมือนกับ ดาวที่อังคารจากมา

“เหมือนตรงไหนครับคุณตา”

“ยื่นรอกจากความเสียใจ น้ำใส ๆ ที่ไหลมาจากตา หรือไม่ก็นับจำนวนคนตาย... ไปที่ละคน

(ก๊อเนศ รุ่งสันเทียะ, 2557, หน้า 43-45)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **เด็กชายจากดาวอังคาร** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติของสภาพภูมิโนภคของแม่น้ำลำธารน้อยใหญ่ และการเปรียบเทียบโลกกับดาวอังคาร เพื่อแสดงให้เห้นถึงความสำคัญของทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ สายน้ำ และแผ่นดิน เป็นต้น

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องลูกชาวนา**

บริเวณเถียงนาด้านทิศตะวันตก มีกอไผ่กอใหญ่อยู่หนึ่งกอและถัดกันไปเป็นโพนนาที่มีกอไผ่ขึ้นติดกันเป็นพีตจนถึงนาทิศลัษณ ในฤดูฝนเมื่อมีลมแรงพัดมาก็จะปะทะกอไผ่ก่อนที่จะถึงเถียงนา พ่อเคยบอกผมว่าไผ่เป็นพีชตระกูลหญ้าที่มีรากแข็งแรงยึดติดดินแน่นหนา ไม่ว่าลมจะแรงมากมายเพียงใด ไผ่ล่อเล่นลมได้อย่างสบาย หากแรงปะทะผ่านไปต้นก็จะยืนต้นตรงอย่างมั่นคงต่อไป พ่อยังสอนต่อไปอีกว่าเมื่อลูกโตขึ้นหากจะทำงานให้ได้ดีจงทำตนให้มีรากเหมือนไผ่ที่รู้จักล่อลู่ลมบ้างในยามมีมรสุมผ่านเข้ามาในชีวิตซึ่งก็จะทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และเมื่อมรสุมนั้นผ่านไป เราก็จะกลับมายืนหยัดอย่างทรงงต่อไป ผมงงและไม่เข้าใจว่าพ่อ หมายถึงอะไร และพ่อก็ยังบอกต่ออีกว่าสักวันจะเข้าใจเอง

แล้วนางก็หัวตะกร้าไม้ไผ่ที่สานโดยฝีมือแม่เดินตามผมที่แบกเสียมตรงเข้ายังกอไผ่ข้างเถียงนา

“พีน้อยหาหน่อไม้เป็นหรือ?” นางสงสัย เพราะไม่เคยเห็นผมหาหน่อไม้มาก่อน เป็นลี พี่เคยไปหากับพ่อแล้ว”

ผมตอบน้องสาวอย่างมั่นใจ เพราะเคยไปหาหน่อไม้กับพ่อที่ทิวไผ่ปลายนา ตอนนั้นผมเห็นพ่อใช้ปลายเสียมปัดฝ้ายางแขนงไผ่ป่าที่ทั้งนาและมีหนามแหลมออกก่อนที่จะมุดเข้าไปขุดเอาหน่อ

(ขวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 59)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องลูกชาวนา** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ กล่าวคือ วิถีชีวิตของชาวนาในชนบทโดยผ่านคำสอน ด้วยการใช้อุปมา ต้นไผ่ที่เป็นพีชตระกูลหญ้าไผ่ มีรากที่แข็งแรง มีลำต้นที่ล่อลู่ลม ซึ่งในยามที่มีมรสุมพัดผ่านเข้ามา ต้นไผ่ยังสามารถหยัดยืน ก็เหมือนกับคนที่โอนอ่อนผ่อนปรนจะทำให้ชีวิตยังดำรงอยู่ได้

ตัวอย่างจากนวนิยาย **เรื่องดินเปลี่ยนสี**

เด็กหนุ่มหัวใจหลังห้องถามเปลี่ยนเรื่อง

“อ้อ หิ่งห้อยได้ออกซิเจนในอากาศเข้าไปทำปฏิกิริยากับฟอสฟอรัสที่สะสมไว้
เกิดแสงเรือง ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสรรพสิ่งในเวลากลางคืน บินไปเปิดไฟฉายไปตาม
จังหวะการหายใจเข้า-ออก ยังไงล่ะ”

ครูพิชิตไขข้อข้องใจทันควัน แล้วรีบขยายความต่อเมื่อเห็นว่าเด็ก ๆ เริ่มสนใจ

“ป่าผืนใดที่มีหอยทากชุกชุม มักมีหิ่งห้อยมาชุมนุมปาร์ตี้สนุกสนานเช่นกัน
บ้างก็หาหอยทากเป็น ๆ เพื่อจะหยดน้ำพิษสักหยด สองหยดลงบนตัวหอยบ้างก็มากิน
หอยทากที่ตายเน่าเปื่อยแล้ว

“ตามป่าชายเลนที่มีหอยชุกชุม จึงมักเห็นหิ่งห้อยจำนวนมาก ส่องแสงแวววาว
ให้ได้พบเห็นแถวต้นลำพู ต้นแสม ต้นโกงกาง หลายพื้นที่กลายเป็นจุดขายของชุมชน
ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้คนมาดูหิ่งห้อยกัน”

“แล้วหอยกับหิ่งห้อยมันเกี่ยวข้องกันอย่างไรคะ?” สายฝนคนเดิมซักครู

“เมื่อหอยทากที่ถูกหยดน้ำพิษใส่ มันจะม้วนตัวแล้วปิดฝาผนึก กับเปลือกแน่น
น้ำพิษของหิ่งห้อยที่หยดเข้าไปยิ่งสำแดงฤทธิ์ร้ายแรงขึ้น เพราะถูกบังคับให้อยู่ในที่จำกัด
หอยจึงตาย

สองวันหลังจากหยดน้ำพิษใส่แล้ว หอยจะเน่า หิ่งห้อยจะมาเยี่ยมเยือนอีกครั้ง
คราวนี้ใช้วงยาว ๆ แยกลงไปในช่วงว่างระหว่างเปลือกหอย ดูดเอาเนื้อเน่า ๆ ของตัวทาก
ซึ่งเหลวเป็นน้ำจืดอืด พักพอหายเหนียวเหนียว จากการย่อยอาหารแล้ว ก็โบยบินพร้อมกับ
ส่องแสงเรือง ๆ เพื่อหาคู่ผสมพันธุ์ต่อไป

“ในเนื้อเน่า ๆ ของหอยทาก มีปริมาณฟอสฟอรัสสูง หิ่งห้อยก็ได้อาศัยเป็น
พลังงานเชื้อเพลิง โดยการทำปฏิกิริยากับออกซิเจน ที่มันหายใจเข้าไป เชื้อเพลิงจึงไม่มี
วันหมด

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 16)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ที่มีระบบการพึ่งพากันและกันของสิ่งมีชีวิตระหว่าง
หิ่งห้อย หอยทาก และธาตุฟอสฟอรัส ในระบบนิเวศของป่าชายเลน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง**

ในหุบเขาทอดยอดสูง ๆ ต่ำ ๆ อย่างลึกลับซับซ้อนกลาง ป่าดงดิบ กลางเทือกเขา บรรทัดฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก ก้อนเมฆมืดดำลอยพัดผ่านผืนป่า ลมฝนพัดพา เมฆฝนแปรร่างจากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่ง ก้อนฝนแรกโปรยปราย น้ำฝนไหลหลั่ง ลงบนยอดเขา

หยดน้ำหยดแรก แต่ละจุด แต่ละหยด รวมเป็นสาย จะตั้งไปทางป่าตะวันออก ป่าตะวันตก สายน้ำรวมไหลคดเคี้ยวตามร่องซอกหินดินและรากไม้ ซึมซับดูดน้ำ รวมสายเป็นสายน้ำเล็ก ๆ หยดย้อยค่อยเคลื่อนตัวเป็นสายห้วยเป็นคลองก่อนไหลลงสู่ทะเลสาบด้านตะวันออก และไหลลงแม่น้ำก่อนลงทะเลฝั่งตะวันตก

ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ทุกเวลาเวลาที่สรรพสิ่ง ย่อมแปลงเปลี่ยน รวมทั้ง แสงสีจากตะวัน แดดที่เคยร้อนจ้า กลางวันกลายเป็นแสงอ่อนหลากสียามเย็น

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 7)

.... ในผืนป่าม้านิทุกคนรู้ว่า ถ้าหิวน้ำจะตัดเถาวัลย์ชนิดใดจะได้น้ำกิน ผูกฝีเสื้อยังโบยบินในผืนป่า น้ำทุกหยดจากป่ายังหลังโลมดินรวมตัวเป็นสายน้ำ ไหลลงสู่เบื้องล่าง หลายวันกว่าจะไหลลงทะเล

คืนจันทร์เพ็ญ พ่อเฒ่ายังเดินพึมพำรอบทับ รำลึกถึง เงาะหรือแม่คนเดิมผม ขาว ลงท้ายด้วยการขอให้ป่าและค่างคืนมา ขอให้เฝ้าพันธุ์ได้ดำรงอยู่ต่อไป

(ญี่ปุ่น พันจันทร์ , 2559, หน้า 157)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**ฝีเสื้อและสายรุ้ง** ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ วิถีธรรมชาติในเรื่องวัฏจักรของน้ำ เมฆฝน หยาดฝน จนกระทั่งการรวมกันเป็น ลำห้วย คลอง ทะเล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่คงสภาพ ตามกฎของ วัฏจักรน้ำ และวัฏจักรแห่งชีวิต

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**ฝีเสื้อและสายรุ้ง** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ โดยแสดงการใช้ความรู้จากวิถีธรรมชาติ เช่น วิถีชีวิตในป่า ของชาวม้านิ ผู้มีความชำนาญในเลือกตัดเถาวัลย์บางชนิด เป็นการหาน้ำดื่มที่ปลอดภัยในการยังชีพ เช่น น้ำดื่ม จากเถาวัลย์จะบริสุทธิ์ปลอดภัยจากเชื้อมาลาเรียที่มักมีในป่าเป็นต้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็น ถึงวิถีธรรมชาติในเรื่องวัฏจักรของน้ำด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง

แนวคิดการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง คุณค่าของสรรพสิ่งมีความ เชื่อมโยงถึงกันในฐานะที่เป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน เป็นการประจักษ์แจ้งตัวตนของ สิ่งมีชีวิต ด้วยว่าทุกสรรพสิ่งล้วนมีคุณค่าในตัวเอง และมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นผู้ผลิตและฐานะเป็นผู้บริโภคดังที่ Harding (2006, p. 35) กล่าวว่า มนุษย์ไม่ควรเป็นสายพันธุ์ที่สูงส่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิทธิ์ที่จะบริหารจัดการหรือควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นในธรรมชาติ เพราะเราเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนสิ่งมีชีวิตเท่านั้น มนุษย์จึงควรตระหนักในความเป็นโลก ที่รวมทั้งผืนดิน ภูเขา ป่า อากาศ พืชและสัตว์และให้ความเคารพต่อทุกสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิต

ผู้วิจัยใช้แนวคิดต่าง ๆ ประยุกต์ใช้ในการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง คุณค่าของสรรพสิ่งมีความเชื่อมโยงถึงกันในฐานะที่เป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง ร้อยป่าไว้ด้วยรัก

“ผู้พันบอกฉันดีว่า สัตว์ทุกตัวก็มีชีวิตจิตใจเหมือนกับมนุษย์ ที่มักจะยกตัวเองเป็นสัตว์ผู้ประเสริฐนี้แหละ เพียงแต่มันพูดไม่ได้เท่านั้น สัตว์หากินอยู่ในป่าดี ๆ ของมันอยู่แล้ว ทำไมเราต้องไปเบียดเบียนทำลายชีวิตมันด้วย มันอาจจะจะมีลูกเล็ก ๆ รออาหารอยู่ เหมือนที่ลูกของฉันดิรออยู่ที่บ้านด้วยเช่นกัน รวมทั้งกล้วยไม้ป่าที่ควรอยู่คู่กับป่า ไม่ใช่เอามันออกมาเลี้ยงซึ่งไม่นานมันก็ตาย เพราะสภาพอากาศที่แตกต่างกัน ฉันดีเลาอย่างคล่องแคล่วเพราะจำคำพูดของแสนคมได้จนขึ้นใจ “ผู้พันพูดได้ซึ่งมากและเป็นความจริงทุกประการ มนุษย์ที่เรียกตัวเองว่าสัตว์ประเสริฐนี้แหละ ใจร้ายใจดำยิ่งนัก รู้ว่าตัวเองมีเครื่องทุ่นแรงมากกว่าสัตว์ จึงทำร้ายมันได้ง่าย ๆ ลองให้ออกาสมันและสู้กันตัวต่อตัว จะสู้มันได้ไหม”

(ฐิญาดา, 2557, หน้า 264)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องร้อยป่าไว้ด้วยรัก มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง เช่น ชีวิตของสัตว์ป่า ที่มนุษย์ไม่ควรเบียดเบียน เพราะสัตว์ทุกตัวก็มีชีวิตจิตใจเหมือนกับมนุษย์ ชีวิตของกล้วยไม้ป่าก็เช่นเดียวกัน ควรได้งอกงามเจริญอยู่ในภาวะธรรมชาติที่เหมาะสม มนุษย์ไม่ควรไปจัดการยุ่งเกี่ยวกับการเพราะอาจทำให้วิถีของระบบนิเวศการดำรงพันธุ์เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องสวนโลก

รูปเท้าของพวกเราสามคนแม่ลูกเริ่มแบน ออกไปเรื่อย ๆ เพราะรองเท้ากลายเป็นสิ่งไม่ติดเท้าไปเสียแล้ว เท้าซึ่งเลือกที่จะย่างไปบนความนุ่มฟูและอุ่นเย็นของผืนแผ่นดินแห่งนี้ และมันทำให้พวกเราระมัดระวังมากขึ้นในแต่ละก้าวอย่างระมัดระวังที่จะไม่เหยียบย่ำลงไปบนต้นหน่อกำเนิดใหม่ของพืชพรรณทั้งปวง และระมัดระวังที่จะไม่เหยียบย่ำลงไปยังแถวของฝูงมดงาน หรือสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นเพื่อนร่วมโลกของเรา

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2558, หน้า 176)

จากตัวอย่างจากนวนิยาย ในเรื่อง**สวนโลก** ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง ในที่นี้คือคุณค่าของทั้งพืชและสัตว์ คือ การไม่เหยียบย่ำต้นอ่อนของพืช ทำให้พืชเติบโตอย่างแข็งแรง ไม่ต้องเสียเวลาในการซ่อมแซมลำต้น หรือแม้กระทั่งชีวิตเล็ก ๆ ดังเช่น ฝูงมด ผู้แต่งได้ให้ความสำคัญด้วยการมองว่า คือเพื่อนร่วมโลกนับเป็นความละเอียดอ่อน เป็นแนวคิดหนึ่งในการที่จะช่วยปกป้องสรรพสิ่งบนผืนโลกให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**ผีเสื้อและสายรุ้ง**

มันนิหนุ่มน้อยทั้งหลาย รวมทั้งเบอละยังเชื่อว่า ตัว ของ “ญาเงาะ” คือ “หวัน” หรือดวงตะวันที่สาดแสงร้อนแรงตลอดกาล พลัง ความอดทน และความกล้าหาญของพวกเขา จึงได้มาจากพ่อคนเดิม

ความเมตตา ความอ่อนโยน การแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้ฝังอยู่ในสายเลือดที่ผ่านมายาวนาน ตั้งแต่มันนิคูแรกเกิดขึ้นในดินแดนแถบนี้ ที่สืบเชื้อสายมาจาก ญาเงาะ ที่ได้ความดีงามมาจากแม่คนเดิม

ไม่ว่าวันเวลาเปลี่ยนไปแค่ไหน ความเป็นมนุษย์ ความเชื่อมั่นและศรัทธาที่มีต่อแม่คนเดิมไม่เคยเปลี่ยนแปลง วะแยก็เชื่อเช่นนั้น

หากนับถอยหลังไปห้าพันปีที่ผ่านมา ที่มีโครงกระดูกกะโหลกของชาวป่า ที่นักโบราณคดีรุ่นหลังได้ขุดขึ้นมาศึกษา พบว่าคนอย่างมันนิ ต้องการเพียงอาหารเลี้ยงชีวิต พวกเขากินเนื้อหิว หลับเมื่อง่วง

ย้ายถิ่นย้ายทับเพื่อหาอาหาร ต้องการสมุนไพรเพื่อรักษาโรค รักษาเผ่าพันธุ์ ยามป่วยไข้ เพื่อได้สืบเชื้อสายสืบสายเลือดเผ่าพันธุ์ ไม่เคยหวังยึดครองครอบครองเป็นเจ้าของสิ่งใด ไม่มีสะพานลอยฟ้า ถ้าต้องการข้ามสายน้ำกลางป่าก็เดินบนต้นไม้ที่ล้มลงพาดผ่าน

ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต มันเชื่อว่าหาได้จากป่าเขา จากสายห้วย ลำคลอง ที่น้ำ
หยดแรกหยดย่อยมาจากรากไม้ บนยอดเขาหลาย ๆ ยอดทั้งป่า ก่อนรวมตัวกันเป็น
สายน้ำไหลซอกซอนลงมา ไหลลงไปถึงทะเลสาบด้านตะวันออก ทะเลด้านตะวันตก

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 17)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่ง นำเสนอแนวคิด
เกี่ยวกับ การเห็นการเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง ในที่นี้คือ การเห็นคุณค่าของมนุษย์ โดย
มองว่า มันท้องการเพียงปัจจัยสี่ อาหารและยารักษาโรค ไม่หวังยึดครองครอบงำเป็นเจ้าของสิ่ง
ใด ดำรงชีวิตตามสภาพอันควร ที่หาได้จากป่าเขา นั่นคือความเป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกัน
กับคนเมือง

...วันนี้มีคนแปลกหน้า มีคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาในป่า ทั้งผิวเหลืองผิวขาว
ทั้งผมดำผมแดง บางคนผมหลายสีเหมือนหัวนกแก้ว มาทั้งนักศึกษา นักท่องเที่ยว
ผู้สื่อข่าว นักชุกุ้ยของเก่า มีบริษัททัวร์บางแห่งชักชวนชาวต่างชาติเข้าไปเยี่ยมพวก
อ้ายเกลอ แต่ละคนเดินกันไปเจียบ ๆ ก่อน ใช้กล้องส่องดูชีวิตความเป็นอยู่ในทับ

“ในพุ่มไม้ก็มีกล้องส่องทางไกล คนต่างชาติอยากดูธรรมชาติของมัน ไม่ว่าจะ
นั่ง นอน กิน หรือทำอะไร ก็ได้โดยที่ไม่รู้ตัว หลังจากนั้นจะเดินออกไปที่หน้าทับ” ครูโส
ตาหม่นน้ำเสียงไม่พอใจ

“ละเมิดสิทธิคนอื่นชัด ๆ” ครู ส่วนคนฟังไม่แน่ใจว่าสิทธิคืออะไร เสรีภาพกว้าง
แค่นั้น

พ่อเฒ่าบ่นกับพ่อเคียมกับเบอละหลายครั้งว่า จะนั่งจะนอนไม่สบายเพราะมีคน
มาแอบมอง มาสอดส่องสอดสอเห็น

“จะกินจะอยู่ลำบาก”

“มีสายตาคนอื่นมาคอยจ้องมอง” พ่อเฒ่ารู้สึกรำคาญ น้ำซัยมันหัวเกรียนก็ไม่
ชอบที่คนนอกเข้ามาดูกรรณจะเข้ามาเมื่อไหร่ก็ได้ แต่เดิมน้ำสมบูรณถนนหนทางไม่มี
คนนอกไม่เคยได้เข้าถึงในทับ

“พอมานในทับ ถ่ายรูปเราอีก “พวกเราได้แต่ยิ้ม ทั้ง ๆ ที่ไม่พอใจ” น้ำซัยบอกเบอละ

“เขาขอให้นอนกอดเมีย”

“ทำไมต้องกอด” เบอละสงสัย

“ถ้าไม่กอดไม่ได้เงิน” คือคำตอบ

“นอนใกล้กันได้ใบสีเขียว เอามือกอดกันได้ใบแดง “พอกอดแล้วจะให้จูบอีก
พร้อมทั้งชูสีแดงสองใบ” น้ำซัยยกสองนิ้วยื่น

“ถ้าให้เป่าลูกดอกไม่เสียหาย “หรือให้ป็นต้นไม้ไม่มีใครว่า

“บางอย่างมันอยากดู ใครจะทำให้มันดูได้” น้ำซัยบอก หลังไม่ยอมเอาใบแดง
หลาย ๆ ใบ ที่คนโรคจิตอยากได้ภาพบาง “ผิดกับเด็กในเมืองยุคนี้บางกลุ่มที่ทำอะไร
ก็ได้ เพียงขอให้ได้เงิน แม้กับพระในวัดยังมีชาว” ครูโสพูดอย่างมีอารมณ์

“อยากได้โทรศัพท์มือถือก็ยอม” ครูย่า

“หลายอย่างเราต้องยอม ถ้าไม่ทำก็อด” น้ำซัยพูดต่อ “ต้องทำทั้ง ๆ ที่ใจไม่
อยากทำ ที่จริงให้ไปถางป่ายังดีกว่า” พ่อเคียมว่า

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 110)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง ในที่นี้คือ การเห็นคุณค่าของมนุษย์ ด้วยการมองเห็นคุณค่าของมนุษย์ว่าควรมีความเท่าเทียมกัน การมีมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่งเข้าไปดูการใช้ชีวิตของคนอีกกลุ่มหนึ่งคือการละเมิดสิทธิคนอื่น เนื่องจากการสังสมภูมิปัญญาความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร โดยเฉพาะภูมิปัญญาดั้งเดิมของซาไก หรือมันนิ อาศัยยาสมุนไพรจากธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมันนิ มาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนเมืองในลักษณะที่มันนิมักถูกเอารัดเอาเปรียบหรือกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่กลืนกินวิถีชีวิตทัศนคติและค่านิยมแบบเดิมของชนเผ่า จากเดิมที่เคยกินอยู่แบบพึ่งพาธรรมชาติอย่างสันโดษเรียบง่าย ก็ต้องปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อความอยู่รอด

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนิเวศวิถี จะประกอบด้วยแนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งเรื่องจิตวิญญาณ ระบบความคิดเหล่านี้เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจหนึ่งที่แฝงในธรรมชาติกับวิถีชน เป็นความผูกพันพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นกุศโลบายที่ผสมผสานแนวคิดวัฒนธรรมและความเชื่อ ให้เป็นกลไกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการปลูกพลัง ปลูกจิตวิญญาณของคนให้ลุกขึ้นมาปกป้องระบบนิเวศเช่น ผืนป่า สายน้ำ และสรรพสิ่งต่าง ๆ ในวิถีทางที่เหมาะสม มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องเด็กชาย ... จากดาวอังคาร

หลวงพ่อกับพระลูกวัดมากมายมาร่วมในพิธี ญาติโยมมากล้น พิธีกรรมเริ่มต้นขึ้นทุกคนเริ่มต้นทำกิจกรรม “บวชป่า และ “สืบชะตาแม่น้ำ”

“แต่เดิมพิธีนี้ไม่ได้มีมาแต่โบราณ แต่มันเป็นการประยุกต์การบวชคนมาเป็นการบวชป่า เอาการสืบชะตาคน ชะตาชุมชน มาสืบชะตาแม่น้ำ ต่อยอดให้แผ่นดินเริ่มต้นเดิมที่ป่าไม้สมบูรณ์อยู่แล้ว นานวันเข้าเราใช้ป่าใช้น้ำจนรุกจนสูญเสียบางส่วน ถ้าหลงลืมไปไม่รวมดวงใจของผู้คนมาไว้ ป่าก็คงจะหมด แม่น้ำสายเล็ก ๆ ที่เกิดจากตาน้ำเกิดจากฟ้าฝนเกิดจากดงดอยป่าเขา เกิดจากต้นไม้ใหญ่่น้อยจากสูงเทียมเมฆจนติดต่อยต่ำดิน เมื่อแหล่งกำเนิดถูกทำลาย สายน้ำก็ขาดเจ็บ มันเหือดแห้ง ผู้คนก็ไม่มีน้ำกินน้ำใช้เพื่อการทำมาหากิน ป่าไม้ก็ตายไปที่ละต้นสองต้น วันนี้เราจึงมาที่นี่ทำกิจกรรมเหล่านี้โดยการปลูกป่าเสริมบ้าง บวชต้นไม้บ้าง ทำฝายบ้าง โดยจะทำปีละหนึ่งครั้ง พิธีกรรมทั้งหมดก็โยงเอาการนับถือผี นับถือปู่ย่าตายายที่ล่วงลับเจ้าที่เจ้าทางมาสืบต่อบอกขานปรับประยุกต์ความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม...

พิธีกรรมบวชป่าของหมู่บ้าน นำโดยตา รูปแบบเป็นพิธีกรรมที่เรียบง่าย มีพระสงฆ์ร่วมพิธี โดยคัดเลือกเอาไม้ที่ใหญ่ หรือพญาไม้จำนวนหนึ่ง เมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติกิจขั้นต้นเสร็จ

จากนั้นก็เอาน้ำมนต์พรหมรดไปที่ต้นไม้ ทำพิธีที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ตาทำและชาวบ้านเด็ก ๆ พร้อมใจกัน เปิดผ้าเหลืองที่คลุมศาลเพียงตาขนาดไม่ใหญ่นักออกมา เมื่อทำพิธีเสร็จสิ้น ทุกคนก็มาราบไหว้ จุดธูปจุดเทียนกันทุกคน และมีความเชื่อคิดว่าถ้าพิธีกรรมนี้แล้วเสร็จ ไม้ผ่านการบวชแล้ว จะคุ้มครองรักษาต้นไม้ต่าง ๆ ในบริเวณนั้นซึ่งจะมีผลทำให้น้ำไม่แห้ง ฝนตกต้องตามฤดูกาล ถือเป็นกรยับยั้งการทำลายธรรมชาติและช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรักษาป่า ไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธารให้อุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญสร้างความสำนึกให้แก่ชุมชนในการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ

หลวงพ่อกับพระลูกวัด เอามือคลี่จิวรผืนใหม่ออกมากับพระลูกวัด สวดมนต์บางอย่างแล้วเอาผ้าเหลืองพันรอบต้นไม้ พิธีกรรมก็ได้เริ่มขึ้นพี่น้องในหมู่บ้าน ต่างหมู่บ้าน ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ คนหนุ่มคนสาว ลงมือบวชป่ากัน พอบวชป่าเสร็จก็เริ่มปลูกไม้เสริมเข้าไป ทั้งลงจอบ ขุดด้วยเสียมพื้นที่ว่างเลือกเอาตามใจชอบ ชาวบ้านบางคนก็มาราบ

ยกมือไหว้ต้นไม้ที่ตัวเองปลูก เขามีลูปคำฝากฝังกับต้นไม้ “ขอให้อยู่คู่ป่าไปนาน ๆ จนถึงลูกสืบหลาน”

ไม่นานป่าไม้สีเขียวแต่เดิมมองไปทางไหนก็ดูจะศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา บางคนลั่นวาจาออกมาแบบจริงจัง สาปแช่งคนจำญไรที่มาตัดต้นไม้ต้นนั้นของฉันของแก

อังคารบวชต้นไม้ไปหลายสิบต้น พร้อม ๆ กับเพื่อน ๆ เขาปลูกต้นไม้ไปมากมายจนนับไม่ได้ เขายังก่อนดินไปในป่า เดินเข้าไปตามเส้นทางที่ชาวบ้านทำกันแนวเอาไว้ นอกจากจะสนุกสนานแล้ว อังคารยังได้ความรู้ใหม่ ตื่นเต้น และรู้สึกดี เขาอยากทำแบบนี้ทุกวัน

เมื่อเสร็จจากกิจกรรมบวชป่า ก็มาสืบชะตาสายน้ำและ แผ่นดิน แม่น้ำลำคลอง ทุกวันนี้ก็ได้รับผลกระทบหลายอย่าง บาดเจ็บกันถ้วนหน้า แม่น้ำก็ประสบชะตากรรมเดียวกับป่า คือถูกทำลายระบบนิเวศของแม่น้ำที่เป็น “แม่” ผู้ให้ชีวิตเกิดมลภาวะ เพราะสารเคมีจากการทำการเกษตรบ้าง การทิ้งของเสียลงไปสารพัด การปลูกพืชที่ทำให้หน้าดินไหลลงไปสู่มแม่น้ำ ห้วยหนองบึง ทำให้ดินเขินแห้งหายไปเลยก็มี พิธีกรรมในครั้งนี้จะหลงลืมแม่น้ำกับแผ่นดินไม่ได้

“การสืบชะตาสายน้ำครั้งนี้ ในปีนี้ อยากให้ทุกคนได้ มองเห็น ความสำคัญของสายน้ำ ชีวิตเราขาดน้ำไม่ได้ ขาดป่าก็ไม่ได้ ดังนั้นจึงอยากขอเชิญทุกท่านมาร่วมต่ออายุสายน้ำให้ยืนยาวกัน ต่อไป” ตาทำเกรินน้ำ

“อยากทำให้ทุกคนเกิดความเลื่อมใส เคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ปกป้องรักษาแม่น้ำ สร้างจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนและคนรุ่นหลัง เกิดความรักหวงแหนและสำนึกในการดูแลรักษาแม่น้ำ ตลอดจนถึงน้ำลำธาร

“ก่อนอื่นพ่อเต่าบุญเหลือของเราจะทำพิธีการบวงสรวง เทวดา สวดมนต์ขอพร เพื่อเป็นการขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาแม่น้ำ โดยมีเครื่องสืบชะตาประกอบด้วย กระจิโงมไม้สามขา ท่อนแกลก หรือ สะพานเงิน สะพานทอง อีกท่อนหนึ่ง จะผูกติดด้วยไม้ท่อนเล็ก ๆ จำนวนพอประมาณ

“จากนั้นเราจะนำกระทง เครื่องสาย ห่อเป้ง ถาดมงคล เครื่องประกอบอื่น ๆ ได้แก่ กระทงดอกไม้ หน่อกล้วย อ้อย ลูก มะพร้าว หม้อเงิน หม้อทอง เทียนธูป บูหรี หมากพลู ข้าวตอก ดอกไม้รวมกัน เอาลงในกระทง นำไปวางไว้ริมแม่น้ำ เป็นการบอกขอขมาสืบชะตาสายน้ำ พิธีกรรมจะเสร็จสิ้นตรงนี้ หลวงพ่อจะรดน้ำมนต์ให้ผมกับชาวบ้านอยากให้พิธีกรรมนี้ กลายเป็นประเพณีของชุมชน เราจะจัดขึ้นทุก ๆ ปี เพื่อสืบต่อรักษา ดิน น้ำ ป่า บ้านเรา ให้อายุยืนชั่วลูกชั่วหลานของเราสืบไป” ตาทำว่า

เสียงดัง ชาวบ้านก็ร้องตระโกนพร้อม ๆ กัน รักษ์ดิน รักษ์ป่า รักษ์น้ำ รักษ์ดิน รักษ์ป่า รักษ์นา เอ้า ๆ รักษ์ดิน รักษ์ป่า รักษ์น้ำ

ความคิดเหล่านี้ถูกบรรจุขึ้นมาด้วยชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ ที่ใช้ ชีวิตรวมกันกับ ผืนป่า หากินหาอยู่สืบต่อป่าเขา แผ่นดินและน้ำมา หลายชั่วอายุคน การบวชป่า สืบชะตาสายน้ำ เป็นความคิดใหม่เพื่อต้องการยับยั้งการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อสร้างเป็นแนวทาง ห้ามมิให้คนตัดไม้ทำลายป่า เพราะคนไทยเป็นพุทธศาสนิกชน ที่นับถือพระ ซึ่งต้นไม้ต้นใดที่ผ่านการบวชแล้ว ชาวบ้านจะไม่ตัดเด็ดขาด ตาจึง มองเห็นว่า น่าจะนำพิธีบวชต้นไม้มาดำเนินการ เพื่อ ป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะป่าบริเวณต้นน้ำลำธาร

ความร่มเย็นคืนกลับมา อังคารและเพื่อน ๆ เดินทางกลับเข้าหมู่บ้าน ผู้คนทยอย กันกลับตั้งแต่หลังอาหารเพลกันแล้ว จะเหลือแต่เด็กเท่านั้นที่ต้องสำรวจเศษขยะและ เก็บเครื่องใช้ตามหลังคนใหญ่ไป

(กอดิณศ รุ่งสันเทียะ, 2557, หน้า 203-206)

จากตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เด็กชาย ... จากดาวอังคาร** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิด เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น การบวชป่า สืบชะตาสายน้ำเป็นความคิดที่ก่อให้เกิด การอนุรักษ์ทางอ้อมคือ ต้องการยับยั้งการทำลายป่าไม้ รักษาแม่น้ำลำธาร เพื่อรักษาระบบนิเวศ ให้คงอยู่

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

“ป่าวัฒนธรรม” หรือ “ป่าศักดิ์สิทธิ์” เป็นผืนป่าส่วนรวมของชุมชน ซึ่งชุมชนได้ ร่วมกันกำหนดขอบเขตปริมาตรขึ้น ตามความจำเป็น ในการดำรงชีพ ตาม แบบอย่าง กรอบจารีตประเพณีอีสาน

ป่าวัฒนธรรม หรือป่าศักดิ์สิทธิ์ เป็นป่าที่มีบริเวณอยู่รอบชุมชนพื้นที่ไม่มากนัก แต่ชาวบ้านพึ่งพาได้ค่อนข้างเต็มรูปแบบ มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ตามประโยชน์ ใช้สอย เช่น ป่าปู่ตา ป่าช้า ป่าท่าเล เลี้ยงสัตว์ ป่าวัด

สังคมอีสานเคร่งครัดในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม เชื้อถือในเรื่อง บาป-บุญ คุณ-โทษ ขวัญ-วิญญูณ เทวดาอารักษ์ ตลอดจนผีสิงนางไม้ อย่างจริงจัง

มีการเชนสรวงบัตรพื้ตามฤดูกาล พร้อมกันนี้ก็ยังปฏิบัติภารกิจทางศาสนา ด้วยความมั่นคง ตามค่านิยมของชุมชน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หรือแก้ไขปัญหา

ชีวิตที่พึงมี อันจะเป็นประหนึ่งภูมิคุ้มกันภัยพิบัติทั้งหลายทั้งปวง มิให้มากล้ำกรายตน หรือครอบครัว ตลอดจน ทุกชีวิตในชุมชน

นอกจากนี้ยังแสดงถึงความกตัญญู เชิดชูคุณความดีของบรรพชน ผู้กลับ กลายเป็นผีไปแล้วอีกด้วย

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 75-76)

จากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ตัวอย่างที่ 1 นี้ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรม คือ กล่าวถึงป่าวัฒนธรรม ซึ่งเป็นป่าส่วนรวมของชุมชน มีพิธีกรรมการเช่น บวงสรวง ตามฤดูกาลพร้อม ๆ กับภารกิจทางศาสนาที่ควบคู่กันไป การทำพิธีกรรมดังนี้ เป็นการทำให้สร้างขวัญกำลังใจ เป็นความเชื่อที่เสมือนภูมิคุ้มกันภัยและภัยพิบัติให้มากล้ำกราย ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ความเชื่อนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นแนวคิดหนึ่งที่จะช่วยปกป้อง ผืนป่าให้อุดมสมบูรณ์ ทั้งพืชพันธุ์และสัตว์ป่าที่หลากหลาย ให้เคียงคู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

...ตำนานการเกิดพระแม่โพสพ หรือเทพธิดาขวัญข้าวยังไม่จบสิ้นเพียงเท่านั้น เมื่อมนุษย์และสัตว์ได้นำข้าวเมล็ดโตมาบริโภคน้อยๆ ต่อเนื่องเป็นเวลานาน เกิดความสมบูรณ์พูนสุขไปทั่วกัน แต่เนื่องจากเมล็ดข้าวมีขนาดใหญ่โต ไม่สะดวกต่อการบริโภคเท่าใดนัก เป็นเหตุให้ หญิงหม้ายใจร้อนผู้หนึ่งโมโหหิว ข้าวสุกไม่ทันใจ จึงใช้ไม้ทุบตีจนข้าว แตกกระจายกระจัดกระจายเป็นเมล็ดเล็กเมล็ดน้อย ทำให้เทพธิดาขวัญข้าว ตกใจพาเมล็ดข้าวหนีเข้าป่าหิมพานต์ไปเจริญงอกงามอยู่ในพื้นที่ป่าบางเมล็ดตกไปอยู่ในที่ดอน บางเมล็ดตกไปอยู่ในพื้นที่ลุ่ม ล้วนเป็นพันธุ์ข้าวเหนียวโบราณ มีชื่อแตกต่างกัน นับหมื่น นับพันชนิด เป็นข้าวดอก ข้าวลอย ข้าวงัน ข้าวไร่ ข้าวนก เป็นต้น แต่ก็มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ข้าวหมากเขือ บ้องแฉ่ว แม่ฮ้าง อีขาวใหญ่ หมากหมวย ข้าวปลาชีวิต เป็นต้น

เมื่อเมล็ดข้าวทั้งหลายหนีจากมนุษย์และสัตว์ เป็นเหตุให้มนุษย์และสัตว์ เดือดร้อนอดอยากไปทั่ว เนื่องจากไม่มีข้าวบริโภค ฤๅษีตาไฟ จำเป็นต้องกระทำ พิธีกรรมอัญเชิญข้าวให้กลับมาอยู่กับมนุษย์และสัตว์อีกวาระหนึ่ง

พิธีกรรมอัญเชิญข้าวนั้น รู้จักมักคุ้นกันดีว่าเป็นพิธี “สู่ขวัญข้าว” นั่นเอง ซึ่งจำเป็นต้องกระทำขึ้นทุกปี หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นยั้งฉาง ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลอบ เทพธิดาขวัญข้าวหรือพระแม่โพสพ มิให้ขวัญกระเจิงเตลิดหนีไปอีก ในแต่ละท้องถิ่น ก็กระทำพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวเช่นกัน แต่แตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดปลีกย่อย

สำหรับคนอีสาน เรียกพิธีกรรมนี้ว่า “ประเพณีต๋มปากเล่า” และเชื่อถือกันอย่างเคร่งครัด ว่า “ถ้ายังไม่ต๋มปากเล่าห้ามตักข้าวในยุ้งฉาง” เป็นอันขาด

วันเริ่มพิธีกรรมนั้น ต้องมีหมอปราหมณ์นั่งขวามือขวา อานโองการคัมภีร์ตำราสูตรขวัญข้าว ซึ่งปรากฏอยู่ในใบลานก้อม ที่มีมาแต่โบราณกาล ขณะหมอกำลังทำพิธีอยู่นั้นจะต้องมีคน 2 คน ยืนอยู่ที่ประตูยุ้งฉาง เพื่อคอยตะโกนคำว่า “มาเยอขวัญเอย” ผู้ที่มาร่วมกระทำพิธีจะร้องตามพร้อม ๆ กัน...

...การสู่ขวัญข้าวมักจะกระทำกัน โดยสืบเนื่องมาจากการพยากรณ์เรื่องฟ้าไชย ประตุน้ำเป็นต้นว่าในปีที่กำหนดหมายว่าจะมีปริมาณน้ำฝนน้อยก็มักจะมีคำพูดติดปากว่า

“ปีนี้ควายได้หัว หัวได้ไห้”

ผลเห็นหันทำท่าทางสงสัยก็เลยอธิบายความหมายของคำที่ป่าโพสพุดว่าควายจะว่างงานไม่ต้องกรากกล้าไถนาอย่างไงละ ส่วนวัวจะต้องรับงานหนักเพราะต้องลากเกวียนบรรทุกข้าวจากชุมชนอื่นซึ่งอยู่แดนไกลมาบริโภคน

หรือในบางปี มีคำพยากรณ์ออกมาว่า “ปีนี้หมูสัได้เหาะ ปอสิได้ไห้ สองใบสิเป็นค่า”

ผลก็ทำหน้าที่เป็นลามอีกเช่นเคย

หมูจะราคาดี ผลประโยชน์ก็จะตกแก่ผู้เลี้ยงหมูเป็นกอบเป็นกำ เกษตรกรที่ปลูกปอ อาจต้องเสียใจ เพราะราคาปอจะตกต่ำ ถ้อยคำดังกล่าวเป็นโคลงพยากรณ์ในเชิงปริศนาทำนายทิศทางของการประกอบอาชีพว่าควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งถ้าหากบุคคลใดสามารถตีความแตกแล้วก็จะดำเนินอาชีพได้ประสบความสำเร็จ

“คนอีสานเชื่อถือกันอย่างนั้น” ป่าโพสพุด

ในการสู่ขวัญข้าว ถือได้ว่า เป็นพิธีเปิดยุ้งข้าว ตามกระบวนพิธีแบบโบราณมาก่อนหน้านี้อาจมีพิธี “ข้าวnob” ซึ่งเป็นพิธีกรรมง่าย ๆ เพื่อขออนุญาตที่จะนำข้าวเปลือกออกจากยุ้งฉางมาบริโภคก่อนถึงเวลา เนื่องจากข้าวที่มีอยู่แต่เดิมนั้นหมด ผู้เป็นเจ้าของต้องเตรียมขันห้า ข้าวต้มมัดไม่น้อยกว่าสามกลีบ และกล้วยสุกไม่น้อยกว่าสามผล ทำพิธีขออนุญาตตักข้าวพร้อมกับขอพรว่า

“กินอย่าให้บก จกอย่าให้ลง

ให้พูนขึ้นจั่งช่วยตุน จุนพูนจั่งช่วยหมู

ให้ผู้ได้กินข้าวเหล่านี้มีอายุยืนนาน”

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 112-114)

จากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ตัวอย่างที่ 2 นี้ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านพิธีกรรม คือ พิธีกรรมอัญเชิญข้าวนั้น หรือเรียกอีกชื่อคือ พิธี “สู่ขวัญข้าว” ซึ่งกระทำขึ้นทุกปี หลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นยุ้งฉาง เป็นประเพณีที่สร้างกำลังใจและกำลังใจในวิถีชน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

“ฟ้าไชประตูปน” ก็คือ พิธีกรรม “บุญเบิกฟ้า” ของคนอีสาน ที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องมานั้น นับเป็นอีกมรดกความเชื่อหนึ่งของชุมชนเกษตรกรรม เป็นตำนานแห่งวิถีการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน ที่มีการเพาะข้าวเป็นปัจจัยหลัก โดยถือกำหนดเอาวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็น วันเริ่มกระทำพิธี ด้วยเชื่อว่า ในวันดังกล่าว ฟ้าจะไช ประตูปน ให้พรังพรูสู่โลกมนุษย์” ป้ามวลเริ่มเรื่อง

เกษตรกรชาวอีสานทุกหมู่เหล่า ต่างก็เงี่ยหูคอยฟังเสียงฟ้าร้อง ครั้งแรกว่าจะมาจากทางทิศใด ทั้งนี้เพื่อที่จะพยากรณ์ลักษณะของฝนที่จะอำนวยประโยชน์ในปีนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาเกณฑ์ ตำราโบราณซึ่งได้บันทึกเป็นสถิติจากห้วงความทรงจำที่บอกกล่าวเล่า ขานกันมาปากต่อปาก

ชาวไทที่อพยพมาจากเมืองพวนในหลายพื้นที่เรียกว่าพิธี “กำฟ้า” หรือ ประเพณีกำฟ้า โดยมีความหมายนัยเดียวกันว่า เป็นพิธีกรรมบูชาสักการะเช่นไหว้ฟ้าเพื่อมิให้ฟ้าพิโรธ ทั้งยังเป็นการแสดงความขอบคุณต่อเทพดาแห่งท้องฟ้า ที่บันดาลให้มีฝนตกลงมาตามฤดูกาล เอื้ออำนวยช่วยเหลือเกษตรกรในการเพาะปลูก โดยกำหนดเอาวันที่ได้ยินเสียงฟ้าร้องครั้งแรกในเดือนสาม เป็นพิธีเริ่มวันกำฟ้า

ชุมชนชาวอีสานเชื่อกันว่าในวันดังกล่าว เป็นวันที่ชาวโลกมีความอิมเอม สมบูรณ์พูนสุขเต็มเปี่ยม จนถึงกับมีคำกล่าวเป็นทำนองอุทาหรณ์เตือนใจให้สำนึกถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งสัตว์โลกทั้งมวล

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 115-116)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ตัวอย่างที่ 3 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี คือ “ฟ้าไชประตูปน” หรือ พิธีกรรม “บุญเบิกฟ้า” ของคนอีสาน ที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องมานั้น เป็นมรดกความเชื่อหนึ่งซึ่งเป็นตำนานแห่งวิถีการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานของชุมชนเกษตรกรรม

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

สังคมไทยในทุกกลุ่มชนมีความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่มองเห็นด้วยตาและสิ่งที่ดวงตาไม่สามารถมองเห็น เป็นการมองโลกเหนือสภาวะสัมผัสด้วยการมองเห็น เรื่องเหนือวิสัยนี้ ปรากฏในแนวคิดความเชื่อต่างๆ ที่พบในกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องแม่เงาเมล็ดพันธ์เถื่อน สนามทดลองชีวิต

เขาเฝ้ามองฤดูที่ผันผ่านมาสู่ป่าแม่เงา เขาพบความจริงว่าป่าแม่เงาเป็นสถานที่แปลกจริง ๆ วันหนึ่งเขาเพลิดเพลิดกับการเดินท่องทุ่งกว้างหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวผ่านไป เดินลึกเข้าไปยังป่าริมแม่น้ำ เขาเดินผ่านปลักควาย ดูราวกับสระน้ำรวมชั้นดีของฝูงสัตว์ เขาหยุดมองดูรอยเท้าสัตว์นานาที่ผ่านมาทิ้งรอยไว้

เขาหลงใหลในสัญชาตญาณดิบเถื่อน ไม่เห็นตัวเห็นแต่รอยฝากไว้บนดิน ให้เขาได้ผ่านมาอ่าน และตีความเป็นความรู้อันสุนทรีย์ในสายตา

เขากลับมายังกระท่อมไม้ รุ่งเช้าเขามีงานสำคัญที่ต้องทำร่วมกับพี่ยอด อันที่จริงไม่ใช่เรื่องใหญ่อะไร แค่ล้มต้นไม้สักต้น เพียงแต่ต้นไม้ใหญ่โตกว่าสามคนโอบรอบ เขาล้มต้นไม้ด้วยเหตุผลทำให้โอกาสเมล็ดใหม่เติบโต

รากใบไม้ร่มเงาไม้สัก ทำให้เมล็ดอื่น ๆ ไม่อาจงอกงามขึ้นมาได้

เพียงแต่ไม้สักต้นนั้นอยู่ใกล้กระท่อม เขาบอกไม่ได้ว่าทำไม เขาถึงเห็นดีเห็นงามกับการก่อไฟสุ่มต้นไม้ใหญ่ เผาให้มันตาย มากกว่าโค่นด้วยขวาน แต่วิธีเช่นนี้ชาวบ้านก็ทำกันเป็นเรื่องปกติ ปล่อยให้ไม้ยืนตาย แล้วค่อยโค่นลงมา

“ก่อไฟสุ่มโค่นเลยเหรื่อ” ผมถามด้วยอยากรู้ ในความจริงนั้น

เขาหัวเราะ “จริง ๆ” เขาพูด “ตอนนั้นไม่เป็นเรื่องใหญ่ให้คิดมากเลย มันแค่เปิดทางให้เมล็ดอื่นงอกงามขึ้นมา”

วันต่อมา เขานอนหลับกลางวันในกระท่อม “คนหนุ่ม เจ้าออกไปเสียเถอะ ออกไปเร็ว ๆ ออกไปวันจันทร์นี้เลยก็ได้ ไม่อย่างนั้น เจ้าจะไม่ได้ออกไป ออกไปเสียเถอะ ออกไปเร็ว ๆ”

เขาตื่น นึกทบทวนความฝัน ฝันแปลก... หญิง วิญญาณ ไล่ชุดขาวหม่น ผูกมวยผม มองจ้องหน้าเขา ยืนพูดด้วยแววตาสงบ ออกไปเสียเถอะคนหนุ่ม...

เสียงนั้น ยังดังติดหูเขา

สัปดาห์ต่อมาเขาเริ่มป่วยอย่างไม่มีสาเหตุ บางอย่างข้างในบอกเขาว่า ต้องออกไปจากที่นี่ ออกไปตอนนี้เลย เขายัดเสื้อผ้าใส่กระเป๋าออกเดินไปตามทางเลียบบแม่น้ำ เดินตามการไหลของน้ำ

เขานึกย้อน ตอนเดินเข้ามา เขาเดินทวนสวนทางกับแม่น้ำ ตอนกลับออกไป เขาเดินร่วมกระแสการไหลของน้ำ เดินตามน้ำไหล

เขาหยุดพักเป็นระยะ ๆ อาการในตัวเขาแปลก ๆ เป็นพิษไข้ที่เขาไม่เคยพบมาก่อน เขานึกถึงสักตั้นนั้น นึกถึงกองไฟโคนต้นสักสุ่ม

ด้วยกองฟืน นึกถึงใบหน้าหญิงนิรนามใส่ชุดขาว ออกเดินมาบอกเขา ตอนกลางวันแสง ๆ แม้อยู่ในห้วงความฝัน แต่ทุกอย่างในฉากปรากฏตัวให้เห็น กลับกลายเป็นฉากจริงรอบตัวเขา

เขาไม่เฉลียวใจเรื่องปลัดควายที่เขาเดินเข้าไปพบ เดินข้ามวันด้วยความเจ็บปวด ชมซานเข้ามาในเมืองใหญ่อีกครั้ง

“ออกมาจากแม่เงาแบบไม่ได้บอกพี่ยอดเลยนะ

เขากลับไปยังกรุงเทพ ฯ และรู้ความจริงว่า ตัวเองรับโรคร้ายจากแม่เงาเข้าแล้ว ซึ่งเขาไม่แน่ใจว่าเป็นมาลาเรียหรือโรคอื่นใด

โรคแม่เงา โรคประหลาดอยู่ในตัวเขา

(สุวิษานนท์ รัตนกิมล, 2553, หน้า 95)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องแม่เงาเมล็ดพันธ์เถื่อน สนามทดลองชีวิต ผู้แต่ง นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง ความเร้นลับ กล่าวคือเรื่องแม่เงาเมล็ดพันธ์เถื่อน สนามทดลองชีวิตนี้ เขียนถึงเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่เขาไปป่าแม่เงาแล้วพบกับความลึกลับซึ่งก็คือหญิงนิรนามที่มาเข้าฝันเตือนให้เขาเดินทางออกจากป่า ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่เขาพร้อมจุดไฟเผาต้นไม้สักใหญ่ เพื่อเหตุผลในการเปิดพื้นที่ให้เมล็ดพันธ์ุได้มีโอกาสงอกงาม เด็กหนุ่มเชื่อในคำเตือนจากความฝันนั้นและได้เดินทางออกจากป่าแม่เงา ซึ่งถือว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง เพราะเขาพบว่าเขาเป็นโรคไข้รากสาดใหญ่โรคร้ายที่วากันว่าสูญพันธ์ุไปหมดสิ้นแล้วและเป็นกรณีศึกษาพิเศษของทีมแพทย์และนักวิจัย

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องในวงล้อม

ชายปลาตีหม้อกลางทะเลพวกเถ่าแก่พอรับได้ ด้วยเห็นใจเรื่องกัลดมัน แต่การจใจจมเรือกลางทะเล พวกเถ่าแก่ไม่ยอม แมคนเลด้วยกันก็รับไม่ได้เพราะจมเรือเท่ากับจมแม่ย่านางไปด้วย

แม่ย่านางคือแม่ของพวกเรือ แม้จะเยี่ยวจะก็ต้องอยู่ส่วนของหลักกลางตั้งแต่ประตูห้องนายท้ายถึงท้ายเรือเท่านั้น และพวกเรือทุกลำที่ หมายถึงพวกเถ่าแก่ด้วยต่างก็เชื่อกันอย่างหมดใจว่าไม่ว่ากระดานลอยน้ำได้ด้วยมีแม่ปกปักรักษา ก่อนออกจากฝั่งทุกเที่ยวต้องกราบไหว้บวงสรวงกันทุกลำ ตลอดถึงในทะเลก็ต้องตั้งข้าวตั้งน้ำไม่ให้พลาด แม้แต่มีมือเดียว แม่ย่านางมีกิน คนเรือก็มีกิน คนเรือเชื่อกันอย่างนั้น

ไต่เหนเอาแม่ตัวเองจมลงกันทะเล แบบนี้คือมาตุฆาตชัด ๆ เลยทีเดียว

(ไพฑูริย์ ภูวิเศษฐ์, 2553, หน้า 70)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **ในวงล้อม** ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือ แม่ย่านางมีความหมาย คือแม่ของพวกชาวเรือ ชาวประมง ที่เมื่อจะออกทะเลหาปลาจะต้องมีการไหว้บวงสรวง ตามความเชื่อว่าจะทำให้การเดินทางเรือมีความปลอดภัย และประสบความสำเร็จในการจับปลา

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **อาถรรพ์ทะเลใต้**

หลายคนเริ่มสังเกตเห็นว่าท้องเปลี่ยนไป อยู่ ๆ ลมกลับนิ่งงัน พื้นน้ำแฉววาวเรียบสนิทดังกระจกเงา มันเกิดขึ้นทันที อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ

ด้วยประสบการณ์ กัปตันเรือบอกให้ทุกคนเตรียมพร้อมไม่ประมาท เขาหวนนึกถึงที่ผู้คนรุ่นเก่าก่อนเล่าขาน อาจเป็นไปได้ว่ามีพายุเข้า หรือจะมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน

ท่ามกลางความมืดที่โรยตัวเข้าครอบคลุม แฉวเสียงครางฮือ ๆ และเสียงเหมือนแมวร้องดังมาหลายครั้ง “เหมียว ๆ ต่างมองตากัน บนเรือลำนี้และไม่ว่าเรือลำใด ๆ ไม่เคยมีใครนำแมว ออกท่องไปในทะเล ทันใดเสียงใครคนหนึ่งส่งเสียงร้องขึ้น

“มันอยู่ที่หัวเรื่อนั้น!”

แสงไฟฉายจากลูกเรือส่องจับไปทางต้นเสียง และที่นั่นเอง แมวตัวโตร่างสีดำสนิทดวงตาสะทอนแสงไฟดูน่าเกรงขาม มันลุกโชนดังเป็นประกายไฟ ยืนจังก้าส่งเสียงร้อง “เหมียว ๆ” ดังมาจากจุดนั้น

ผู้คนบนเรือขนลุกชู กัปตันเรือมีสติดีกว่าใคร ลนลานรีบคว้าเศษปลาเล็กปลาน้อยมาเด็ดเป็นสองท่อน โยนไปยังเจ้าแมวทะเลตัวนั้น พลันเมื่อได้พบเหยื่อต้องใจ มันก้ม

คาบคว่ำปลาได้ กระโจนแพ้วหายลับไปในท้องทะเลทันที กัปตันไม่รีรออะไรอีกแล้ว เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้การตัดสินใจของแกมีอยู่สองทางเลือกเท่านั้น อยู่หรือไป “ถอนสมอ ๆ” เสียงตะโกนก้องสุดเสียง ดังกังวานขึ้น ลูกเรือรวมตัวกันจุดสายสมอตามคำสั่ง แต่ไม่เป็นผลคล้ายสมอ โคนยึดตรึงแน่นไว้กับพื้นดินใต้ท้องน้ำสีคราม แม้จะมีอีกหลายคนรวมแรงเข้าช่วยก็ยังไม่มื่ออะไรดีขึ้น

ทันใดนั้น เสียงแหลมเสียดแทงใจดัง “วืด...!” มาจากท้องฟ้า ดวงตาทุกคู่มองหาที่มาของเสียง พริบตาต่อมา...ลูกไฟดวงใหญ่ขนาดเท่าบาตรพระ แสงสีเขียวยาวปนม่วง วิ่งเฉียดเป็นทางยาวอ้อมโค้งมาจากท้องฟ้า พุ่งตรงมาอย่างรวดเร็วจนไม่มีผู้ใดทันขยับตัว มันปักหัวดิ่งวูบเฉียดข้างลำเรือกระแทกผืนน้ำดัง “ตูม”

น้ำทะเลถูกกระแทกยกตัวเหมือนไฟพะเนียงสูงขึ้นไปในอากาศรวมห้าเมตร น้ำบางส่วนแตกซ่านไหลนองพื้นเรือ และกระเซ็นเปียกปอนถูกผู้คนบนเรือถ้วนหน้าเรือเอียงวูบจนหลายคนชว่นเซหาที่ยึดเหนี่ยว

ฉับพลันทันใด เหตุการณ์กลับพลิกผันโลกทั้งใบในอาณาบริเวณนั้น สว่างเรืองรองเป็นสีเขียวมรกตปนน้ำเงิน มันเป็นประกายวูบมลังเมสียงขึ้นมา อาบร่างและสิ่งรายรอบดังทุกอย่างเรืองแสงฟอสฟอรัส เหมือนทุกคนแผ่รังสีได้ แต่ไม่ใช้การแสดงผลภาพยนตร์สามมิติแนววิทยาศาสตร์ “ออกเรือ” กัปตันตะโกนก้องสุดเสียง

ทันทีที่เสียงเครื่องยนต์คำรามกระห่ม และโดยไม่ต้องรอสั่งการกับใครอีก แยกหันไปคว่ำขวานฟันเบรียลงบนเชือกสมอที่พาดอยู่บนแคมเรือสองครั้งซ้อน ๆ

“ฉับ ๆ” เชือกสายสมอขาด “ผิง” เรือโลดแล่นเป็นอิสระอีกครั้ง มันเร่งเครื่องเต็มฝีจักรออกไปจากที่นั่นอย่างรวดเร็ว ก่อนที่จะมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันติดตามมาอีกแน่ พรายทะเล สัตว์ประหลาด หรือเกิดจากสิ่งที่เรียกว่า ซินเจ้าที่ แต่การที่แม่เหตุการณ์จะผ่านพ้นไปแล้ว แต่ทุกคนก็ยังไม่รู้ว่ามันคืออะไรกัน กัปตันยอมเสียสมอเรือไป ย่อมดีกว่าการนำชีวิตของแกและลูกเรือมาตกอยู่ ในที่นั่นลำบากในชะตากรรมที่ไม่อาจคาดเดา

ชั่วชคิดว่า ต่อไปเขาคงไม่ออกเรือมาหากินไกลถึงโลซินอีกแล้ว แม้จะมีทรัพยากรมากมายมหาศาล แต่ที่นั่นก็ยังมีสิ่งเร้นลับบางประการที่ดูเหมือนจะยึดเป็นเจ้าเข้าครองอยู่เช่นกัน เขาควรกลับไปทำมาหากินตามที่เคยดำเนินชีวิตมาอย่างสงบ ดีกว่าไปต่อกรกับสิ่งเร้นลับที่ไม่มีตัวตน และที่ได้มาเพิ่มเติมจากเขาจะอารียาในคราวหลังคือ ได้เห็นแมนต้าเรย์ตัวหนึ่ง แยกฝูงว่ายแหวกสายน้ำติดตามเรือประมงของเขามาตลอดทาง

...ความคิดของผู้คนที่รู้เรื่องราวตั้งเดิมมา รู้กันถ้วนทั่วว่านับแต่เกิดเหล่ากระเบนราหูตัวนั้นขึ้นฝั่งเป็นต้นมาแล้ว มีเรื่องราวหลายสิ่งหลายอย่าง ติดตามเกิดขึ้นกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง และฝูงกระเบนราหูที่ไม่ค่อยมีผู้ใดพบเห็นบ่อยนักกลับรวมฝูงว้ายวนเวียนมาให้เห็นเป็นประจำทุกคืนเดือนเพ็ญ

“มันต้องมารับเจ้าวัชไปแน่นอน” เสียงของใครคนหนึ่งกลับตอกย้ำขึ้นมาอีก หลังจากคืนเพ็ญนั้นเป็นต้นมา เรื่องราวของวัชเจียบหายไปโดยสิ้นเชิง

(วิน วนาตร, 2554, หน้า 44-46, 162)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**อาถรรพ์ทะเลใต้** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องอาถรรพ์ ปรากฎการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในทะเล และสิ่งเร้นลับที่ไม่มีตัวตน เป็นสิ่งที่ชาวประมงใช้เป็นความเชื่อ และแปรเปลี่ยนเป็นความตระหนักถึงความปลอดภัยในการเดินเรือ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**ผีเสื้อและสายรุ้ง**

ผีนป่าเทือกเขาแห่งนี้ มีความเชื่อดั้งเดิมของเผ่าพันธุ์ มันนิกลุ่มหนึ่ง เชื่อกันว่า “ญาเงาะ” ผู้มีเรือนร่างสีขาวทั้งร่าง คือผู้ให้กำเนิด คือ “แม่คนเดิม” ของมันนิทุกคน ที่อยู่ห่างไกลแสนไกลทางทิศตะวันออก ไกลจากขอบฟ้าแค่นั้นไม่มีใครสามารถบอกได้

ความเชื่อเรื่องนี้ สายเลือดเผ่าพันธุ์มันนินี้ยังไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะวันเดือนปีจะวนเวียนไปถึงไหน โลกภายนอกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

เบอละ มันน้อยผิวดำผมหยิกหยองของคนหนึ่ง ตั้งแต่เป็นเด็กชายจนโตเป็นหนุ่มก็เชื่อเช่นนั้น

วะแย เธอก็เชื่อเช่นกัน แม้วันนี้เธอโตเป็นสาวชอบตัดผมสั้นแล้วก็ยังเชื่อมัน

พ่อเตมาคราดก คือมันนิเตมาของเผ่าพันธุ์คือสายใยแห่งความเชื่อและศรัทธา มีเรื่องเล่าที่สืบต่อ ๆ กันมา จากช่วงชีวิตหนึ่งไปสู่อีกช่วงชีวิตหนึ่ง

ในผีนป่าเดียวกัน ในสายเลือดเดียวกันต่างมีความเชื่อเรื่อง “ญาเงาะ” หรือ “แม่คนเดิม” ไม่แตกต่างกัน

ที่อยู่ของแม่คนเดิมแห่งนั้น เล่าสืบต่อกันมาว่า มีสายน้ำเล็ก ๆ ไหลหลั่งออกมาจากฐานที่หนึ่งของ “ญาเงาะ” หลายสาย ซึ่งเชื่อกันว่าต้นน้ำแต่ละสายเป็นบ่อเกิดของต้นน้ำแห่งโลก

เหมือนหยดน้ำแต่ละหยดที่หลั่งหยดจากรากไม้ใหญ่ บนภูเขาค่อย ๆ รวมตัวกัน เป็นสายน้ำ ก่อนกลายเป็นสายธาร ลำคลอง ไหลหลั่งลงทะเลสาบด้านตะวันออกไหล ลงแม่น้ำก่อนออกสู่ทะเลฝั่งตะวันตก

สายน้ำญาณะมาจากป่าใหญ่รอบ ๆ ฐานไม้แต่ละต้น กิ่ง ใบ ลำต้น ม้วนขด เป็นวง หรือโค้งงอเป็นรูปต่าง ๆ ได้ เหมือนรูปวาด

ยามที่ต้นไม้เมื่อต้องการพักผ่อน แต่รูปทรงลำต้น กิ่ง ใบ ต้องอยู่บนฐานที่ สมดุลของแต่ละต้น ไม่ว่าจะลำต้น กิ่ง ใบ จะเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ทุกวันไม้ใหญ่ใบดกรอบฐานญาณะเปล่งร่าง ไม่มีไม้ต้นใดยืนอยู่คงที่ ต่างปรับตัว ขยับขยายที่ยืนให้เหมาะสมตามความสูงต่ำ เว้นความห่างให้พอรับแสงไม่แก้งแย่ง สายลม แสงแดดรวมทั้งน้ำและปุ๋ย

ป่าไม้ใหญ่รอบฐานญาณะแต่ละต้น ต่างค่อย ๆ เดิน เปลี่ยนที่อยู่ เพื่อให้ เหมาะสมกับตนเอง เกิดความสมบูรณ์ของป่า กลายเป็นป่าในจินตนาการของมันนิ ตรงไหนแผ่นดินโล่ง เตียน ไม้ต้นเล็ก ๆ จะเดินนำหน้าไปก่อน

ฐานที่นั่งอันมั่นคงของญาณะยังเชื่อกันว่า เป็นจุดเริ่มต้นแห่งสายลม เมฆ หมอกและสายฝน รวมทั้งที่มาที่กำเนิดชีวิตและวิญญานของ “มันนิ” ทุกคน

ที่แห่งนั้น ญาณะ หรือแม่คนเดิมเป็นหญิงชราผมหงอก ผมหดขาว พู คลุ่มร่าง ร่ามทั้งร่างของนางสาวโพลนเหมือนหม่อมหมอก ไม่เคยมีใครได้เห็นใบหน้าและ ดวงตาของนาง นางนั่งอยู่บนแท่นซีผึ้งสีน้ำตาลเข้ม ที่ไกลแสนไกล ออกไปตลอดเวลานางนั่งยิ้มก้มหน้ามานานแสนนาน

ไม่มีใครบอกได้แน่ชัดว่า นางอยู่ที่จุดไหนกันแน่ แต่ว่านางเฝ้ามองทุกคนอยู่ ทางด้านทิศตะวันออก

แท่นซีผึ้งฐานที่นั่งของนางสดใส ส่องแสงเป็นประกายออกมา ยามแสงส่อง วันใดโลกถูกทำร้ายด้วยมือมนุษย์ เช่น เกิดสงคราม ทดลองระเบิด อาวุธของนาง จะแปรปรวน ชุนมัว วันนั้นแท่นซีผึ้งที่มาก่อนนั้นจะเริ่มร้อนก่อนละลาย ต้นไม้ใหญ่ รอบฐานจะม้วนตัวบิดเบี้ยวพังพาบ ส่งผลให้เกิดแผ่นดินร้าวแตกแยก

ญาณะเลี้ยงงูใหญ่ลำตัวลายสีน้ำตาลสลับดำแดงไว้ตัวหนึ่ง ที่ห้องมีสีแดงอ่อน สีเขียว และสีอื่น ๆ สลับลายอีกเจ็ดสี ยามใดที่ฝนตกโปรยปราย หิวโหย งูใหญ่ตัวนี้ จะเลื้อยออกมาช้า ๆ จากด้านหลังแท่นซีผึ้ง ออกมาจากป่าที่ต้นไม้เดินได้ ลำตัวมัน ยาวเพื่อยเลื้อยโค้งงอพาดผ่านเส้นทาง

พ่อเฒ่า แม่เฒ่า บรรพบุรุษเผ่าพันธุ์มันนิเรียกงูใหญ่ตัวนี้ว่า “หวู”

พวกเขาเชื่อกันมานานแล้วว่า หูแปลงร่างมาเป็น สายรุ้ง หรือรุ้งกินน้ำหลากสี พาดผ่านโค้งขอบฟ้าได้ในบางครั้ง เพื่อส่งสัญญาณบางอย่าง

หูนอกจากเลื่อยลำตัวคดโค้งออกหากินแล้ว ยังมีหน้าที่เลี้ยงผึ้งจำนวนมาก ให้ญาเงาะด้วย

ปีไหนหูแสดงให้เห็นในท้องฟ้าเป็นเส้นโค้งและแสงสีเจ็ดสีบ่อยครั้ง เชื่อกันว่า ปีนั้นในป่าแห่งนี้ ป่าที่เป็นทุกอย่างของมันนี้จะอุดมสมบูรณ์ น้ำผึ้งป่าจะเต็มป่า สัตว์ป่า ชุกชุม ผลไม้ลูกตก โดยเฉพาะที่หน้าผาผึ้งสูงลิบลิว จะมีผึ้งป่ามาทำรังนับพันนับหมื่นรัง เหยดูใต้ผาหินเห็นเป็นก้อนยาว ๆ ตะปุ่มตะป่ำ ละลานตา ซึ่งแต่ละตัวโตและยาวเท่า นิ้วก้อย แต่ละรังยาวสองสามวา

ที่ลานหินกรวดอันกว้างใหญ่ ไม่ไกลจากหน้าผาผึ้ง พื้นเป็นดินลูกรังสีแดง ก้อนหินน้อยใหญ่ทุกกองทุกก้อนล้วนเป็น สีแดงอ่อน สีแดงเข้มบนลานนกป่าจะมา กางปีกร้ายรำ ส่งเสียงร้องประสานเสียงสูงต่ำ ทุกสัตว์จะมาชุมนุมเรียงรำ ส่งเสียงเพื่อ บ่งบอกถึงเผ่าพันธุ์ ไม่มีการทำร้ายซึ่งกันละกัน ในวันสำคัญในแต่ละปี ในวันที่แม่คน เดิมพร้อมหูปรากฏร่างในฟากฟ้า

ที่วังน้ำเขียวกลางหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบทุกทิศทาง มีช่องทางแคบ ๆ เข้าออก ระหว่างกลุ่มต้นไม้ใหญ่นับพันปี ที่มีรูปร่างคล้ายๆไม้เดินได้รอบฐานญาเงาะ ก่อนจะ ถึงปากถ้ำ

น้ำในวังวนแห่งนี้มีทางเดินของกระแส น้ำที่ลึกจนเขียว สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์น้ำ จะมาชุมนุม ผุงูเลื้อยพันพันเป็นกลุ่มก้อนมึนหมึมาบนผิวน้ำ แต่ละตัวพันพันกันไม่รู้ ว่า หัวหรือหางอยู่ที่ไหนในวันสำคัญแห่งปี

ที่ลานป่าไผ่แผ่กว้างบนยอดเขา ไผ่แต่ละกอแต่ละต้นเอนลู่ลม ใบไผ่ส่งเสียง กรีดเสียงสูงต่ำ โยกโย้ลำต้นโอนเอน ตามทิศทางสายลม มีทั้งเสียงรุนแรง โอดโอย และเฉื่อยฉิว

ในผืนป่าซับซ้อนอันกว้างใหญ่ มีกอไผ่เพียงสองกอ แต่ละกอมีสล้องยาวเบา เหมาะที่จะนำไปทำ “บอเลา” ไร่เป่า ลูกดอก

เชื่อกันว่าเมื่อถึงเวลาในแต่ละปี “หู” จะเลื่อยลงมาเอาก่อนขึ้นผึ้งกลับไปให้ญาเงาะ เพื่อเสริมแต่งแทนที่หนึ่งแต่ละปีของนางให้มันคงยิ่งขึ้น และสดใสแวววาวงามตากว่าเดิม ทุกวันมีมนุษย์ทำลายโลก ทำลายธรรมชาติอย่างไม่น่าเชื่อ เพื่อบ่งบอกว่าเป็นการพัฒนา ตัวเอง ประนเปรอ เอง แต่ละวันหลายคนกินทิ้งกินขว้าง รวมทั้งมีการระเบิดทำลายล้าง คนต่างเผ่าพันธุ์ ต่างศาสนา รวมทั้งเอาเปรียบ ช่มเหง คดโกงคนกันเอง อารมณ์

ของญาเงาะ แปรปรวน หลานซี้ผึ้งของนางละลายเพิ่มมากขึ้นทุกปี เพราะโลกร้อนมากขึ้น หนูจึงต้องหาก่อนซี้ผึ้งมากขึ้นกว่าเดิม

ด้านหลังแทนซี้ผึ้ง นางมีนกแบกปีกสีเลือดไม่รู้จักบินคู่หนึ่ง

เป็นนกที่มีปีกใหญ่กว่าปกติ แต่มันเหมือนไร่ปีก เพราะปีกนั้นไร่ชนพัดโค้งขึ้นด้านบน

ดูเหมือนนกเดินแบกปีกสีเลือดของตัวเองเป็นนกที่มีกระดูกปีกขนาดใหญ่เป็นภาระให้ต้องแบก แทนได้ใช้ปีกบิน มันกลับต้องดูแลและรับผิดชอบปีกเนื้อสีเลือดตลอดเวลา ขาทั้งสองจึงต้องมั่นคงแข็งแรง วิ่งได้เร็วตั้งลม

ในป่าดงดิบยอดไม้สูงแข่งกันแย่งแสงทั้งฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออกแห่งนี้ เชื่อกันว่ายังมีนกแบกปีกเนื้อสีเลือดหลงเหลืออยู่

ใช้จะมีแต่หลังแทนซี้ผึ้งของญาเงาะ มันมีทุกคนทุกรุ่น เมื่ออยู่วัยหนุ่มสาวต่างไฟฝันจะค้นหาให้เจอ คนวัยอื่น ๆ เช่นกัน พ่อเฒ่าเคราะห์ดีแม่อายุมากแล้วทุกวันนี้ก็ยังไฟฝันค้นหา นกแบกปีกตลอดเวลา

ความไฟฝันเรื่องนี้ก็มีอยู่ในใจของคนทุกคน รวมทั้งใจของเบอละและวะแย

(ฎิบ พันจันทร์, 2559, หน้า 8-12)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งสมมติ คือ หนู มีแนวคิดที่ว่า ทุกวันนี้มีมนุษย์ทำลายโลก ทำลายธรรมชาติ ผ่านเรื่องราวที่ว้าอารมณ์ของญาเงาะ แปรปรวนตามภาวะโลกร้อน ความเชื่อนี้ สืบได้จากหลานซี้ผึ้งของญาเงาะเพิ่มมากขึ้นทุกปี เมื่อโลกร้อนมากขึ้น หนูจึงต้องหาก่อนซี้ผึ้งมากขึ้นกว่าเดิม

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เมื่อตะวันลับฟ้า**

“คงจะกราบไหว้ต้นไม้ขอหวย” ชายหนุ่มคาดเดา

“ไม่ใช่ยังงั้น”

ตาเปลื้องยืนยัน และเล่าว่าสิ่งที่บันดาลใจให้สองเคารพ ต้นไม้ใหญ่ คือแกมีความเชื่อฝังใจว่า พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และ ปรีณิพพาน ล้วนเป็นใต้ต้นไม้ใหญ่ทั้งนั้น ต้นไม้ใหญ่ได้ถวายร่มเงาที่ร่มเย็นแก่พระพุทธเจ้าคอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธเจ้า

การปลุกต้นไม้ใหญ่ของปู่สอง ประการหนึ่งเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณต้นไม้ใหญ่ ที่ได้ถวายการดูแลพระพุทธเจ้า ส่วนอีกประการคือได้ปลุกต้นไม้

เนื่องจากกลางค้ำกลางคืนดึกตื่นฝนตกฟ้าร้อง แกนีกอยากจะปลูกก็ออกไปปลูก บางครั้งชาวบ้านพบเห็นกำลังปลูกในป่าช้า นึกว่าโดนผีหลอกต้องวิ่งหนี เมื่อรู้ว่าเป็นสอง จึงเรียกด้วยฉายาเช่นนั้นเพื่อถวายพระพุทธรูปเจ้าบนสวรรค์

ปู่สองปลูกต้นไม้ไปทุกหนทุกแห่ง ทั้งในป่าเสื่อมโทรม ทั้งบนภูเขาหัวโล้น สองข้างทาง วัดโรงเรียน ป่าช้า ทุกหนแห่งที่ว่างเปล่า ปลูกทั้งต้นไม้ป่าต้นไม้มงคล ปลูกติดต่อกันมายาวนานตั้งแต่หนุ่ม ชาวบ้านที่นั่นเรียกสองลับหลังว่า “ผี

ตาเปลื้องบอกว่าตนประทับใจสองเป็นพิเศษ กับความเชื่อของปู่สองที่บอกกล่าว กับบางคนที่ต้นไม้ที่ปลูกลงดินนั้น เป็นเหมือนรูปเทียนที่ปักในกระถาง เอาแผ่นดิน เป็นกระถางรูปเทียน เมื่อต้นไม้เติบโตสูงใหญ่ขึ้นสู่ท้องฟ้า แผ่กิ่งก้านออกดอกออกผล จะเป็นเสมือนวันรูปเปลวเทียน บูชาพระพุทธรูปเจ้าบนสวรรค์ รวมทั้งดอกและผลของ ต้นไม้จะเป็นพานพุ่มดอกไม้ผลไม้ ที่ถวายพระพุทธรูปเจ้าด้วย ปู่สองยังให้ความเห็นว่าการวันรูปที่แทนด้วยสีเขียวของใบไม้ นั้น นอกจากจะไม่ทำให้อากาศสกปรกแล้ว ช่วยทำให้อากาศสะอาดอีกด้วย

เปลวเทียนที่แทนด้วยสีเขียวของใบไม้ นั้น นอกจากจะไม่ทำให้อากาศร้อนแล้ว ยังให้ความร่มเย็นกับทั้งอากาศ แผ่นดิน และทุกชีวิตที่อาศัยร่มเงาอีกด้วย

ปู่สองบอกว่า ความฝันของแกคือหลังจากที่แกตายไปแล้ว ต้นไม้ที่แทนรูปเทียนและพานพุ่มดอกไม้ผลไม้เหล่านี้จะยังคงอยู่ ส่งควันรูปเปลวเทียน ความหอมของพานพุ่มดอกไม้ผลไม้ บูชาพระพุทธรูปเจ้าบนสวรรค์ต่อไปอีกนับร้อย ๆ ปี

ผู้จัดรายการวิทยุยังยืนยันว่า คนที่ได้เคยไปเห็นผลงานของปู่สองได้เห็นต้นไม้ที่ สองปลูกในปีแรกๆ นั้น โตจนโอบโอบรอบ สูงใหญ่แห่งมองคอตั้งบ่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกต้นยางนา ลำต้นตรงพุ่งตรงขึ้นสู่ท้องฟ้า มองดูคล้ายกับรูปเทียนยักษ์ที่ปักอยู่กับแผ่นดินจริงๆ ด้วย

ต้นไม้เหล่านี้จะหมุนเวียนกันออกดอกออกผล ให้สีกลิ่นต่าง ๆ กัน ตะแบกดอกสีม่วง ต้นสักดอกสีขาว ประดู่ดอกสีเหลือง มะม่วงป่าผลสีเขียว ลิ้นจี่ป่าผลสีแดงเต็มต้น มองคล้ายพานพุ่มของดอกไม้ ผลไม้ “เรื่องของสอง ผีตีปลูกต้นไม้ ตาจำได้เพียงแค่นี้” ชายชราสรุป

(อุตม วิเศษสาคร, 2557, หน้า 125-127)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **เมื่อตะวันลับฟ้า** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ คือความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในที่นี้คือ การบูชาพระพุทธรูป ทำให้ปู่สองปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อ

เป็นการตอบแทนบุญคุณต้นไม้ใหญ่ ที่ได้ถวายการดูแลพระพุทธรเจ้า ผลที่ได้จากการปลูกต้นไม้ ตามแนวคิดความเชื่อนี้คือ ความร่มเย็นของอากาศ แผ่นดิน และทุกชีวิตได้อาศัยร่มเงาของต้นไม้

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่องดินเปลี่ยนสี

“บ่อพันขัน เป็นแหล่งเกลือสินเธาว์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อยู่กลางเนินดิน อันกว้างใหญ่บนพื้นที่ราว 700 ไร่ อันที่จริงบ่อพันขัน เป็นเพียงบ่อน้ำขนาดเล็ก ที่มีอาณาบริเวณรอบบ่อเป็นดินและหินทรายแดง ที่ชาวบ้านพากันเอาดินเค็มบริเวณนี้ไป ต้มเป็นเกลือสินเธาว์ อุปโภค บริโภค จำหน่าย จ่ายแจก ติดต่อกันมาหลายศตวรรษ

อาจารย์ธงสิน เริ่มเรื่อง หลังจากผลและทันไปหาตออบายวันหนึ่ง

มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นตำนานว่า พื้นที่แหล่งนี้เคยเป็นแหล่ง ชุมชนเมือง โบราณขนาดใหญ่มีนามว่า เมืองบ่อพันขัน หรือ นครจำปาขัน เคียงคู่มากับนครจำปาศรี อันมีพระธาตุนาคุณศูนย์รวมศรัทธาชาวพุทธอยู่ในพื้นที่อำเภอนาคุณ จังหวัดมหาสารคาม

กล่าวกันว่าทั้งสองเมืองนี้ มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เหมือนกันโดยเฉพาะ เมืองบ่อพันขัน หรือจำปาขัน มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เรียกว่า บ่อพันขัน ชาวบ้านเรียก น้ำล้างคก หรือน้ำ ล้างโถ ซึ่งมีน้ำศักดิ์สิทธิ์ผุดพุ่งขึ้นท่ามกลางหินทรายแดง ขนาดกว้างเพียง 6-8 นิ้ว และลึกเพียง 6-8 นิ้วเท่านั้น แต่ใช้ขันใบเล็ก ๆ ตักน้ำนับจำนวนพัน ๆ ขันก็ไม่หมดสักที อีกทั้งลักษณะรูปทรงของบ่อก็คล้ายครกตำน้ำพริก คล้ายโถหรือขันตักน้ำ ชาวบ้าน จึงเรียกขานชื่อกันต่อเนื่องมาว่า “บ่อพันขัน”

แต่บ่อพันขัน หรือบ่อน้ำล้างคก เป็นน้ำจืดที่รายล้อมด้วยดินเค็ม ที่ชาวบ้าน นำไปต้มน้ำเกลือผู้คนในหมู่บ้านต่าง ๆ นับพันครอบครัว ต่างก็อาศัยน้ำจืดจากบ่อพันขัน หรือบ่อน้ำล้างคกนี้สำหรับใช้อุปโภค บริโภค ตลอดมา

บ่อพันขัน หรือน้ำล้างคก เป็นตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาว่า เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล ขณะที่พระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์มีบัญชาให้พระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้ายมาปราบพญานาค ที่บังอาจขึ้นมาพ่นพิษทำร้ายผู้คน ในบริเวณ นครจำปาขัน หรือบ่อพันขัน

พระมหาโมคคัลลานะ เทศนาชี้ผิดถูกให้พญานาคและนงอินทรียสองผัวเมีย ให้สำนึกผิดละอายต่อบาป ที่กินผู้คนไปมาก ขอให้กลับลงไปเมืองบาดาล อย่าได้ หวนกลับมาทำร้ายมนุษย์อีก จนถึงขั้นพญานาคกลั้นใจตาย

พระโมคคัลลานะเถระ จึงได้อธิษฐาน ฟ้าจิวรให้เป็นผ้าผืนใหญ่ ปกคลุมบริเวณ บ่อพันขันอันกว้างใหญ่ เพื่อป้องกันพญานาคขึ้นมาพ่นพิษอีก

ในตำนานยังเล่าอีกว่า พระโมคคัลลานะซึ่งนั่งลง ที่ตรงกลางผ้าจีวร พร้อมเปล่งคำอธิษฐานให้น้ำบริเวณนี้ เป็นน้ำจืดคักดีลิทธิ์ขึ้นมา เพื่อชำระล้างพิษพญานาคให้หมดพิษภัย ประสงค์ให้ชาวบ้านได้อาศัย ดื่มน้ำกิน นับเนื่องเวลามากกว่าสองพันปีมาแล้ว...

อย่างไรก็ดี เมื่อต้นปี พ.ศ. 2524 กรมชลประทานได้สร้างทำนบขนาดเล็กขึ้นทำให้เกิดน้ำท่วมแหล่งหินตัด ชาวบ้านที่เคยทำนาเกลือ ต่างเปลี่ยนอาชีพมาทำประมงน้ำจืดแทน แต่ชาวบ้านก็ยังเชื่อว่าแหล่งหินตัดตรงนี้เป็นสถานที่พระโมคคัลลานะเสด็จลงมาปราบพญานาค เมื่อคราวขึ้นมาต่อสู้กับนกอินทรี จนพิษกระจายไปทั่วอากาศ ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน ถึงกับลูกตากระเด็นออกมาข้างนอก ปัจจุบันเรียกว่าบ้านตาเถร ซึ่งเพี้ยนมาจากปรากฏการณ์ตากระเด็น หรือ “ตาเด็น” พระเถระเจ้าผู้มีเมตตาธรรม จึงได้อธิษฐานจิวรคละมลทินลงไว้ใต้พื้น บาดาล แล้วประทับรอยพระบาทไว้พร้อมอธิษฐานซึ่งนั่งลงข้างชายจีวร กลายเป็นบ่อน้ำจืดขนาดเล็ก ให้ชาวบ้านได้ชำระพิษนาคร และดื่มรักษาโรคภัยอันเกิดจากพิษนาคร

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 65-67)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องน้ำคักดีลิทธิ์ ยังผลให้ชาวบ้านได้รักษาแหล่งน้ำให้สะอาดเพื่ออาศัยเพื่อการอุปโภคและบริโภค

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งต้นตะเคียนงาม**

วัฏจักรชีวิตของบ้านดงตะเคียนงามยังหมุนเวียนไปตามกาล มีตายก็มีเกิด ฤดูแพร่พันธุ์ของไม้ป่ากลับมาอีกครั้ง ลูกไม้ติดปีกของต้นตะเคียนนั้นหายากยิ่ง ลูกไม้ติดปีกที่เด็ก ๆ เก็บมาโยนเล่นคงมีแต่ของต้นยาง ทั้งยางปาย ยางกราด ต้นรัง ไม้ป่าให้กำเนิดกล้าไม้เล็ก ๆ บ้านของบุญคงก็ให้กำเนิดชีวิตใหม่มาประดับบ้านป่าเช่นกัน

ในแสงสลัวของป่าต้นน้ำบุญคงและเพื่อนบ้านกำลังรำล่อมกันอยู่ที่โคนต้นสักใหญ่ต้นหนึ่ง ที่โคนต้นสักเครื่องเช่นบูชาผีตามธรรมเนียมวางไว้ มีไก่ต้ม เหล้าขาว และดอกไม้สามสี ครอบตามที่บรรพบุรุษเคยทำมา เสียงเครื่องขริมของบุญคง กล่าววาจาต่อผีทั้งหลายที่นับถือตั้งชัดเจนออกมาจากความเงิบของป่าต้นน้ำ “ขอผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำ ผู้พิทักษ์ป่าดงตะเคียนงามแห่งนี้ ได้โปรดรับเด็กน้อยที่เป็นดั่งลูกไม้แห่งป่านี้ อันเกิดจากเลือดเนื้อเชื้อไขของข้าได้บุญคงลูกผี ผีเขา ผีต้นน้ำคนนี้ไว้เป็นลูก ต่อแต่นี้ไป

ขอผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำจึงได้ปกป้องรักษาเด็กน้อยนี้ให้ห่างไกลจากภยันตรายสัตว์ร้ายต่าง ๆ ประดามีให้มันเติบโตแข็งแรงเป็นลูกของผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำรุ่นต่อไป เพื่อจะสืบสายเลือดชาวบ้านป่าบนแผ่นดินนี้ให้สืบไปดังพ่อของมัน ดังปู่ของมัน ดังพ่อของปู่มัน และดังที่โคตรเหง้าของมันหลายชั่วอายุคนสืบสายเลือดมา

“บัดนี้ข้าขอประกาศนามของเด็กหญิงคนนี้ให้ผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำได้รับรู้ว่า เด็กคนนี้ต่อไปจะเรียกว่า “ศรีไพร” ให้มันเป็นศักดิ์แห่งป่าดงตะเคียนงาม ให้มันเป็นศรีอยู่กับผืนป่านี้ดังบรรพบุรุษของมันอยู่มา”

บุญคงหันกลับมาเย้ยศรีไพรให้ขงโค แล้วกล่าวเสียงดังให้ได้ยินกันทั่ว

“ต้นไม้ต้นนี้เป็นที่อาศัยของผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำที่ดูแลปกป้องศรีไพร สาวของข้าขอทุกคนจงรับรู้และช่วยกันดูแลไม่ให้ใครมาตัดฟันลง เขาหันกลับไปทะเล้าขาวลงพื้น เหลือติดกันกะลาคิดหนอยเขาทะเข่าปาก

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า 40-41)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งต้นตะเคียนงาม** ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี การยกลูกให้ผีป่า ผีเขา ปกป้องรักษา คือเป็นการให้ความสำคัญต่อป่าเขา ความเชื่อนี้เป็นวิธีการรักษาระบบนิเวศรูปแบบหนึ่งที่ช่วยทำให้ผืนป่ายังคงความสมบูรณ์โดยไม่มีใครมาทำลาย

“พวกตัดไม้มันทำป่าล้างยับเยินหมด พวกข้ากลัวมันจะขึ้นมาตัดไม้บนเขาที่เลยมาปลูกบ้านเผ้าเสียเลย... ป่านี้เป็นที่สิงสถิตของผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำของชาวบ้านดงตะเคียนงามมาหลายชั่วอายุคน ต้นไม้ทางต้นน้ำทุกต้นมีผีประจำตัวของชาวบ้านสิงอยู่ หากต้นไม้ต้นไหนถูกตัดทำลายไป ก็เท่ากับผีที่คอยดูแลคนคนนั้นถูกทำลายไปด้วย คนคนนั้นจะไม่มีผีคุ้มครอง จะเดือดร้อนไม่สิ้นสุดจนอาจจะถึงตายไปเลยก็ได้” บุญคงเล่า

“มีป่าถึงยังสมบูรณ์อย่างนี้ ป่าต้นน้ำยังสมบูรณ์น้ำท่าก็จะสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน” ชาญวิทย์พยักหน้าเข้าใจ

“ชาวบ้านดงตะเคียนงามอยู่กับป่าหากินกับป่า เราขาดป่าไม่ได้ พวกเราจึงตั้งกฎเกณฑ์ เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าไว้รัดกุม มันถึงยังอยู่มาจนทุกวันนี้... หวง แต่พวกคนข้างนอกจะเข้ามาหาประโยชน์จากป่าโดยไม่สนใจจะคิดรักษา คนพวกนั้นมาแล้วก็ไปไม่ได้อยู่ที่นี้เหมือนพวกเรา” แสนกล่าวจริงจัง

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า 130)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งต้นตะเคียนงาม** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ฝิป่า ฝิเขา ฝิต้นน้ำ ชาวบ้านดงตะเคียนงามอาศัยอยู่ในป่ามาหลายชั่วอายุคน พวกเขาใช้ชีวิตแบบสมถะ เพราะปลูกและหาของป่าแบบพอกิน เคารพธรรมชาติ มีกุศโลบายซึ่งตกทอดมาจากคนรุ่นก่อน ๆ ในการรักษาป่า คือ ประเพณีไหว้ฝิป่าฝิเขาฝิต้นน้ำ โดยเชื่อว่าคนที่เกิดหนึ่งคนจะต้องมีฝิดูแลหนึ่งตน ฝิที่ว่าคือฝิป่าซึ่งสิงอยู่ในต้นไม้แต่ละต้น ทำให้ชาวบ้านไม่ตัดไม้ในเขตหวงห้าม(เขตป่าต้นน้ำ) ทำกินแบบพอเพียง ความเชื่อเรื่องฝินี้มีประโยชน์ในระบบนิเวศวิถี คือ ช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้

ตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **รางวัลจากป่า**

ต้นน้ำเบื้องบนในจุดสูงสุดของเขาสูงคือที่สถิตของฝิต้นน้ำของชาวกะเหรี่ยง ปกาเกอญอแห่งนี้เป็นป่าสมบูรณ์ที่ห้ามใครขึ้นไปตัดไม้และล่าสัตว์ ถัดลงมาคือพื้นที่ของฝิป่าผู้ทำ หน้าทีปกป้องทุกคนในเผ่า โดยต้นไม้แต่ละต้นจะมีฝิป่าอาศัยอยู่ และชาวปกาเกอญอทุกคนจะมีต้นไม้ประจำตัว ห้ามไม่ให้ใครตัดฟันไม้เช่นนั้นแล้วจะโกรธและทำให้คนนั้น ๆ ป่วยไข้

พื้นที่ต่ำลงมาคือพื้นที่ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ โดยจะปล่อยให้วัวควายหากินในป่ากันเองถึงเวลาเจ้าของก็จะนำเกลือไปให้สัตว์เลี้ยงของตน

จากความเชื่อเช่นนี้ทำให้ป่าบริเวณหมู่บ้านนั้นสมบูรณ์ และสุขสงบ สัตว์ป่าพากันมาอาศัยอยู่มากมาย เป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านป่าบ้างในบางครั้งหากพวกมันลงไปที่ป่าล่าง และเมื่อเป็นเช่นนี้ชาวบ้านจะถือว่าฝิป่าส่งมาให้ลูกหลานกินเป็นรางวัลที่รักษาป่าได้ดี

สองคนปู่หลานนั่งพักลงตรงทางเดินบนไหล่เขา ทักนียบภาพหมู่บ้านและแนวป่ากว้างไกลทอดตัวสงบอยู่เบื้องล่าง เต็มใจและมองไปด้านล่าง ปล่อยใจเหม่อไปในอดีต

“เมื่อก่อนนี้” ชายชรากล่าว “สมัยที่บริษัทตัดไม้จะเข้ามาตัดไม้ที่หมู่บ้านของเรา พ่อของข้ากับชาวบ้านรุ่นเก่าก่อน ได้ต่อสู้ขับไล่มันออกไป รักษาป่าฝิต้นน้ำและป่าฝิของชาวบ้านไว้”

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2553, หน้า 60-61)

ณัฐวัฒน์ อุทจักร เป็นคนกรุงเทพฯ ผังชนบุรี โดยกำเนิด บิดาของณัฐวัฒน์เป็นข้าราชการกรมป่าไม้ ทำให้เขาได้มีโอกาสเดินทางไปหน่วยป่าไม้ต่าง ๆ ตามแต่บิดาจะได้รับคำสั่งให้ไปประจำการ สิ่งนี้ทำให้เขาได้เห็นป่าตั้งแต่สมัยที่ยังอุดมสมบูรณ์และหลงรักการใช้

ชีวิตกับธรรมชาติ เคยไปอยู่ในป่าทางตอนเหนือของประเทศไทย เพื่อนำเข้าไม้สู่ประเทศไทย และส่งผ่านไปต่างประเทศ ก่อนจะกลับมาสอนหนังสือเป็นอาจารย์พิเศษและลาออกเพื่อเริ่มงานเขียนเรื่องป่าเขาลำเนาไพร ผลงานเรื่อง “ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม” ได้รับการตีพิมพ์ และได้รางวัลชมเชยจากโครงการลูกโลกสีเขียวของ บริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และมีผลงานอื่นตามมา เช่น รางวัลจากป่า เป็นต้น

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **รางวัลจากป่า** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีเช่น ผีต้นน้ำ และป่าผี อิทธิพลจากความเชื่อนี้มีผลดีคือทำให้ป่าบริเวณหมู่บ้านนั้นสมบูรณ์และสุขสงบ สัตว์ป่าพากันมาอาศัยทำให้เป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านป่าได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **ผีไปแต่งงาน**

ก่อนหน้าจะเกิดพายุสัญญาณบอกแต่เพียงความอึมครึม หม่นมัวทั่วไปทุกด้าน ต้นสนยืนต้นนิ่งสงบเหมือนยืนต้อนรับขบวนแห่ ความออบอ้าวแห่งแล้งเดือนมีนาคม เหมือนจะส่งสัญญาณแตกต่าง

แล้วละของฝนปรอยก็โปรยลงมาบาง ๆ เพียงชั่วจิตใจเดียวเท่านั้น ฝนตกเป็นเม็ดโต ๆ ก็ค่อย ๆ โปรยหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในชั่วพริบตาเหมือนมีเกล็ดแก้วตกใส่หลังคารถ

ผมไม่นึกว่า พายุกำลังเดินทางผ่านมาพายุกำลังข้ามถนน และยากจะคาดเดาว่า นาทีต่อมาที่จะเกิดเหตุเภทภัยใด ๆ ขึ้นบ้าง

ฟ้าแลบแปลบแล้วตามด้วยฟ้าผ่า อึม ๆ แล้ว สายฟ้าก็แตกเป็นรากไม้แห่งแสงสว่างกลางอากาศ

“ผีมักไปแต่งงานหน้าแล้ง เดินทางมายังป่าสน ต้องระวังพายุ หน้าที่หลบตี ๆ อย่ายู่ในรัศมีของต้นสนโคน ถ้าเลือกเดินไปทางไหน มันหักทุกอย่างราบไปต่อหน้าต่อตา” คำชาวบ้านในป่าสนบอกต่อกันมา อย่างนั้น

ผมไม่เคยนึกว่าต้องตกอยู่ในบรรยากาศหยุดชมขบวนแห่ผีไปแต่งงาน “ทางหลบได้นั้นต้องนอนราบกับพื้น หน้าที่กำบังอยู่ในรถก็ไม่ปลอดภัย มันอาจจกรดไปได้ง่าย ๆ แต่ทุกคนอยู่กันในรถ

ในช่วงเวลาผ่านไปอย่างฮึดอืดยืดยาด เหมือน เข็มนาฬิกาแช่หนึ่งอยู่ที่เดียว เสียงฝนกรวดเย็นยิ่งกระหน่ำหนักขึ้นเรื่อย ๆ ฝนน้ำแข็งยังตกต่อเนื่องหนักขึ้นเรื่อย ๆ ก่อนใหญ่ ขึ้นเรื่อย ๆ โหมกระหน่ำมาจากทุกทิศทุกทาง กระทั่งรถไม่อาจเคลื่อนไปได้

อีกแล้ว ทางข้างหน้าเป็นหมอกหนา ลอยข้ามถนนเหมือนพวยพุ่งมองไม่เห็นถนน บนท้องฟ้าก็ยังมีฟ้าแลบฟ้าร้องฟ้าผ่าแทบตลอดเวลา

“เราคาดเดาไม่ได้ว่าขบวนแห่ของผีไปแต่งงาน จะเริ่มจากทิศไหน ไปทางไหน และขบวนแห่จะหยุดแห่หยุดโห่ร้องอีกนานแค่ไหน

เสียงพูดคุ้ยในรถ ไม่พ้นเรื่องน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง พุ่งมากลางฟ้าอากาศ ทุกคนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า นานเหลือเกินที่ไม่เห็นน้ำแข็งตกหนักอย่างนี้ หรือไม่กี่บอกว่า เป็นความทรงจำครั้งแรกในชีวิต นานนับชั่วโมงที่เราอมจำนนอยู่กับที่ยอดสน ไกลไกลพัดไหวโอนเอนตามลม โนมิ่งใบให้ดูหวาดเสียวชวนหวาดหวั่นใจ

เมื่ออยู่ร่วมเผ่าสังเกตุการณ์ “ผีไปแต่งงาน จึงรู้ว่ายามไม้สนอยู่ร่วมกับลมและแข็งขึ้นกับพายุลมแรงนั้น ท้องโล่งป่วนเหลือเกิน นับเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ผมไล่ตามเก็บขบวนแห่ผีไปงานแต่งงานได้ในระยะประชิด

(สุวิธานนท์ รัตนกิมล, 2553, หน้า 154-156)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องผีไปแต่งงาน ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี จากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่มีประโยชน์ในการใช้เป็นแนวปฏิบัติในการหลบภัยจากพายุและเหตุเภทภัยในป่า

ความเชื่อเรื่องผีไปแต่งงานมีความต่อเนื่อง ในเรื่องสั้นเรื่องผีไปแต่งงานบทแห่มวอตุ เช่น ก่อนไปแต่งงาน 3 วัน ชาวบ้านรู้ล่วงหน้าด้วยการสังเกตธรรมชาติ 3 อย่าง เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันทุกวัน อย่างแรกคือ แสงบนท้องฟ้าเป็นสีทอง มองท้องฟ้าด้านไหนก็เป็นสีทอง นุ่มนวลตา อย่างต่อมานั้น นกหนูไม่ส่งเสียงร้องในช่วงเวลาเดิม มันจะเงียบกริบเหมือนไม่มีสัตว์ใด ๆ อยู่เลย สุดท้ายคือใบไม้นิ่งงันหมดเลย มันจะไม่ดิ้นไม่พลิกไหวใด ๆ ทั้งสิ้น ลมเงียบกริบราวกับยืนเป็นหุ่นนิ่ง

“ดูใบไม้ทั้งคอยจะนิ่งพร้อมกันหมดเลย อย่างวันนี้เวลาบ่าย สามโมง ต้นไม้บนคอยยืนสงบนิ่งพร้อมกัน พรุ่งนี้เวลาเดียวกันก็เป็น อย่างนี้ นกหนูไม่ร้อง ท้องฟ้าเป็นสีทองเหมือนเดิม พอวันที่สามมันมาแล้ว มันมาอย่างแน่นอน

แม้ว่าชาวบ้านจะรู้ล่วงหน้า แต่ก็ยากจะรับมือได้ รู้ว่ามันจะเกิด แต่ไม่รู้ว่ามันจะเกิดตรงไหน รู้ได้ก็ต่อเมื่อมันมาถึงตัวแล้ว

โพโพบอกว่าพายุเกิดช่วงเปลี่ยนฤดูหนาวเป็นฤดูร้อนเป็นพายุหมุน เห็นเป็นท้องสีน้ำตาลเทา ราวกับมีมือเหล็กกวางข้างฟ้าดจับทุกสิ่งทุกอย่างฟาดลงกับพื้นแล้วกลืน

ลงท้อง หมุนไปเป็นแนววงล้อเลื่อนไป เหยียบย่ำทุกสิ่งทุกอย่างในรัศมีความกว้างราว 200-300 เมตร มันเคลื่อนไปราวจักรกลมีชีวิต

(สุวิษานนท์ รัตติกมล, 2557, หน้า 82)

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องผีไปแต่งงานนี้ เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพล และเกิดจากความข้างสังเกตุของชุมชน และใช้ประโยชน์ในการป้องกันภัยจากวาทภัยซึ่งเป็น ภัยธรรมชาติ ที่ยากต่อการควบคุม

ตัวอย่าง จากเรื่องสั้นเรื่องแต่ก็แต่ก่อน

ตั้งแต่ย้ายบ้านมา พิมคิดไว้ในใจแล้วว่าต้องเจียดเวลาให้แม่พาไปพบเจ้าอาวาสวัด ที่เราเคยไปทำบุญด้วยกันทุกเทศกาล เพื่อให้ท่านทำพิธีถอนเสียดคนน้ำมนต์ที่ปักเอนอยู่ในป่าจากแต่ตั้งเดิมนั้น แล้วก็ถวายให้วัดไป

วันนั้น เป็นวันหยุดเรียน พ่อเริ่มไม่ต้องออกจากบ้านไปรับไม้เอกกับไม้โท เวลา เลยบายสามโมงไปแล้ว พิมบอกพี่เริ่มว่า จะไม่อยู่ช่วยเก็บไข่ไก่ บอกลูกสองคนให้ช่วย ทำแทน แม่จะเดินเอาไข่บุงไปให้คุณยายช่วยกิน

พิมออกเดินพันทางเดินด้านข้างของบ้าน มีต้นชมพูแก้วเป็นพุ่มสูง ท่วมหัวคน อยู่ข้างหน้า ปลูกอยู่ริมทางเดิน ห่างจากต้นไทรใหญ่ริมคลอง ประมาณ 5 วา พิมยัง เดินไม่ถึงต้นชมพู ห่างไม่ถึง 3 วา แล้วต้องหยุดนิ่ง มองที่แรกเห็นเป็นร่างคน ผุดโผล่ ขึ้นมาเลือน ๆ แล้วค่อย ๆ ชัดขึ้นจนกระจ่างตา เป็นผู้หญิงกลางคนค่อนข้างอ้วนไว้ ผมตัดทรงดอกกระพุ่มแบบคนโบราณ นุ่งผ้าจีบหน้านาง ห่มสไบ ทั้งร่างเป็นสีนวลเข้ม ออกเหลืองจาง ๆ มีสายสร้อยยาวคล้องคอลดหลั่นสั้นยาวหลายเส้น ใบหน้าอ้มเอิบ มีรอยยิ้มอยู่ในหน้า สายตาเรามองสบกัน

พิมตกใจมาก หยุดนิ่งจ้องอยู่ ร้องไม่ออก เหมือนไม่ได้คิดร้อง ไม่ได้คิดวิ่งหนี ไม่ได้คิดขยับเขยื้อนไปไหนทั้งสิ้น ใจสั่งให้เพ่งมองให้เห็นถนัด ๆ ว่าเป็นอะไร เป็นใคร จะทำอะไรต่อไป แล้วจึงรู้สึกตัวว่าต้องตั้งสติยืนอยู่นิ่ง ๆ ใจเต้นแรงหายใจถี่หอบ พิม ยกมือขวาที่หัวถูงไข่บุง ยกมือข้างซ้ายขึ้นมาประณมไหว้ ตาก็จ้องจับร่างนั้นไม่กะพริบ เกิดมีสติตั้งอธิษฐานจิต

“ท่านที่มาปรากฏร่างให้เห็นตรงนี้ ขอให้ช่วยดลบันดาลให้ครอบครัวของลูก ได้อยู่เย็นเป็นสุข และขอให้สมปรารถนาในทุกสิ่งด้วยเทอญ”

พิมไม่รู้เลยว่าเวลาผ่านไปกี่นาที กว่าที่ร่างนั้นจะค่อย ๆ เลือนหายไปทีละน้อย

ไม่มีสิ่งใดปรากฏให้เห็นแล้ว ใจพิมยังเต้นแรง เหมือนยะเยือก เหมือนสะท้อน เหมือนชนลุก บรรยายไม่ถูก แต่เมื่อแน่ใจว่า ไม่ใช่ฝันกลัวมาหลอกหลอน เพราะร่าง ที่เห็นชัดเจนนั้น ใบหน้าอึมอึม ก็ลดความน่ากลัวลงไปมาก ทำให้พิมเริ่มคิดย้อน กลับไป...

ตอนที่พิมเห็นยายครั้งแรกเวลากลางดึกในบ้าน ต้องนับว่ายายเป็นผีเรือน เป็นปู่ย่าตายายที่ตายในบ้านเป็นโอบปาติกะ แต่เพราะพิมไม่เคยพบเห็นความประหลาด ของเหตุการณ์ลักษณะนี้เลยตั้งแต่มีชีวิตมา ทำให้พิมจำยายในตราลึงติดตาฝังใจ เมื่อเวลาใกล้เผาศพ และเกิดความกลัวมากกว่าครั้งนี้

แต่วันนี้ เดี่ยวนี้ พิมเห็นร่างคนต่างสมัย ทั้งเครื่องนุ่งห่ม ทั้งหน้าตาที่ไม่เคยรู้จัก ทั้งยังอยู่ในระยะใกล้กว่าครั้งที่เห็นยาย ที่สำคัญไม่ได้อยู่ในบ้าน และเป็นเวลากลางวัน แสก ๆ พิมจึงกลัวน้อยกว่า

พิมคิดต่อไปว่า ก่อนหน้าที่จะได้เห็นยาย พิมอยู่ในช่วงว้าวุ่นใจมาก เกี่ยวกับการขนย้ายไปอยู่บ้านก่งและย่า เพื่อให้ไมเอ็กเริ่มเข้าเรียนอนุบาล ดังนั้น ถ้าชะตาชีวิต ของพิมต้องพบเห็นในสิ่งลึกลับ สำหรับเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ครั้งนี้ก็ควรจะเป็น นิमितที่ดี ให้พิมได้ข้อสรุปเรื่องที่ตั้งใจอยู่ โดยไม่ลังเล คือการยกย้ายเสาดกน้ำมัน นั้นไปถวายวัด หากมีสัมภเวสีมาจากที่ไหนก็ตามสิงสถิตอยู่ จะได้ย้ายไปพึ่งพาอาศัย อิมบุญ อิมกุศลอยู่ในบริเวณของวัด อันเป็นที่ที่เหมาะสมที่สุด

(ประพิศ คุณาวุฒิ, 2555, หน้า 233-235)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง**แต่ก็แต่ก่อน** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องผีวิญญาณเสาดกน้ำมัน ซึ่งอาจมีอิทธิพลในการถวายเป็นที่นี้คือต้นเสาให้กับวัด

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**ดินเปลี่ยนสี**

ดงแม่เผด เป็นคำพื้นถิ่นอีสาน หมายถึง ดงแม่ผีเปรต หรือดงผีเปรต นั่นเอง พื้นที่โดยรวมแล้วเป็นเนินเขาสูงหนึ่ง ทอดยาวจากแนวตะวันออก พาดผ่านไปทาง ตะวันตก มีขนาดกว้างใหญ่ กินพื้นที่หลายอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งอำเภอ สมเด็จ, ห้วยผึ้ง, อำเภอเมือง บัวขาว หรือภูผินารายณ์, โพนทอง, กิ่งอำเภอดอนจาน เป็นต้น

นำชายเคยเล่าให้ฟังว่า

แต่เดิมนั้นเป็นป่าดงดิบ น่ากลัวมาก มีตำนานเล่าขานถึงอิทธิฤทธิ์ของผีป่า ผีดง เป็นที่รำลือสยองขวัญ จนได้ชื่อว่าเป็นดงแม่เผด คือเป็นที่อยู่ของผีเปรต...

ดงแม่เผดในช่วงเวลาต่อมา ได้มีกลุ่มคนต่างถิ่นอพยพโยกย้าย กันมาบุกเบิกแผ้วถางหักร้างพง เข้าจับจองพื้นที่ทำมาหากิน เริ่มปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่าย ๆ เป็นกลุ่ม ๆ พัฒนารูปแบบมาเป็นหมู่บ้านตามลำดับ ดำรงชีพด้วยการทำไร่ ปลูกพืชเศรษฐกิจตามคำเชิญชวน อันเป็นนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้น กันพื้นที่ส่วนหนึ่งเพาะปลูกข้าว เรียกว่า “ข้าวไร่” ...

หลานรู้ใหม่ ว่าในดินแดนอีสาน มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม หลายชนเผ่าที่อาศัยอยู่ เพราะภูพานมีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพภูมินิเวศป่าดงอันหนาที่บ และมีตำนานความเชื่อผีวิญญาณร้าย อันน่าสะพรึงกลัว และก็สมบูรณ์มั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้ง พืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์ป่า รวมทั้งแหล่งน้ำ อันเป็นต้นสายธารอันสำคัญ ที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานชุมชน ทั้งลุ่มน้ำสงคราม ลำน้ำชี น้ำป่าว ล้ำห้วยสาขาสายเล็กสายน้อยอีกหลายสาย รวมไปถึงบึงหนองหาน”

แม้ปัจจุบันหลายชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณป่าดงแม่เผด ก็ยังรักษา ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ น้ำ และป่าดง ไว้ได้ไม่น้อย โดยใช้ความเชื่อเรื่องผีวิญญาณเป็นเครื่องมือ อันเกิดจากแรงศรัทธาความเชื่อถือ

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 79-80)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีดงแม่เผด ความเชื่อเรื่องผีวิญญาณนับเป็นเครื่องมือที่เกิดจากแรงศรัทธาอย่างหนึ่ง มีบทบาททางอ้อมช่วยในการรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติให้คงสภาพ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

หลังจากที่ทันและผลได้พบโรงเรือนขนาดย่อมอยู่กลางป่าจึงเอ่ยปากถาม
ครูจ้อยอธิบายขยายความให้กระจ่างขึ้นว่า

เมื่อคนอีสานได้ก่อตั้งชุมชนขึ้นมา ณ บริเวณใดก็ตาม ย่อมจะต้องสร้างเรือน
โรง หอ ศาล หรือ ตูบ ไว้เป็นที่พำนักอาศัยของ “กลุ่ม ผีประเภทที่ให้คุณ” ไว้เสมอ
ณ บริเวณใกล้เคียงหมู่บ้านเพื่อเป็นที่พึ่งพิง สำหรับบูชาเช่นสรวงสังเวศ เป็นที่ยึดเหนี่ยว
ทางใจ

กลุ่มผีประเภทให้คุณ ที่คนอีสานเคารพศรัทธาค่อนข้างมาก คือ “ผีปู่ตา” ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผีบรรพชน หรือกลุ่มผีประจำตระกูล ที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ดวงวิญญาณยังเป็นห่วงลูกหลานอยู่ จึงเฝ้าคอยดูแล รักษา คุ้มครอง ป้องกันภัยร้ายทั้งปวง ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนโดยมอบหมายกำหนดให้ “เฒ่าจ้ำ” หรือ “ชะจ้ำ” ทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อประสานงานสื่อสาร ระหว่างผีบรรพชนกับชาวบ้าน

การตั้งชุมชนของคนอีสานนั้น มักเริ่มจากเครือญาติเพียงไม่กี่ครอบครัว เข้ามาบุกเบิกสร้างบ้านเรือน และจัดสรรพื้นที่ ทำไร่นา

สิ่งสำคัญ ทุกชุมชนต้องกำหนดพื้นที่ป่าที่บอบออกเป็นสามส่วน

ส่วนหนึ่ง ให้เป็นพื้นที่พำนักอาศัยของผีบรรพชน หรือ “ผีปู่ตา โดยสร้างเรือนโรง หรือศาลให้หนึ่ง หรือสองหลัง ตามความเหมาะสม โดยทั่วไปแล้วมักนิยมให้อยู่ด้านทิศตะวันออกของชุมชน เรียกพื้นที่นี้ว่า “ป่าดอนปู่ตา”

บริเวณป่า อีกส่วนหนึ่ง กำหนดให้อยู่ด้านทิศตะวันตกของชุมชน เป็นป่าสำหรับขุดหลุมฝังคนตาย ฝังผี หรือเผาผี เรียกว่า “ป่าเหว” หรือ “ป่าช้า”

ป่าบริเวณสุดท้าย มักจะกำหนดให้อยู่ด้านทิศเหนือ หรือทิศใต้หรือทั้งสองทิศของชุมชน เป็นป่าสำหรับเลี้ยงสัตว์จำพวก วัว ควาย หรือสัตว์ใช้งานอื่น เรียกว่า “ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์”

โดยเฉพาะการกำหนดเรียกพื้นที่อยู่อาศัยของผีปู่ตานั้น ต้องให้พื้นที่เป็นเนินสูง โนน โคกหรือดอน ซึ่งน้ำท่วมไม่ถึง มีสภาพป่าหนาทึบ ร่มครึ้ม มีสัตว์ป่าชุกชุม หลากหลายพันธุ์ มีบรรยากาศน่าสะพรึงกลัว ทั้งเสียงร้องของสัตว์ คลุกเคล้าไปกับเสียงเสียดสีของต้นไม้เครือเถาทั้งปวง ซึ่งทำให้อาณาเขต “ปู่ตา” “ดอนปู่ตา” หรือ “ดงปู่ตา” ดูขลังและศักดิ์สิทธิ์

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 79-80)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษของคนอีสาน ซึ่งนอกจากจะมีอิทธิพลต่อชีวิตและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนอีสานแล้ว ในด้านนิเวศวิถีคือ ทำให้มีการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับชุมชน ทั้งการสร้างที่อยู่อาศัย การเลือกป่าช้า หรือบริเวณพื้นที่ที่จะเลี้ยงสัตว์ การกำหนดพื้นที่เช่นนี้ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีผีปู่ตาทำให้ชาวบ้านต่างยำเกรง ไม่กล้าทำลาย นับได้ว่ามีผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สัตว์ป่าและระบบนิเวศให้คงอยู่สืบไป

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ**

บอยยังตะเกียกตะกายไม่หยุด ต้นน้ำเริ่มรับน้ำหนักเพื่อนไม่ว่าง เขาจึงใช้แรงที่เหลืออยู่ลงไปดูว่ามีอะไรติดอยู่กันแน่ ต้นน้ำแทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง เขาทั้งตกใจและหวาดกลัว เพราะสิ่งที่เกี่ยวขาบอยอยู่ไม่ใช่ทั้งสาหร่ายและเกอวัลย์ แต่เป็นมือสีขาวยืด!

เจ้าของมือข้างนั้นเป็นหญิงสาว ผมสีดำยาวสยายแผ่รอบตัว ร่างกายของเธอกลมกลืนไปกับสายน้ำ บางทีก็ปรากฏให้เห็นชัด บางทีก็โปร่งใสราวกับเป็นส่วนหนึ่งของน้ำ เธอค่อย ๆ หันมาหาเขา ดวงตาสีฟ้าทอประกายจาง ๆ

ต้นน้ำแน่นิ่งไปราวกับต้องมนตร์ ความหวาดกลัวมลายหายไปสิ้น กลับมีความรู้สึกอื่นเข้ามาแทนที่ เป็นความรู้สึกบางอย่างที่บอกไม่ถูก ทั้งสองจ้องตากันนิ่ง หญิงสาวขยับยิ้มบางก่อนจะปล่อยมือจากเพื่อนของเขา แล้วถอยห่างออกไปห่างออกไป...

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 36)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**ในสระน้ำ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีพราย ผีพรายเป็นความเชื่อที่อยู่ในใจของวิถีชน เป็นพลังอำนาจอย่างหนึ่งที่แฝงในธรรมชาติที่ช่วยทำให้คนตระหนักถึงอันตรายในการที่เดินลงไปกระทำการใด ๆ ในสายน้ำ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**ผีเสื้อและสายรุ้ง**

ชาวป่าทั้งสองกลุ่มที่เอามาเข้าจากนั้น มันทน์เมืองรู้ว่า พวกเขากลัวผีกับกลัวคนตาย ที่สำคัญคือกลัวญาเงาะหรือแม่คนเดิม ไม่ยอมรับวิญญาณกลับบ้านหลังความตาย กลัววิญญาณจะกลายเป็นวิญญาณร้ายล่องลอยในป่าเขา หรือเข้าไปอยู่ในสัตว์เลื้อยคลาน ถูกกระแสไฟฟ้าพัดพาไปตามสายน้ำจนถึงทะเลสาบก็มี

ในป่าที่อกเขาบรรทัดทั้งสองฟาก ตรงไหนเคยมีคนตาย จะไม่มีมันทน์กลุ่มไหนย้อนกลับไปตั้งทับที่นั่นอีก ที่เหมาะสมจะตั้งทับจึงมีพื้นที่จำกัดลงเรื่อย ๆ ตรงไหนที่ชาวป่ากลัวผี กลัวคนตาย ไม่กล้าเข้าไป มันทน์เมืองไปนอนผูกเปล หรือสร้างทับนอนที่ตรงนั้น “มึงอย่านอนตรงนั้น มีคนตายแล้ว” มันทน์ในพื้นที่ เข้ามาเตือน

“นอนได้ จะนอนให้ดู ผีไม่มี” มันทน์เมืองยืนยันว่าไม่มีผี แม้เคยมีคนตายแล้วก็ไม่ปัญหา เขาไม่กลัวผี แต่กลัว กลัวเสือ เขานอนในที่ ๆ มันทน์เคยตายหลายคืน กลุ่มที่เห็นจึงเริ่มขยับสร้างทับเข้ามาใกล้ ๆ ร่องรอยคนตายไม่มีอะไรเหลือ

“ไม่ว่ากระดูก เนื้อหนัง เพียงแต่รู้กันว่า ที่ตรงนั้นเคยมีคนตายจึงไม่มีใครกล้า
เข้าใกล้”

บางกลุ่มไม่ได้ขุดหลุมฝังคนตาย เอาไปวางทิ้งไว้ในที่ที่เหมาะสม บางกลุ่มเอาไป
วางไว้ก่อนตาย ครั้นตายแล้วลูกหลานจะกลับมาดูกระดูกว่า มีกระดูกเหลืออยู่หรือไม่
ถ้าไม่มีอะไรเหลือ แสดงว่าได้กลับไปหาแม่คนเดิม ตั้งปรารภมาแล้ว ถ้ายังมีกะโหลก
กระดูกแขนขาเหลืออยู่ ลูกหลานจะกลับมาใหม่ในวันหลัง ดูแล้วดูเล่าจนกว่าจะไม่
เหลือร่องรอยให้เห็น

ทุกครั้งที่เดินป่า มั่นนิเมืองยอมรับว่า วงจรป่าถูกทำลายไปหลายส่วน ชาวบ้าน
ที่บุกรุกป่ามีอยู่จริง “ตรงไหนเจ้าหน้าที่เอาจริง ชาวบ้านทำลายไม่ได้”

(ญิบ พันจันทร์, 2559, หน้า 143-144)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ
ความเชื่อเรื่องผี กล่าวคือ ชาวมั่นนิมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อด้านผีบรรพบุรุษ ส่งผลให้เกิด
การย้ายที่อยู่อาศัยอยู่และพื้นที่ป่า ความเชื่อเรื่อง ผีและคนตาย มั่นนิอาศัยอยู่ใน ‘ทับ’
มีลักษณะเป็นกระท่อมขนาดเล็กสร้างด้วยไม้ จากฐานข้อมูลวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย
กล่าวว่า มั่นนิ เป็นชื่อเรียกของซาไก เป็นชนเผ่าที่นิยมเร่รอนมากกว่าอยู่ติดที่ สร้างทับเป็นที่อยู่
อาศัยอยู่อย่างเป็นหลักเป็นแหล่งในป่าลึก บางฤดูยังเร่รอนในป่าสร้างทับชั่วคราว โดยย้ายบริเวณ
ไปเรื่อย ๆ ตามความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหาร หลังจากนั้นจะหวนกลับมาตั้งหลักในพื้นที่
สร้างทับถาวร จนถึงฤดูเร่รอนก็จะอพยพโยกย้ายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวิถีชีวิตซาไกถูกทำลายลง
หลังจากเกิดการรุกรานผืนป่าและต้นน้ำ ซาไกบางกลุ่มต้องออกมาอยู่ร่วมกับคนเมืองมากขึ้น
เพื่อความอยู่รอด ความเชื่อเกี่ยวกับผีและวิญญาณ เป็นสิ่งที่ซาไกยึดถือในชนบประเพณีที่สืบ
ทอดกันมา และมีความเชื่อในอำนาจของภูตผีวิญญาณต่าง ๆ จากหลักฐานพบว่า ซาไกมีความ
เชื่อว่า ผีมีอยู่ในที่มีดทุกแห่งจึงมักก่อไฟไว้ในทับตลอดเวลาเพราะกลัวความมืด เมื่อคนเสียชีวิต
ลงจะหลงเหลือวิญญาณ หรือ “ญา” อยู่ ซึ่งเมื่อออกจากร่างคนตายจะไปหาที่เกิดใหม่ หากเข้า
ครรภ์ไม่ได้ หรือไม่มีที่เกิดก็อาจเที่ยวหลอกลอนทำอันตรายคนได้ ส่งผลให้เมื่อมีคนตายและ
ฝังศพเสร็จ ซาไกจะย้ายทับหนีทันที เพราะเชื่อว่าวิญญาณอาจตามมาหลอกลอนญาติพี่น้อง
(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (มหาชน), 2565, สืบออนไลน์)

วรรณกรรมเรื่อง **“ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย”** กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ
(2564, หน้า 101-102) กล่าวถึงการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง “จำใคร่ปูก” ว่าเป็น
ความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการของบรรพบุรุษที่จะปกป้องแหล่งน้ำให้มีสภาพที่ดี

หรือความเชื่อว่าปลาบึกเป็นปลาเทพเจ้า ใครจับปลาบึกได้ก็ต้องรีบปล่อยทันที แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อนี้เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ความเชื่อเหล่านี้ที่ให้ผลที่ดีในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ ดังเช่นการกล่าวถึง ความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งผู้เขียนเองก็ยอมรับและเชื่อถือในความเชื่อนั้นด้วย ดังข้อความว่า ... ผมเอ่ยถึงจำไคร้ปุก คุณเคยสงสัยว่ามันคืออะไร จำคือพื้นที่ขึ้นแฉะหรือบริเวณที่เป็นตมามีพืชเช่นเฟิร์น บอนขึ้นปกคลุมจะเป็นที่ที่เย็นฉ่ำ เป็นแหล่งกำเนิดน้ำใส... นี่กระมังบรรพบุรุษผู้ฉลาดเฉลียวผู้ต้องการปกป้องแหล่งน้ำ จึงบอกว่าจำ คือที่ที่มีผีอยู่ห้ามย่างกรายไปรบกวน ใครไม่เชื่อจะทำให้ป่วยไข้ไม่สบายได้... (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 120)

และกล่าวถึง ...ตำนานความเชื่อแต่โบราณกาลที่จตุราราชานเล่าสืบต่อกันมา เช่นคนที่ราบลุ่มไตนเลสาบและแม่น้ำโขงบริเวณกำปงจาม เชื่อว่าปลาบึกเป็นปลาเทพเจ้า หรือนัยยะหนึ่งปลาของภูตผี (ด้วยลักษณะที่ใหญ่โตมากกว่าปลาอื่นใด) ใครจับปลาบึกได้ก็ต้องรีบปล่อยทันทีก่อนที่จะมีอันเป็นไป เป็นต้น และจนปัจจุบันนี้ เมื่อมีปลาบึกมาติดอวนชาวกำปงจามจะหยดน้ำหอมลงบนตัวปลาบึกก่อนปล่อย (เหมือนกรวด น้ำรดน้ำขอพร) ด้วยเชื่อว่าจะมีโชคดี ความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านพื้นเมืองเช่นนี้ถือเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการสงวนรักษาพันธุ์ราชาแห่งน้ำโขงไว้ก็เป็นได้ (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 184)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย

...สรรพสิ่งบนโลกใบนี้ล้วนมีชีวิตจิตใจละเอียดอ่อนไหวและมีการส่งความนัยส่งภาษาสื่อสารถึงกัน รวมทั้งกับจักรวาลอันลึกลับนี้ ผมเชื่อเช่นนั้น กระทั่งดอกไม้ใบหญ้า ป่า แผ่นดิน ไซดหิน ภูเขาแม่น้ำลำธาร หมูเมฆ ดวงดาวและดวงตะวันจันทร์รา ในท้องฟ้า ก็มีภาษาสื่อสารและมีจิตวิญญาณอันลุ่มลึกสุนทรีย์ ละเอียดอ่อนดั่งยิ่งกว่ามนุษย์เสียด้วยซ้ำ...คุณอาจจะยิ้มซ้ำ-ซ้ำ เมื่อได้ยินผมพูดอย่างนี้หรือเมื่อได้รับรู้เรื่องนักดนตรีสีซอให้ต้นไม้ของเขาฟัง แต่ตอนหลังคุณก็พยักหน้าหงึกหงักเห็นด้วยเมื่อมีผลวิจัยออกมาว่า ต้นไม้ดอกไม้รวมทั้งสัตว์เลี้ยงให้ผลิตผล เจริญออกงามนัก เมื่อเจ้าของฟาร์มใจดีเปิดเพลงรักประโลมใจ

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 150)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง แนวคิดนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง Measuring Effects of Music, Noise, and Healing Energy Using a Seed Germination Bioassay ของ Creath and Schwartz (2004, pp. 113–122) ผลการวิจัยนี้ พบว่า เสียงของดนตรีมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อจำนวนเมล็ดที่แตกหน่อเมื่อเทียบกับการควบคุมที่ไม่ได้รับการรักษาในการทดลองทั้งห้าสำหรับเงื่อนไขหลัก เสียงดนตรีมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับเสียงรบกวน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการสั่นสะเทือนของเสียง (ดนตรีและเสียง) รวมถึง biofields (ความมุ่งมั่นทางชีวภาพและแม่เหล็กไฟฟ้า) ทั้งสองส่งผลโดยตรงต่อระบบชีวภาพที่มีชีวิตและการงอกของเมล็ดพืชที่มีความไวต่อการตรวจจับ ดังนั้นผลการวิจัยนี้ แม้มิได้ตอบคำถามทั้งหมดเกี่ยวกับจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง แต่อาจถือได้ว่าเป็นก้าวของวิทยาการใหม่ ๆ ในการเรียนรู้โลกและจักรวาลมากขึ้น และวรรณกรรมเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ของพิบูลศักดิ์ ละครพรมีแนวคิดที่สอดคล้องกับวิทยาการนี้ด้วย (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 101–102)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **โรงเลี้ยงไก่** ในรวมเรื่องสั้น สัตว์

ลุงเสนอใจยังเล่าถึงช่วงเวลาไปอบรมเป็นพนักงาน ฝ้าดูแลฝูงไก่ ตั้งแต่การสร้างโรงเรือน ความสะอาดของ โรงเรือน การดูแลขนปีกไก่ กรงเล็บ อาหาร น้ำ วัคซีน การเตรียมรังสำหรับไข่ การเก็บไข่ การถนอมไข่และขนส่งไข่ ทุกขั้นตอนอยู่ในสายตา ลุงเสนอใจอย่างไม่ว่าดตบกพร่อง

แต่การค้นพบวิธีขจัดความเครียดของไก่ด้วยการเปิดเสียงพระเทศน์ เป็นการค้นพบที่สร้างความฉงนให้นายจ่างไม่น้อย คนผ่านมาเยี่ยมชมโรงเลี้ยงไก่ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าไก่คอกนี้เป็นไก่ธรรมะธัมโม จากความสนใจบอกต่อกันไปจึงมีคนผ่านมาเยี่ยมชมโรงเลี้ยงบ่อย ๆ และต่างชื่นชมว่า นี่เป็นเป็นกรรมวิธีเลี้ยงไก่ที่ชาญฉลาด

“ระกาฟังเทศน์ฟังธรรม จิตเขาจะนิ่ง จิตเขารับฟัง ผมเชื่ออย่างนี้จริง ๆ เขาจึงอารมณ์ดี ไม่ตื่นตกใจง่าย เชื้อฟังทุกอย่าง ดูสิเห็นมัย ไม่จิกตีกันเลย สีหน้าแววตาไม่เครียด ก็ เพราะดวงจิตเขาไม่เครียด” ลุงเสนอใจพูดย้ำอีกครั้งพร้อม เปิดประตูโรงเลี้ยง เดินไปคว้าไก่มาตัวหนึ่งอย่างง่ายดาย ใช้มือลูบปีกลูบขนพลาบบอกให้ดูตาไก่ใกล้ ๆ ชัด ๆ ว่า ไก่มีแววตาร่าเริงแจ่มใสอยู่ตลอดเวลา

“น่าจะเปิดเสียงเทศนาในรัฐสภาให้ผู้แทนฟังบ้างนะ” ผมพูดพลาบหัวเราะ

“ผมไม่ยุ่งการเมือง พวกกระต่ายยังปกครองง่ายกว่า พวกนั้นอยู่เหนือวิสัย
ปล่อยเขาเถอะ” ลุงเสนอใจพูดตอบ กลับมา

“นั่นก็โรงเลี้ยงไม่ใช่” ผมยังพูดด้วยน้ำเสียงที่เล่นที่จริง

“มันไม่ใช่โรงเลี้ยงระกา ผมไม่สนใจหรอก” แล้วเสียงหัวเราะก็ดังนานยาว
ท่ามกลางเสียงไก่ที่ฟังดูเหมือนหัวเราะกันขึ้นมาทั้งโรงเลี้ยง ประชันกับเสียงพระเทศนา

ไขไก่จากแม่ไก่ฟังธรรมะ เป็นจุดขายของไขทุกฟองที่ผลิตขึ้นมาจากรองเลี้ยง
ที่ลุงเสนอใจดูแล กลายเป็นโลโก้วางไขว์ อยู่ในห้างใหญ่ตามเมืองต่าง ๆ เมื่อแม่ไก่
ฟังธรรม ไขที่ออกมา ก็เป็นไขที่มีคุณภาพ ไขบริสุทธิ์ไร้สิ่งปนเปื้อนเจือปน ไขที่มาจาก
จิตอันบริสุทธิ์จะนำพาไขอันบริสุทธิ์ถึงมือผู้บริโภคด้วย

(สุวิษานนท์ รัตนกิมล, 2560, หน้า 100-101)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **โรงเลี้ยงไก่** ในรวมเรื่องสั้น สัตว์ ผู้แต่งนำเสนอแนวคิด
เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง กล่าวคือมีแนวคิดการเปิดธรรมะให้สัตว์ฟัง

สำหรับการศึกษาเรื่องเสียงนี้ มีงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของดนตรีต่อปศุสัตว์:
ปศุสัตว์ สัตว์ปีก และสุกร เรื่อง The Effect of Music on Livestock: Cattle, Poultry and Pigs ของ
Ciborowska, Michalczuk and Bie ń (2021, pp. 2-16) ได้กล่าวถึง สวัสดิภาพของสัตว์โดยเฉพาะ
สัตว์ที่เลี้ยงในระบบการผลิตแบบเข้มข้นคือ สิ่งสำคัญอันดับแรก เพื่อการเกษตรสมัยใหม่
การรักษาสัตว์ให้แข็งแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพที่ดี มีการนำวิธีการเสียงแบบใหม่มาใช้เพื่อลด
ความเครียดในปศุสัตว์ การใช้เสียงดนตรีบำบัดเพื่อพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ทุกวันนี้ดนตรี
ส่วนใหญ่ จะใช้เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้ป่วยจากความเจ็บปวด รวมทั้งรักษาภาวะซึมเศร้า
และโรคหลอดเลือดหัวใจ อย่างไรก็ตามการศึกษาล่าสุดได้แนะนำดนตรีที่คัดสรรมาอย่างเหมาะสม
สามารถให้ประโยชน์ต่อสุขภาพได้บ้าง เช่น การเพิ่มระดับและกิจกรรมของเซลล์นักฆ่าตาม
ธรรมชาติ เพลงบางเพลงส่งเสริมการผ่อนคลาย จึงนำมาใช้สำหรับการเลี้ยงสัตว์ โดยเลือก
ประเภทความดังของเสียงดนตรีและจังหวะเป็นปัจจัยสำคัญ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

พ่อลุงบัวลือยากให้เด็ก ๆ ได้รู้จักต้นไม้ เครื่องไม้ รวมถึงประโยชน์ ที่จะนำไปใช้
สอยได้ จึงเติมความรู้ความเข้าใจอยู่ตลอดเวลา

“เครื่องมือหรือเถาไม้มีหลากหลายชนิดพันธุ์ โดยทั่วไปแล้วมีคุณสมบัติเป็นได้
ทั้งตัวยาค อาหาร และใช้ทำอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม้เครื่องมือ หรือเถายาในป่า
วัฒนธรรมป่าชุมชน หรือป่าหัวไร่ปลายนานา จะโอบเกี่ยวกอดกกระหวัดไม้ยืนต้น

เป็นหลักของชีวิต ไม่นับต้นทั้งปวง ก็ยังเชื่อจนแพ่งกิ่งก้านสาขาปกคลุมผืนดิน ผืนน้ำ
อย่างมีจิตวิญญาณแห่งการพึ่งพาอาศัย ไม่เอาर्डเอาเปรียบหรือมุ่งทำลายล้างกัน
เฉกเช่น มนุษย์

สัตว์และแมลงทั้งปวง ต่างสำนึกและการรับรู้ที่พืชพันธุ์ไม้ เถาในป่าวัฒนธรรม
เกื้อกูลสรรพชีวิต ไม่เครีอเถาที่พบเห็นในป่า ลักษณะต่าง ๆ มีหลากหลายชนิด...”
(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 86)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ผู้แต่งกล่าวถึงจิตวิญญาณแห่งการพึ่งพา
อาศัยของสัตว์และพืช แนวคิดนี้แสดงถึงการเกื้อกูลสรรพชีวิตให้ยั่งยืน

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย**

...หมู่มนุษย์ก็เถอะ ล้วนมีวงจรแห่งชีวิต หมุนเวียน ไม่ต่างจากปลาในกระแสน้ำ
ชีวิต...มีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดดุดจกัน เวลาแห่งการคิดฝันและทบทวน เวลาแห่งการทวนคืนกลับ...
(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 161-162)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ผู้แต่งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับ
ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ ซึ่งเป็นความเชื่อจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในเรื่อง
การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยวัฏฏะหรือไตรวัฏฏ์ ผู้เขียนใช้โวหารเพื่อกล่าว
เปรียบถึง วงจรชีวิตของคนเปรียบกับวงจรชีวิตของปลาที่ต้องย้อนกลับสู่สายน้ำแหล่งกำเนิด
เมื่อถึงกำหนดเวลา สรรพชีวิตทั้งหลายในโลกล้วนเกิดมาเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในกระแสน้ำ
ซึ่งเป็นธรรมชาติ เวียนเวียนไปตามกระแสแห่งวิบากกรรมไม่มีที่สิ้นสุด คือ วัฏสงสารแห่งชีวิต

แนวคิดในวรรณกรรมของพิบูลศักดิ์ ละครพลเป็นแนวคิด แบบมนุษยนิยม
(Humanism) โดยเสนอธรรมชาติของมนุษย์ที่มีคุณค่านั้น ควรเป็นผู้มีจิตใจและการกระทำที่ดี
ต่อตนเองและผู้อื่น สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขธรรมชาติของโลกที่เหมาะสม
กับมนุษย์ คือ สังคมที่อุดมด้วยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และประกอบด้วยมนุษย์
ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2564, หน้า 127)

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งต้นตะเคียนงาม**

...วัฏจักรชีวิตของบ้านดงตะเคียนงามยังหมุนเวียนไปตามกาล มีตายก็มีเกิดฤดู
แพร่พันธุ์ของไม้ป่ากลับมาอีกครั้ง ลูกไม้ติดปีกของต้นตะเคียนนั้นหายากยิ่ง ลูกไม้ติดปีกที่เด็ก ๆ
เก็บมาโยนเล่นคงมีแต่ของต้นยาง ทั้งยางปาย ยางกราด ต้นรัง ไม้ป่าให้กำเนิดกล้าไม้เล็ก ๆ
บ้านของบุญคงก็ให้กำเนิดชีวิตใหม่มาประดับบ้านป่า เช่นกัน... (ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า
39)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งต้นตะเคียนงาม** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสังสารวัฏกล่าวคือ ผู้เขียนเปรียบวัฏจักรชีวิตของต้นไม้กับวัฏจักรชีวิตของมนุษย์เฉกเช่นเดียวกัน ในการจะดำรงเผ่าพันธุ์ ด้วยการเกิด แพร่พันธุ์ และตายไปตามกาลเวลาอันเป็นธรรมดาของชีวิต

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **พระธุดงค์กับซากเรือโบราณกลางป่าปางสิตา**

อนาคาริก ประสภ นั่งเฝ้าสมาธิบนใบไม้หนา บางขณะหลับตาฝังอยู่ในความสงบ บางขณะก็ลืมตามองพิจารณาในสังขารนานา ซากแมงพลับบนอนปีกแข็งแน่นิ่งอยู่ตรงพื้น ปินมาจากทิศทาง ไหนไม่อาจรู้ มานอนตายอยู่ข้างทางเดิน ซากมดซากแมลง เศษปีก ผีเสื้อ กลิ่นเนื่อเน่าที่โชยมากับลม สังขารอันแปรเปลี่ยนแปลงอยู่รอบ ๆ ตัว เหลียวมองรอบตัวเต็มไปด้วยความตาย ต้นไม้สลัดใบไม้ กิ่งไม้ลงมา ใบแห้งก็มี ใบอ่อนก็มี ใบแก่ก็มี นึกจะหล่นก็หล่นลงมา ไม่เว้นใบแก่หรือใบอ่อน

(สุวิษานนท์ รัตนกิมล, 2557, หน้า 191)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **พระธุดงค์กับซากเรือโบราณกลางป่าปางสิตา** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ โดยได้กล่าวถึง ตัวละครในเรื่อง คือ อนาคาริก ประสภ ได้มองเห็นหลักธรรม ซึ่งก็คือ สังขารของสัตว์และวัฏจักรของต้นไม้ใบไม้ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลา อันหมายถึงสังสารวัฏ ที่วนเวียนอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ เพราะสังสารวัฏมิได้หมายถึงเพียงมนุษย์เท่านั้น หากแต่รวมถึง ภพภูมิของสัตว์ด้วย คือ ตีรัจฉานภูมิ เป็นการไม่มีที่สิ้นสุดในการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกนั่นเอง

ตัวอย่างจาก เรื่อง **Vertigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก**

พรานแก้วก็แหงนหน้าขึ้นมองท้องฟ้าอันกว้างใหญ่ ก้มหน้าลงมามองที่มือของลูก เขาหยิบมือของเธอข้างหนึ่ง-แล้วใช้มืออีกข้างรวมเอานิ้วที่แบกางของเธอให้กำแน่น อยู่ในอุ้งมือทั้งสองของเธอ

ขอให้ลูกจงเข้มแข็ง ปกป้องรักษาจิตวิญญาณอันเมตตาและบริสุทธิ์นี้ไว้ เพราะแสงแห่งวิญญาณนี้เป็นสิ่งที่คนนำทางต้องมองเห็น เพื่อนำพาคนอื่นและตนเองให้ได้ แคล้วคลาดจากภยันตราย ทั้งปวงตามแต่เหตุและผล ทั้งที่เรามองเห็นและไม่เห็น จะอนุญาตให้เราพอจะเดินต่อไปได้ในรอยกรรมที่เราต้องเดินตาม

มิฉะนั้นวิญญาณใดก็คงต้องหลงป่า ภูฏาญจะแห่งใจ บิดเปื้อนไปให้ต้องขังใน ภูฏาญแห่งป่า ทางออกที่เคยมี กว่าจะเห็น ได้ก็อาจสาย เมื่อเวลาล่วงเลยก็ผ่านไป ไม่มีวันหวนกลับ

พรานมันเงยหน้ามองพ่อ น้ำตาเธอยังไหลอาบแก้ม ใจยัง สับสนเคือง ค้าง แล้วเราจะต้องเดินไปทางไหน... ที่ที่เราทุกคนต้องไปในโลกนี้ สุดท้ายก็ที่ได้ด้วยกันทุกคน ก่อนจะถึงเวลานั้น ลูกจงใช้ปัญญา ความเมตตา ความอดทน เดินต่อไปอย่างมีสติ

(เขมวิษ ภัคคานนท์, 2558, หน้า 170-173)

จากตัวอย่าง เรื่อง **Vertigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิด เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ โดยใช้อุปมาภพกับภูฏาญแห่งใจและภูฏาญแห่งป่ากับการเวียนว่าย ตายเกิด

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **สวนโลก**

“พ่อคุณแม่คุณครับ ผมสัญญาว่าผมจะกลับมาหาทางต้นนั้น รวมทั้งต้นตะขบ รวมทั้งไม้อื่น ๆ กระจ่อม และพ่อคุณแม่คุณ...”

แม่คุณเอ่ยขึ้นด้วยน้ำเสียงสั้นเครือ “ไม่ต้องห่วงพ่อคุณแม่คุณหรือลูกเอ๋ย เพราะไม้อื่น ๆ กระจ่อม และพ่อคุณแม่คุณ...” พ่อคุณแม่คุณได้ใช้ชีวิตมานานแล้ว ห่วงแต่ตัวของลูกเกิด เพราะหลังจากนี้ลูกต้องตื่นขึ้นมาห่มผ้าให้ตัวเอง”

“ผมจะกลับมาอย่างแน่นอน ผมจะกลับมา...”

ม้าเมฆเพิ่งตระหนักได้อย่างจริงแท้ในห้วงยามนั้นเอง ว่าชีวิตคือการจากพราก จากพรากไปโดยไม่หนทางใดก็หนทางหนึ่ง ไม่ช้าก็เร็ว เปล่าหรือ ...และเขาเพิ่งตระหนัก ได้ถึงอารมณ์รู้สึกของมัน รวากับว่าเขาได้กระโดดลงไปใต้น้ำสีเทาอันเย็นเยียบ ที่ทอดสายอยู่ภายใน ครั้นเมื่อทะเลสิ่งพรวด โผล่พื้นผิวน้ำหนาหนักขึ้นมา เขาก็ได้มองเห็น ผุงนกสีดำบินวนเป็นวงรูปก้นหอยอยู่ในท้องฟ้าเหนือหัว และด้วยเจตนาอันไม่อาจ คาดเดาใด ๆ ได้เลย

เขาถีบปั่นจักรยานไม่ไปข้างหน้าด้วยแข่งขาที่อ่อนล้า ผ่านไปในทัศนียภาพ แปลกตาของผืน แผ่นดิน ท้องฟ้าและหมู่เมฆ ต้นไม้และสายน้ำ บ้านเมืองและผองผู้คน และขณะท้องผ่านไปบนถนน สายเปล่าเปลี่ยวของภูมิประเทศอันเป็นทุ่งไร่และภูเขา ม้าเมฆก็คล้อยคล้ายคล้อยคิดว่าเขาเคยมาอาศัยอยู่ที่นี่ อันเป็นอาณาบริเวณของพรมแดน

ระหว่างประเทศสองประเทศท่ามกลางเสียงป็นนั้นตรงโน้น บางทีอาจเป็นไปได้ว่า เขาเคยมาอาศัยอยู่ที่นี้เมื่อภพชาติที่แล้ว ...

...มาเมฆสะดุ้งตื่นขึ้นในกลางดึกหนาวเย็บ ก่อนพบว่าผืนผ้าห่มถูกถีบลุดลงไป กองอยู่ที่ปลายเท้า...

ชายสามัญผู้นั้นคือคลังคำของมาเมฆ ประดาניתานและวรรณคดีเรื่องแล้วเรื่องเล่าได้หม่นหมองอยู่ในชีวิตของเขา หม่นหมองเป็นวงรูปก้นหอย และเป็นวงวนอันไม่อาจขึ้นตื้น

เป็นแม่น้ำสายหนึ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ด้วยมนตรา แม่น้ำที่เมื่อใครได้ลงไปอาบน้ำดำหัวแล้ว เขาจะต้องกลับคืนมาที่แม่น้ำสายนี้อีกครั้งและอีกครั้ง

ชายสามัญผู้นั้นมีสองตาเหมือนกับมาเมฆ ดวงตาธรรมดาที่ฝ้ามองมาตั้งแต่เขายังเล็กยังน้อย ดวงตาที่มองเห็นความเป็นไปของสรรพสิ่งรายรอบ มองเห็นการเกี่ยวโยงกันของสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ แม้ว่าจะเทียบไม่ได้กับองค์ศาศดา (และไม่เคยยกตนขึ้นเปรียบเทียบ) แต่ดวงตาคู่นั้นก็ประจักษ์ได้ถึงโยงใยของสรรพสิ่งเหล่านั้น

ดวงตาที่ไม่สามารถอธิบายสิ่งเหล่านี้ออกมา เป็นคำพูดสละสลวย แต่กลับส่งต่อให้สองมือได้เป็นผู้อธิบายออกมาแทน สองมือที่แหวกลงไปในพื้นที่เพียงน้อยนิดเพื่อขอฝากฝังกล้าไม้ไว้ แทนที่สองมือนั้นจะถากตายหญ้าพวกนั้นเสียเดียนโล่งหรือแทนที่สองมือนั้นจะกวาดใบไม้ร่วงให้พ้นไปเสียจากโคนต้น แต่สองมือนั้นกลับขุดหลุมลงไปเป็นระยะ ๆ ภายใต้อาณาบริเวณของต้นไม้เหล่านั้น เพื่อที่เมื่อถึงกาลเปื่อยเน่าใบไม้ทับถมในหลุมจะได้กลับคืนไปบำรุงเลี้ยงเรือนต้นของไม้อีกไม่รู้จบสิ้น

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2558, หน้า 135-138)

จากตัวอย่าง เรื่อง **สวนโลก** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องภพภูมิ ซึ่งเป็นวิถีแห่งสังสารวัฏ ความตายและการพลัดพรากตามกาลเวลา อีกทั้งมีการนำวัฏจักรของต้นไม้มายึดโยงกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ด้วย ประหนึ่งว่า สรรพสิ่งในโลกมีความสัมพันธ์กันแยกจากกันมิได้

แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคมมนุษย์และจำนวนประชากรมีผลทำให้มีการใช้ทรัพยากรกายภาพและชีวภาพอย่างมาก จนเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ นอกจากนี้สถานการณ์ที่สังคมมนุษย์กำลังเผชิญอยู่นี้ เป็นวิกฤติอารยธรรมมนุษย์

มากกว่าจะเป็น วิกฤติสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญขาดความสมดุล การใช้ทรัพยากรกายภาพในทางอุตสาหกรรมจนทำให้เกิดสารพิษและของเสียที่ล้นแต่เป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในน้ำ บนบกและในอากาศ ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ถุงพลาสติก กลองนม เศษกระดาษ กระจก ชุดชั้นใน ขวดแก้ว ขวดดีดีที่สายไฟ ถุงขนม ซองมาม่า ขวดยาสระผม หลอดยาสีฟัน แล้วนี่แข็งดู...ฟ้านามัยที่ใช้แล้ว” ที่พลตะโกนลั่นเหวี่ยงฟ้านามัยลงลำห้วยสุดแรงเกิด ก่อนตะโกนขึ้นฟ้าอีกรอบ ขำทนมัไม่ไหวแล้วว๊วย!” ... มันมาจากไหนวะขยะบ้า” เนี่ยพี่พลบ่นอุบ “ไม่รู้สิคงมาจากอำเภอรามังพี เพราะลำน้ำตอนบนมันห่างจากตัวอำเภอนิดเดียว” ผมตั้งข้อสงสัยเกิด “ไอพวกนี้ละสิที่เขาว่าความเจริญพ่วงมาให้”

(ประกาศิต คนไว, 2551, หน้า 39)

จากตัวอย่างเรื่องปลาช่อนเชื่องกับรอยเปื้อนบนสายน้ำ ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ คือจากขยะมูลฝอย มลพิษในแม่น้ำลำธารที่มาพร้อมกับความเจริญของบ้านเมือง

ตัวอย่างจาก เรื่องลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม

ตลอดทางชายหนุ่มพบรอยตีนสัตว์มากมาย ทั้งรอยหมู เก้ง และกวาง นอกจากนี้ลึกเข้าไปในราวป่าเขายังพบรอยหมีใช้เล็บขูดทำเครื่องหมายอาณาเขตที่ลำต้นไม้อยู่เป็นระยะ พันธุ์ไม้จำพวกช่าออกดอกแดงสดมีให้เห็นทั่วไปในแสงสลัวของพื้นป่า ที่ลานโล่งดอกข่าวน้อยหรือดอกขมิ้นบานอยู่ข้างทาง ดอกสร้อยสุวรรณา พญาเสือโคร่งออกดอกสีขาวเด่น

เขารู้สึกแปลกใจมากเพราะป่าที่ยังสมบูรณ์จริง ๆ แม้จะมีร่องรอยของผู้คนอยู่บ้าง ทฤษฎีที่เขาเรียนมาจากทั้งในและต่างประเทศกล่าวว่า “มนุษย์คือศัตรูของธรรมชาติ มีมนุษย์ที่ไหนธรรมชาติที่นั่นจะเสียหาย หากต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้ดำรงอยู่ ต้องกันมนุษย์ออกไป แต่ป่าที่นี้กลับไม่เป็นตามนั้น

แว่วเสียงคนคุยกันดังออกมาจากป่าด้านตะวันตก ชาญวิทย์สาวเท้าไปยังต้นเสียงด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าที่นั่นมีอะไร เขาย่อตัว แอบมองเข้าไปที่กลุ่มคนซึ่งกำลังช่วยกันเลื่อยไม้ที่ตัดมาออกเป็นไม้กระดานด้วยเลื่อยชักมือสองคน

“พวกลักลอบตัดไม้!”

ป่าไม้หนุ่มนั่งลงกับพื้นเปลอพูดกับตัวเอง “หากกลับไปเอาคนมาช่วยพวกนี้อาจหนีไปเสียก่อน จะลุยคนเดียวก็ทำอะไรจะสู้ไม่ไหว!”

จะทำอย่างไรดี?!” เสียงคำถามดังก้องอยู่ในสมอง

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า 123)

จากตัวอย่าง เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม** ผู้แต่งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ในเรื่องเกี่ยวกับการทำลายป่าไม้ธรรมชาติ ซึ่งผู้แต่งเปรียบมนุษย์คือศัตรูของธรรมชาติ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **คลื่นหลังเงา**

“ที่ห้วยป่ามีอะไรดี” หนูน้อยสงสัย

“มีงตกข้าวอีกแล้ว หนังสือพิมพ์ไม่อ่าน

“ก็กูอ่านไม่ออก ได้แต่ฟังเขาเล่าข่าวถูก ๆ ผิด ๆ น่ารำคาญ “หนูน้อยเพื่อนยกเราจะไปตามหาฝูงควายน้ำ

“ควายน้ำเป็นยังไง” หนูน้อยไม่เข้าใจ

“นี่แหละโทษของการอ่านไม่ออกจึงตามโลกไม่ทัน

“วันก่อนส.ส. พัทลุงออกข่าวว่า ควายเลสาดำน้ำกินหญ้าได้” เห่งอั้งแหล่งข่าว

“มันดำน้ำมาแต่ตีก็ดำบรรพ์แล้ว” หนูน้อยแย้ง

“พวกนักข่าวไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น กลายเป็นของใหม่ ส.ส. ถือโอกาสสร้างข่าวสร้างชื่อให้ท้องถิ่นให้ตัวเองมั่ง

เราหาทางไปดูกับตาอีกสักครั้งไม่ดีกว่าหรือ ก่อนกลับบ้านที่คุชุต เห่งออกอุบายไม่ให้เพื่อนบ่น

“อ้าว ไปก็ไป ถ้าควายดำน้ำไม่ได้ จึงต้องดำแทนควายให้กูดู

นุ้ยคล้อยตาม ระหว่างทางทั้งสองได้ฟังข่าวไฟไหม้ป่าพรุควนเคร็งเจ็ดพันกว่าไร่

รอดควาย

ลานกระจัดหรือที่ต้นจูดงอกงาม เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบ หัตถกรรมขึ้นชื่อ เลี้ยงหายหมด สัตว์ป่ากระเจิง ระบบนิเวศพัง ควันไฟ พวยพุ่งขึ้นท้องฟ้าเหมือนดอกเห็ด

ในข่าวคาดว่าเด็กเผาปลากินแล้วดับไฟไม่หมด ตกบ่ายมีมือมีตเผาซ้ำอีก คาดว่า นายทุนว่าจ้างหวังเอาพื้นที่ไปปลูกสวนปาล์ม ป่าพรุแห่งนี้มีทั้งลำคลอง หนองบึง ล้อมรอบ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ มีทั้งต้นกระจูด ป่าเสม็ดและสัตว์ป่า บริเวณลานกระจัดน้ำแห่งนี้จึงเป็นเชื้อเพลิงได้อย่างดี

กว่าระบบนิเวศจะกลับมาได้ดั้งเดิม ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่าสามสิบปี

ป่าสงวนแห่งชาติพรุควนเคร็งแห่งนี้ เป็นพื้นที่ต้นน้ำของ ทะเลสาบแห่งหนึ่ง เป็นพื้นที่ป่ากระจัด ที่มีต้นกระจัดอยู่มากที่สุดของ ประเทศไทย เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญที่ชาวบ้านออกไปเก็บ นำมาใช้ในการผลิตสินค้าเครื่องใช้ในครัวเรือน จนมีชื่อเสียงโด่งดัง

“ไปคูดแล้ว เราต้องไปพรุควนเคร็ง” เเทงหันมาบอกหนุ่ย “ใครเผาใครทำลายอยากไปเห็นกับตา

“หนุ่ย นิ่งใจคอกควายอยู่บนเนิน” เมื่อฟ้าเริ่มสว่างเเทงเห็นควาย

“เรามาถึงบ้านหัวป่าแล้ว”

“ควายกับควายทำนาประสาควาย” หนุ่ยเริ่มร้องเพลง “เเทงกับควายความหมายมันลึก ลึกจนควายไม่ทำนา “มิ่งพอแล้ว ร้องต่อไปอุบาทว์แน่นอน” เเทงรู้ทัน...

...“ปัญหาของควายวันนี้” เเทงถามแบบนักวิชาการ “หนึ่ง หย้าไม่พอกิน”

“สอง คนมีเงินมีอำนาจบุกรุกพื้นที่ทำให้ที่เลี้ยงควายได้น้อยลง” “สาม เกิดสวนปาล์มขึ้นมาก เขาใบจับจองไปออกน.ส.สามกันหมด สำหรับคนมีพวกมีเงิน ควายเข้าไปกินหญ้าไม่ได้”

“ที่ดินที่ประกาศให้ออกน.ส.สาม พอชาวบ้านไปยื่นหลักฐาน เขาบอกว่าทำไม่ได้ แผ่นดินเดียวกันทำไมบางคนทำได้”

“ที่ดินแถบนี้มีแต่ใบจับจองทั้งนั้น แต่เห็นไหมแนวนั้นเป็น น.ส.สามหมดแล้ว”

“ยิ่งข้างในลุ่มน้ำดำเนิ่น พื้นที่กว้างขวาง คนเห็นแก่ได้บุกรุกไม่เหลือ บางคนซื้อขายกันไร่หนึ่งสองสามพันบาท ขายกันไปจนถึงป่าพรุควนเคร็งแล้ว”

“สวนนั้นมัน.ส.สามยี่สิบไร่ แต่ที่ดินที่ครอบครองมากกว่านั้นเท่าตัว ต่อไปจะอยู่กันได้อย่างไร ถ้าเห็นแก่ตัวกันอย่างนี้”

“อีกสามปีควายนี้สูญพันธุ์” คนเลี้ยงควายสรุป

คำว่าสูญพันธุ์ทำให้เก่งและเหนื่อยใจหาย เพราะสัตว์หลายชนิดหายไปจากกลุ่มน้ำแห่งนี้มานานแล้ว ไม่ว่าข้างแคระ เต่ากระอาน ปลารมปลาป่า ฟิชและสัตว์น้ำอีกหลายชนิด “ถ้าควายน้ำหายไปจากกลุ่มน้ำจริง อะไรจะเกิดขึ้น”

“หรือว่าเรายิ่งพัฒนายิ่งถอยหลัง การพัฒนาทำเพื่อใครกันแน่” คนเลี้ยงควายนามอย่างมีข้อสงสัย

“สมัยก่อนควายนคงมีมากกว่านี้” เเทงพูดเตือนความจำ หลังจาก คำว่าสูญพันธุ์ เข้ามารบกวณในจิตใจ

(ญิบ พันจันทร์, 2553, หน้า 77-78, 88)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **คลื่นหลังเงา** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ กล่าวคือ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย คลื่นหลังเงา เป็นวรรณกรรมนิเวศวิทยาเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อสื่อสารให้ประชาชนได้อุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระตุ้นเตือนจิตสำนึกของคนในพื้นที่ ปัญหาสำคัญหนึ่งก็คือ ไฟไหม้ป่า ทั้งที่เกิดโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจของมนุษย์ ล้วนทำให้ระบบนิเวศเสียไป ส่งผลกระทบต่อสรรพชีวิตต่าง ๆ ในเรื่องนี้ กล่าวถึง ควายน้ำ สัตว์ที่มีการดำรงชีวิตน่าสนใจเพราะหากินได้ทั้งในน้ำและบนบก

เสาวลักษณ์ เล็กประเสริฐ และคณะ (2555, หน้า 105-115) ได้กล่าวถึง ควายน้ำ ว่าควายน้ำ จะหากินหญ้าตามบริเวณป่าพรุซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมขังตลอดปี เกิดจากการรับน้ำฝน ไม่มีการระบายน้ำตามธรรมชาติ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดินส่วนใหญ่ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุที่เกิดจากการทับถมของซากพืชซากสัตว์ การเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของควายน้ำ ปัญหาที่พบ คือ การลดลงของพื้นที่หากิน ส่งผลให้อาหารของ ควายน้ำลดลง และการบุกรุกพื้นที่ของนายทุน เพื่อใช้พื้นที่ในการปลูกปาล์มน้ำมัน ส่งผลให้ เกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์อย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัยเห็นว่า ความเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าและให้ประโยชน์เป็นแรงงานที่สำคัญในการทำเกษตรกรรม แต่คนมองข้ามควายน้ำให้ ความสำคัญกับการผลิตที่มุ่งเน้นรายได้ตามกระแสทุนนิยมของสังคมมากกว่า หากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาได้รับการแก้ไขโดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ควายน้ำไม่เพียงแต่จะช่วยต่อลมหายใจให้กับควายน้ำเท่านั้น แต่ยังช่วยคงสภาพธรรมชาติของพื้นที่ป่าพรุไว้ให้ลูกหลานได้ เรียนรู้และใช้ประโยชน์ไปอีกนานชั่วอายุคน อีกทั้งยังจะช่วยอนุรักษ์ควายนไทยที่กำลังมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว

วิถีชีวิตของควายน่านิยมเลี้ยงตามธรรมชาติ วงจรชีวิตของควายน่านี้จึงเป็นไปในลักษณะการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม จากสัตว์ที่อาศัยอยู่บนบกเพียงอย่างเดียวมาเป็นสัตว์ที่สามารถอาศัยในน้ำได้ด้วย ควายน่านถูกเลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์ด้านแรงงานในการทำเกษตรกรรม และหลังจากหมดอายุการใช้งานจะปล่อยให้ควายแก่ตายไปเอง ต่อมาบทบาทของควายน่านเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงานด้านเกษตรกรรมมาเป็นการเลี้ยงเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงเพียงอย่างเดียว ควายน่านจึงกลายเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่หันมาบริโภคเนื้อควายกันมากขึ้นส่งผลให้ราคาของควายเพิ่มสูงมากขึ้น ขณะเดียวกันจำนวนของควายน่านกลับลดลงสาเหตุมาจากผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพื้นที่เลี้ยงลดลงจากการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มของกลุ่มนายทุนเพื่อผลประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจเมื่อพื้นที่ลดลงจึงเกิดปัญหาการเลี้ยงควายน่าน ทำให้จำนวนควายน่านลดลงตามไปด้วย หากปัญหาดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ในอนาคตแนวโน้มของจำนวนควายน่านจะลดลงจนหมดไปในที่สุดคงเหลือเพียงชื่อ “ควาย” ให้คนรุ่นต่อไปได้รู้จักหรือสัมผัสกับวิถีชีวิตของควายน่านเพียงภาพถ่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวงจรชีวิตของควายน่านที่มีการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสสังคม

นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยไว้ดังนี้คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง จะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ควายน่าน ไม่ให้มีจำนวนลดลงไปกว่าเดิม กำหนดนโยบายและสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมกันกันสืบทอด อนุรักษ์ควายน่านไว้ต่อไปและควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ควายน่านเพื่อเป็นแนวทางที่นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ควายน่าน ตลอดจนการแก้ปัญหาพื้นที่เลี้ยงควายน่าน

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องผู้บริโภคในประเทศโลกที่สาม

...เมื่อแม่อ่านข่าว ดูข่าว เสือโคร่ง ถูกจับเป็นท่อน ๆ ขาหน้า ขาหลัง แยกใส่ถังแช่น้ำแข็ง อึ้งตื่นหมีลับใหม่ ๆ เขากวางอ่อนเป็นคราบเลือด ตัวนิ่มขดเป็นเลขหนึ่งไทย อีกนับสิบ กล้วยไม้ป่าหายาก พันธุ์พืชเฉพาะถิ่น งาช้าง สัตว์ป่าขึ้นบัญชี สัตว์สงวน ขนจากมาเลเซียผ่านชายแดนใต้ ข้ามแม่น้ำโขง จากลาว จากเวียดนาม หรือเขมร สื่อพร้อมใจใช้ภาษาของออร์กานาไอเซอร์ เรียกกลุ่มประเทศค้าสัตว์ป่าเหล่านี้ว่า “ประเทศลุ่มน้ำโขง ถึงแม้ถูกจับได้ขณะกำลังปรุงเตรียมขึ้นโต๊ะภัตตาคารยานเยาวราช จักรวรรดิรัชดา เนื้อข่าวยังจะเขียนออกมาทำนอง “สินค้าเหล่านี้ขนข้ามแดนจากประเทศในลุ่มน้ำโขง ผ่านประเทศไทยไปให้ผู้บริโภคในประเทศที่สามต่อไป”

ผู้บริโภคนั้นในประเทศที่สามบางทีก็ไม่ใช่คนอื่นไกล คนใกล้ตัวเราคนที่เรารู้จักนี่แหละแม่ ผลดีจากการลงนามข้อตกลงร่วมกัน ก็คือผู้บริโภคนั้นมีกำลังซื้อสามารถซื้อหรือครอบครอง อย่างไม่น่าเกลียดมากเกินไปโยนบาปให้ผู้บริโภคในประเทศที่สามรับไป

ร้านขายอาหารปากกลางตัวเมืองบ้านเราพ่อเคยเห็น หลังเจ้าของร้านโทรไปกระซิบลูกค้าประจำ “มีเนื้อกวางป่า เนื้อฟาน เนื้อค่าง ตัวนิ่มเพิ่งเข้ามาถึงเข้านี้ อย่างละไม่ถึงกิโลฯ เลือดยังไม่ทันแห้ง ผมเรียนท่านก่อนคนอื่น ไม่ทราบว่าคุณจะรับคั่วกลิ้งหรือว่าผัดเผ็ด

มือเที่ยงจะเห็นผู้บริโภคในประเทศที่สามจากสำนักงาน ป่าไม้บางคน บางคนอาจสังกัดกรมคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชโดยตรง นักปกครองน้อยใหญ่จากศาลากลาง เจ้าหน้าที่ศุลกากร ข้าราชการเหล่าอื่น ๆ อีกนับสิบ เจ้าหน้าที่ศุลกากร ข้าราชการเหล่าอื่น ๆ อีกนับสิบ นั่งเฝ้าตรวจกันอยู่ เต็มร้าน

(จำลอง ผังชลจิตร, 2557, หน้า 39-40)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง**ผู้บริโภคในประเทศโลกที่สาม** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยกล่าวถึง ปัญหาการลักลอบฆ่าสัตว์ การลักลอบค้าสัตว์ป่า งาม้าง และสัตว์ป่าแปลก ๆ ทวีความรุนแรงมาก จนถูกยกระดับเป็น “อาชญากรรมข้ามชาติ” สาเหตุมาจาก “ประเทศที่สาม” ต้องการผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าเพื่อบริโภคสูง

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง**มีพายุทุกวัน** ในรวมเรื่องสั้น มะละกาไม่มีทะเล

โลกเราวันนี้เต็มไปด้วยขยะ

ดื่มน้ำหมด ก่อนจะทิ้งกระป๋องลงถัง ผมตั้งเปิดกระป๋องเก็บไว้ หย่อนห่วงติบูกอันเล็กลงขวดโหล ปริมาณของมันมีมากกว่าครึ่ง ผมสะสมตลอดเดือนกว่า นับจากที่ย้ายมาประจำแผนก “พ่อคนดี คิดว่าสาว ๆ ชอบคนดีเธอ”

อ้ายหัวล้านห้ามปากไมไหว่ทุกที่ที่เห็นขวดโหล หรือเห็นผมคุ้ยถังขยะเพื่อเก็บห่วงเปิดกระป๋อง ลา เธอชื่นชมวิธีของผม เธอเอ่ยปากพูดให้อ้ายหัวล้านได้ยินด้วย นั่นก่อนที่ผมนอนกับเธอ ลาสีคงไม่ชอบวิธีที่ผมทำกับเธอบนเตียง หรือไม่กี่รูแล้วว่าการสะสมห่วงเป็นแค็กิเลสอีกอย่างของผม ความลุ่มหลง ไร้สาเหตุ บางครั้งผมถึงกับขโมย บางทีโกรธจัดที่ใครทิ้ง ผมแค่อยากเห็นมันกองอยู่มาก ๆ แต่อย่างไร ลาสีก็ยังชื่นชมผม ในแผนกของเรามีผู้หญิงไม่กี่คน อ้ายหัวล้านคงหวังพันลากับด้วย อ้ายหัวล้าน

เป็นหัวหน้าแผนก เขาอาจหมั่นใส่ที่เห็นลาลี่ขึ้นชมผม จึงคอยกระแนะกระแหนตลอดเวลา เช่นเมื่อลัปดาห์ก่อน

“ไว้เวลานายแขนขาด มันคงได้ใช้ประโยชน์”

ห่วงกระป๋องเป็นขยะส่วนเกินที่เราได้จากกระป๋องอาหาร กระป๋องกับขยะอื่น ๆ จะถูกรีไซเคิล แล้วนำส่วนที่เหลือผลิตเชื้อเพลิง แต่ห่วงกระป๋องจะถูกทำลายไปพร้อมกับขยะเหล่านั้น หากเราไม่แยกออกมาก่อน ทุกคนมักทิ้งลงถังพร้อมกระป๋องทั้งที่ว่า มันมีประโยชน์

บนพื้นโลกที่เราต้องขึ้นปฏิบัติงาน มีอันตรายทุกวินาที ไม่ตายก็พิการ อุบัติเหตุพรวดอวัยวะพนักงานอยู่บ่อย ๆ ซึ่งห่วงดิบุกที่ว่าสามารถนำไปหลอม เพื่อทำชิ้นส่วนของขาเทียมหรือแขนเทียมได้ แต่เพราะอุบัติเหตุยังไม่ถึงตัวจึงไม่มีใครสนใจ การที่ผมสะสมห่วงเพื่อบริจาคหน่วยฟื้นฟูอวัยวะ อ้ายหัวล้านจึงมองว่าเป็นการสร้างภาพมากกว่า วันอื่นผมเจียบ แต่วันนั้นผมอดไม่ไหว

“อาจบางที เป็นนายต้องใช้มัน”

อ้ายหัวล้านปลักผมกระเด็น เมื่อตั้งหลักได้ผม ก็โถมเข้าหา แต่ชองกับลาเข้ามาห้ามไว้เสียก่อน อ้ายหัวล้าน หน้าผมก่อนจาก ผมรู้ เรื่องคงไม่จบแค่นั้น เขาเป็นหัวหน้าแผนก ทั้งยังสนิทสนมกับมาสเตอร์ ผมอาจถูกส่งไปประจำแผนกเก็บกวาด ปฏิบัติการบนพื้นโลกตลอดเวลา

(จเด็จ กำจรเดช, 2557, หน้า 97-98)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **มีพายุทุกวัน** ในรวมเรื่องสั้น มะละกาไม่มีทะเล ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยกล่าวถึง การบริจาคหุกระป๋องเพื่อนำไปใช้ในการผลิตขาเทียม ซึ่งเป็นวัสดุหลักในการประกอบเป็นอวัยวะเทียมขึ้นมา เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคหนึ่ง ผู้เขียนจึงได้นำเสนอแนวคิดนี้ เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสนใจสิ่งที่เหลือใช้มาประยุกต์

ในปัจจุบันองค์ความรู้ก้าวหน้าขึ้น วัสดุชีวเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีการค้นคว้าพัฒนาหาวัสดุที่มีความคงทนแข็งแรงและเพิ่มอายุการใช้งานของขาเทียมมากขึ้น โดยปัจจุบันโลหะที่ใช้ทำชิ้นส่วนขาเทียมทำมาจากโลหะ 2 ชนิดคือ อลูมิเนียม และเหล็กกล้าไร้สนิม (หรือสแตนเลสสตีล) ซึ่งอลูมิเนียมนี้ก็สามารถนำเอาเศษอลูมิเนียมเหลือใช้มาหลอมใหม่ได้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **ปรากฏบนหน้าผาก** ในรวมเรื่องสั้น มะละกาไม่มีทะเล

... ความทรงจำบางส่วนหายไป แต่มันยังเป็นข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่าความทรงจำที่หายไปเป็นฝีมือของฝ่ายปกครอง เรื่องนั้นอาจเป็นแค่คำกล่าวหาทุกวัน ผมเจอแต่คนใส่ร้ายพวกเขา มันเป็นเรื่องง่ายที่เราจะโยนความผิดทุกอย่างไปให้ฝ่ายปกครอง ในเมื่อพวกเขาเป็นเป้าใหญ่ เมื่อเราเสียผลประโยชน์เราก็มักโทษพวกเขา พวกเขาอยู่เบื้องหลังเรื่องทุกอย่างในประเทศนี้ ทั้งเรื่องการปันส่วนอาหาร การตัดต่อ พันธกรรม รวมทั้งการปกปิดความผิดตัวเองด้วยการลบความทรงจำพลเมือง...

เรื่องราวที่ได้ฟังราวกับหนังสือลึกลับผู้ร้ายฝ่ายปกครองจะฉีควัดขึ้นให้เด็กที่มีอายุครบห้าขวบบอกว่ามันเป็นยาป้องกันโปลิโอ ไอกรณ คอตีบ และอีกสารพัดโรค แต่ความจริงตัวยาจะฝังอยู่จนถึงอายุครบยี่สิบห้าปี เมื่อตื่นเช้าหลังฉลองงานวันเกิดยาที่ลุ่มฉีดยาจะไปออกฤทธิ์ คนที่โชคดีจะมีเครื่องหมายคนตายเรืองแสงที่หน้าผาก เขาจะกลายเป็นคนที่ใครต่อใครเอาใจสารพัด ขึ้นรถไฟฟรี ใครก็ตามที่เห็นเครื่องหมายของเขาจะต้องยื่นขนมหรืออะไรก็ตาม เพื่อบอกว่าเขาสำคัญ รุ่งเช้าอีกวันเขาต้องเข้าไปทำงานในเขตปนเปื้อน เขาจะถูกกำหนดให้ทำงานในระยะเวลาที่กำหนดว่าควรจะได้รับรังสีเท่าใด เขาไม่ตายในทันที แต่ไม่มีใครคาดเดาอนาคตเขาได้แต่เขาต้องดีใจ เมื่อค่าจ้างมหาศาลจะตกเป็นของพ่อแม่พี่น้องภรรยาสามี หลายคนอยากได้โอกาสนั้น

แต่อย่างที่เขาบอกนั้นเป็นเพียงข้อกล่าวหาไม่มีสิ่งยืนยันจริง ๆ ซึ่งผมไม่เห็นว่ใครจะมีปัญหาอะไร แม้จะมีกลุ่มประท้วงเรื่องพวกนี้บ้าง แต่ก็ไม่มีใคร พิสูจน์เรื่องนี้ได้จริง นั่นเป็นเหตุให้ผมต้องมาตามหาคนคนนั้น ลูกจ้างชาวเนปาลคนนั้น ในดินแดนที่พลเมืองมือสองควรจะถูกส่งไปซึ่งบังเอิญว่าเป็นบ้านเกิดของผมพอดี

งานนั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับเรื่องงาน ผมยังได้รำลึกถึงวัยวันก่อนเก่า ความทรงจำอบอูนที่ปรากฏ เป็นแต่เพียงภาพฝัน

...สิ่งที่ปรากฏบนหน้าผากของเขาเป็นเครื่องหมายคนตาย เขาเกิดในพม่า พ่อแม่ของเขาเป็นชาวเนปาล อพยพในเนปาล มีบางคนเกิดมาพร้อมเครื่องหมายนี้ มันจะปรากฏเมื่ออายุสิบห้า ความตายเริ่มต้นเร็ว คนที่มีเครื่องหมายนี้จะต้องกลายเป็นผู้เสียสละ เข้าไปทำงานในท้องที่อันตรายอย่างพื้นที่ปนเปื้อนกัมมันตภาพรังสี ลงไปในเหมืองถ่านหิน เขาเล่าให้ผมฟังเรื่องรัฐบาลในประเทศหนึ่งซูดอูมิงค์ลงไป เพื่อช่วยเหลือคนงานหลังทางเข้าเหมืองถล่ม การช่วยเหลือถ่ายทอดสดออกทีวี แต่เปล่าเลย คนงานถูกปล่อยตายในเหมือง ทั้งหมดจืดจางขึ้น ทำไมนะหรือ คนงานเหมืองเป็นคนประเภทมีเครื่องหมายคนตายปรากฏบนหน้าผาก พวกนั้นไม่ต้องสนใจใยดี ค่าตอบแทนมหาศาลตกเป็นของลูกเมีย เครื่องหมาย ถูกฉีดยาในวัคซีนในอัตราส่วนสิบคนเอาหนึ่งคน ทุกคน

มีสิทธิ์ได้รับวัคซีนเท่าเทียมกัน บางประเทศคนรวยวิ่งเต้นเพื่อไม่ให้ลูกของตนต้องฉีดวัคซีนบางประเทศ...

คนจนวิ่งเต้นขอใช้สิทธิ์นั้นแทนยาวยังคงเล่าเรื่องราวมากมายให้ผมฟัง ทั้งยังถามว่าประเทศผมเป็นแบบไหน ผมตอบว่าของผมเขาลบความทรงจำพลเมืองเขาบอกว่าโชคดีแล้ว

ผมถามว่าเขาทำอะไรที่ป่าดิบแห่งนี้ เขาตอบด้วยคำถาม

“คิดว่าผมมาทำอะไรได้ในเขตปนเปื้อนสารเคมีแห่งนี้”

กระทั่งลาจากกันแล้ว ผมจึงได้คิดว่าบางทีผมไม่ได้เจอเขา คนงานชาวพม่าเชื้อสายเนปาลคนนั้น ผมเจอเขาครั้งสุดท้ายในขบวนประท้วง ซึ่งเขาถูกล้อมยิงตายหลังจากนั้น รวมทั้งคนรักของผมด้วย

(เจดีเจ กำจรเดช, 2557, หน้า 195-203)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง**ปรากฏบนหน้าผาก** ในรวมเรื่องสั้น มะละกาไม่มีทะเล ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์นี้ โดยแสดงเรื่องราวสมมติ แนวคิดที่มีความรุนแรงในการใช้ทรัพยากรมนุษย์กับวิกฤติสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศที่เป็นพิษอย่างร้ายแรง รัฐบาลมีวิธีการจัดการพลเมืองที่ต้องเข้าไปทำงานในสถานที่อันตรายด้วยการลบความทรงจำพลเมือง และให้คำตอบแทนในการซื้อชีวิต ให้คำตอบแทนแก่ครอบครัวกับผู้ที่ถูกสุ่มเลือก การจำลองสถานการณ์ในเรื่อง ผู้อ่านอ่านแล้วอาจรู้สึกสะพรึงกลัว แต่ในทางกลับกันก็อาจทำให้ผู้คนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวังมากขึ้น

ตัวอย่างจาก นวนิยายเรื่อง**ในสระน้ำ**

...ห่างจากโรงงานออกไปเล็กน้อย มีแม่น้ำเล็ก ๆ สายหนึ่งทอดผ่านโรงงานไปบรรจบกับแม่น้ำสายใหญ่แล้วไหลไปตามวิถีของมัน ครั้งหนึ่งแม่น้ำสายเล็กนี้เคยใสสะอาด จนกระทั่งพวกเขาสร้างโรงงานผลิตพลาสติกขึ้น

อภิพัฒน์อ้างว่าโรงงานของเขา มีระบบบำบัดน้ำเสียอย่างดี ทว่าความจริงเป็นอีกเรื่อง เขาต่อท่อน้ำทิ้งขนาดใหญ่ตรงสู่แม่น้ำปล่อยของเสียสีดำลงไปทุกวันอย่างไม่หยุดยั้ง ความสกปรกค่อม ๆ แทรกซึมและแผ่ขยายไปทั่วราวกับเรื่องเล่าอันเลวร้าย

ไม่มีใครรู้เรื่องนี้ หรือถ้ารู้ก็ถูกเงินปิดปากไว้หมด วันเวลาผ่านไป ความสกปรกโสมมสะสมจนเป็นชั้นหนาอยู่บนแม่น้ำ ตะกอนเล็ก ๆ ฟุ้งกระจายไปทั่ว ทำให้น้ำใสสะอาดกลายเป็นน้ำครำสกปรก ไม่ต่างจากของเสียที่ปล่อยจากโรงงาน

ไม่มีสิ่งมีชีวิตใดทนอยู่ได้ ปลาเล็กปลาน้อยที่เคยอาศัยอยู่หายไป ถ้าไม่หนีไปก่อน ก็ตายอยู่ตรงนั้น กลายเป็นซากลอยอืดแล้วจมลงเน่าเปื่อยอยู่ก้นบึง

ความสกปรกมีดีเหล่านี้เองที่ก่อกำเนิดสิ่งชั่วร้ายขึ้นมา ไม่มีใครอธิบายได้ว่า มันเกิดขึ้นอย่างไร มันเพียงผุดขึ้นมาจากโคลนตมตรงก้นบึงที่แสงสว่างส่องไม่ถึง แรกเริ่มเป็นแค่ก้อนโคลนเล็ก ๆ เท่านั้น ก่อนที่มันจะค่อย ๆ ดูดขยะรอบตัว มาเป็นส่วนหนึ่งของมันราวกับมีจิตวิญญาณ จากนั้นมันก็ตัวใหญ่ขึ้นมีแขนขาและร่างกาย ที่สำคัญกว่านั้นคือมันมีความคิด

มันตั้งปณิธานไว้ว่าต้องขยายอาณาเขต แต่อำนาจให้กว้างใหญ่ไพศาลขึ้นไปอีก พังดูเป็นเรื่องเพ้อฝัน แต่ทว่าร้ายกาจกว่าคนอื่นมันจึงต้องมีลูกสมุน

เศษขยะและน้ำเสียจากโรงงานเป็นอาหารและแหล่งพลังงานชั้นยอดให้มัน ไม่นานนัก ลูกสมุนที่เกิดจากความดำมืดสกปรกก็ผุดขึ้นมาราวกับดอกเห็ด มันตั้งตนเป็นราชาปกครอง ผู้ถูกเรียกขานว่า จอมราชาปีศาจ

เมื่อมีกองกำลังมากขึ้น มันก็เริ่มรุกรานแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ ช่วงซึ่งสิ่งสำคัญมา แล้วความใสสะอาดก็แปรเปลี่ยนเป็นสกปรก ทว่าความบริสุทธิ์ที่มีพลังในตัว และที่สำคัญที่สุด คือ มันมีจิตวิญญาณเช่นกัน

ดังนั้นการต่อสู้ระหว่างสองขั้วที่แตกต่างกันจึงเกิดขึ้น ความดีกับความชั่ว ความมืดกับแสงสว่าง ฝ่ายหนึ่งต้องการปกป้องพลังแห่งธรรมชาติ ส่วนอีกฝ่ายต้องการทำลาย

โชคร้ายที่ราชาปีศาจเป็นฝ่ายชนะ สายน้ำสกปรกและเน่าเหม็นไปหมด แต่ทว่ากองทัพของราชาเองก็ลดลงมาก พวกมันล่าถอยกลับไปยังแอ่งน้ำเสียจากโรงงาน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของมัน...

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 56-57)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในเรื่องในสระน้ำ โดยใช้สัญลักษณ์แทนความดีกับความชั่ว ความมืดกับแสงสว่าง ที่ฝ่ายหนึ่งต้องการปกป้องพลังแห่งธรรมชาติ ส่วนอีกฝ่ายต้องการทำลายในการแสดงแนวคิด

ตัวอย่างข้อความที่ผู้แตงนำเสนอแนวคิดนี้ เช่น

เมื่อห้องฟ้าเปลี่ยนเป็นสีส้ม เขาปั่นจักรยานตรงไปที่โรงงานทันที เขาเลือกวิธีนี้ เพราะไม่อยากจอดรถให้เป็นจุดสังเกต โรงงานอยู่ห่างจากบ้านเขาประมาณสิบลิโลเมตร เขาไม่เคยชอบที่แห่งนี้อยู่แล้ว ยิ่งมาตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติยิ่งทำให้เขาเกลียด เข้ากระดุกดำเพราะทั้งปล่อยมลพิษและทำให้วิวทัศนอันงดงามมัวหมอง

โรงงานตั้งอยู่ริมถนน มีประตูทางเข้าบานใหญ่ติดลูกกรงเหล็กเหมือนฟันของสัตว์ร้าย กำแพงล้อมรอบก่อปูนสีเทาสูงอย่างกับเรือนจำซึ่งนักโทษ ถัดจากประตูเข้าไปมีป้อมยามอยู่ ชาวนายปั่นจักรยานเลยไปอีกหน่อย จัดการชอนจักรยาน ไว้หลังต้นไม้ แล้วเดินฝ่าพวงหรีดเลาะเลียบไปตามกำแพง

โชคดีที่ฟ้าเริ่มมืดและยิ่งเดินลึกเข้าไปก็ยังมีต้นไม้มากขึ้น ทำให้เขาพอจะหลบซ่อนตัวได้บ้าง หลังจากนั้นสักพักก็กลิ่นเหม็นเน่าก็โชยเข้าจมูกอย่างไม่ทันตั้งตัว นายชาญชัยยกมือขึ้นปิดจมูกโดยอัตโนมัติ กลิ่นนี้เป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าข่าวเป็นจริง แต่เขาต้องการเห็นด้วยตาตนเองจึงเดินต่อไปจนถึงด้านหลังโรงงาน

ตรงนี้เองที่เขาเห็นน้ำเสียไหลออกจากท่อลงสู่แม่น้ำด้านล่าง จู่ ๆ เขาก็อยากอาเจียนขึ้นมาเพราะกลิ่นเหม็นจนแทบทนไม่ไหว น้ำเน่าที่ปล่อยออกมารวมทุกอย่างไว้ด้วยกัน ทั้งสิ่งปฏิกล ของเสียจากโรงงาน และสารเคมี ทั้งหมดผสมรวมกันเป็นสิ่งสกปรกเน่าเฟะที่เหม็นจนเกินทน เขาแอบจุมุกเหมือนถูกเข็มเล็กแหลมทิ่มแทงตลอดเวลา และรู้ว่าหากตกลงไปก็อย่าหวังจะรอด

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 78-79)

เย็นวันนั้นพวกชาวบ้านต่างก็ออกมาพูดคุยกันเรื่องนี้ แม่เขาก็ด้วย ทุกคนกลุ่มใจมากเพราะไม่มีน้ำสะอาดใช้ ไม่ใช่แค่ในละแวกนี้เท่านั้น เมื่อตากลับมาเธอบอกว่าน้ำประปาในตัวเมืองสกปรกหมด พอรู้ว่าที่บ้านก็เป็นเหมือนกันเธอก็ยิ่งหัวเสียใหญ่ คงลำบากน่าดูถ้าไม่มีน้ำล้างจาน อาบน้ำ ซักผ้า หรือแม้แต่ดื่มประทังชีวิต โชคดีหน่อยที่พวกเขายังมีสระน้ำหลังบ้านจึงนำมาใช้ได้ แต่ประกาศเรื่องนี้ให้ทุกคนทราบ พวกชาวบ้านจึงชวนอุปกรณ์มาตักน้ำกันยกใหญ่

โชคร้ายจึงเป็นของพวกคนในเมืองที่ไม่มีสระน้ำอย่างนี้ จากที่เคยใช้น้ำอย่างสุญเปล่าเป็นประจำ ตอนนี้ได้ข่าวว่าพวกเขาถึงกับต้องนำน้ำกินมาอาบล้างตัวหรือไม่

ก็พากันไปใช้น้ำตามแหล่งธรรมชาติ เช่นน้ำตกหรือลำคลองที่ยังใสสะอาดอยู่ เห็นทีจะได้ใช้ชีวิตชนบทอีกครั่งก็คราวนี้

เรื่องนี้การประปาเองก็เดือดร้อนไม่แพ้กัน มีคนโทรศัพท์เข้ามาร้องเรียนมากจนสายโทรศัพท์แทบไหม้ พวกเขาบอกจะแก้ไขโดยเร็วที่สุด แต่เข้าวันที่สองแล้วก็ยังไม่สกปรก จึงไม่มีใครคิดเปิดน้ำใช้อีกต่อไป พอเข้าวันที่สามการประปาก็ตัดการจ่ายน้ำอย่างสิ้นเชิง

น้ำประหลาดที่ตลอดช่วงที่ผ่านมาฝนไม่ตกสักนิด น้ำในสระก็เริ่มส่งกลิ่นเหม็นอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ครั่งหนึ่งบอยมาหาต้นน้ำ เขาได้ยื่นชาญชัยคุยกับพ่อของเขาว่า มีน้ำเสียไหลเข้าสู่ท่อหลักและแหล่งเก็บน้ำของการประปាកำจัดเท่าไรก็ไม่หมดเสียที

“ดูทำไม่ได้แล้ว” เจ้าสองสิเปรยขึ้นกับเขาในคืนหนึ่ง

“แกว่านี่จะเป็นฝีมือของพวกปีศาจรีเปลา”

“ไม่ต้องสงสัยเลย”

“แล้วเราทำอะไรได้บ้างไหม”

เจ้าแมวถอนหายใจเฮือกใหญ่ก่อนตอบ “ไม่รู้สิ มันอันตรายเกินไปสำหรับพวกนายฉันเองก็ทำอะไรไม่ได้มากเหมือนกัน”

ภาพอนาคตอันเลวร้ายปรากฏขึ้นในหัวของเด็กชายขาดน้ำแต่ไม่กี่วันยังเดือดร้อนขนาดนี้ ถ้าหากว่าน้ำหมดโลกไปจริง ๆ ละจะเป็นอย่างไร ทั้งความแห้งแล้ง ความหิวกระหาย และความตาย เขาไม่อยากจะเกิดขึ้นเลย

หนึ่งสัปดาห์ผ่านไปแต่การประปายังจัดการปัญหาไม่ได้ น้ำในสระก็เริ่มเน่าเสียจนไม่มีใครกล้าดักใช้อีกต่อไป สถานการณ์เลวร้ายถึงที่สุด ผู้คนเดือดร้อนโวยวายกันใหญ่ จะไปทำงานหรือไปเรียนก็ลำบากเพราะไม่มีน้ำใช้ เวลาจะเข้าห้องน้ำยังไม่ต้องพูดถึงทางเทศบาลถึงกับต้องขับรถบรรทุกน้ำคันใหญ่จากต่างเมืองมาแจกจ่ายให้ผู้คนสำรองใช้แต่ละครัวเรือน

สวรรค์กำลังลงโทษหรือไม่ก็ส่งบททดสอบมาให้มนุษย์ได้เรียนรู้ว่าถ้าต้องใช้ชีวิตอยู่โดยไม่มีน้ำจะเป็นอย่างไร แม้จะโหดร้ายแต่ก็ไม่ต่างอะไรจากสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำกับธรรมชาติและโลกใบนี้ถ้าเหตุการณ์นี้ลุกลามไปทั่วประเทศหรือทั่วโลกทุกชีวิตคงต้องล้มตายแน่ แต่ถ้าเป็นตอนนี้อาจจะพอแก้ไขได้ทัน

นอกจากนี้จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ในเรื่องน้ำ กล่าวคือ น้ำเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตและเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตคน พืช และสัตว์มากที่สุดแต่ก็มีค่าน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพราะน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย แต่ปัจจุบันมลพิษทางน้ำ น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย เพราะมนุษย์ได้ทิ้งขยะ สารเคมี ปุ๋ย ซากสัตว์ น้ำสกปรกจากโรงงาน ผงซักฟอก ฯลฯ มนุษย์จึงต้องเผชิญกับน้ำไม่บริสุทธิ์ที่ตนใช้อยู่ และมนุษย์ก็ยิ่งรู้ดีต่อไปว่าน้ำที่ตนใช้อยู่กำลังจะเป็นพิษขึ้นทุกที แต่มนุษย์ก็ไม่หยุดยั้งในการทำน้ำให้เป็นพิษ เพราะความละเลย ความเห็นแก่ตัว มั่งง่าย และความไม่เอาใจใส่ของมนุษย์ แม่น้ำลำคลองต่าง ๆ จึงเน่าเหม็นเป็นจำนวนมาก

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **บ้านในโคลน**

ในกระแสโคลนเต็มไปด้วยท่อนซุงและเศษซากบ้านเรือนที่แตกกระจาย รวมทั้งกิ่งไม้ต้นไม้อีกท่อนซุงกวาดกระแทกหักล้ม ซุงเองก็ฉีกแตกด้วยแรงกระทบกระเทือนหรือชนกันเอง ยังมีเศษข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ลอยมาไม่ขาดสาย เหมือนว่า ข้างบนคงไม่มีบ้านเรือนใครเหลืออีกแล้ว บ้านทุกหลังแตกเป็นเสี่ยง ๆ คนบนเรือนคงจมหายไปกับกระแสแม่น้ำโคลน

ผมคิดถึงคนร่างใหญ่ในร้านตัดผม พวกตัดไม้ที่ลุ่มหมึไปนอนด้วยกันบนภูเขา เมื่อนึกถึงพวกตัดไม้ ภาพรถบรรทุกท่อนซุงจากภูเขาที่ขับสวนกับพ่อตอนไปงานบวช ภาพความสวยงามของตึกไม้สามชั้นในวัด บ้านเรือนและผู้คนที่ห้วยโก ผุงัววันบร้อย ๆ ตัว ผุดชัดขึ้นในความรู้สึกของผม

(กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **บ้านในโคลน** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ คือ การทำลายธรรมชาติ ผลกระทบที่ตามมา คือ ธรรมชาติก็จะย้อนกลับมาทำลายมนุษย์ด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ คือการใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการอนุรักษ์ 3 หลักคือ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรม และการสงวนทรัพยากรที่หายาก

ปัจจุบันการรับรู้ถึงความร้ายแรงของสถานการณ์ต่าง ๆ แนวคิดต่าง ๆ ถูกนำมาใช้เพื่อปกป้องสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของระบบนิเวศ ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องสัตว์หน้าขน

สิงแสมเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าซึ่งมีให้ดูแค่ในสวนสัตว์เพียงไม่กี่แห่ง เขาบอกตาหารไปอย่างนั้น เพราะที่บ้านแกมีสิงสกุลดังกล่าวถึง 2 ตัว ทั้งเพศผู้และเพศเมีย “คุ้มครองแต่ไอ้หน้าขน คนจน ๆ ตาดำ ๆ ไม่เห็นคุ้มทำอะไร” ตาหารสบถอย่างมีอารมณ์ ยิ่งอารมณ์ที่ผสมกับดีกรีร้อนแรงของสุราโรงด้วยแล้ว แกเป็นต้องตีโพยตีพายไปไกลถึงภาครัฐ

(ประกาศิต คนไว, 2551, หน้า 105)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องสัตว์หน้าขน ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยกล่าวถึง สิงแสมซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องน้ำเลนไฟ

“ครับ...ที่นี้...ผมเองก็เป็นคนที่นี้ จบปริญญาด้านเกษตร พอทำเกษตรอยู่ก่อน มีลูกสามคน ผมเป็นลูกชายคนเดียวก็เลยได้ที่ผืนนี้มา... ที่จริงก็แบ่งกันคนละ 5 ไร่เศษ ทั้งหมดมี 20 ไร่ แต่น้องสาวแต่งงานไปอยู่ไกล จำเป็นต้องใช้เงิน ก็เลยขายที่ให้ผม...” ฉานเล่าเรื่อย ๆ ด้วยน้ำเสียงที่ปรารถนาเพียงเพื่อแสดงฐานะอันแท้จริงของเขา “ผมก็เลยเป็นหนี้ธนาคาร ยังใช้ไม่หมดจนถึงทุกวันนี้...แต่พอดีเราเดินตามแนวพระราชดำริ ก็เลยไปได้คือพักในไร่ไม่ใช้สารเคมีเลย ปลอด สารพิษทั้งหมด หมู ไก่ ปลาที่เลี้ยงควบคุมกันไปแบบเกษตรผสมผสานก็ทำตาม หลักวิชาเป็นขั้นตอน...อยากดูไหมฮะ ผมพาไปดู”

(กฤษณา อโศกสิน, 2553, หน้า 27)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องน้ำเลนไฟ ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยกล่าวถึง การทำเกษตรแบบผสมผสาน และการทำการเกษตรตามแนวทางพระราชดำริ การเกษตรปลอดสารเคมี

“ป่าทำนามากี่ปีแล้วจะ” ยลโฉมถามบ้าง แดดอันแพดกล้าเต็มผืนนาร้อนจนแทบทนไม่ไหว ชาวนาเป็นอย่างไรกันบ้างหนอ พวกเขาจูงทนต์แดดกรำฝนได้โดยไม่ท้อใจหญิงสาวนึกในใจ...หรือเขาอาจท้อบ้างเหมือนกัน แต่ถ้าข้าวราคาดีก็คงมีกำลังใจที่จะอยู่กับความผันผวนของกำไรขาดทุนต่อไป แม้อู้สึกเหนื่อยหน่ายบ้างก็เป็นเพียงครั้งคราว เพราะพวกเขาส่วนใหญ่ก็รักอาชีพนี้เสียแล้ว อาชีพผลิตข้าวส่งไปเลี้ยงพลโลกจนประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่ง...เสียอย่าง ภาคเกษตรกรรมของเดี๋ยวที่จึงไม่ค่อยได้ก็คือ ชาวนายยังเป็นหนี้เป็นสินเดือดร้อนกันไม่สร้างวาย ถ้าขาย ๆ ไม่มีหนี้ ข้าวได้ราคา พวกเขาลืมตาอ้าปากได้ อย่างน้อย ๆ ไทยก็คงเขยิบขึ้นมามีเปอร์เซ็นต์มากกว่า 10-15 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ประเทศ อย่างแน่นอน บางทีอาจวิ่งไล่ตามหลังภาคอุตสาหกรรมที่จองตำแหน่ง 35-40 เปอร์เซ็นต์ก็เป็นได้

“ทำมาตั้งแต่เด็กแล้วละจะ พอจำความได้ก็ถูกใช้ให้ทำมาแล้ว ทำจนมือเป็นหนามแล้ว” นางเล่าเรื่อย ๆ แต่สีหน้าก็ยังเป็นกังวล ไม่ดูโล่งอกกว่าบัดนี้มีเงินก้อนใหญ่อยู่ในมือ “หวานกล้า ถอนกล้า ดำนา เกี่ยวข้าว เก็บข้าว นวดข้าว โอ๊ย...มาหมดทุกอย่างเลย...แล้วนี่...ขายนาไปแล้วก็เสียดาย ใคร ๆ ก็ถามแก ขายนาทำไม...ถึงเป็นหนี้ก็เป็นไปชีวะ เดี่ยวรัฐบาลเค้าก็หาทางปลดหนี้ให้เองแหละ” ยลโฉมฟังแล้วได้แต่ทอถอใจ เพราะพอบอกหล่อนว่ากรณีที่เกษตรกรเป็นหนี้มากเนื่องด้วยมีรายจ่ายมากนับตั้งแต่ข้าวไร่ชาวนาหันมานิยมใส่ปุ๋ยเคมีลงในไร่ในนาของตนเอง แตกต่างจากสมัยก่อนที่ใช้ปุ๋ยคอกหรือมูลสัตว์ การกำจัดศัตรูพืช ก็ใช้เครื่องมือพื้นบ้าน แต่ปัจจุบันหันมาใช้สารเคมีทั้งหมด รวมทั้งจ้างรถไถท่นแรง จึงเท่ากับเพิ่มต้นทุนให้สูงขึ้นโดยปริยาย เพราะปุ๋ยเคมีเหล่านี้นอกจากมีราคาแพง แล้วยังเป็นตัวทำลายเนื้อดินให้เปลี่ยนจากชั้นชุ่มชื้นนุ่มนวลเป็นแข็งกระด้าง เมื่อบวกกับยาฆ่าแมลงอันเป็นยากำจัดศัตรูพืชเข้าด้วย ก็ยิ่งช่วยให้ดินเสียน้ำเป็นพิษ...และพิษนั้นก็ลอยไป จากตรงนี้ไปตรงโน้น ลุกลามไปทำให้เกิดมลพิษที่ชาวนาชาวไร่ ไม่รู้สึก...นอกจากรู้สึกจากจำนวนต้นทุนที่สูงมากจนท่ายที่สุดถึงแก่รับไม่ไหว...ยิ่งถ้าต้องนำข้าวไปจำหน่ายไว้กับโรงสีด้วยแล้ว ยิ่งไม่รู้ว่าอย่างไร เพราะโรงสีที่เป็นคนกลางก็มีส่วนทำให้ชาวนาเสียเปรียบ

รอดอยรัฐบาลปลดหนี้ให้หนี้ จึงมีใช้การแก้ปัญหาที่ตรงจุด “หนูโฉมมันคุยอะไรกับยายมอเป็นนานสองนาน” นายด้รื่องถาม

(กฤษณา อโศกสิน, 2553, หน้า 451-452)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **น้ำเลนไฟ** ตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยกล่าวถึง ปัญหาการใช้ปุ๋ยเคมีลงในไร่นาของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่ใช้ปุ๋ยคอกหรือมูลสัตว์ การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จะทำให้ดินน้ำเป็นพิษ เป็นการแสดงแนวคิด เพื่อให้ผู้อ่านตระหนัก ในการอนุรักษ์และรักษาสภาพของเนื้อดินให้คงสภาพที่ดีเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม

“ผมก็คงตามใจเพื่อนนั่นแหละครับ ถ้าพอปลูกผักก็ดี ผมถนัดอยู่แล้วหรือจะให้ทำนา ... ผมว่าจ้างป่าแกวก็ได้เพราะแกเป็นคนอยู่ในพื้นที่...คงช่วยเราได้มาก” ฉานพูดเรื่อย ๆ เหมือนเคย ช่มความกังวลใจในลูกสาวคนเดียวไว้ได้ยากยิ่ง “หรือจะขุดบ่อเลี้ยงปลาก็ไม่ยากลำบากตรงไหน แต่ถึงยังไงก็ต้องเจียดเนื้อที่สำหรับ ขุดสระ...ก็แล้วแต่จะเจียดไปขุดเท่าไร”

“เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงมีอะไรมั่งละ” นายตัดต้องพยายามสะกดความรู้สึกให้หายตกใจในอาการของหลานสาวเช่นกัน โดยหันไปหางานที่จะต้องทำในอีกไม่นาน “เราเป็นพวกทำตลาดไม่เคยทำของส่งตลาดก็ต้องหาความรู้อีกนิดหน่อย “ถ้าเรามีที่ดิน 15 ไร่ ทฤษฎีใหม่ของท่านก็คือ ให้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน 30 ต่อ 30 ต่อ 30 ต่อ 10 สระพอ”

“30 แรกนี่คืออะไร” นายตัดเป็นผู้ชอบเรียนรู้ ถ้าจะลงมือทำอะไรก็ต้องขอรูให้ชัดเจน

“คือส่วนที่ 1 ให้ขุดสระน้ำประจำไร่นา เพื่อเก็บกักน้ำในหน้าฝน เลี้ยง สัตว์น้ำ และพืชน้ำก็ได้ แล้วก็ใช้ปลูกพืชในหน้าแล้ง ส่วนที่ 2 เอาไว้ทำนาเลี้ยง ครอบครัว ส่วนที่ 3 เอาไว้ทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกไม้ยืนต้นไม้ผลเป็นต้น ว่า กล้วย มะพร้าว กระท้อน มะม่วง ไร่ตามขอบสระ แซมด้วยผักสวนครัว พืชสมุนไพรเอาไว้เป็นอาหาร และรายได้ประจำวัน ส่วนที่ 4 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และ เลี้ยงสัตว์”

“พื้นที่ขุดสระใช้มากขนาดนั้นเลยหรือ

“ไม่มากก็ได้ละ แล้วแต่สภาพแวดล้อมของเรา อย่างของผมก็ขุดไว้สองไร่ คือเวลาภัยแล้งมาน้ำหายาก เราก็มีน้ำของเราไปพอ ไม่ต้องคอยพึ่งธรรมชาติ อย่างตามทฤษฎีใหม่ของพระองค์ท่าน 14 ไร่นี่ก็ขุดสระราวๆ 4ไร่ ทำนา 3 ไร่ ทำสวนเกษตรผสมผสานราว 5 ไร่ อีก 3 ไร่ ก็ใช้ปลูกบ้าน ปลูกโรงเลี้ยงเปิด ไก่ ทำยังเก็บข้าว

“ดีจัง” ผู้ฟังตรงเบา ๆ แต่ความไม่เข้าใจอาการของหลานสาวยังอยู่ “คือยังครับ เราจะทำยังไงก็ได้ ไม่ถึงกับตายตัว เพียงแต่อยู่ในวิถีการนี้ เงินทุน สภาพของตลาด”

ฉานอธิบาย “ของพมก็แต่แรกพอกแกก็ไม่ได้ทำแบบนี้ แล้วปรับให้เข้ากับสภาพของแต่ละคน เป็นต้นว่า สภาพของที่ดิน สภาพของเงินทุน สภาพของตลาด” ฉานอธิบาย

(กฤษฎณา อโคกลิน, 2553, หน้า 284-285)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องน้ำเล่นไฟ ตัวอย่างที่ 3 ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ในเรื่องผู้แต่งใช้แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่งก็คือ ทฤษฎีในการแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำ เพื่อเกษตรกรรมโดยการดำเนินการตามแนว “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ซึ่งมีอยู่จำกัดให้ก่อประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันก็มีน้ำไว้ใช้ตลอดปีเป็นการอำนวยความสะดวกต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปด้วย

“ทฤษฎีใหม่” เกิดจากพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีหลักสำคัญๆ ไม่สลับซับซ้อน สรุปได้ว่า พื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทยอนุมานว่าจะมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่ตามวิธีการทฤษฎีใหม่จะเป็นนาข้าว 5 ไร่ พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่ ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ (ลึกประมาณ 4 เมตร) จุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร หรือสูตร 30-30-30

นำแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่ที่ได้พระราชทานรายละเอียดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2537 อธิบายความให้ชัดเจน ดังนี้

1. ถ้าพูดอย่างสรุปที่สุด เป็นวิถีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อยแปลงเล็ก (ประมาณ 15 ไร่) ซึ่งเป็นอัตราถือครองโดยเฉลี่ยของเกษตรกรโดยทั่วๆ ไป
2. หลักสำคัญ ให้เกษตรกรมีความพอเพียงโดยเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น
3. มีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปีโดยถือว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ข้อนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้
4. เพื่อการนี้ จะต้องใช้หลักเกณฑ์เฉลี่ยว่าต้องมีน้ำใช้ระหว่างช่วงฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อ 1 ไร่ หากแต่ละแปลงเกษตรมีเนื้อที่ 5 ไร่ และแบ่งตามสัดส่วน 30-30-30-10 จะมีพื้นที่การเกษตรที่ต้องการน้ำอยู่ 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ นาข้าว 5 ไร่ จึงต้องมีน้ำ $5 \times 1,000 = 5,000 \text{ ม}^3$

พีชไร่ หรือไม้ผล 5 ไร่

จึงต้องมีน้ำ $5 \times 1,000 = 5,000 \text{ ม}^3$

รวม 10,000 ม^3

ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีน้ำสำรองไว้หน้าแล้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 10,000 ม^3 จึงได้ตั้งสูตรคร่าว ๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย สระน้ำเนื้อที่ 3 ไร่ ขุดลึก 4 เมตร จะมีน้ำจุได้ประมาณ 19,000 ม^3 ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ 2 ไร่ นาข้าว 5 ไร่ พีชไร่ พืชสวน 5 ไร่

รวมทั้งแปลงเนื้อที่ 15 ไร่

5. อุปสรรคสำคัญที่สุดคือ อ่างเก็บน้ำหรือสระที่มีน้ำเต็ม และได้รับน้ำให้เต็มเพียงปีละหนึ่งครั้งในหน้าฝน และจะมีการระเหยวันละ 1 เซนติเมตร โดยเฉลี่ยในวันที่ไม่มีฝนตกหมายความว่า ในปีหนึ่งถ้านับว่าฝนไม่ตก 300 วัน ระดับของสระจะลดลง 3 เมตร (ในกรณีนี้ $\frac{3}{4}$ ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้จะเหลือ 4,750 ลูกบาศก์เมตร) จึงต้องมีการเติมน้ำเพื่อให้เพียงพอ

6. ด้วยเหตุนี้ หากจะให้ทฤษฎีสมาบูรณ์สระน้ำทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มความสามารถ ก็มีความจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำใหญ่มากอยุ่เต็ม เปรียบเสมือนมีแท่งน้ำใหญ่มากอยุ่เต็มตุนน้ำเล็กให้เต็มอยู่เสมอ ในกรณีของโครงการวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี จึงมีการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว โดยมีความจุ 800,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งถ้าใช้วิธีจ่ายน้ำเข้าแปลงตามแบบเดิม จะเลี้ยงพื้นที่การเกษตรได้เพียง 600-800 ไร่ แต่ถ้าใช้ทฤษฎีใหม่จะเลี้ยงพื้นที่ได้ถึง 3,000 ไร่ หรือ 5 เท่า

7. ลำพังอ่างเก็บน้ำ 800,000 ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงได้ 800 ไร่ (โครงการวัดมงคลชัย มีพื้นที่ 3,000 ไร่ แบ่งเป็น 200 แปลง)อ่างนี้จึงเลี้ยงได้ 5 ไร่ ต่อแปลง ลำพังสระในแปลงเลี้ยงได้ 4.75 ไร่ ($4.75+4 \text{ ไร่} = 8.75 \text{ ไร่}$) จึงเห็นได้ว่า หมิ่นเหม่มาก แต่ถ้าคำนวณว่า 8.75 ไร่นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้ อีก 6.25 ไร่ จะต้องอาศัยเทวดาเลี้ยง แต่ถ้าคำนวณว่าในระยะที่ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้น้ำหรือมีฝนตก น้ำฝนที่ตกมาจะเก็บไว้ได้ในอ่างและสระ สำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ อ่างและสระน้ำจะทำหน้าที่เฉลี่ยน้ำฝน (Regulator) จึงเข้าใจว่าในระบบนี้ น้ำจะพอ

8. ปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือราคาการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ ทางมูลนิธิ และเอกชน) แต่ค่าดำเนินการไม่สิ้นเปลืองสำหรับเกษตรกร

(มูลนิธิชัยพัฒนา, 2564, สื่อบนออนไลน์)

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องในสระน้ำ

“ไม่น่าเชื่อเลยนะคะว่าจะมีแหล่งน้ำเสียใหญ่ถึงขนาดนี้ ทางเจ้าหน้าที่ได้เก็บตัวอย่างน้ำไปทดสอบ พบว่ามีสารพิษในปริมาณสูงจนเป็นพิษต่อร่างกาย นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังกล่าวว่่าน้ำเสียนี้อาจแพร่กระจายไปสู่แหล่งน้ำอื่น ๆ อีกด้วย”

จากนั้นภาพก็ตัดกลับมา คราวนี้นักข่าวยืนอยู่กับลุงหมาน มีชาวบ้านเกาะกลุ่มกันเป็นฉากหลัง

“เอาละคะ ตอนนี่ดิฉันก็ได้มาอยู่กับคุณหมานแล้วนะคะ เขาเป็นผู้นำการรณรงค์เรื่องโรงงานปล่อยน้ำเสียและทำให้เราได้รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมนี้ เธออธิบาย ลุงหมานยิ้มเล็กน้อยพอเป็นพิธี พยายามตีหน้าเคร่งขรึม ด้านล่างของหน้าจอปรากฏชื่อ นามสกุล และอาชีพของเขา “สวัสดิ์คะคุณหมาน คุณเริ่มมารณรงค์ เรื่องนี้ด้วยเหตุผลใดคะ”

“เหตุผลง่ายมากครับ นั่นก็เพราะว่าที่นี่คือ บ้านของผม ป่าไม้ สายน้ำ ภูเขา ธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้คือบ้านของเรา สัตว์ป่าก็คือเพื่อนของเรา” ลุงหมานพูดใส่ไมโครโฟนด้วยท่าทางขึงขัง เมื่อบ้านของเราถูกทำลาย พวกเราต้องสู้เพื่อปกป้องพวกชาวบ้านส่งเสียงเกรียวกราวเห็นด้วย

“ที่สำคัญกว่านั้น” ลุงหมานทำหน้าที่จริงจัง “ผมอยากให้ทุกคนใส่ใจธรรมชาติให้มากกว่านี้ ไม่ใช่แค่พวกเรา แต่เป็นคนทั้งประเทศ หรือทั่วโลกเลยยิ่งดี ถ้าธรรมชาติถูกทำลายไปเราก็จะไม่มีน้ำ ไม่มีอาหาร หรือแม้แต่ที่อยู่ ทุกคนควรใส่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตที่ดีต่อไป ขอขอบคุณครับ”

เสียงเฮดังมาจากพวกชาวบ้าน แล้วภาพก็ตัดไปที่การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของชาวบ้านบางคน เป็นคำพูดสั้น ๆ เน้นให้ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“นี่คือความคิดเห็นของผู้คนที่รักบ้านของพวกเขาคะ ทางเราหวังว่าทุกท่านจะช่วยกันปกป้องธรรมชาติและบ้านของพวกเราไม่ให้สูญหายไปเช่นกันนะคะ จากนั้นภาพก็ตัดกลับมาที่สถานี ผู้สื่อข่าวชายหญิงนั่งประจำอยู่ที่โต๊ะ”

“จากการสำรวจเราพบชิ้นส่วนสินค้าจากโรงงานพลาสติกจำนวนมาก คาดว่าเป็นของเสียที่ปล่อยออกมาโดยไม่มีบำบัด” หน้าจอเล็ก ๆ ด้านข้างฉายภาพ สระน้ำที่มีขยะลอยอยู่เต็ม แล้วภาพก็ขยายใหญ่ขึ้นเต็มจอเป็นภาพโรงงานผลิต

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 108)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยกล่าวถึง วิกฤตการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การปล่อยน้ำเสียออกจากบ้านเรือน ชุมชน หรือโรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และผลการกระทำดังกล่าวกำลังย้อนกลับมาสร้างอันตรายให้เกิดขึ้นต่อมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ในโลกอย่างร้ายแรง

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง**

เทือกเขาบรรทัดทั้งฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกวัน ถนนดินแดงทอดยาวเข้าสวนยางลึกเข้าไปในป่าลึก ป่าไม้ ธรรมชาติถูกโค่น หลังเผาป่าถึงหน้าฝนมีต้นยางพาราเข้ามา แทนที่ แต่ละต้นใบเขียวครีမ် ดูเหมือนป่าแต่มันไม่ใช่ป่า ใบเขียวชอุ่ม แต่ความชุ่มชื้นความชื้นไม่มี สัตว์ป่าอาศัยอยู่ไม่ได้

“ไม้ล้มลงต้นหนึ่ง ทะเลสาบน้ำแห่งใดแห่งหนึ่ง” ครูสายสอนศิษย์รุ่นแล้วรุ่นเล่า ในโรงเรียนฝั่งตะวันออก บางครั้งครูท่องเป็นกลอน บางครั้งครูให้ร้องเป็นเพลง มีตัวแทนนักเรียนแต่งตัวเป็นต้นไม้ออกมาเต้นหน้าห้อง เหมือนต้นไม้กินได้ใกล้ ๆ ฐานของญาเงาะ หรือแม่คนเดิม

“ถ้าผมเป็นต้นไม้ ผมจะเดินหนีคนโค่นต้นไม้

“ที่ดินใครไม่โค่นไม้ ผมจะเดินไปอยู่ที่นั่น” เบอละเคยออกมาพูดหน้าชั้น ครั้งเมื่อเรียนกับครูสาย

“ไม้ล้มลงต้นหนึ่ง น้ำแห่งใดแห่งหนึ่ง” เธอจะบอกครู ถึงหนึ่งมากเกินไป

หน้าแล้งครูสอนเรื่องไฟไหม้ป่า สอนให้ทำฝายเก็บน้ำ ตามสายน้ำในเทือกเขาใช้ไม้ไผ่ ดินเหนียว กระจสบทราย ก้อนหินที่หาได้มาแต่งเติมกักน้ำ เพื่อให้เกิดแอ่งน้ำจากเทือกเขา ก่อนลดหลั่นลงมาสู่พื้นราบเพิ่มความชุ่มฉ่ำให้แผ่นดิน

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 109-110)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ กล่าวคือ ความสำคัญของน้ำ ปัญหาการจัดการน้ำ เป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันแก้ไขโดยเฉพาะคนในพื้นที่ การสร้างฝายเป็นการสงวนน้ำไว้ใช้ เพื่อการอุปโภคบริโภค การป้องกันการไหลชะล้างหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **คนปลุกป่า**

...ชายชราเก็บผักโก่งกางที่ลอยน้ำไปตลอดทาง จอดเรือเป็นครั้ง คราวเมื่อเจอ ต้นที่มีผักแก่เต็มต้น ใช้นิ้วชี้เข้าแรง ๆ ใช้พายดันเขย่าตาม กิ่งก้านต้นที่มีผักแก่จัดห้อย โดงเต่งอยู่เต็มต้น ผักโก่งกางรูปร่างกลมขนาดหัวแม่มือ ความยาวประมาณสองคืบ ส่วนหัวโตกว่าส่วนท้ายที่ เป็นขั้ว เมื่อหล่นจะเอาส่วนหัวปักลงโคลนหรือน้ำ ผักที่โชคดี ปักกิ่งลงโคลนติดแน่นจะออกรากเติบโตเป็นลำต้นต่อไป ส่วนที่โชคร้ายไม่ได้ปักกับ พื้นโคลน บางส่วนจะเน่าเปื่อยอยู่ในป่า บางส่วนจะลอยออกทะเลไป...

ช่วงนี้เป็นฤดูผักโก่งกางแก่จัด แก่พยายามรวบรวมให้ได้มากที่สุด เพื่อปลูกช่วง น้ำลดตอนดึกคืนนี้

ชายชราพูดกับต้นโก่งกางเช่นทุกครั้งว่า “ขอผักนะแม่โก่งกาง เอาไปปลูก ให้เติบโตเป็นลูกหลานเจ้าต่อไป”

ผักโก่งกางบางผักร่วงโดนแก แก่กระเซ้าอย่างอารมณ์ดี

ชนจั่ง เจ็บนะ เล่นเบา ๆ หนอยซี่อายหนู

เมื่อแกหยุดเขย่า เจ้าดำจะกระโดดลงน้ำช่วยคาบผัก โก่งกางมาใส่เรือ

ชายชราเก็บทุกผักที่ร่วงหล่นลงมา ยิ่งผักที่ไม่สมประกอบ แก่ยิ่งเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทั้งการปลูกและการดูแลให้เติบโตต่อไป แก่พบว่าเมื่อผ่านการปลูกช่วงเวลาหนึ่ง ผักที่พิกลพิการงอกงามเติบโตเช่นผักอื่น ๆ

ความพิการหรือซี้เหร่ ไม่ได้เป็นอุปสรรคเลย ขอเพียงชีวิตจะต้องมีวันเติบโต

ชายชราปลอบใจผักโก่งกางเหล่านั้น

หลังจากเก็บผักโก่งกางอยู่ชั่วขณะ แก่พายเรือกลับบ้าน ปิดวิหุเมื่อไม่มีรายการ ที่น่าสนใจ

...ถึงแม้ว่าแกจะฟังรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แต่แกก็ตั้งใจที่ได้รับรู้ว่า ต้นไม้ที่แก ปลูก และดูแลมารวมสี่สิบปีนั้น มีประโยชน์และชีวิตต่อเพื่อนมนุษย์และชีวิตอื่น ๆ อย่างยิ่ง ความรู้สึกนี้ทำให้แกยิ่งทุ่มเทในการปลูกและดูแลต้นโก่งกางมากขึ้น เทียง วันนี่ก็เช่นกัน คนจัดรายการพูดถึงข่าวการปลูกป่าอย่างต่อเนื่อง มีข่าวผู้คนหลาย กลุ่มปลูกป่ากันทั่วประเทศ มีทั้งปลูกป่าพรุ ป่าชายเลนและป่าบนภูเขา มีการออกข่าว ทั้งทางทีวีและทางวิทยุ มีการสัมภาษณ์ผู้ปลูกกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้ที่กำลังใช้กล้อง สองทางไกล เป็นชายวัยกลางคนที่คนหนุ่ม เรียกว่าอาจารย์ และเคยพบเห็นชายชรา มาแล้วที่ตลาดนัด เมื่อเกือบหนึ่งปีที่แล้ว

...“เป็นสิ่งมหัศจรรย์ ไม่น่าเชื่อว่าคนเพียงคนเดียว จะฝ่าฟันความยากลำบาก สร้างป่าได้ทั้งกว้างใหญ่หลายพันไร่ ทั้งต้นไม้เติบโตถึงเพียงนี้” คนที่เป็นอาจารย์มีความรู้สึกบอกกับตัวเอง

เขาเชื่อว่าสิ่งที่ชายชราทุ่มเทลงไป ไม่เพียงวันเวลาอันยาวนานและสังขารของแก แต่คงจะทุ่มเทหัวใจทั้งหมดลงไปด้วย สิ่งที่จูงใจให้แกเลือกเส้นทางสายนี้ จะต้องเป็นพลังเหนือธรรมดา

ภาพที่เขามองเห็นจากกล้องส่องทางไกลคุณภาพสูงเห็นได้ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยว่า บรรดาต้นโกงกางบนชายเลนงอกใหม่ทั้งหมด ไม่ใช่เกิดเองโดยธรรมชาติ แต่ถูกปลูกโดยผู้คน มั่นยืนต้นเป็นระเบียบ เป็นแถวเป็นแนวเพื่อสะดวกในการดูแลรักษา ความสูงของต้นโกงกางที่ขึ้นอยู่กับอายุนั้น จากอายุหลายสิบปีที่ไกลออกไปไล่เลียงลดหลั่นกันลงมาเป็นขั้นบันได จนเป็นต้นอ่อนและที่เพิ่งจะเอาฝักลงปักปลูกในปีนี้

เขามองเห็นชายชรากำลังก้มหน้าก้มตาปลูกโกงกาง แต่ละฝักของโกงกางที่แกปักลงดิน แกปลูกอย่างตั้งใจให้ความรู้สึกถึงความรัก ความผูกพันต่อชีวิตที่เกิดขึ้นใหม่และเติบโตแผ่กิ่งก้านต่อไป แกพูดอะไรบางอย่างกับฝักโกงกางที่ปลูกตลอดเวลา ราวกับพ่อแม่พร่ำอบรมสั่งสอน

(อุดม วิเศษสาคร, 2554, หน้า 24-29, 143-144)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**คนปลูกป่า** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดการอนุรักษ์ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศในระยะยาว เปลี่ยนวิถีคิดของคนไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนให้ฟื้นฟูรักษาป่าต่าง ๆ และป่า ต้นน้ำ การเข้าใช้ประโยชน์จากดิน น้ำ ป่า เพื่อให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน เกิดขึ้นเมื่อโลกตกอยู่ในภาวะวิกฤติ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา จิราภรณ์ คชเสนี (2556, หน้า 3, 138-139) กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่จะมุ่งแก้ไขวิกฤติจากน้ำมือมนุษย์ โดยใช้กรอบหลักการนำนโยบายนิเวศพัฒนา ที่ประกอบด้วยปรัชญาหรือเป้าหมายสูงสุดของ นโยบายนิเวศพัฒนา คือ การสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงทางนิเวศ สนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต การรักษาสุขภาพและความปกติสุขของระบบนิเวศ เพื่อสร้างหลักประกันต่อความสามารถในการผลิตและบริการจากระบบนิเวศให้สามารถเพิ่มพูนความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้ง

แนวทางในการปกป้องควมมีคุณภาพชีวิตของผู้คนในอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม**

ชาวบ้านหลายคนตกอยู่ในสภาพเดียวกับมัน คือไม่รู้จะเริ่มใหม่ตรงไหนดี บุญคงและแสนที่ยวตระเวนช่วยนาโน้นที่ไร่นี้ที่จนแทบไม่มีเวลาพัก ปัญหาสำคัญคือน้ำ สมัยป่าชุ่มชื้นดินจะอุ้มน้ำไว้ในอุณจนเป็นสีเขียว บัดนี้ป่าเปิดหลังคาโล่ง แดดแผดเผาความชื้นไปสิ้น การจะทำให้ดินกลับมาพอเพาะปลูกได้คือต้องนำน้ำจาก ห้วยสายหลักมาให้ถึง

ชาวบ้านดงตะเคียนงามประชุมกันเห็นพ้องต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อความอยู่รอด ฝ่ายขนาดเล็กภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถูกสืบทอดนำกลับมาใช้ จากต้นน้ำบนเขาดง-ตะเคียนงาม ฝ่ายขนาดเล็กหกลีบฝายถูกสร้างขึ้น แต่ละฝายห่างกันสิบถึงสิบห้าวา แล้วแต่พื้นที่เพื่อเก็บกักน้ำให้พอเพียง จากนั้นก็ขุดเหมืองเป็นทางส่งน้ำ ไร่นาที่ต้องการ

ไม่นานนัก ข้าวและข้าวโพดพันธุ์พื้นเมืองกลับมาอีกครั้ง สิ่งที่ต้องทำต่อไป คือ รอน้ำจากฟ้าจะตกมาช่วยตอนปลายแล้ง

หยดน้ำจากฟ้าตกกระทบผืนดินแห่ง หนึ่งเม็ด...สองเม็ด...สามเม็ด... จากนั้นพร่างพรุไม่ขาดสาย ความชุ่มชื้นแทรกซึมลงสู่อุณของดิน กระตุ้นเมล็ด พันธุ์ที่ฝังตัวรอคอยการเติบโต หมวกรากสีเหลืองอ่อนแห่งทะเลเปลือกแข็ง ราก เบาบางไซ ซอนลึกกลง ด้านบนปรากฏใบอ่อนแตกออก สองใบเป็นใบ เป็นแปดใบ ถูฝนผ่านไป หลายครั้งโดยปราศจากการรบกวนจากภายนอก ลูกไม้ท้องถิ่น เดิมที่ฝังตัวเริ่มรับรู้ และมั่นใจในการกลับมาของมิตรภาพระหว่างคนกับป่า พวกมันแย่งยึดอุณทะเลดิน แย่งกันเติบโต

ดั่งแม่ซึ่งให้อภัยลูกเสมอ

ป่าเริ่มรกรกรี้ม มันฟื้นตัวด้วยตัวของมันเอง ความอดอยากหลายปีเริ่มผ่อนคลาย นก หนู สัตว์เล็กสัตว์น้อยเริ่มแพร่พันธุ์ให้พอกินอิ่มท้องคนบ้านป่า เก้ง กวาง เริ่มกลับมาให้เห็น ด้วยว่าฝักหญ้าแห่งยอดดอวยออกมาเลี้ยงดูพวกมันและผู้คนให้ได้ เก็บได้กิน สายน้ำที่ไหลเอื่อยจากต้นน้ำเพิ่มเพียงพอหล่อเลี้ยงพืชพันธุ์ในไร่นา เสียงนก ไพรกลับมาขับขานกล่อมผู้คนที่เหน็ดเหนื่อยจากงานไร่ให้กระชุ่มกระชวยมีแรงต่อสู้ เพื่อปากท้องและครอบครัว รอยยิ้มกลับมาบนใบหน้าชาวบ้านดงตะเคียนงามอีกครั้ง

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า 52)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน คือ การสร้างฝายกักเก็บน้ำให้พอเพียงอย่างเป็นระบบ การขุดเหมืองเป็นทางส่งน้ำ การกระตุ้นเมล็ดพันธุ์ให้งอกงาม การสร้างความสมดุลในระบบนิเวศที่เกื้อหนุนทั้งผู้คนและสัตว์น้อยใหญ่

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ป่ารอนสายลมรัก**

ไฟป่าที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์จะไปทำให้ป่าที่อุดมสมบูรณ์กลายเป็นป่าเสื่อมโทรมที่จะมีแต่กลิ่นควันไฟเถ่าถ่านคุ้งไปหมด ป่าคลองแห่งของเรา ที่ผมเข้าไปเห็นก็มีสภาพแบบนี้แหละครับ การฟื้นฟูมัน ไม่ใช่เราจะต้องไป ปลูกต้นไม้เพิ่มหรืออะไร แต่เราทำได้โดยไม่ให้มันเกิดไฟป่าซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถ้าเราคูมตรงนี้ได้ ป่าก็จะกลับมาเหมือนเดิม ซึ่งป่าที่ชุ่มชื้นสมบูรณ์นี่เองจะช่วย ให้เกิดการกอดตัวของเมฆฝนได้

ทุกคนที่เข้าแถวฟังคำพูดของหัวหน้าสถานีที่วันนี้ดูหล่อเหลาสว่างงาม อยู่ในชุดข้าราชการสีกาก็แล้วก็พยักหน้าเออออกหึก ๆ คนพูดเองก็อดปรายตา ไปที่นายก อบต. กับผู้ใหญ่บ้านที่ยืนฟังอยู่ด้วยไม่ได้ วันนี้ทั้งคู่มาช่วยอำนวยความสะดวกและสังเกตการณ์ตั้งแต่เช้า

“ช่วยกันดูแลป่าของเรา ก็เท่ากับดูแลน้ำตกไพร่สูง ให้ได้มีน้ำให้เราหันต่อไป นั่นแหละครับ”

(อัยย์, 2555, หน้า 97-98)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ป่ารอนสายลมรัก** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน คือ การควบคุมไฟป่า ซึ่งการควบคุมจะทำให้ป่าไม่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะสร้างวัฏจักรน้ำ ในธรรมชาติ และสร้างป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **มนตร์รักอ่าวทองคำ**

นี่คือการเข้ามาของบริษัทชุดเจาะน้ำมันสัญชาติอเมริกัน ที่จะมาลงทุนทำท่าเรือน้ำลึกในตำบลของเรา เรื่องนี้ได้สร้างความยินดีมาให้กับทางผู้บริหารระดับสูง ดังเช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ประธานสภา หอการค้าจังหวัด นายกองค์การท่องเที่ยวพลังงานจังหวัด อธิการบดี มหาวิทยาลัยท้องถิ่น ทุกฝ่ายเชื่อว่านี่คือการพลิกพื้นที่จะมีเม็ดเงิน เข้ามาหมุนเวียนจากพนักงานแจฟรอนและการจ้างงานมากมาย ที่นี่จะกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านพลังงาน และการเข้ามาของแจฟรอน จะเป็นจิ๊กซอว์

ตัวสำคัญที่จะนำไปสู่โครงการระดับชาติอื่น ๆ นั่นคือ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงไฟฟ้าถ่านหิน และสิ่งที่ยอบต.ของเราจะได้ คือเปอร์เซ็นต์จากการก่อสร้างปกติ ทั้งหมดจากบริษัทรับเหมาในท้องถิ่น และการจัดสรรรายได้ของแจฟรอนให้ อบต. 7-12 เปอร์เซ็นต์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกจะต้องทำรายงานผลกระทบ ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมหรือ EHIA ก่อน และทางบริษัทได้ติดต่อมาแล้วเพื่อขอใช้ ห้องประชุม อบต. ในวันที่ 15 ตุลาคมนี้ครับ...” นายกษปึกกล่าวจบ แล้วมีสมาชิก อีกท่านกล่าวต่อ

“ผมเชื่อว่านี่คือความเจริญของบ้านเรา ผู้คัดค้านก็คือผู้ขัดขวางการพัฒนา สิ่งสำคัญแจฟรอนคือผู้ที่มีพระคุณต่อเรา เดือนที่แล้วทุกคนได้ไปสิงคโปร์เพราะแจฟรอน ยกเว้นสมาชิกผู้มีเกียรติสองท่าน คือบังรุชชา กับนายกษปึกที่ไม่ยอมไป โดยเฉพาะ ท่านหลังน่าจะมีความตั้งใจดูดีกว่า”

มีเสียงหัวเราะเบา ๆ กับการหยอกล้อนายกษปึกหน้ากลุ่มกลางสภา บรรยากาศ โดยรวมของสมาชิกทุกคนดูจะคล้อยตาม ยกเว้นบังรุชชา ฝ่ายค้านที่ยกมือขอพูด

“แต่ถ้าไปก็มีหลายอบต.ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำตัวเป็นผู้รับเงินแบบขอทาน ของเรารวมทั้งผู้บริหารระดับสูง เขาวิจารณ์แบบนี้ละ โดยเฉพาะเรื่องผลกระทบที่ กฎหมายให้ศึกษารัศมีแค่ 5 กิโลเมตร แต่จริง ๆ แล้วผลกระทบไปไกลได้ทั่วทั้งจังหวัด พวกท่านจะว่ายังไง

“ใคร ๆ ก็วิจารณ์ได้ครับ แต่ในเมื่อต้องเลือกระหว่างการพัฒนา กับ ล้าหลังนี้ เราคงต้องเลือกการพัฒนา” สมาชิกหนุ่มใหญ่ผู้หนึ่งกล่าว “ใช่ ๆ ” มีเสียงสนับสนุน

บังรุชชายกมือพูดซ้ำ ประธานสภาชี้ไปที่เขา “ผมต้องการให้การทำ EHIA ครั้งนี้ โปร่งใสไม่หมกเม็ด เพราะที่ผ่านมาแจฟรอนทำตัวเป็นชานตาคลอสนผู้ใจบุญคอย บริจาคเงินให้ดูเสมือนจะห่วงใยบ้านเราเสียยิ่งกว่ารัฐบาล และการที่เรารับมาก ๆ ข้อเสียคือถ้าเขาทำอะไรกระทบ กระเทือนใจก็ไม่กล้าตำว่า แต่วันนี้ผมกล้าบอกว่า ข้อมูลในพาวเวอร์พอยต์เผยให้เห็นแจฟรอนในภาคชาตานของแท้ คิตคูลี ถ้าพระเจ้า ได้มอบอ่าวเล็ก ๆ ไม่กี่ตารางกิโลเมตรที่แสนจะอุดมสมบูรณ์ตรงนี้ให้บ้านเรา แต่คน ใจดำประเภทไหนที่จะขุดทะเล ลึกถึง 8-9 กิโลเมตร กว้าง 150 เมตร ยาว 2 กิโลเมตรครึ่ง แล้วต้องหาที่ทิ้งตะกอน 2 ตารางกิโลเมตร ถ้าขุดจริงๆยังต้องเผื่อดิน ถล่ม อีกที่ร้อยเมตรละ ไหนจะแนวเสาเข็มที่มแทงทะเลกันที่ต้นจนครบความยาวรูป ตัวแอล 1 กิโลเมตร เสร็จแล้วยังมีเรือทุกขนถ่ายน้ำมันเข้าออกวันละกี่เที่ยวที่ลำ ผม ไม่ทราบครับว่าไ้ความเจริญพัฒนาที่คุณชื่นชมติดปากมันคืออะไร จะเหมือนขนม

หรือไม้ที่โรงไฟฟ้ามาตั้ง ปล่อยอุณหภูมิน้ำร้อนออกมาจนปลาไม่เหลือแล้ว เรือประมงชายฝั่งแถวนั้น ต้องแล่นมาหาปลาที่ท่าศาลาลิชลแทน ผมจึงอยากเสนอให้คิดว่าการทำ EHIA พวกเราในฐานะเป็นปากเสียงแทนชาวบ้านสมควรจะตั้งป้อมถามถึงมาตรการป้องกันต่าง ๆ ของแจพรอนให้มากที่สุด ไม่ใช่ มัวแต่มานั่งป้อนขนม...”

“ขอให้ออนค่านั่งป้อนครีบท่านประธาน” มีผู้ประท้วงตะโกน ประธานสภาธิปไตยสั่งทันที “ครับ ขอถอนครับ คราวนี้สิ่งที่ท่านนายกบอกว่าเราจะได้เปอร์เซ็นต์จากรับเหมาก่อสร้างปกติจากผู้รับเหมาในท้องถิ่น ระวังท่านจะเจอข้อครหา เพราะท้องถิ่นนี้เครือข่ายคอกิจการ คุณแล ตั้งแต่หิน ดิน ทราย ไทน์จะวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างอีก ไทน์จะการกว้านซื้อที่ดินร่วมกับนักการเมือง ผมสงสัยว่าความเจริญหรือการพัฒนาที่มันจะวัดกันด้วยความโลภรีเปล่า แล้วพวกท่านรู้ไหมว่าแจพรอนสร้างมูลค่าจากแท่นขุดเจาะกลางอ่าวไทยที่เป็นสมบัติชาติ แต่ประเทศไทยเราคิดค่า ภาคหลวงธุรกิจปิโตรเลียมถูกที่สุดแค่ เปอร์เซ็นต์ น้อยกว่าเขมร มาเลเซีย อินโดนีเซีย และหลาย ๆ ประเทศ ที่เก็บส่วนนี้ถึง 30 เปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกับสัดส่วนกำไรสุทธิที่ต้องแบ่งเข้ารัฐ ที่ต่างประเทศเก็บไม่ต่ำกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ แต่ประเทศเราเก็บแค่ 17 เปอร์เซ็นต์ รวม 2 ส่วนจัดเก็บได้แค่ 29 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ฉะนั้นเงินกำไรมหาดศาลที่แจพรอนได้ กับที่ให้ท่านไปเที่ยวสิงคโปร์ จึงอาจเป็นแค่เศษของเศษเงิน...”

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2555, หน้า 111-114)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **มนต์รักอ่าวทองคำ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ความหมายของ Environmental and Health Impact Assessment: EHIA คือ “รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับ โครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง” อันเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) inustu ผลกระทบทางสุขภาพเพิ่มเติมโดยประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนดโครงการหรือ กิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. โครงการหรือกิจการที่อาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental Health Impact Assessment: EHIA)

2. โครงการหรือกิจการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) หากโครงการหรือกิจการใดไม่อยู่ในประกาศกระทรวงดังกล่าว โครงการหรือกิจการนั้นย่อมไม่มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่หากเป็นโครงการหรือกิจการนอกเหนือจากประกาศ กระทรวง และไม่มีลักษณะเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพตามรัฐธรรมนูญ โครงการหรือกิจการเหล่านั้นย่อมไม่ใช่โครงการ หรือกิจการตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565, ลีออนไลน์)

นวนิยาย เรื่อง **มนตร์รักอำวทองคำ** ผู้แต่งได้แสดงความรอบรู้เพื่อประกอบในการแสดงความสำคัญการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก โดยแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลกระทบจากโครงการพัฒนาที่จะมีต่อสุขภาพหรือความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางลบ รวมทั้งความเสี่ยงที่จะมีผลต่อสภาพความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งอาจนำไปสู่ภัยพิบัติต่อสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรง การประเมินผลกระทบจากโครงการพัฒนาที่จะมีต่อสุขภาพหรือความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางลบ รวมทั้งความเสี่ยงที่จะมีผลต่อสภาพความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งอาจนำไปสู่ภัยพิบัติต่อสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรง

แนวทางนี้จึงเป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยมีการศึกษาวิจัยทรัพยากรธรรมชาติความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อกำหนดนโยบายการให้ความรู้แก่ชุมชน และการสนับสนุนองค์กรภาครัฐ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ไตรมใบภักดี**

“เราทำแล้วก็หมายความว่าเราไม่ได้อร่อนถึงเวลาเราอายุร้อยสิบแปด ถ้าอย่างไรเราก็ใช้น้ำมันปาล์มของเราเอง คนอื่นอาจจะไม่ได้ คนอื่นอาจจะไม่มี แต่ว่าเรามี เพราะเราชวนชาวบ้านที่จะทำเชื้อเพลิงทดแทนได้ ถ้าไม่ได้ทำ เชื้อเพลิงทดแทนเราก็เตี้อร่อนแล้วก็เป็นห่วง แต่เราไม่ต้องเป็นห่วง ถ้า คนอื่นเขาไม่ทำ เขาอาจจะไม่มี น้ำมันไบโอดีเซลใช้ แต่ว่าเรามี เราคือข้าพเจ้า ทำเอง...

ผู้ใหญ่หม่อม แก้วกำเนิด แห่งหมู่บ้านเขากะหมอก ยืนมองพระบรมฉายาลักษณ์ บานใหญ่บนผนังบ้านด้วยแววตาที่ตื้นเขิน เมื่อหวนระลึกไปถึง พระราชพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพระทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุส-

ดาลัย สวณจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ อันเป็นข้อความที่เขาเคยได้อ่านผ่านหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว

เพราะพระราชดำรัสซึ่งแสดงถึงความเอาพระทัยใส่ต่อปวงประชาในยุคข้าวยากหมากแพงนี้เองทำให้เขาตัดสินใจเริ่มทำโครงการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน (ไบโอดีเซล) ตามแนวพระราชดำริ

โดยหลักให้ภูมิใจความของแผนงานก็คือ การนำน้ำมันพืชซึ่งใช้แล้ว หรือสกัดจากพืชที่สามารถผลิตน้ำมันได้มาทำปฏิกิริยาทางเคมี จนกลายเป็นน้ำมันที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงน้ำมันดีเซล จากนั้นจึงเอาผลผลิตดังกล่าวไปผสมกับน้ำมันดีเซล ก็จะสามารถนำกลับมาใช้ทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงได้เป็นอย่างดี

จากจุดประกายเล็ก ๆ ในครั้งนั้น ทำให้ทุกวันนี้กลุ่มคนแห่งหมู่บ้านเขากะหมอก เรียนรู้และนำหลักการนี้มาผลิตน้ำมันดีเซลใช้กันทุกครัวเรือน ไม่ว่าจะใช้เติมเครื่องยนต์ทำการเกษตร หรือยานยนต์ที่สัญจรกันอยู่ในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ธมและชาวบ้านทุกคนยังช่วยกันผลิตน้ำมันไบโอดีเซล ออกขายด้วยต้องการจะเผยแพร่พระอัจฉริยภาพของพ่อหลวงให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลก เพื่อที่ทุกฝ่ายจะได้ตระหนักและรู้ซึ่งถึงคุณค่า รวมทั้งนำพระราชดำรินั้นเป็นประโยชน์แก่ชนชาวสยามมาคิดต่อยอดให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุกหย่อมหญ้าสืบไป

ผู้ใหญ่ธมแห่งบ้านเขากะหมอกสรรเสริญพระปรีชาชาญของพ่อหลวงเป็นอย่างยิ่งนักพระองค์มีสายพระเนตรอันกว้างไกล ทรงคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำว่าการสร้างพลังงานทดแทนอย่างน้ำมันไบโอดีเซลขึ้นมาจะช่วย ลดความลำบากให้แก่ลูกหลานของเรา หากพลังงานเชื้อเพลิงที่พวกตนใช้กัน อย่างสิ้นเปลืองทุกวันนี้ รอยหรือลงไปใต้อากาศหน้า และยังคงถือเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปในตัวด้วย เพราะน้ำมันไบโอดีเซลนั้นสามารถลดมลพิษทางอากาศที่เป็นผลมาจากการเผาไหม้ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยลดควันดำ ได้ถึงร้อยละ 40 เลยทีเดียว

ยิ่งคิดผู้ใหญ่ธมก็ยิ่งปลื้มและภาคภูมิใจในเส้นทางชีวิตที่ตน เลือกเดินบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สาธารณชน เพื่อตอบแทนบุญคุณของพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรมที่เขาได้อาศัยได้ร่มพระบารมี ก่อนจะก้มลงมองสิ่งของในมือที่ตนได้รับจากใครคนหนึ่งด้วยความชื่นชม จากนั้นชายผู้มั่นคงในอุดมการณ์จึงเดินยิ้มกริ่มไปทำธุระบางอย่างด้วยความ มุ่งหวังอันเต็มเปี่ยม

(ชมจันทร์, 2556, หน้า 7-8)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ไตรภูมิไภภักดี** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน นวนิยายเรื่อง **ไตรภูมิไภภักดี** เป็นนวนิยาย ชุด “ลูกไม้ของพ่อ” เพื่อถ่ายทอดพระอัจฉริยภาพและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านนวนิยาย 5 เรื่อง โดยนักเขียน 5 คน กล่าวถึงแนวพระราชดำริและโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ โดยยังคงอรรถรสของความเป็นนวนิยายรักโรแมนติกไว้ครบถ้วน

ในเรื่องนี้ ผู้แต่งได้นำแนวคิดเรื่องไบโอดีเซลในประเทศไทยว่า เริ่มพัฒนามาจากพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อปี 2526 ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สร้างโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มทดลองขนาดเล็กที่สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จ.กระบี่ และอีกหลายแห่งในเวลาต่อมา ในปี 2543 โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา และกองงานส่วนพระองค์ วังไกลกังวล หัวหิน เริ่มการทดลองนำน้ำมันปาล์มมาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล จากการทดลองพบว่า น้ำมันปาล์ม บริสุทธิ์ 100% สามารถใช้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลได้โดยไม่ต้องผสมกับน้ำมันเชื้อเพลิงอื่นๆ หรืออาจใช้ผสมกับน้ำมันดีเซลได้ ตั้งแต่ร้อยละ 1-99% ทั้งนี้ องคมนตรี (อำพล เสนาณรงค์) เป็นผู้แทนในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้จัดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ “การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล” แล้ว

จากโครงการพัฒนาและทดลองการผลิตการใช้้ำมันไบโอดีเซลในโครงการส่วนพระองค์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 จนเทคโนโลยีการผลิตการใช้ไบโอดีเซลก้าวหน้า สามารถนำมาใช้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงในทางพาณิชย์ได้ ผลการวิจัยในการนำน้ำมันพืชมาใช้ผลิตไบโอดีเซลในประเทศไทยพบว่า น้ำมันพืชที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการผลิตไบโอดีเซล คือ น้ำมันปาล์ม (สกหลหาญสุทธิวารินทร์, 2562, สื่อบอนไลน์)

สิทธิบัตรการประดิษฐ์ “การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล”

จากผลความสำเร็จดังกล่าว เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2544 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ยื่นจดสิทธิบัตร “การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงเครื่องยนต์ดีเซล” ปีเดียวกันนั้นสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติอัญเชิญอัญเชิญผลงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 3 ผลงาน คือ ทฤษฎีใหม่ โครงการฝนหลวงและโครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์ม ไปร่วมแสดงในงานนิทรรศการสิ่งประดิษฐ์นานาชาติ “Brussels Eureka 2001” ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม โครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์มได้รับเหรียญทองประกาศนียบัตรสดุดีเทิดพระเกียรติคุณพร้อมถ้วยรางวัล

ไบโอดีเซล (Biodiesel) คือ น้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์ รวมทั้งน้ำมันใช้แล้วจากการปรุงอาหารนำมาทำปฏิกิริยาทางเคมีกับแอลกอฮอล์ เรียกอีกอย่างว่าสารเอสเทอร์ มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับน้ำมันดีเซลมาก และในกระบวนการผลิตยังได้กลีเซอรอลเป็นผลพลอยได้ซึ่งสามารถนำมาใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอีกด้วย

วัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซล ได้แก่ น้ำมันพืชและน้ำมันสัตว์ทุกชนิด แต่การนำพืชน้ำมันชนิดใดมาทำเป็นไบโอดีเซลนั้น แตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาทำจากถั่วเหลืองซึ่งปลูกเป็นจำนวนมาก ส่วนในประเทศแถบยุโรปทำจากเมล็ดเรพและเมล็ดทานตะวัน เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยผลิตไบโอดีเซลจากมะพร้าวและปาล์มน้ำมัน โดยผลการวิจัยในปัจจุบัน พบว่า ปาล์ม คือ พืชที่ดีและเหมาะสมที่สุดในการนำมาใช้ทำไบโอดีเซล เพราะเป็นพืชที่มีศักยภาพในการนำมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงสูงกว่าพืชน้ำมันชนิดอื่น จากการที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ให้ผลผลิตต่อพื้นที่สูง ปาล์มน้ำมันให้ผลผลิตน้ำมันต่อไร่สูงกว่าเมล็ดเรพซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซลในประเทศแถบยุโรปถึง 5 เท่า และสูงกว่าถั่วเหลืองที่ใช้กันมากในสหรัฐอเมริกาถึง 10 เท่า

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีรับสั่งกับผู้บริหารบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด พร้อมด้วยผู้บริหารจากประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาเข้าเฝ้าฯ เรื่องเมล็ดสบู่ดำ ว่าน่าจะมีคุณสมบัติบางอย่างดีกว่าน้ำมันปาล์มในการทำไบโอดีเซล เพราะต้นสบู่ดำเจริญเติบโตได้เร็วกว่าปาล์มน้ำมัน และสามารถเก็บผลผลิตได้หลังจากปลูกไม่เกิน 1 ปี นอกจากนั้นสบู่ดำยังไม่เป็นอาหารของมนุษย์หรือสัตว์ แม้จะมีข้อเสียเรื่องพิษของเมล็ดสบู่ดำที่อาจเกิดขึ้นแก่มนุษย์ได้หากรับประทานหรือสัมผัส

บริษัท โตโยต้าฯ จึงร่วมกับหลายหน่วยงาน อันได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และ Toyota Technical Center Asia-Pacific จัดทำโครงการวิจัยเรื่องเมล็ดสบู่ดำ

ทั้งนี้จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ต้นสบู่ดำขยายพันธุ์ง่ายและมีอายุยืนกว่าต้นปาล์ม โดยมีอายุยืนถึง 50 ปี และเริ่มเก็บผลผลิตได้เมื่ออายุ 5-8 เดือน สำหรับโครงการวิจัยในขั้นต่อไปจะเป็นการศึกษาแบบครบวงจร ตั้งแต่การวิจัยเมล็ดพันธุ์ที่ให้น้ำมันสูงสุด การปลูก แผลงที่เป็นศัตรูพืชและเป็นประโยชน์ การเก็บเมล็ด การสกัดน้ำมัน การทดสอบกับเครื่องยนต์ รวมทั้งการศึกษาเรื่องต้นทุนการผลิตด้วย

นอกจากพืชดังกล่าวมาแล้ว น้ำมันพืชใช้แล้วก็สามารถนำมาทำไบโอดีเซลได้เช่นกัน และน้ำมันพืชใช้แล้วก็ยังเป็นวัตถุดิบอีกชนิดหนึ่ง ที่โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดาใช้ผลิตไบโอดีเซลมานานแล้ว โดยนำน้ำมันเหลือใช้จากห้องเครื่องมาทำเป็นไบโอดีเซล

ปัจจุบัน บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ก็เริ่มรับซื้อน้ำมันพืชใช้แล้วไปทำเป็นไบโอดีเซลเช่นกัน

หลักการผลิตไบโอดีเซลวัตถุดิบที่มีศักยภาพในการผลิตไบโอดีเซลในประเทศไทย ได้แก่ น้ำมันพืชใช้แล้วและพืชน้ำมัน โดยนำมาผสมกับเมทานอลหรือเอทานอล จะได้เมทิลเอสเทอร์หรือเอทิลเอสเทอร์ ซึ่งก็คือไบโอดีเซล และได้กลีเซอรอลเป็นผลพลอยได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในอุตสาหกรรมและเครื่องสำอางอีกด้วย

ขั้นตอนในการผลิตไบโอดีเซลในเชิงพาณิชย์ นำพืชน้ำมัน เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว สับปะรด ฝรั่ง ฯลฯ ไปผ่านกระบวนการบีบหรือสกัดด้วยตัวทำละลายทำให้ได้น้ำมันพืช หลังจากนั้นผ่านกระบวนการทำให้บริสุทธิ์ นำไปผ่านกระบวนการ transesterification ด้วยการเติมสารตระกูล แอลกอฮอล์ จะได้เป็นไบโอดีเซล

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เปิดโครงการนำร่องจำหน่ายน้ำมันดีเซลปาล์มบริสุทธิ์ ในวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ซึ่งปัจจุบัน ปตท. มีสถานีจำหน่ายน้ำมันชนิดนี้ 4 สถานี และได้ขยายการบริการน้ำมันไบโอดีเซล B5 จำนวน 30 สถานี

ส่วนบริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เข้าร่วมทดลองผลิตและจำหน่ายไบโอดีเซล (B5 ในระยะแรกและ B5 ในปัจจุบัน) ที่สถานีบริการน้ำมันบางจาก ถนนมหิดล จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อกลางปี 2547 ในระยะแรกจำหน่ายให้กับรถยนต์รับจ้างสองแถวที่เข้าร่วมโครงการ 1,300 คัน ต่อมาได้ขยายการจำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไป

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน สนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการให้การสนับสนุนในการทำไบโอดีเซลชุมชน โดยมีเป้าหมายว่า ภายในปี พ.ศ. 2549 จะจัดให้มีไบโอดีเซลชุมชนให้ได้ 60 แห่ง เพื่อร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยยึดแนวพระราชดำริเข้าถึง เข้าใจ พัฒนาด้วยการไปสำรวจและศึกษาก่อนว่าพื้นที่ดังกล่าวเหมาะจะทำไบโอดีเซลจากอะไร หากพื้นที่ดังกล่าวเหมาะกับการปลูกปาล์ม ก็ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกปาล์ม พื้นที่ใดปลูกสับปะรดอยู่แล้วก็นำเครื่องทำไบโอดีเซลที่ใช้กับสับปะรดเข้าไปให้ประชาชน หรืออาจเลือกใช้น้ำมันพืชใช้แล้วซึ่งใช้ได้กับทุกพื้นที่ อย่างเช่นที่ชุมชนที่หนองจอก กรุงเทพมหานครก็มีการทำไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชใช้แล้ว เพื่อใช้เติมเครื่องยนต์ทางการเกษตร

ไบโอดีเซลในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสองมาตรฐาน คือ ไบโอดีเซลชุมชนและไบโอดีเซลเชิงพาณิชย์

ไบโอดีเซลชุมชน คือ ไบโอดีเซลที่กลั่นออกมาเป็นน้ำมันพืชเหมือนน้ำมันที่ใช้ปรุงอาหารที่เรียกกันว่า ปาล์มน้ำมันโคโคดีเซล เป็นไบโอดีเซลที่เหมาะสมกับเครื่องยนต์ดีเซลสูบลมเดี่ยวรอบเครื่องยนต์คงที่ เช่น รถเดินลาก รถอีแต่น เครื่องสูบน้ำ แต่ไม่เหมาะกับการใช้กับเครื่องยนต์ดีเซล เพราะในระยะยาวจะทำให้เกิดยางเหนียวในเครื่อง

ไบโอดีเซลเชิงพาณิชย์ เป็นการนำน้ำมันพืชไปผ่านขั้นตอน transesterification เป็นสารเอสเทอร์ ที่เรียกกันว่า B100 นำมาผสมกับน้ำมันดีเซล อย่างเช่น น้ำมัน B5 ก็คือมีน้ำมันดีเซลในอัตราส่วนน้ำมันดีเซลต่อน้ำมันพืชที่ผ่านกระบวนการ 95:5 จะได้ B5

“เป็นที่ตระหนักกันดีในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับการพัฒนาเชื้อเพลิงน้ำมันจากวัสดุทางการเกษตร พระองค์ทรงริเริ่มมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปีมาแล้ว เมื่อ ปตท. ได้มีโอกาสสนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยการสนับสนุนงานติดตามศึกษาวิจัยและพัฒนา ร่วมกับโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 จึงนับเป็นอีกงานหนึ่งที่ ปตท. มีความปลื้มปิติและมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง” (สำนักนโยบายและแผนพลังงาน, 2564, สื่อบนไลน์)

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องแสงดาวกลางใจ

หลังจากเหตุการณ์เมื่อสิบสี่ปีก่อนผ่านพ้น คำปानและสิ่งก็กลับมาใช้ชีวิตบั้นปลายอยู่กับครอบครัวในไร่แสงดาวอย่างมีความสุข ทั้งสองไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับพวกขบวนการลักลอบตัดไม้สัก แต่หันมาทำเกษตรที่สูงอย่างถาวร ทั้งยังไปศึกษาวิธีการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสตรอว์เบอร์รี่ และเป็นตัวตั้ง ตัวตีในการขยับขยายกิจการของไร่แสงดาวให้มั่นคงมากขึ้น เพื่อเป็นรากฐาน ของลูกหลานสืบไป

(รินลภัส, 2556, หน้า 292)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องแสงดาวกลางใจ ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึงการศึกษาวิธีการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้ คือจากสตรอว์เบอร์รี่ เพื่อเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้กับครอบครัว

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องโลกสวยที่น้ำใส

คำถามซ้ำ ๆ ๆ ยังวนเวียนอยู่ในหัว ทำไมสนามบินของบริษัทพ่อดีต้องมาแทนที่พื้นที่ชุ่มน้ำบ้านน้ำใส

ทำไมพื้นที่ชุ่มน้ำดั้งเดิมจึงมีเจ้าของ ทำไมไม่เป็นของแผ่นดินซึ่งใครแต่จะต้องไม่ได้ ขายให้ใครไม่ได้

ทำไมธรรมชาติที่สุดสวยและมีคุณค่าต้องมาอยู่บนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีเจ้าของ ผู้มีสิทธิ์ตามกฎหมาย

ทำไมเจ้าของที่ดินจึงต้องขายพื้นที่ชุ่มน้ำ เปิดโอกาสให้บริษัทของพ่อมา

เปลี่ยนสภาพให้เป็นสนามบิน ทำไมจึงไม่มีที่อื่นใดที่ไม่ใช่พื้นที่ชุ่มน้ำให้เลือก ทำไมจึงไม่มีใครคิดค้นวิธีจอดเฮลิคอปเตอร์รับส่งผู้โดยสารหลายคน โดยไม่ต้องใช้สนามบิน

ทำไม...ทำไม...ทำไม...และทำไม...

พ่อเคยบอกเหตุผลให้เขาฟังว่าทำไมจึงเลือกทำงานกับบริษัทสยามออยล์ และจนถึงวันนี้พ่อทำงานมาได้สี่ห้าปีแล้ว

“สยามออยล์เป็นองค์กรที่มั่นคง” พ่อตอบเสียงหนักแน่น “บริษัทที่พ่อทำงานอยู่ทำธุรกิจสำรวจและขุดเจาะน้ำมันในอ่าวไทย พ่ออยู่กับบริษัทมา ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นธุรกิจที่บริษัทยังใช้ชื่อเดิมว่า บริษัทไทยน้ำมันเชื้อเพลิง เริ่มต้น จากตำแหน่งวิศวกรสำรวจ เติบโตตามสายงานมาเรื่อย ๆ ในฝ่ายพัฒนาโครงการ จนมาเป็นผู้จัดการโครงการ”

พ่อของเขามักเล่าเรื่องราวการทำงานและที่มาที่ไปของตนด้วยความภูมิใจภูมิใจ

“บริษัทเอาใจใส่เรื่องการเป็นองค์กรที่ดีมีจริยธรรมนะลูก และเพราะว่าบริษัทมีรายได้จากการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาผลิตเชื้อเพลิงจำหน่ายเพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ บริษัทจึงพยายามส่งเสริมและสนับสนุนโครงการดี ๆ ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และช่วยเหลือธรรมชาติ ทั้งในส่วนของการสนับสนุนเงินทุน การเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมรวมทั้งเรื่องสังคมสงเคราะห์ เช่น สร้างโรงเรียน มอบทุนการศึกษาให้นักเรียนและโรงเรียน ช่วยสร้างสาธารณูปโภคให้ชุมชน ต่าง ๆ” พ่อจะพูดถึงส่วนดีของบริษัทอย่างหนักแน่น

แต่สำหรับกรณีก่อสร้างสนามบินที่บ้านน้ำใส ดูเหมือนว่าพ่อของเขา พยายามจะไม่พูดอะไรที่ขัดแย้งกัน คงเป็นอย่างที่พ่อบอก บริษัทเสียเวลาไป มากแล้วกับการหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างสนามบิน ในขณะที่สัญญาเช่าสนามบินเดิมกำลังจะหมดลง

ในระยะเวลาอันใกล้ หากไม่ตัดสินใจซื้อที่ดินแปลงนี้ และรีบดำเนินการก่อสร้าง การเดินทางของเจ้าหน้าที่ที่ไปทำงานบนแท่นขุดเจาะน้ำมันจะประสบปัญหาใหญ่

แดนยังถือวารสารเล่มนั้นอยู่ ในวารสารตัวการ์ตูนเล่าเรื่องราวของพลังงาน สีดำใต้โลกให้เข้าใจง่าย แดนได้เรียนรู้ว่าน้ำมันเชื้อเพลิงมาจากการทับถมของฟอสซิล ใต้โลกเป็นเวลานาน ซากพืชซากสัตว์ที่ถูกกดทับเป็นอินทรีย์สารที่ทำให้เกิด องค์ประกอบทางเคมีของก๊าซธรรมชาติและน้ำมันหลากหลายประเภทที่กลั่นออกมาได้ตาม กระบวนการ มนุษย์ไปขุดเอาพลังงานดังกล่าวขึ้นมาผลิตเป็นเชื้อเพลิง และเป็น สารประกอบสำหรับอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นคุณประโยชน์มหาศาลต่อโลกของเรา

มนุษย์ใช้ทรัพยากรน้ำมันจากธรรมชาติมานาน แต่กระแสดิ้นตัวเรื่อง ผลกระทบของการใช้น้ำมันฟอสซิลที่ทำให้สมดุลของบรรยากาศโลกผิดปกติเพิ่ง มีมา ไม่นานนี้ การใช้สอยพลังงานทำให้เกิดสารคาร์บอนที่เป็นต้นเหตุของภาวะ โลกร้อน ภาพลักษณ์ของพลังงานจากแหล่งใต้โลกจึงมิได้มีเพียงประโยชน์ด้าน บวกเพียงด้านเดียว อีกต่อไป ผลกระทบด้านลบเริ่มให้สีล้นร้อนแรงและปรากฏ เป็นรูปร่างเด่นชัดขึ้น ภูมิอากาศผันแปร ภัยธรรมชาติที่มีมากขึ้นและร้ายแรง กว่าเดิมทำให้เชื้อเพลิงฟอสซิล จากก๊าซและน้ำมันกลายเป็นตัวการที่บั่นทอน ความสุขของมนุษย์ โลกต้องหันไปรอบตัว เพื่อมองหาแหล่งพลังงานทางเลือก ที่เชื่อกันว่าสะอาดกว่าพลังงานที่ได้จากถ่านหิน จากก๊าซธรรมชาติ และจากน้ำมัน เช่น พลังงานลม พลังงานแสงแดด ทว่ากำลังผลิต ที่ได้ยังถือว่าน้อยมาก เมื่อเทียบกับเชื้อเพลิงฟอสซิล ยกเว้นพลังงานน้ำซึ่งก็ประสบ ปัญหาผลกระทบธรรมชาติในรูปแบบที่แตกต่าง นั่นคือ ผลกระทบต่อธรรมชาติและ ความเป็นอยู่ของมนุษย์...

...“หลายคนบอกว่าบริษัทน้ำมันมีรายได้มหาศาลจากการขุดเจาะเอาทรัพยากร ของโลกขึ้นมาหาประโยชน์ เขาบอกว่าบริษัทรวยขึ้น แต่โลกจนลงเพราะถูกสูบเลือด มาขาย และอีกหน่อยโลกจะซบเซิดหมองซีเมื่อมีน้ำมันหมด ก็ว่ากันไปละนะ ต่างคนต่าง ความคิด พอเชื่อว่ามีคนจำนวนไม่น้อยในโลกที่สามารถใช้ ชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพา อาศัยใช้ประโยชน์จากน้ำมัน แต่โลกเราก็เดินมาไกล กว่าที่จะหันกลับไปเป็นแบบเดิม ๆ อีก เราไม่มีรถได้ใหม่ เราไม่มีไฟฟ้าได้ใหม่ เราไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ พลังงานไฟฟ้าได้ใหม่ ถ้าเราตอบปัญหา เหล่านี้ได้ชัดเจนหรือมีแหล่งพลังงานทางเลือก ที่พอเพียงแล้ว พอว่าไม่มีบริษัท สยามออยล์ โลกก็ไปรอดนะ”

“ในฐานะที่แดนเป็นลูกของแม่ซึ่งรักธรรมชาติ อีกทั้งเป็นลูกของพ่อ ซึ่งทำงานบริษัทน้ำมันระดับโลก แดนยังต้องเดินตามหลังพ่อและอยู่ในโลกนี้อีก หลายสิบปี พ่อคิดว่าแดนควรจะทำตัวอย่างไรดีครับ” แดนตั้งคำถามให้พ่อช่วยตอบ

“ก็เป็นคนดีคนหนึ่งของโลกนี้ลูก ร่วมรับผิดชอบสังคมอย่างคนธรรมดาคนหนึ่ง รักษาสมดุลของชีวิตไว้ เป็นธรรมต่อธรรมชาติและการพัฒนาประเทศ อนุรักษ์โลก เมื่อมีโอกาส ใช้สอยพลังงานอย่างประหยัด ถ้าทำอะไรแล้วส่งผลให้โลกเดือดร้อน เราก็หลีกเลี่ยงหรือทำน้อยลง รู้จักประโยชน์ของสิ่งนั้นสิ่งนี้ พ่อว่าน่าจะพอแล้วนะ อย่าให้ถึงกับต่อต้านอะไรสุดโต่งแต่ก็ยังเลิกใช้ไม่ได้ หรืออีกด้านหนึ่งคือเอาแต่ประโยชน์ ใช้สอยจนไม่ห่วงโลก นั่นก็ไม่เข้าท่า”

(ชัยกร หาญไฟฟ้า, 2557, หน้า 60-64)

“ในฐานะตัวแทนจากบริษัทสยามออยล์ ผมต้องขอขอบคุณประชาชนบ้านน้ำใส ด้วยใจจริงที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้พูดคุยอย่างนี้ แทนที่จะดำเนินกิจกรรม ไปตามแนวทางของตัวเองโดยยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกัน นี่เป็นครั้งแรกที่ผมมีโอกาสได้ยินสิ่งที่คนบ้านน้ำใสต้องการจริง ๆ ถ้าจะว่ากันตามระบอบประชาธิปไตย ก็ต้องถือว่านี่เป็นการใช้สิทธิที่มีตามเหมาะสมตามควร ทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย ต่างก็มีเหตุผลของตนเอง ซึ่งอาจถือได้ว่าไม่มีใครผิดไม่มีใครถูกอย่างแท้จริง บริษัทต่างหากที่ต้องยอมรับว่าผิดครับ ผิดที่ทำให้พี่น้องที่อยู่อาศัยร่วมกันมานาน อย่างสงบสันติต้องบาดหมางและ แยกแยก ผมในฐานะตัวแทนบริษัทต้องกราบขอโทษ พ่อแม่พี่น้องบ้านน้ำใสมา ที่นี้ครับ” พ่อของแดนลุกขึ้นแล้วยกมือไหว้ไปรอบ ๆ เสี่ยงปรบมือดังกว่า ทุกครั้ง

“ตลอดเวลาที่ผ่านมา บริษัทถูกมองเป็นผู้ร้ายเสมอ เรามักถูกกล่าวหา ว่าเป็นพวกนายทุนที่กระหายประโยชน์และใช้อำนาจเงินสั่งการให้อะไรเป็นอะไร ได้ตั้งใจ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ไม่ใช่อย่างนั้นครับ สยามออยล์เป็นบริษัทของ คนไทยครับ บริษัทก็เหมือนบุคคลที่มีวิถีทางต้องดำเนินไป แต่เป็นเส้นทางของ การทำธุรกิจ บริษัทมีการลงทุนเพื่อให้ได้ประโยชน์ตอบแทน พนักงานบริษัท ซึ่งก็คือเป็นชาวบ้านในชุมชนของตนเหมือนกัน ต้องทำงานเพื่อให้มีเงินมาเลี้ยง ปากท้อง ประเทศชาติได้เงินภาษีจากบริษัทนำไปพัฒนาประเทศ ผลผลิตน้ำมัน จากบริษัทนำไปให้ประชาชนใช้สอยและจำหน่ายทำรายได้ให้ประเทศ เราให้ ความสำคัญกับความเป็นไทย เราไม่ได้ต้องการ

ทำร้ายประเทศไทยครับ ผมว่า ถ้าเราเห็นตรงกันในแง่นี้ พ่อแม่พี่น้องคงให้โอกาสเรา แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การสร้างสนามบินที่บ้านน้ำใสนะครับ”

...พ่อของแดนว่า บริษัทรับปากว่าจะดำเนินการก่อสร้างอย่างระมัดระวังที่สุด และจะไม่ให้เกิดความเดือดร้อนต่อชีวิตและสังคมบ้านน้ำใส รวมทั้งจะมีการใช้วัสดุ ก่อสร้างสนามบินที่ไม่เป็นพิษภัยต่อธรรมชาติ เมื่อเปิดใช้งานแล้วบริษัทยืนยันว่าจะ ไม่ให้มีการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติ ส่วนเรื่อง เสียงนั้น เนื่องจาก อากาศยานที่ใช้เป็นแบบปีกหมุน เสียงจึงไม่ดังมากเหมือน เครื่องบินแบบไอพ่น อีกทั้ง โชนการบินขึ้นลงก็จำกัดอยู่เหนือพื้นที่แคบ ๆ ริมชายฝั่งทะเล ไม่ได้บินเข้าเขตชุมชน เขาจึงอยากให้ชาวบ้านวางใจเรื่องนี้

พ่อของแดนยังย้ำอีกว่า สิ่งสำคัญที่บริษัททำได้ตอนนี้ก็คือ ฟังเสียงเจ้าของ ท้องที่ผู้ได้รับความเดือดร้อน สิ่งใดทำได้ก็จะเร่งทำโดยด่วน สิ่งใดจำเป็นต้องมีการ เปลี่ยนแปลงก็ต้องให้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด แลสิ่งใดที่บริษัทชดเชย ได้บริษัทก็ยินดีจะชดเชยให้

ถึงตอนนี้ พ่อของปิ่นทองก็ยกมือขอแทรก

“สภาพระบบนิเวศที่ถูกทำลายจะชดเชยอย่างไรครับ”

พ่อของแดนหยุดพูดไปอึดใจหนึ่ง แดนใจเด่นแรง คำถามนี้พ่อของเขาจะตอบได้ หรือแดนว่ามันยากมาก โดยเฉพาะสำหรับวิศวกรผู้คลุกคลีกับวิทยาการและเทคโนโลยีี่ มาโดยตลอด

“บ้านผมอยู่กรุงเทพ เป็นตึกแถวในเขตชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือนแออัด บ้านผมมีโลกสีเขียวบนดาดฟ้าครับ ภรรยาของผมเป็นคนรักธรรมชาติ ความสุขกับสวน ดาดฟ้าที่อยู่กลางเมืองที่วุ่นวาย เธอบอกว่าเธออยู่ที่ไหนก็ได้ เธอขอให้มีสีเขียวในใจก็พอ ผมขอเวลาไม่กี่เดือนในการก่อสร้างโครงสร้างสนามบิน และอาคารที่ทำการ จากนั้นผมจะดำรงพื้นที่รอบสนามบินให้เป็นสีเขียว ผมจะขุดดินที่อยู่ข้างใต้สนามบิน ออกเพื่อจะได้เป็นที่รับน้ำในฤดูฝน แม้ว่าเรา ไม่สามารถจะคืนพื้นที่ชุ่มน้ำและ สิ่งมีชีวิตที่เคยอยู่อาศัยได้ แต่เราก็จะรักษาที่เหลืออยู่ให้ดีที่สุด ผมยืนยันว่าบริษัทมีสีเขียวอยู่ในใจครับ ขอโอกาสพ่อแม่พี่น้องให้สนามบินได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติของบ้าน น้ำใสเถิดครับ”

...แดนอยากจริงๆ ว่าวันนั้น วันทำงานแล้วเสร็จ สนามบินของบริษัทสยามออยล์ จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติของบ้านน้ำใสอย่างไร...

(ชัยกร หาญไฟฟ้า, 2557, หน้า 131-135)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **โลกสวยที่น้ำใส** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึง วิธีจัดการกับปัญหาภาวะแวดล้อมในเรื่องต่าง ๆ และกล่าวถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **กลางนทีใจ**

ถึงแม้ว่าเรื่องต่อต้านการสร้างเขื่อนภูสาลีจะยังไม่หมดไป แต่ โรมก็จะพยายามดึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งที่ผ่านมาก็นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจเมื่อบริษัทแสงคำพาวเวอร์เห็นคล้อยตามในโครงการที่เขาเสนอและสนับสนุนเงินทุน

เมื่อความช่วยเหลือตกถึงมือผู้ได้รับผลกระทบโดยทั่วถึงและมีหลักฐานให้เห็นโดยเด่นชัด การที่แกนนำต่อต้านการสร้างเขื่อนกลุ่มใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมาแทนแสงไซจะยกเอาประเด็นความเดือดร้อนมา โจมตีงานให้หยุดชะงักจึงเป็นเรื่องยาก ยิ่งมีกรณีแกนนำขัดแย้งเรื่อง ผลประโยชน์ด้วยตัวเอง ประกอบกับผู้ชุมนุมที่มาเรียกร้องให้หยุดสร้างเขื่อนไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่หวัง กลุ่มผู้ชุมนุมจึงลดลงเรื่อย ๆ จนไม่เหลืออีกภาพลบจึงเกิดขึ้นกับกลุ่มต่อต้านมากกว่าบริษัท รัฐบาลก่อสร้าง โรมคิดว่าที่เป็นแบบนี้อาจเป็นเพราะคนที่มาชุมนุม ไม่ใช่คนที่เดือดร้อนจริง ๆ ก็เป็นไปได้ พอผลประโยชน์ไม่ลงตัวจึงสลายกันไปเอง หรือไม่ก็ไปหากกลุ่มที่ได้ผลตอบแทนเป็นที่น่าพึงพอใจกว่า

ร่างสูงยืนตัวจากโซฟาขึ้นมา นั่ง เขามองคู่มั่นที่นอนหลับไหล ด้วยสายตารักใคร่ นึกขอบคุณเขื่อนภูสาลีที่ทำให้เขาได้พบกับเธอ ถึงวันนี้เขาได้เรียนรู้แล้วว่าความขัดแย้งไม่ได้ผลักดันคนสองฝ่ายให้ห่างกันเท่านั้น หากแต่ยังดึงดูดคนสองคนให้เข้ามาเรียนรู้กันและกัน เรียนรู้ที่จะใช้เหตุผลและความจริงใจแก้ปัญหามากกว่าที่จะใช้เล่ห์เหลี่ยมร้ายกลโกงเหมือนอย่างที่บ้านเขียวทำ

โรมอดใจไม่ไหวตวัดตาลงจากโซฟาเดินไปทรุดนั่งบนเตียง นัยน์ตาเป็นประกายพราวระยับขณะมองใบหน้าดงามของคู่มั่นสาว จากนั้นจึงก้มลงจูบหน้าผากไล่มาที่ข้างแก้มนุ่มหอมกลิ่นแป้งอ่อน เนิ่นนาน ก่อนจะลุกขึ้นไปยังโซฟาก็กระซิบข้างใบหูแผ่วเบาราวกับจะให้ล่องลอยไปในความฝันของกลอยกัญดา

“ผมรักคุณนะ แม่จอมอุดมการณ์ของผม”

แสงไซวางหนังสือพิมพ์ลงบนโต๊ะไม้แล้วถอนหายใจยาว งานก่อสร้างเขื่อนชลประทานขนาดใหญ่เพื่อการเกษตรผุดขึ้นในลิมมาอีกหนึ่งโครงการ ครอบคลุมพื้นที่

ป่าริมน้ำซึ่งเป็นแหล่งหาอยู่หากิน ของชาวบ้านส่วนหนึ่งโดยผู้รับเหมาก่อสร้างก็ไม่ใช่ใครที่โหด แต่เป็นที่ลูกเขยของเขาเอง

จากที่อ่านข่าวก็พอจับใจความได้ว่าโครงการนี้เกิดจากการเรียกร้องของภาคเกษตร เนื่องจากมีปัญหาในการจัดการน้ำที่มาก เกินไปในหน้าฝน ในขณะที่หน้าแล้งก็ขาดแคลนน้ำ แต่เหตุผลที่มีอิทธิพลมากพอจนผลักดันให้เกิดโครงการ คือ นโยบายของภาครัฐ ที่ต้องการให้ลิมมาเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรสำคัญที่ได้มาตรฐานส่งออกระดับโลก

หากเป็นก่อนหน้านี้อาจจะไม่อยู่เฉยเป็นแน่ แต่พอหลังจากที่ผ่านความเข้มข้นของการเป็นแถวหน้าต่อต้งานซึ่งส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตลง เขาก็มีโอกาสได้รับฟังความคิดเห็นในแง่มุมของคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด และมันทำให้เขายอมรับในที่สุดว่า...ลิมมายังอยู่ในช่วงของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจสังคม อันจะโยงไปถึงความ อยู่ดีกินดีของคนเหล่านี้

แต่สิ่งหนึ่งที่เขายังเชื่ออยู่ก็คือ... ในการพัฒนาต้องกระทบต่อส่วนรวมน้อยที่สุด!

แสงไซ้ก้มลงมองหนังสือพิมพ์อีกครั้งและจ้องนิ่งที่แวตตามุ้งมัน เอาจริงของคนในภาพ รอยยิ้มปรากฏขึ้นตรงริมฝีปากของชายสูงวัย การตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนภูสาลีที่ผ่านมากับแผนงานเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบจาก โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในวันนี้ แสดงให้เห็นแล้วว่าชายหนุ่มคนนี้มีไม้ได้ละเลยปัญหาหรือคิดแต่จะตัดดวงผลประโยชน์

(ธรรมา ริมธาร, 2557, หน้า 342-344)

ธรรมา ริมธาร เป็นนามแฝงของ นักวิชาการป่าไม้ ผู้ซึ่งรับราชการในตำแหน่งนักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ ที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 (อุบลราชธานี) และใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติและฝ่าฟันกับปัญหาป่าไม้ในสถานการณ์จริง ธรรมา ริมธารเขียน นวนิยายเชิงจิตวิญญาณและความรู้สึก มีความเป็นนักอนุรักษ์พงไพร เป็นผู้ที่มุ่งหวังเก็บเกี่ยวความสุขจากความคงอยู่ของธรรมชาติ การก่อเกิดงานเขียนที่กลั่นกรองจากประสบการณ์และจินตนาการของเธอเป็นงานเขียนเพื่อสังคม

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **กลางนทีใจ** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึง แม่น้ำคามาที่เคยไหลเย็นอย่างสงบของประเทศลิมมาที่มีความร่อนระอุ เมื่อมีอุปสรรคการสร้างเขื่อนใหญ่ที่เริ่มรุนแรงจนควบคุมลำบากทั้งแกนน้ำก็ยังถูกทำร้ายจนขาดเจ็บแบบไม่มีสาเหตุ แต่โครงการนี้คือนโยบายของภาครัฐ ที่มีความจำเป็นต้อง

เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในการจัดการน้ำ การบรรยายผลกระทบของกิจกรรมการสร้างเขื่อนต่อระบบนิเวศ ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ต้องใช้ปัจจัยในการพิจารณาความยั่งยืน ปัจจัยได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว พบว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจ มากกว่าปัจจัยด้านอื่นจึงทำให้เกิดปัญหาด้านสังคม คือ มีการประท้วงกิจกรรมการดำเนินการของโรงงาน และขาดการให้ความสำคัญด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญในการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการโครงการเนื่องจากเป็นเครื่องมือคาดการณ์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดกับทรัพยากรระบบนิเวศ

ในส่วนการจัดการน้ำนั้น จิราภรณ์ ศษเสณี (2556, หน้า 150) ได้กล่าวถึง การฟื้นฟูฐานทรัพยากรน้ำและระบบบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ว่า “น้ำคือชีวิต” ของสังคมไทย-ไท มีวิถีชีวิตวิถีกรรมในที่ราบลุ่ม ปัญหาความขัดแย้งบนฐานทรัพยากรน้ำ จึงเป็นความปกติมาตลอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการใช้น้ำในสังคมปัจจุบัน กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำในสังคมบริโศค นิยมถูกเปลี่ยนไป แปรกแยกแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการใช้และบริหารจัดการน้ำของ สังคมในอดีต การบริหารจัดการน้ำในสังคม ปัจจุบันพึ่งพากลไก “มาตรการควบคุมและสั่งการ” และ/หรือ “มาตรการบนฐานแรง จูงใจ” โดยเฉพาะเครื่องมือสร้างแรงจูงใจ ทางเศรษฐกิจ บนฐานองค์ความรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งมีได้เป็นหลักประกันต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน ในทางกลับกันการใช้ทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน การใช้น้ำอย่างทิ้งขว้าง ไร้ประสิทธิภาพ การก่อเกิดมลภาวะต่อน้ำ การยักย้ายถ่ายเทฉ้อฉล ทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำ น้ำใต้ดิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสังคม ให้กลายเป็นทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อประโยชน์เชิงธุรกิจ การแย่งชิงทรัพยากรน้ำจากคนชายขอบคนยากคนจน คนทำไร่ นาสวน (แม้อยู่ที่ต้นน้ำ) ไปสู่ผู้บริโศครายใหญ่ อุตสาหกรรม และชุมชนเมือง (ที่อยู่ ปลายน้ำ) ที่สามารถ “จ่ายค่าน้ำ” ได้ ยังคงเป็นความปกติ นับวันมีแต่จะรุนแรงยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมศรัทธาและความเชื่อดั้งเดิม ที่กำลังสาบสูญไปอย่างรวดเร็ว อาจจะเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม ถ้าวัฒนธรรม ศรัทธา ความเชื่อ และการเคารพ “น้ำ” เกิดแพร่หลายกระจายออกไปมากกว่าที่เป็นอยู่

นโยบายและหลักการบริหารจัดการน้ำที่ยั่งยืน อาจบูรณาการวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม องค์ความรู้ท้องถิ่น การถือปฏิบัติที่สืบเนื่องต่อกันมา ศรัทธา ความเชื่อหรือคุณค่าที่สังคมมีให้ต่อน้ำเข้ากับองค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่เป็นรากฐาน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **สวนโลก**

บุญเรือง ผู้มีชีวิตลำพังอยู่ในกระท่อมหลังนั้น หลังจากที่เมียสาวพาลูกชายเพียงคนเดียวเร่ร่อนหายไปในวันหนึ่ง บุญเรืองผู้ไม่เคยคาดคิดมาก่อนล่วงหน้าว่าครอบครัวของเขาจะต้องมาประสบเข้ากับชะตากรรมเลวร้ายเหล่านี้ ชายหนุ่มคนหนึ่งผู้สร้างครอบครัวเล็ก ๆ ขึ้นมาด้วยน้ำพักน้ำแรงของเขาเอง ปลูกกระท่อมขึ้นที่กลางไร่ ผืนดินจำนวนยี่สิบไร่ที่ผู้เป็นพ่อแม่ได้แบ่งให้เป็นมรดกตกทอด ผืนดินที่ได้ อาศัยปลูกข้าวไร่และเมล็ดพันธุ์ธัญญาต่าง ๆ ที่ถึงแม้ว่าจะไม่สร้างความมั่งคั่งมั่งมีให้แก่ผู้เพาะหว่าน แต่ก็ไม่เคยทำให้พวกเขาอดอยากหิวโหย แต่แล้ววันหนึ่งบริษัทอุตสาหกรรมเกษตรก็ได้เข้ามาในหมู่บ้านพร้อมด้วยโครงการอันชวนให้เคลิ้มฝัน พวกเขาเรียกโครงการนั้นว่า “เกษตรพันธสัญญา” พวกคุณเอาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และฮอร์โมนเคมีของพวกเราไป แล้วทำการเพาะปลูกตามคำแนะนำของเรา และเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว พวกเราก็จะมารับซื้อผลผลิต ของพวกคุณถึงไร่ ในราคาที่รับประกันได้ว่ามีแต่ผลกำไรและผลกำไรเท่านั้น

แต่ครั้นเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวจริง ๆ ตัวแทนจากบริษัทก็อ้างว่าดอกผลที่พวกเขาไร่เพาะปลูกและประคบบระหงมานานเดือนเหล่านั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่บริษัทได้ตั้งไว้ เช่น น้ำหนักไม่ถึงไม่ได้ ซึ่งถ้าจะให้พวกเขาซื้อไปก็ต้องเป็นอีกราคาซื้อหนึ่งที่ต่ำลงมาก (อย่างมาก) และดอกผลเหล่านั้นก็เหมือนกับฟิรอปเผา ซึ่งถ้าหากปล่อยไว้ก็จะเน่าเสียโดยเปล่าประโยชน์ เมื่อพวกเขาหักลบกลบหนี้แล้ว ทั้งค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีต่าง ๆ และค่าเมล็ดพันธุ์ (เป็นหมัน) พวกเขา ก็พอมิเงินเหลืออยู่บ้างเล็กน้อย (โดยแกลังสิมบวกค่าแรงที่พวกเขาได้ลงไปในแต่ละวัน) ก่อนที่พวกเขาจะจากไปพร้อมถ้อยคำหวานล่อม และให้กำลังใจต่าง ๆ นานา

หลายปีผ่านไป ด้วยวิธีการเกษตรชนิดนี้ บุญเรืองก็ต้องสูญเสียที่ดินทำกินให้แก่เจ้าแกเงินกูรายหนึ่งที่เขาได้เอาที่ดินไปจำนองไว้ ก่อนจะกลายมาเป็นลูกจ้างเฝ้าไร่ (ในอดีต) ของตัวเอง เขากลายเป็นคนตีมีจัตนับตั้งแต่บัดนั้น และเมียก็พาลูกหนีหายไป ในที่สุด...

(เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์, 2558, หน้า 235-236)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **สวนโลกผู้แต่ง** นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึงการเกษตรแบบพันธสัญญา

วิทยา เชียงกูล (2558, หน้า 90-91) ได้พูดถึง การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการ โดยมนุษย์ว่า การเกษตรแบบพันธสัญญา (Contract Farming) นั้น การทำงานการเกษตรแบบที่

เกษตรกรมีพันธสัญญาตกลงซื้อขายกับบริษัทการเกษตรขนาดใหญ่ บริษัทมักเป็นผู้กำหนด การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ สายพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช วัคซีนป้องกัน โรคระบาด ฯลฯ ซึ่งเกษตรกรต้องซื้อจากบริษัทและต้องขายผลผลิตให้บริษัท โดยเกษตรกร ได้ค่าตอบแทนส่วนที่หักค่าซื้อปัจจัยการผลิตไปแล้ว แต่เกษตรกรต้องรับความเสี่ยงเองถ้าเกิด พืชผลเสียหาย เป็นการทำการเกษตรแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เกษตรกรมีสภาพเหมือนเป็น ลูกจ้าง และมีผลกระทบต่อธรรมชาติสภาพแวดล้อมในแง่เกษตรกร ไม่สามารถเพาะเมล็ดพันธุ์ หรือเพาะพันธุ์สัตว์เองได้ เป็นวิธีทำการเกษตรที่ส่วนใหญ่แล้วทำกำไรให้บริษัทขนาดใหญ่ มากกว่าตัวเกษตรกร และเป็นการลดความหลากหลายทางชีวภาพ และเพิ่มการทำลาย สภาพแวดล้อม แต่ก็มีผู้เสนอว่าหากมีกฎหมายและการบังคับใช้ที่ ควบคุมเรื่องนี้ได้อย่างเป็นธรรม อาจช่วยให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรบางอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ได้บ้าง

การส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) ของรัฐบาล เป็นแนวนโยบาย ของรัฐบาล เพื่อทำการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามแนวทาง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยตระหนักถึงความสำคัญของพี่น้องเกษตรกรที่เป็นกำลัง สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงเป็น อาชีพหลักที่มีความสำคัญมาช้านาน แต่ในห้วงเวลาที่ผ่านมากคุณภาพชีวิตของพี่น้องเกษตรกรไม่ได้ดีขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น รัฐบาลจึง ได้มีการออกนโยบาย มาตรการ รวมถึงผลักดันกฎหมายที่ช่วยพี่น้องเกษตรกร โดยกฎหมาย สำคัญฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

เกษตรพันธสัญญา หรือ คอนแทรคฟาร์มมิ่ง (Contract farming) คือ ระบบการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ หรือการเพาะปลูกพืช ที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าระหว่างฝ่าย เกษตรกร หรือเจ้าของฟาร์ม กับคู่สัญญา คือ “ผู้รับประกัน” ซึ่งมักเป็นบริษัทเอกชนที่สัญญาว่า จะซื้อผลผลิตคืนจากอีกฝ่ายในราคาที่ตกลงกันตั้งแต่ต้น เรียกว่า ราคาประกัน” ซึ่งจะ เปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อครบกำหนดสัญญา ประโยชน์ของการทำเกษตรพันธสัญญาในมุมมอง ของเกษตรกร คือ การทำสัญญากับบริษัทใหญ่สามารถอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรรายย่อย ด้านต่าง ๆ เช่น เงินทุน ข่าวดสาร เทคโนโลยี ตลาด สามารถช่วยป้องกันความเสี่ยงทางด้านรายได้ ให้แก่เกษตรกรเมื่อทำการเกษตรสมัยใหม่ ทำให้เกษตรกรผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการ ของตลาดมากขึ้น ให้การผลิตมีความเชื่อมโยงกับหน่วยอื่น ๆ ในห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งและค่าการตลาดลดลง นอกจากนี้ต้นทุนในการควบคุมคุณภาพและ ความผันผวนของปริมาณวัตถุดิบลดลงด้วย ทำให้สามารถนำไปแปรรูปได้ดีขึ้น การที่บริษัท

สามารถควบคุมคุณภาพวัตถุดิบ เท่ากับเป็นการลดความเสี่ยงเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่จะเกิดกับผู้บริโภคอีกด้วย

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ได้ถูกตราขึ้นด้วยเหตุผลที่ปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิต ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็น ตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร สามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศ ให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม โดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของสัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขายซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุน ในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา สมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ได้ให้คำนิยาม “ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายความว่า ระบบการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญาการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตรประเภทเดียวกัน ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรฝ่ายหนึ่ง กับบุคคลธรรมดา ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือกับสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือกับวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามกฎหมายว่า ด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมอีกฝ่ายหนึ่ง ที่มีเงื่อนไขในการผลิต จำหน่าย หรือจ้างผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเกษตรอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเกษตรกรตกลงที่จะผลิต จำหน่าย หรือรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตามจำนวน คุณภาพ ราคา หรือระยะเวลาที่กำหนดไว้ และผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรตกลงที่จะซื้อผลิตผลดังกล่าว หรือจ่ายค่าตอบแทนตามที่กำหนดไว้ตามสัญญา โดยผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการผลิต เช่น

เป็นผู้กำหนดวิธีการผลิต จัดหาพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร (มาตรา 4)

กระบวนการและกลไกตามพระราชบัญญัตินี้หากถูกใช้บังคับอย่างจริงจังและทั่วถึงทุกพื้นที่ จะช่วยเหลือเกษตรกรให้ถูกเอาเปรียบ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมทั้งมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2565, ลีออนไลน์)

โดยสรุประบบเกษตรพันธสัญญา จะช่วยให้มีการกำหนดราคาประกันร่วมกัน โดยผู้ประกอบการกำหนดวิธีผลิต จัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร เกษตรกรรับจ้างผลิตตามจำนวนคุณภาพ ราคาและระยะเวลาที่กำหนด มีการประกันราคาการรับซื้อผลผลิตคืนจากผู้ประกอบการ โดยมีประโยชน์ คือ ช่วยป้องกันความเสี่ยงด้านรายได้ของเกษตรกร ลดค่าต้นทุนค่าขนส่ง ค่าการตลาด และได้ผลผลิตมีคุณภาพตรงตามต้องการของตลาด

แต่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงวิกฤตปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผนและนโยบายเป็นมุมมองอีกด้านที่ผู้เขียนได้แสดงแนวคิดสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ควรศึกษาหรือหาแนวทางในการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงหรือแก้ไข เพื่อชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนต่อไป

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง

หน้าแล้งครูสอนเรื่องไฟไหม้ป่า สอนให้ทำฝายเก็บน้ำ ตามสายน้ำในเทือกเขาใช้ไม้ไผ่ ดินเหนียว กระจอบทราย ก้อนหิน ที่หาได้มาแต่งเติมกักน้ำ เพื่อให้เกิดแอ่งน้ำจากเทือกเขา ก่อนลดหลั่นลงมาสู่พื้นราบ เพิ่มความชุ่มฉ่ำให้แผ่นดิน

วันหยุดครูสายให้ศิษย์ทำจริงในป่าลึกแถวตะโหมด ถึงเชิงเขาทุกคนจะรู้ว่าป่าถูกบุกรุกอย่างไร ต่อไม้ที่เหลืออยู่แต่ละต่อโตแคไหน

“ไม้หายไปไหน” เบอละเคยถามครู หน้าฝนครูสายสอนเรื่องกักเก็บน้ำ สอนให้คิดว่าคนในบ้านมีกี่คน วันหนึ่งคนหนึ่งใช้น้ำเท่าไร ทั้งครอบครัวใช้น้ำเท่าไร ปีหนึ่งควรสร้างที่เก็บน้ำขนาดไหน ควรสร้างบนดินหรือในดินเพราะอะไร

นอกจากคนแล้วยังมีหมูหมาวัวควายอีกกี่ตัว ใช้น้ำแค่ไหนหน้าแล้งต้องใช้น้ำรดผักไหม รวมแล้วต้องเก็บน้ำไว้เท่าไร เด็ก ๆ บวกลบคูณหารกันสนุก

เรื่องเดียวกันนี้ ครูไสตหายีสอนศิษย์ทุกรุ่นเหมือนครูสาย ในฝั่งตะวันตกของเทือกเขาบรรทัด ในที่ว่างของโรงเรียน ครูไสมีแปลงสมุนไพรให้เด็กเรียน

“ร่อยกว่าปีก่อน ยาฝรั่งยังไม่เข้ามา คนไทยป่วยใช้สมุนไพรใช้ภูมิปัญญาไทย ใช้นวดแผนไทย

เมื่อเริ่มมีสวนยาง ชาวบ้านหาบยางแผ่นลงมาขายในหมู่บ้าน คนหนึ่งหาบได้ไม่กี่กิโล เพราะทางเดินเป็นดินโคลน เดินขึ้นเนินลงเนินที่สูงทั้งชั้น บางช่วงทางชันยากที่จะแบกของหนัก ๆ เดินข้ามไปได้ ชาวสวนกรีดยางได้มากขึ้นชาวสวนกรีดยางมากขึ้น มีเงินพอซื้อมอเตอร์ไซด์ชนิดว่างในที่ลำบากมากขึ้น หนุ่ม ๆ ชาวสวนก็เริ่มซื้อมอเตอร์ไซด์เก่า ๆ มาใช้ เมื่อสองปีที่แล้ว ตรงไหนทางชันก็พยายามเปลี่ยนเส้นทาง ลัดเลาะหาหนทางใหม่ จากถนนดำวิ่งเข้าถนนดินแดง วิ่งต่อไปตามทางข้างลากไม้แต่เดิมวิ่งไปตามทางรอยรถลากซุง วิ่งไปตามทางที่มีคนเดิน ตรงไหนวกรวนเกินไปก็วิ่งตัดทางให้ตรง

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 110)

จากตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึง การสำรวจป่าไม้และการทำฝายเก็บน้ำให้เพียงพอกับการใช้สอย และการสร้างให้ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ การสอนให้นักเรียนรู้จักการปลูกพืช สุมินไพรใช้ภูมิปัญญาไทยในพื้นที่ว่างของโรงเรียนในชุมชน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ภูเมฆ**

ชาวบ้าน หนุ่มสาววัยเรียนอีกสามสี่คนอยู่ด้านในหัวเราะหยอกล้อกัน พลังทาบแป้นสกรีนบนตัวเสื้อยืดมือเป็นระวิง ลินจงมองอย่างสนใจ

“น้ำเย็น ๆ ค่ะ” สาวที่ชื่อนกยกถาดวางกระป๋องน้ำอัดลมแช่เย็นให้ เธอยิ้มเขิน ๆ “มีแต่น้ำอัดลมกระป๋องนะคะ คงไม่ว่ากัน

“ขอบคุณค่ะ”

“ดีจังที่หาเจ้าของแมวด่วนพบ เราเป็นคนเจอมันเองค่ะ ตอนไปดูหนังกับรุ่นพี่ในชมรม เห็นมันขดตัวอยู่ใต้กระถางต้นเฟื่องฟ้า มีแผลอักเสบด้วย” เจ้าหล่อนเล่าให้ฟัง ขณะนั่งพับเพียบบนเสื่อข้างเพื่อน ชื่อปิ่น

“มันมีใช้พวกเราเลยพาไปหาสัตวแพทย์ก่อนมันสู้ยิบตาเลยคะ กว่าจะจับโกนขนแล้วทำแผลได้เหมือนโดนลวดหนามหรืออะไรคม ๆ เกี้ยวเออนะคะ” หล่อนเล่าให้ฟัง

ภูเมฆเดินกลับมา นั่งขัดสมาธิข้าง ๆ เพื่อนคนหนึ่งของปิ่นยกกรงดอกเหมย ออกมายื่นให้

ลินจงเปิดกรงแล้วซ่อนตัวดอกเหมยออกมามันร้องเหมียวพลาง ชุกหน้าบ้นตักเธอ ทั้งที่แต่ก่อนไม่เคยอ่อนใครนอกจากฮุยคนเดียว ลินจงลูบหัวมันอย่างสงสาร หลายวัน ที่ผ่านมา มันคงลำบากไม่น้อยทีเดียว

“ขอบคุณพวกคุณมาก ๆ นะครับที่ช่วยดอกเหมยไว้ ถ้าไม่ได้พวกคุณมันคงแย่ แน่ ๆ

“ไม่เป็นไรครับพวกเรารวมตัวกันตั้งชมรมนี้เพราะอยากช่วยเหลือสัตว์อยู่แล้ว”

“แล้ว...ขอโทษนะครับ นี่เป็นสินน้ำใจเล็กน้อยทางเราตั้งใจมอบให้คนที่ช่วยชีวิตเปาะแสหรือนำเหมยมาคืน” ภูเมฆหยิบซองเงินที่เตรียมไว้ออกมา

ปิ่นมองแล้วพนมมือไหว้จนภูเมฆตั้งรับแทบไม่ทัน

“ขอบคุณครับ ผมไม่เกียจงอนละนะไอน์กจะได้ไม่บ่นว่าเดือนนี้บัญชีติดลบ เลขแดง ๆ

“ฉันไปบ่นเมื่อไหร่ละ ฉันแค่บอกว่าขายเสื้อได้น้อย กำไรไม่พอจ่ายค่าอาหารเม็ด เท่านั้นเองคะ” เพื่อนหญิงบอกเสียงเซียว

“หมายถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์พวกนี้หรือคะ” ลินจงถาม เป็นครั้งแรกเธอ มองเข้าไปในบ้านเห็นเพื่อนของปิ่นและนกช่วยกันสกรีนเสื้อผิงไว้ ภูเมฆมองตาม

“ใช้ครับเรากำลังหาเงินเพื่อช่วยฉีดยาคุมให้แมวแถวสนามหลวง จะได้ไม่แพร่ลูกแพร่หลานเพิ่ม เอามาเลี้ยงที่นี้ทุกตัวก็ไม่ไหวจริง ๆ เดือนนี้ ฉีดยาคุมให้ เดือนหน้าก็หาเงินมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอีก

“เราไม่เคยเปิดรับบริจาคนะคะเราทำเสื้อไปขายบางที่ก็เปิดหมวก แสดงในมหาวิทยาลัยนั่นแหละ เพื่อหาเงินเข้าชมรม” นกريبแจง

“ได้เยอะหน่อยก็เอาไปแบ่งให้ป้าแ้วบ้าง” ปิ่นเสริม “ป้าแ้ว ที่เลี้ยงหมาไว้สามร้อยตัวไงครับ ใช้ข่าวสารเดือนหนึ่งไม่น้อยเลย แกบ้านอยู่ตรง...”

“ยังไงผมก็ต้องขอขอบคุณพวกคุณมาก ๆ ที่ช่วยดอกเหมยไว้ วันนี้ผมต้องรีบพามันไปให้อามาก่อน ท่านไม่ได้กินไม่ได้นอนร้อนใจเป็นห่วงแมวมาหลายวัน โอกาสหน้าผมจะมาที่นี่อีกนะครับ

“ได้เลยคะ ชมรมเพื่อนหมายินดีต้อนรับค่า” นกยิ้มหน้าแจ่มใส

“น้อย ๆ หน่อย ชมรมเพื่อนหมาหรือว่าชมรมเพื่อนเรด” ปิ่นเห็บเพื่อนแล้วหันมายิ้มให้ภูเมฆ เขาถูกชะตาหนุ่มรุ่นพี่ลูกครึ่งคนนี้อย่างบอกไม่ถูก “เชิญครับ มาร่วมกิจกรรมกับพวกเราได้ทุกเมื่อครับ”

(ณัฐธรา, 2560, หน้า 55-57)

“มะ...มีคนมาพีเคื่อน เขาบอกว่ามาจากสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์”

สมาคมป้องกัน? หมายถึงสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยนะ หรือเดือนพิสูทธิตักตะลิ่งพริงเพริตเธอเดินแกมวิ่งออกมา จากห้องส่วนตัวแล้วหยุด ตั้งสติเอามือลูบหน้าลูบผมให้เรียบร้อยก่อนปรับสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมเดินออกจากตัวบ้านพักตนเอง ทั้งที่หัวใจเต้น โครมครามและมือไม้เย็นเฉียบ

เจ้าหน้าที่สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยยิ้ม แม้ท่าทางเขาดูเป็นกันเอง แต่เดือนพิสูทธิกลับเหงื่อออกเต็มฝ่ามือด้วยความระแวงและกังวล

“คะ” เธอยิ้มละไมส่งให้

เดือนพิสูทธิหันไปมองนุ่นเห็นต้นยืนอยู่ข้างญาติผู้น้องหญิงสาว ยิ้มให้ก่อนเขาจะค่อย ๆ แยกตัวออกไป เดือนพิสูทธิยืนรอกกลุ่มที่มาเสริมของเจ้าหน้าที่ กระทั่งรถตู้อีกคันมาจอดและมีคนลงรถมาเพิ่มอีกห้าคน เธอพนมมือไหว้และแนะนำตัวอย่างอ่อนหวานเรียบร้อยเหมือนที่พูดกับ ไกรสร พวกเขาบอกว่ามาตรวจสอบที่นี่ตามระเบียบเมื่อมีคนแจ้งเข้าไป

“คุณเดือนอย่าคิดมากนะคะครับ พวกเราเพิ่งกลับจากอยุธยา วัดที่นั่นมีหลวงพ่อบุญรับเลี้ยงสุนัขจรจัดตั้งห้าร้อยตัว ชาวบ้านบอกว่า เสียงดังรบกวนเราก็ต้องไปตรวจสอบตามระเบียบหลวงพ่อบุญดูแลและเลี้ยงดูสุนัขจรจัดเป็นอย่างดี เรายังตกลงกันว่าจะเข้าไปอีกครั้ง เพื่อฉีดวัคซีนและทำหมันให้พวกมัน

ไกรสรอธิบาย เดือนพิสูทธิยิ้มหน้าเซียวลงนิดหนึ่ง

“เดือนก็เพิ่งทราบนี่แหละคะ ว่ามีคนร้องเรียนมูลนิธิของเรา เธอถอนหายใจ “นี่เป็นครั้งแรกเลยนะคะที่เราเจออะไรแบบนี้ คิดแล้วก็ท้อใจ จริง ๆ การดูแลสัตว์พวกนี้ก็เหนื่อยกายมากแล้ว กลับต้องเจอปัญหาถกกันแก่งกันให้เหนื่อยใจอีก

“กลั่นแกล้งหรือเปล่า เดี่ยวเราตรวจสอบก็ทราบเองครับ”

สัตวแพทย์ที่มาด้วยกันบอกเสียงเรียบ หันมายิ้มเย็นให้เดือนพิสูทธิ ไม่ต้องกังวลหรือครับ สังคมมีที่ยืนให้คนทำดีด้วยใจจริงเสมอ

(ณัฐธรรมา, 2560, หน้า 133-136)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ภูเมฆ** วรรณกรรมนวนิยายเรื่อง **ภูเมฆ** เกิดจากผู้เขียนเกิดความคิดขึ้นว่า แล้วจะเป็นอย่างไร หากพระเอกสามารถรู้และเข้าใจภาษาสัตว์ได้ นิยายรัก **ภูเมฆ** จึงเกิดขึ้น ตากล้องหนุ่มที่มักแบกเป้ติดหลังตะลอนไปถ่ายภาพทั่วโลก เป็นช่างภาพของนิตยสารสารคดีระดับโลก เขาเดินทางกลับมาบ้านเกิดของมารดาเพื่อทำงานชิ้นสำคัญและได้พบ

กับผู้หญิงไทยและได้เพื่อนแท้ ภูเมฆยังได้ใช้ความสามารถพิเศษของตัวเองในการช่วยเพื่อนของเขา ผู้แต่งจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยกล่าวถึง การแทรกแนวคิดในเรื่องสิ่งแวดล้อม คือ การแก้ปัญหาสุนัขจรจัดถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคมที่สร้างผลกระทบด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การสร้างมลภาวะทางเสียง การวิ่งข้ามถนนตัดหน้ารถเสี่ยงทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การคุ้ยขยะสกปรกเรียกรวด การขับถ่ายไม่เป็นที่เป็นทางส่งกลิ่นไม่พึงประสงค์ เป็นมลพิษสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญยังถูกมองเป็นพาหะทำให้เกิดโรคระบาด โดยเฉพาะโรคพิษสุนัขบ้า

จากตัวอย่างเรื่องสั้นและนวนิยายทั้งหมด กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้วิจัยพบว่า กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ในการวิจัยครั้งนี้มี 6 แนวคิด กล่าวคือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประกอบด้วย วัฒนธรรมการบวชป่า วัฒนธรรมการอัญเชิญขวัญข้าว ประเพณีบุญเบิกฟ้า และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ประกอบด้วย ตำนานบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องความเรนลับ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี ผีพราย ความเชื่อเรื่องนารีผล ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางเรือ ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง และความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ

4. แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
6. แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

โดยแนวคิดทั้ง 6 แนวคิด ในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแสดงตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงเนื้อหาและแนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทย
รวมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถี
1	2551	ปลาชอนเชื่องกับ รอยปนเปื้อนบนสายน้ำ (รส.)	ประกาศิต คนไว	มลพิษทางน้ำ	4
2	2551	สัตว์หน้าชน (รส.)	ประกาศิต คนไว	ลิงแสม	5
3	2551	ฤดูนกแก้ว (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	ทุ่งนา, ผืนดิน	1, 5
4	2551	เสียงร้องของจระเข้ (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	ผืนดิน, ธรรมชาติ	1
5	2551	คอยถ้อยคำ (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	วิถีชีวิตในชนบท	1
6	2551	โลกในขวดแก้ว (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	สภาพสังคม เมืองอุตสาหกรรม	4
7	2551	กลายเป็นแมว (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	แมว, ปัญหามลพิษจาก สัตว์เลี้ยง, สิ่งแวดล้อม	4
8	2551	หญิงร้อยดอกไม้ (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	การเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมมลพิษ ทางน้ำ	4
9	2551	การเดินทางของบทกวี (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	ท้องทุ่ง, การแห่นางแมว, ยาฆ่าแมลง	1, 3, 4
10	2551	เพื่อชีวิตสามะเลเทเมา (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	การปลูกผักปลอดสารพิษ, การใช้ชีวิตในป่า	1, 5
11	2551	เหมือนฝนจะตก (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	ป่าเขา, ชีวิตในชนบท	1
12	2551	ดอกบัวของวินเซนต์ แวนโก๊ะ (รส.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	ชีวิตในท้องทุ่ง	1
13	2551	2.47 (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ต้นยาง, การกรีดยาง	1, 5
14	2551	ดอกไม้ก (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ดอกไม้	5
15	2551	โลกในกระถาง (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ต้นไม้ในกระถาง	5
16	2551	ลงดิน (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ต้นไม้	1, 5
17	2551	ดินเท่าฝ่าหอย (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ลำน้ำ, ทะเลสาบ	1
18	2551	ท้องฟ้ามาถึงข้า (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ท้องฟ้า, น้ำป่า	1
19	2551	งานเลี้ยงบนต้นไทร (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	นกบนต้นไทร	1, 5
20	2551	หอมหมื่นลี้ (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	การปลูกต้นหอมหมื่นลี้	5
21	2551	ลูกกระรอก (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนกิมล	ลูกกระรอก	5
22	2551	ลูกไม้แห่งบ้าน ดงตะเคียนงาม (นว.)	ณัฐวัฒน์ อุทงจักร	การทำนา, น้ำป่า, การรักษาป่าไม้	3, 6
23	2551	ร้อยเรียงเคียงรัก (นว.)	ณ มน	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	5
24	2551	ต้นไม้ของพ่อศักดิ์สิทธิ์ (นว.)	พิชิตะ	ต้นไม้	1, 3, 5

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี
25	2552	หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส (รศ.)	อุไรรัตน์ โรจน์นันทน์	วิถีชีวิตริมน้ำของคนชนบท, แมวไทย	1, 5
26	2552	หางบ่วงเจ้าหญิงแห่งปึงหญ้า (นว.)	สิริมงคล แท้สูงเนิน	มิตรภาพต่างสายพันธุ์ระหว่างจระเข้กับนกหางบ่วง	1, 5
27	2553	คนรักธรรมชาติ (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	ป่าไม้, ไม้เถื่อน	1, 4, 5
28	2553	ที่ดินทำกิน (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	นโยบายของรัฐ, คนกับป่า, ช้างป่า	4, 5
29	2553	รางวัลจากป่า (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การทำลายป่าไม้, คนกับป่า, ช้างป่า	3, 4, 5
30	2553	ที่สงบ (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	พระธาตุคงค์, ป่า, ช้างป่า	1, 5
31	2553	ป่าอันตราาย (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	ป่า, สัตว์ป่า	3, 5
32	2553	ใครจะทำ (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	ไฟป่า, การรักษาป่า	5
33	2553	บ้านแสนสุข (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การสร้างบ้านที่ทำลายรังนกเงือก, สัตว์ป่า, น้ำป่า	4
34	2553	ศิลปะขี้ผึ้ง (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การตัดไม้	4
35	2553	แพชชั่นศิลปิน (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การฆ่าสัตว์เพื่อนำชิ้นส่วนไปทำเครื่องประดับ	5
36	2553	อาหารป่าจานเด็ด (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	อาหารจากสัตว์ป่า	5
37	2553	โตดเดี่ยวเที่ยวป่า (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การท่องเที่ยวในป่า	5
38	2553	สายเลือดคนกล้า (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	การเลิกฆ่าสัตว์ป่า	5
39	2553	เอาลวะวะชัดขึ้น (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	มลภาวะทางอากาศ, การเผาป่า	4
40	2553	หนานบุญชายขาว (รศ.)	ณัฐวัฒน์ อุทธีกร	นโยบายการชายขาวของรัฐ	4
41	2553	พบเนื้องูและวัชพืชหลังเขา (รศ.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การกินเนื้องู, วิถีชีวิตชาวป่า	1, 5
42	2553	แม่เงาเมล็ดพันธุ์เถื่อนสนามทดลองชีวิต (รศ.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	เมล็ดพันธุ์พืช	5
43	2553	ผีไปงานแต่งงาน (รศ.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	ป่า, ผี, พายุ	1, 3
44	2553	ในวงล้อม (รศ.)	ไพรัชฎ ภูวเชษฐ์	แม्यानางเรือ, การจับปลา, ทะเล	3, 4, 5
45	2553	คลื่นสมัย (รศ.)	ไพรัชฎ ภูวเชษฐ์	การใช้ไซนาร์เรดาร์	4
46	2553	ทะเลร้าง (รศ.)	ไพรัชฎ ภูวเชษฐ์	โลกร้อน, ทะเล, การจับปลา	4
47	2553	จระเข้ (รศ.)	วัฒน์ ยวงแก้ว	ความร้ายของจระเข้	1
48	2553	เพราะโลกเราร้อน (รศ.)	ปราจิณ คงคะจันทร์	ภาวะโลกร้อน	4

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี
49	2553	คลื่นหลังเงา (นว.)	ญิบ พันจันทร์	วัฒนธรรมท้องถิ่น, หนังสืงสูง, ทะเลสาบสงขลา	4
50	2553	กระทิงป่าขุนยวม (นว.)	ณัฐวัฒน์ อุทังกร	กระทิง, ป่า	1
51	2553	สายน้ำและชายชรา เรื่องเล่าจากคอนผีหลง (นว.)	วุฒิศานต์ จันทร์วิบูล	ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขง	1, 3, 4, 5
52	2553	น้ำเล่นไฟ (นว.)	กฤษณา อโศกสิน	เกษตรทฤษฎีใหม่	5
53	2554	การลุดกใหม่ของไฟหินดำ (รล.)	ชัยกร หาญไฟฟ้า	โรงไฟฟ้าถ่านหิน	4
54	2554	อาถรรพ์ทะเลใต้ (นว.)	วิน วนาตร	ปลากระเบนราหู, ทะเล	3
55	2554	คนปลูกป่า (นว.)	อุดม วิเศษสาธร	ชายชราผู้ปลูกป่าโกงกาง	5
56	2554	สายลมกับทุ่งหญ้า (นว.)	วิเชียร ไชยบัง	ชีวิตชาวนา, ชนบท	1
57	2554	กระท่อมใบไม้ (นว.)	ญิบ พันจันทร์	ป่าเขา, การใช้สมุนไพรร	1
58	2555	แต่ก็แต่ก่อน (รล.)	ประพิศ คุณาวุฒิ	การใช้ชีวิตในชนบท	1, 3
59	2555	แม่ปลาช่อน (รล.)	สาเรล ศิระมณัส	ปลาช่อน	1
60	2555	เหี้ยคืออะไร? ใครคือเหี้ย? (รล.)	สาเรล ศิระมณัส	เหี้ย	1
61	2555	อสรพิษมันฆ่าเพื่อนฉัน (รล.)	สาเรล ศิระมณัส	งู	1
62	2555	โลกนี้จะดีเพียงใด ถ้าไม่มี คนใจร้าย (รล.)	สาเรล ศิระมณัส	การฆ่าสัตว์	5
63	2555	นกกรงหัวจุก (รล.)	ชิต ชยากร	การขยายพันธุ์นกกรง	5
64	2555	คืนลำธารพุงนี้ที่ฟ้าข้าม (นว.)	ไชยา วรรณศรี	ป่า, ชีวิต, ท่ามกลาง สงคราม	1
65	2555	ป่าร้อน สายลมรัก (นว.)	อัยย์	ไฟป่า	6
66	2555	การกลับมาของนก นางนวล (นว.)	วุฒิศานต์ จันทร์วิบูล	ระบบนิเวศ	3, 4
67	2555	มนต์รักอ่าวทองคำ (นว.)	ปริทรรศ หุตางกูร	การขุดเจาะน้ำมันท่าเรือ น้ำลึก	6
68	2556	ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย (รล.)	พิบูลศักดิ์ ละครพล	ระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลง	1, 2, 3, 4, 5
69	2556	เส้นทางรักป่าลึก (นว.)	อัยย์	ป่าชุมชน, การต่อต้านเขื่อน	6
70	2556	ลูกสาวแห่งขุนทะเล (นว.)	ปริทรรศ หุตางกูร	การขุดเจาะน้ำมัน, โรงไฟฟ้าถ่านหิน	6
71	2556	ภูผาดาว (นว.)	เอื้องมณี	การสร้างเขื่อน, แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล	3, 5
72	2556	มุกรอยกระรัต (นว.)	รักษ์ วรรณิษฐ์	ฟาร์มไข่มุก, ทะเลอันดามัน	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถี
73	2556	ฟาร์มเฮย...ฟาร์มรัก (นว.)	วราลี	การทำฟาร์ม, รีสอร์ท, การรักษาผืนป่า	5
74	2556	แสงดาวกลางใจ (นว.)	รินทร์ลภัส	การตัดไม้ทำลายป่า, การปลูกสตรอเบอรี่, การปลูกพืชไร่เมืองหนาว, การรักษาต้นน้ำลำธาร	6
75	2556	ในม่านเมฆ (นว.)	ร่มแก้ว	โครงการผนหลวง ,ฝาย	5, 6
76	2556	ใต้ร่มใบกั๊กดี (นว.)	ชมจันทร์	ไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์ม	6
77	2557	ผู้รับรางวัล (รส.)	ทัศนาวดี	ความเจริญทางวัตถุ, วิถีชีวิตของผู้คนที่ เปลี่ยนแปลง	4
78	2557	ลูกชานมา (รส.)	ชวลิต ชันคำ	วิถีการดำรงชีวิตของชานมา	1
79	2557	ผู้บริโภคนิยมโลกที่สาม (รส.)	จำลอง ฝั่งชลจิตร	การบริโภคและการค้า สัตว์ป่าข้ามแดน	4
80	2557	กั๊กกั๊กกั๊ก (รส.)	จำลอง ฝั่งชลจิตร	กั๊กกั๊กกั๊กผลิตรกระแสไฟฟ้า	6
81	2557	ณ ที่ซึ่งกิจกรรมของ แบคทีเรีย (รส.)	จำลอง ฝั่งชลจิตร	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5
82	2557	รากเหง้าที่หายไป (รส.)	กาญจนา ชูแก้ว	ขยะ, มลพิษสิ่งแวดล้อม	4
83	2557	แด่มนุษย์ทุติยภูมิ (รส.)	ชนาธร ชาวสนธิ	ทะเล, ภัยจากพายุ	1
84	2557	งานศพของสายน้ำ (รส.)	โกสินทร์ ชาวงาม	การแย่งทรัพยากรน้ำ, แม่น้ำ	5
85	2557	มีพายุทุกวัน (รส.)	จเด็จ กำจรเดช	ขยะ, การนำห่วงกระป๋อง กลับมาประยุกต์ใช้	4
86	2557	แดนงามและงดงาม (รส.)	จเด็จ กำจรเดช	การชนไก่	5
87	2557	ปรากฏบนหน้าผาก (รส.)	จเด็จ กำจรเดช	การตัดต่อพันธุกรรม, มลภาวะปนเปื้อนพิษจาก เหมืองถ่านหิน	4
88	2557	ยังไม่มีชื่อ (รส.)	จเด็จ กำจรเดช	ป่า, น้ำป่า	1
89	2557	เต่าเดียวกับข้างแคระ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	พรานป่า, ช้าง, การล่าสัตว์	5
90	2557	ผีไปแต่งงานบนหม่อมวอตู (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	ไฟป่า, พายุ, ผี	1, 3
91	2557	ในเสียงเล่าอ้างอันใด (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การเข้าป่าเพื่อหาเรื่องราว มาสร้างองค์ความรู้ เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว	5
92	2557	ผีวังน้ำเขียว (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การรื้อป่าสร้างไฮมสเตย์ รีสอร์ท	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี
93	2557	พระรูดงค์กับซากเรือโบราณ กลางป่าปางสีดา (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนภิมล	พระรูดงค์กับป่า	3, 5
94	2557	ผีเสื้อไฟกับความจริง บางด้านของวัวตัวหนึ่ง (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนภิมล	ไฟป่า	1
95	2557	องค์ทรง (รส.)	สุวิชานนท์ รัตนภิมล	ป่า, นารีผล	1, 3
96	2557	เมื่อตะวันลับฟ้า (นว.)	อุดม วิเศษสาคร	การดูแลรักษาป่าไม้	1, 5
97	2557	เด็กชาย...จากดาวอังคาร (นว.)	กอดเนศ รุ่งสันเทียะ	ป่า, ภูเขา, โลกมนุษย์	1, 3, 5
98	2557	น้ำสูง (นว.)	จัตวาลักษณ์	อุทกภัย	1
99	2557	ขอบของแสงปีกแห่งเงา (นว.)	อุรุดา โควิมล	ป่า	1
100	2557	โลกสวยที่น้ำใส (นว.)	ชัยกร หาญไฟฟ้า	มนุษย์กับธรรมชาติและเทคโนโลยี่	6
101	2557	ร้อยป่าไว้ด้วยรัก (นว.)	ฐิญาดา	ชีวิตกลางป่าเขา สัตว์ป่า, ยูคาลิปตัส, ไฟป่า	2, 5
102	2557	ภูผาไอลยรา (นว.)	ธรวดารา	ปางช้าง, การลักลอบ ตัดงาช้าง	1, 4
103	2557	กลางที่ใจ (นว.)	รัชนีภา	ผลกระทบจาก การสร้างเขื่อน	6
104	2557	ปาฏิหาริย์รักข้ามขอบฟ้า (นว.)	บุษบาพาฝัน	ป่าดงดิบ	1
105	2558	เงือก (รส.)	เกริกศิษฐ์ พลมาตร์	โครงการเลี้ยงปลากระชัง, มลพิษทางน้ำ	4
106	2558	ทะเล (รส.)	อนันต์ เกษตรสมบัติ	สภาพแวดล้อมเมือง, ทะเลในจิตสำนึกของ ชายวิกลจริต	4
107	2558	แผ่นดินของใคร (รส.)	สุริยา ชานูบาล	การเปลี่ยนแปลง ความเจริญที่ล้อมโถม, ทุ่งนาเปลี่ยนเป็น บ้านจัดสรร	4
108	2558	สวนโลก(ฉบับปรับปรุง) (นว.)	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	เศรษฐกิจพอเพียง, เกษตรพันธสัญญา	1, 2, 3, 6
109	2558	ในสระน้ำ (นว.)	ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน	น้ำเสีย, สารพิษ	3, 4, 5
110	2558	ดินเปลี่ยนสี (นว.)	บุญยงค์ เกศเทศ	ป่า, ประเพณีและความเชื่อ	1, 3
111	2558	Vertigo Forest ป่าของใจ ในป่าของโลก (นว.)	เขมวิช ภั้งคานนท์	อำนาจลึกลับในป่า	1, 3

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิถี
112	2559	อุโมงค์ผ่านภูเขา (นว.)	วิธนา บุญยัง	การสร้างอุโมงค์ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าหายไป	1, 3, 5
113	2559	บ้านในโคลน (นว.)	กิตติศักดิ์ คเชนทร์	น้ำป่า, อุทกภัย	4
114	2559	ผีเสื้อและสายรุ้ง (นว.)	ญิบ พันจันทร์	การทำลายป่า, การสอนทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำ	1, 2, 3, 6
115	2560	โรตีโรฮิงยา (รส.) (พิมพ์ครั้งแรก 2559)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การค้ามนุษย์, การแลกเปลี่ยนงูกับหม้อ	2
116	2560	รถไฟในสวนหลังบ้าน (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	ป่ายาง, รถไฟ	1
117	2560	ปลาใหญ่ของพ่อ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การจับปลา	1
118	2560	ผมมีพระเป็นพ่อ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	วิถีชีวิตคนบนภูเขา, นาทุ่ง, การตัดไม้	1, 4
119	2560	โรงเลี้ยงไก่ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การเลี้ยงไก่	1
120	2560	พุดกับวัว (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การเลี้ยงวัว	1
121	2560	วันวัวตาย (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	วัว	1
122	2560	ไฟฟ้าทางลายขวาง (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	วิถีชีวิตของไฟฟ้า, ไฟป่า	1
123	2560	งูเขียว (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	งูเขียว	1
124	2560	ธีแควะ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	ความเชื่อเรื่องธีแควะ, ปิศาจน	3
125	2560	ในฉากสั้น ๆ (รส.)	สุวิษานนท์ รัตนภิมล	การใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ	1
126	2560	ภูเมฆ (นว.)	ณัฐธรา	ปัญหาสุนัขจรจัด	6

หมายเหตุ: ความหมายของตัวเลขแสดงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
6. แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

เมื่อพิจารณา แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 เป็นรายปีพุทธศักราช จะสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2551 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน คือ ประกาศิต คนไว, เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, สุวิชานนท์ รัตนกิมล, ณ์ฐวัฒน์ อุทจักร และ ณ มน พิชิตะ

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 3 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ประกาศิต คนไว นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
2. เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ, แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
3. สุวิชานนท์ รัตนกิมล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 3 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่นดังนี้

1. ณ์ฐวัฒน์ อุทจักร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี, สังสารวัฏ) และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
2. ณ มน นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
3. พิชิตะ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งหมด 24 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน มีการนำเสนอแนวคิดที่ประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ, แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ประกอบด้วยความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ปี พ.ศ. 2552 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน คือ อุไรรัตน์ โรจน์นันทน์ และ สิริมงคล แท้สูงเนิน

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

อุไรรัตน์ โรจน์นันทน์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

สิริมงคล แท้สูงเนิน นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งหมด 2 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 2 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ปี พ.ศ. 2553 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน คือ ญัฐวัฒน์ อุทจักร, สุวิษานนท์ รัตนกิมล, ไพชญ์ ภูวเชษฐ์, วัฒน์ ยวงแก้ว, ปราจิณ คงคะจันทร์, ญิบ พันจันทร์, วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล และกฤษณา อโศกสิน (ญัฐวัฒน์ อุทจักร มีผลงานทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย)

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 5 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ญัฐวัฒน์ อุทจักร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

2. สุวิษานนท์ รัตนกิมล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

3. ไพชญ์ ภูวเชษฐ์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี) เรื่องแม่ย่านางเรือ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

4. วัฒน์ ยวงแก้ว นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

5. ปราจิณ คงคะจันทร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 4 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ญิบ พันจันทร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

2. ญัฐวัฒน์ อุทจักร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

3. วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของพวกมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

4. กฤษณา อโศกสิน นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งหมด 26 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 8 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (เรื่องผี เรื่องแม่ย่านางเรือ) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ปี พ.ศ. 2554 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน คือ ชัยกร หาญไฟฟ้า, วิน วนาตร, อุดม วิเศษสาคร, วิเชียร ไชยบัง และญิบ พันจันทร์

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

ชัยกร หาญไฟฟ้า นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 4 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. วิน วนาตร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความเชื่อเรื่องเร้นลับ
2. อุดม วิเศษสาคร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
3. วิเชียร ไชยบัง นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
4. ญิบ พันจันทร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งหมด 5 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 5 คน ประกอบด้วยการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องเร้นลับ) และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ปี พ.ศ. 2555 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน คือ ประพิศ คุณาวุฒิ, สาเรศ ศิระมนัส, ชิต ชยากร, ไชยา วรรณศรี, อัยย์, วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล และปริทรรศ หุตางกูร

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 3 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ประพิศ คุณาวุฒิ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและ ความเชื่อเรื่องผี
2. สาเรศ ศิระมนัส นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและ การอนุรักษ์
3. ชิต ชยากร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่ง จำนวน 4 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ไชยา วรรณศรี นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
2. อัยย์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
3. วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล แสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (ตำนานบรรพบุรุษ) และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
4. ปริทรรศ หุตางกูร แสดงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งหมด 10 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน ประกอบด้วยการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี, ตำนานบรรพบุรุษ) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ปี พ.ศ. 2556 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน คือ พิบูลศักดิ์ ละครพล, อัยย์, ปรีทรรศ หุตางกูร, เอื่องมณี, รัชย์ วรนิษฐ์, วราลี, รินทร์ลภัส, รมแก้ว, ชมจันทร์

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (เรื่องสังสารวัฏ เรื่องผี ผีจำใคร่ปุก เรื่องจิตวิญญาณของสรรพสิ่ง) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่ง จำนวน 8 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. อัยย์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
2. ปรีทรรศ หุตางกูร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
3. เอื่องมณี นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี
4. รัชย์ วรนิษฐ์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
5. วราลี นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
6. รินทร์ลภัส นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
7. รมแก้ว นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
8. ชมจันทร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2556 จำนวนทั้งหมด 9 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 9 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (เรื่องสังสารวัฏ เรื่องผี ผีจำใคร่ปุก เรื่องจิตวิญญาณของสรรพสิ่ง) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ปี พ.ศ. 2557 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 คน คือ มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 9 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. ทศนาวดี นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
2. ชวลิต ชันคำ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
3. จำลอง พังชลวิจิตร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

4. กาญจนา ชูแก้ว นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

5. ฆณาทร ชาวสนิท นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

6. โกสินทร์ ชาวงาม นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

7. จเด็จ กำจรเดช นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

8. สุวิษานนท์ รัตนภิมล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องนารีผล ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่ง จำนวน 9 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. อุดม วิเศษสาทร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

2. กอนเศ รุ่งสันทียะ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (การบวชป่า) และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

3. จัตวาลักษณ์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

4. อรุดา โควินท์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

5. ชัยกร หาญไฟฟ้า นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

6. ลัญญาดา นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

7. ธูดารดา นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

8. รัชนีภา นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

9. บุษบาพาฝัน นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2557 จำนวนทั้งหมด 28 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 17 คน ประกอบด้วยการนำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (การบวชป่า , ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องนารีผล ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ปี พ.ศ. 2558 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน คือ มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 3 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. เกริกศิษฐ์ พลมาตร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

2. อนันต์ เกษตรสมบัติ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

3. สุริยา ชานูบาล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่ง จำนวน 4 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน, แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องสังสารวัฏ) แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง

2. ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน นำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ(เรื่องผีพราย) และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

3. บุญยงค์ เกศเทศ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (วัฒนธรรมการบวชป่า วัฒนธรรมการอัญเชิญขวัญข้าว ประเพณีบุญเบิกฟ้า ความเชื่อเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องผี)

4. เขมวิช ภัทธานนท์ นำเสนอแนวคิดแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องสังสารวัฏ)

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2558 จำนวนทั้งหมด 7 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ วัฒนธรรมการบวชป่า วัฒนธรรมการอัญเชิญขวัญข้าว ประเพณีบุญเบิกฟ้า ความเชื่อเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องผี ผีพราย ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ปี พ.ศ. 2559 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน คือ มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่ง 1 คน ที่แต่งและตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2559 แต่ฉบับที่ผู้วิจัยใช้ เป็นฉบับที่ตีพิมพ์ปี พ.ศ. 2560 จึงจัดกลุ่มไว้ใน ปี พ.ศ. 2560

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 3 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

1. วัธนา บุญยัง นำเสนอแนวคิดแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

2. กิตติศักดิ์ คชนนท์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

3. ญิบ พันจันทร์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องญาติ, เรื่องผี) และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2559 จำนวนทั้งหมด 3 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 3 คน ประกอบด้วยการนำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องญาติ, เรื่องผี) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ปี พ.ศ. 2560 มีผู้แต่งในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน คือ มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

กลุ่มเรื่องสั้น ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

สุวิษานนท์ รัตนภิมล นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

กลุ่มนวนิยาย ผู้แต่งจำนวน 1 คน มีรายละเอียดแนวคิดเด่น ดังนี้

ณัฐธรรมา นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2560 จำนวนทั้งหมด 12 เรื่อง ผู้แต่ง 2 คน ประกอบด้วย การนำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี, เรื่องปีศาจ) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

บทที่ 5

กลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 นั้น หลังจากผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในประเด็นกลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ผลการวิเคราะห์กระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560

กลวิธีการนำเสนอในกระบวนทัศน์แนวคิดของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560

ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้กลวิธีที่ผสมผสานและสอดคล้องกัน โดยกลวิธีการนำเสนอแนวคิดมี 4 กลวิธี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง
2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง
3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร
4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่อง

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่องเป็นมุมมองของผู้แต่งที่ผู้แต่งเลือกใช้เป็นวิธีทางที่จะนำสารจากผู้แต่งไปยังผู้อ่าน เพื่อแสดงเรื่องราวจากมุมมองใดมุมมองหนึ่งสำหรับวรรณกรรม

แนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่อง วิธีการที่ผู้แต่งใช้หนทางถ่ายทอดเรื่องราวสู่ผู้อ่านที่นิยมมี 3 วิธี คือ 1) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง 2) ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง และ 3) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง

กลวิธีการเล่าเรื่องที่ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งใช้หนทางถ่ายทอดเรื่องราวสู่ผู้อ่านในฐานะเป็นผู้ร่วมและสังเกตการณ์ของตัวละคร ผู้แต่งใช้กลวิธีนี้เพื่อถ่ายทอดแนวคิดต่าง ๆ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจาก

การกระทำของมนุษย์ โดยจะค่อย ๆ แสดงทัศนะของผู้แต่งแนวคิดผ่านเรื่องราวที่น่าเสนอ เป็นวิธีการถ่ายทอดแนวคิดกระบวนทัศน์นิเวศวิถีที่มีคุณค่า ผ่านงานวรรณกรรมเรื่องสั้น และนวนิยาย

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม**

...หัวหน้าป่าไม้ทั้งกั้นลงบนเก้าอี้ที่โต๊ะทำงานราวคนหมดแรง ของสีน้ำตาล ประทับตรา ด่วนมาก วางอยู่บนโต๊ะทำงานแล้วก่อนที่เขาจะมาถึง เขาเอื้อมมือหยิบซองขึ้นอีกที่มุมข้างหนึ่งซ่า ๆ เหมือนไม่อยากจะขอความข้างใน ดึงมันออกมาเรื่อย ๆ สายตาไล่ไปบนตัวหนังสือที่เรียงรายอย่างไม่มีใครรู้สึกใด ๆ ปรากฏบนใบหน้าราวเขาจะรู้ข้อความในนั้นอยู่ก่อนแล้ว เขาโยนกระดาษปึกนั้นลงบนโต๊ะด้วยสีหน้าเรียบเฉย

บนบรรทัดอักษรในหน้ากระดาษที่เขาโยนลงบนโต๊ะปรากฏข้อความว่า คำสั่งย้ายเข้าไปช่วยราชการในกรมป่าไม้ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง

ผู้คนมากมายหันมาสนใจประวัติความเป็นมาและการใช้ชีวิตของชาวบ้านตงตะเคียนงาม ที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและผืนป่ามาหลายชั่วอายุคน เรื่องราวถูกตีพิมพ์เผยแพร่หลายภาษา แนวคิดทฤษฎีวิถีรักษาผืนป่าโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้แพร่ขยายออกไป มีการเสนอแนวคิดวิธีการจัดการและการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในป่า

แรงกดดันที่จะให้ชาวบ้านย้ายออกไปจึงลดลงจนอาจเรียกได้ว่าเกือบหายไปสิ้น รัฐบาลขอเวลาศึกษาเรื่องนี้ให้ถ่องแท้อีกครั้งเพื่อการตัดสินใจที่จะมีขึ้นในอนาคต...

(ณัฐวัฒน์ อุทังกร, 2551, หน้า 175)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอ โดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ในฐานะเป็นผู้ร่วมและสังเกตการณ์ ของตัวละครในเรื่อง รวมทั้งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน เช่น ทฤษฎีวิถีรักษาผืนป่าโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้แพร่ขยายออกไป มีการเสนอแนวคิดวิธีการจัดการและการร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐและชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในป่า

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย**

...ผมมาตื่นรู้ มีสติคิดได้ ก็เมื่อเวลาผ่านไป นานเนิ่นและผมเปลี่ยนวิถีชีวิตคน เมืองกลับมาปลูก กระท่อมลอมฟางอยู่กลางทุ่ง คิด ๆ ก็น่าขัน สิ่งทีพวกนัก เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่นี้เน้นชวนกลับหลังหันไปหาเป็นสิ่งที่มียุ่มีมานานกาลแล้วใน สังคมชนบทบ้านเรา ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจชุมชน (Moral Economy) หรือเศรษฐกิจ ศีลธรรม หรือเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง (Self sufficiency) ที่เน้นการดำเนินชีวิตที่ ผูกพันกับฐาน ทรัพยากร คือผืนแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ปิงหนองของตน ซึ่งเป็นฐานชีวิต ที่ยั่งยืน ไม่ว่าจะระบบเศรษฐกิจของโลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม พวกเขาก็ยังหาปลา หาหน่อไม้ เก็บเห็ด เก็บยอดผักหวานป่า ทอผ้า ทำนาปลูกข้าว เอาแสงเอามือ (ลงแขก) แลกเปลี่ยนผลผลิตและแบ่งปันทำบุญเมื่อมีเหลือกินและเหลือเก็บ...มีบทบาทน้อย มากในสังคมชนบททุกกาล

จิตวิญญาณจิตใจและศาสนาถูกให้ค่ามากกว่าเงิน วัตถุ... พ่อแม่ปู่ย่าตายาย ของเราหรือบรรพบุรุษของทุกคนเผ่าก็เช่นกัน ล้วนปลูกฝังให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึง ศักยภาพของความเป็นมนุษย์ (ที่ยิ่งใหญ่) ที่จะอยู่กับธรรมชาติแวดล้อมที่ยิ่งใหญ่ให้ได้ ด้วยลำแข้งตัวเอง พึ่งพาตนเอง อยู่อย่างผสมกลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติ พออยู่พอกินในถิ่นฐานชุมชนตนเองอย่างมีความสุขสงบตามอัธยาศัย มากกว่าสอนให้ ยื้อแย่งแข่งขันหรือละโมภโลกมาก โคนล้มทำลายธรรมชาติ

ผมเข้าใจซาบซึ้งแล้วว่าทำไมแม่อยู่ถึงต้องเคี้ยวข้าวให้ผมตื่นแต่เช้ามีด ช่วยสะพายผ้าปัก ผ้าห่อพกพาเสื้อผ้าเครื่องใช้ เดินตามหลังไปพึ่งเทศน์ฟังธรรมและ นอนวัดด้วยทุกวันพระวันศีล ทั้ง ๆ ที่ใช้ใครก็ได้ และผมก็เลิกกินไปที่จะเข้าใจคำสอน ทางศาสนา...

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2556, หน้า 141-142)

จากตัวอย่างเรื่องสั้นเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดย ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ในฐานะเป็นผู้ร่วมและสังเกตการณ์ การดำเนินเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้ โดยชี้ให้ผู้อ่านเห็นความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งของชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อมท่ามกลางความมั่งคั่งมั่ง มนละม่อมและโรแมนติก แม่นิยามที่เกิดโศกนาฏกรรมต่อแผ่นดิน นี่คือนิเวศของนักเขียน ที่ปกป้องผืนแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอน ด้วยกลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านมีความอึ้งอึ้งและชุ่มชื้นหัวใจ อย่างมีความสุขพร้อมที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีและตระหนักรู้ในคุณค่าและร่วมรักษาระบบนิเวศ ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย **เรื่องเส้นทางรักป่าลึก**

...เครือข่ายรักษาป่าของชุมชนในเขตลุ่มน้ำใหญ่ถือเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งมาตั้งแต่สมัยกำนันสอง ต่อมาก็มีกล้าลูกชายกำนันเป็นผู้สืบสานต่อและทำให้ชาวบ้านได้ภูมิใจยิ่งกว่าเดิม เพราะเขาเป็นคนหนุ่มหัวก้าวหน้า เป็นแกนนำไฟแรงที่จะนำมวลชนต่อสู้ทางนโยบายป่าสงวนของรัฐที่มักจะขยายอาณาเขตรุกคืบเขตป่าพร้อม ๆ กับขับไล่คนในพื้นที่ออกไปเรื่อย ๆ

เป็นเวลาเกือบสามทศวรรษแล้วที่เครือข่ายป่าชุมชนนี้ยืนหยัดและยืนยงกับเจ้าหน้าที่ว่า “คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้” ขณะเดียวกันทางเครือข่ายก็ต้องต่อสู้กับบรรดานายทุนที่เข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์จากป่าผืนนี้ด้วย

ล่าสุดภารกิจสำคัญของเครือข่ายแห่งนี้ก็คือ การรวมตัวต่อต้านการสร้างเขื่อนเขาดงลึก ซึ่งกรรมการป่าทั้ง 115 คน ในหลายหมู่บ้านที่ชาวบ้านยกมือเลือกกันให้เข้ามาทำงาน ต่างก็เห็นเป็นเอกฉันท์ที่จะให้กล้า ได้นำทีมไปสำรวจป่าลึกเพื่อค้นหาน้ำตกพันเมตร และทรัพยากรมีค่าในป่าปิดแห่งนี้ มาบอกแก่รัฐบาลและชาวไทยเพื่อยับยั้งการสร้างเขื่อน...

(อัยย์, 2556, หน้า 42)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **เส้นทางรักป่าลึก** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ในฐานะเป็นผู้ร่วมและสังเกตการณ์ เช่น เรื่องเครือข่ายชุมชน และการรวมตัวกันของชาวบ้านในการต่อต้านการสร้างเขื่อน เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกสาวแห่งขุนทะเล**

...เวลาอย่าง 10.50 นาฬิกา ปลาตุ๊กกับนดินค่อย ๆ แทรกตัวมาจนถึงบริเวณผู้ชุมนุม เธอเห็นแกนนำคนสำคัญกำลังแถลงการณ์การปกป้องภาคใต้สู่แหล่งผลิตอาหารโลก โดยมีใจความที่กองทัพนักข่าวพากันระดม กล้องอัดบันทึกกันมากมาย ดังนี้

“ถนนสู่แดนใต้เป็นเส้นทางที่อุดมสมบูรณ์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศที่ทำให้คนใต้มีความสุขที่สุด จากผลวิจัยของสภาพัฒน์ฯ ภาคใต้เป็นแหล่งงานให้กับพี่น้องภาคอื่น ๆ มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์กลายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญอันดับต้น ๆ ของโลก การสนับสนุนให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมมลพิษผ่านหน่วยงานรัฐและบริษัทข้ามชาติ ทั้งโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน และโครงการขุดเจาะ

น้ำมันและท่าเรืออุตสาหกรรมเซพรอนในพื้นที่ภาคใต้ จัดเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับแนวทางของสหประชาชาติ ที่เรียกร้องให้ประชาคมโลกรักษาแหล่งอาหารเพื่อการเผชิญวิกฤตในอนาคตอันใกล้ กลุ่มพลังมวลชนจึงออกมาเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องภาคใต้ให้ถึงที่สุด...

(ปริทรรศน์ หุตางกูร, 2556, หน้า 178)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกสาวแห่งขุนทะเล** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์ เกี่ยวกับแกนนำคนสำคัญที่กำลังแสวงหาการปกป้องภาคใต้สู่แหล่งผลิตอาหารโลก เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ผู้รับรางวัลสัญญาหน้าเสาธง**

...เครื่องบ่งชี้ความเจริญของหมู่บ้านอย่างหนึ่งคือถนนลาดยางกะประมาณคร่าว ๆ คงจะมีอายุราวหกเจ็ดปี ก็เมื่อครั้งรัฐบาลชุดก่อนบริหารประเทศนั้นแหละ นโยบายประชานิยมของท่านผู้นำถูกออกถูกใจคนแถบภาคอีสานอย่างยิ่ง ทางลาดยางนี้ถือว่าเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งที่รัฐบาลท่านปูทางเดินเข้ามาในหัวใจคนบ้านป่าเขาดอน มีป้ายไรรายอายุขนาดมที่มาที่ผู้แทนลูกพรรคของท่านเขียนขอบคุณตัวเองติดตั้งหราไว้ตรงทางเลี้ยวจากตัวอำเภอและพอท่านได้เดินทางเข้ามาโดยสวัสดิภาพแล้ว ไม่นานเส้นทางดังกล่าวก็มีอันพังยับเยินลงเหมือนกับว่ามันเจตนาปิดตายไม่ให้คนนอกย่างเหยียบเข้ามาทำลายความนิยมในตัวท่านได้

ผมขับวีโก้เงินผ่อนอายุสามขวบไปบนถนนลาดยางอันอัปลักษณ์ด้วยความเร็วไม่เกินหกสิบ ใช้ว่าต้องการกินลมชมบรรยากาศอะไรหรอก เพียงแต่หวังใจว่าถ้าเพิ่มความเร็วมากกว่านี้ มันคงกลายสภาพจากรถเป็นม้าแข่งไปทันทีทันใด...

(ทัศนาวดี, 2557, หน้า 150)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผู้รับรางวัลสัญญาหน้าเสาธง** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์เกี่ยวกับความเจริญของหมู่บ้านและนโยบายประชานิยมของรัฐ เป็นการแทรกแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

2. ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง

ตัวละครเอกมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องโดยตลอด หรือเป็นศูนย์กลางของเรื่อง มีส่วนช่วยเสริมเนื้อเรื่องและตัวละครสำคัญให้เด่นชัดด้วย การที่ผู้แต่งใช้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง คือใช้ตัวละครเอกเป็นตัวย่อยเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นในขณะที่ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ย่อมเผยให้เห็นแนวคิดในเรื่องให้ผู้อ่านทราบด้วย เช่น การแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **ทะเลร้าง** ในรวมเรื่องสั้นคนในคลื่น

...เวียงลึกใต้ผืนอันดามันเปลี่ยนไปแล้ว!!

พวกเพื่อนเรือบอกว่าโทรทัศน์พูดเรื่องภาวะโลกร้อน โลกจะละลาย คลื่นลมในทะเลปั่นป่วนกัดเซาะฝั่งและน้ำที่อุ่นขึ้น ล้วนทำให้ปะการังตายอย่างช้า ๆ ทีละนิด แม้ไม่เข้าใจนักแต่มันทำให้ผมขອງใจจนต้องดำน้ำลงไปดูเอง แล้วก็ต้องตกใจต่อภาพที่เห็นนัก

ดอกไม้ทะเลสีต่าง ๆ ที่เคยเห็นว่าสดใสแพรวพราวกลับดูซีดเฉา ตะกอนฝุ่นจับเกาะเกรอะกรังสกปรก กลีบดอกสลายไหลตามคลื่นอยู่ไปมาเหมือนคนใช้หนักโบกมืออำลาปะการังเขากวางเปลี่ยนเป็นสีขาวซีดเขียว ปลาเล็กปลาน้อยที่เคยจับกลุ่มหากินอยู่ตามซอกหลีบโขดหิน หรือตามแนวปะการังก็แทบจะนับจำนวนตัวได้ แมงทะเลกลับหายไป หอยตัวเล็ก ๆ เหมือนหอยขมน้ำจืดตายเกลื่อนอยู่ตามซอกหินบ้านเกิดของมัน

นั่นยังไม่ทำให้ผมและลูกเรือต้องตกใจเท่ากับที่เราพบฝูงปลากระเบนนกพากันตายหมู่เกลื่อนทะเลแถวเกาะหัวล้าน ทะเลเปลี่ยน ปะการังกำลังตาย ฝูงปลาหาย นับเป็นวิกฤติที่พวกเราชาวเรือไม่เคยพบเห็น

ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงทะเลร้างเหมือนที่ลูกน้องผมว่าจริง ๆ!! แม้บางเรือจะพบเห็นฝูงปลากระตักซึ่งเกือบสูญหายไปจากทะเลอยู่แล้วกลับเพิ่มจำนวนเข้าครองทะเลแทนก็ใช่จะลบค่าทะเลร้างได้ มีเพื่อนได้กึ่งยืนยันจากประสบการณ์คร่ำหวอดว่ากระตักที่เห็นคือปลาฝูงสุดท้ายของทะเล บางทีว่านั่นเพราะปลาใหญ่ที่กินปลาเล็กพวกนี้ไม่มีอยู่แล้ว มันก็เหลือเฉพาะแต่ปลาสำหรับทำน้ำปลาเท่านั้นละสิ

แต่ผมยังติดใจเรื่องน้ำอุ่นที่ว่า มันน่าจะเป็นเฉพาะฝั่งอ่าวไทยซะมากกว่า เพราะฝั่งอันดามันน้ำเย็นผิดปกติ แถมแทนทะเลหนาแน่น จนคนที่ต้องลงไปดูปลา ยังไม่อยากลงน้ำเลย

ชาวเรือสรุปข่าวโทรทัศน์แบบง ๆ ว่าฝั่งอันดามันที่ขุ่นนั้นเกิดจากปรากฏการณ์
แอนนีไญ์หรืออะไรทำนองนี้แหละ

(ไพฑูริย์ ภูวเชษฐ, 2553, หน้า 168-169)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง**ทะเลร้าง** ผู้แต่งมีกลวิธีการนำเสนอ โดยให้ตัวละคร
เป็นผู้เล่าเรื่อง ภาวะโลกร้อนและสาเหตุที่ระบบนิเวศในทะเลมีความเปลี่ยนแปลง เป็นการแสดง
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยที่เรื่องสั้นเรื่องนี้เกิดจากการแต่งจากประสบการณ์จริง
ของ ไพฑูริย์ ภูวเชษฐ ซึ่งเป็นนามปากกาของ พิเชษฐ สุวรรณรัตน์ ซึ่งใช้ชีวิตเป็นคนเรือประมง
สองฝั่งอันดามันและอ่าวไทย ประมาณ 20 ปี โดยเคยมีตำแหน่งเป็นไต๋กั้งเรืออวนล้อม ทำให้เขา
เขียนเรื่องเรื่องราวของปรากฏการณ์ทางทะเลได้เห็นภาพชัดเจน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**ภูผาไอยรา**

...แคทเธอรินนึกถึงคำพูดโต้ตอบระหว่างหล่อนกับผู้ร่วมงาน ฝ่ายนั้นสวนหล่อน
กลับมาด้วยคำถามที่ว่า หรือขบวนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไม่มีอยู่ในโลกนี้จริง ใช่ มันมีอยู่จริง
แต่การเขียนข้อความในลักษณะนี้ แสดงชัดถึงเจตนาจะยุยงให้คนอ่านมองประเทศไทย
ในแง่ร้าย เป็นต้นตอหลักของปัญหา เป็นประเทศที่มีมือถือสากปากถือศีล ปากบอกวา
ข้างคือสัญลักษณ์ของประเทศ แต่กลับกระทำย่ำยีสัตว์คู่บ้านคู่เมืองเสียเอง

จริงอยู่...ในแง่มุมหนึ่งประเทศไทยอาจจะมีเรื่องราวอย่างนั้น แต่ที่ปางช้างธารใส
ไอยรา แง่มุมที่หล่อนได้สัมผัสจากภูผา ความทุกข์หลายและครอบครัวอารยะศิลป์
ทุกคนที่รักช้างผูกพันกับช้าง เห็นช้างเป็นเพื่อน เป็นพี่เป็นน้องเป็นสมาชิกในครอบครัว
พวกเขาจะเจ็บปวดแค่ไหน เมื่อถูกชาวโลกมองอย่างกล่าวหาว่าพวกเขาทำร้ายช้าง

ถ้าจะมีการเปิดโปงความเลวร้ายที่มนุษย์ทำกับช้าง แคทเธอรินยินดีทำแต่ต้อง
ไม่มีการดึงครอบครัวของภูผาลงมาแปดเปื้อนด้วยอย่างนี้ หล่อนยอมไม่ได้...

(ศุภดาราร, 2557, หน้า 392)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**ภูผาไอยรา** ผู้แต่งใช้กลวิธีนำเสนอโดยให้ตัวละคร
เป็นผู้เล่าเรื่อง เกี่ยวกับขบวนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เพื่อเอาใจ เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหา
ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**เด็กชาย...จากดาวอังคาร**

ตาทำตัวละครในเรื่อง เล่าเรื่องให้เด็ก ๆ ฟังว่า

“โลกพื้นราบ หมู่บ้านภูเขาสูง คนในป่าเชิงเขาและคนที่เข้าป่าใหญ่ ล้วนต้องมี กติกา ตามหลักวิทยาศาสตร์นั้นมันหาคำตอบให้เราได้เสมอว่าอะไรเป็นอะไร อย่างเช่น เข้าป่าทำไมห้ามพูดถึงสัตว์ใหญ่ เข้าป่าทำไมต้องห้ามแสดงกิริยาท่าทางที่ลบลู่ดูหมิ่น ป่าเขา ลำเนาไพร ...ใช่แล้ว! ทุกอย่างล้วนมีที่มาที่ไป มากมายภาพลักษณ์ และรูปธรรม ที่บางครั้งพิสูจน์ไม่ได้แต่สามารถเกิดขึ้นได้

หากจะมองย้อนกลับไปถึงการทำทนายหรือการสร้างจินตนาการในป่านั้นมันล้วน มากมี ชีวิตมนุษย์เราพึ่งพาป่าเขา พึ่งพาตาน้ำ พึ่งพาป่าต้นน้ำ วัฏจักร วงจรเวียนว่าย ตามกันไป ความเชื่อมีส่วนเกี่ยวพันกันอย่างแยกแยะไม่ออก เมื่อเอาความเชื่อมาปนกับ หลักการทางวิทยาศาสตร์ จึงได้ใจความว่าพลบค่ำแล้ว เมื่อเราไม่หวาดกลัวหรือ ไม่ทำทนายสิ่งใด ๆ ก็จะไม่เจอสิ่งใด ๆ แต่ต่อเมื่อลบลู่ หรือทักทายนสัตว์ใหญ่ เช่น เสือ ช้าง นางไม้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากจินตนาการทั้งนั้น

เมื่อจินตนาการมันมากขึ้น ความมืดมืดอากาศที่วังเวง บรรยากาศที่เปลี่ยนไปด้วย เสียงสรรพสัตว์ในป่าเขา ร้องกังวาน ระงมหลังตะวันลับแสง ความเย็นเยือกและน่ากลัว ก็เกิดขึ้น อีกทั้งเส้นทางด้านบางเส้นทาง โป่งบางโป่ง จุดผ่านของสัตว์บางจุด อาจจะทำให้สัตว์มากมายเดินทางมาบรรจบพบกันหรือเผชิญหน้ากับเราได้ง่าย ๆ นี่ อาจจะเป็นอีกเหตุผลว่าทำไมเราถึงต้องไปกราบไหว้ต้นไม้ ขอขมาเจ้าที่เจ้าทาง มันเป็นความเชื่อมันเป็นความผูกพัน มันคือวิถี มันคือการรักษา มันคือการปกป้อง และการเยียวยาผืนป่าไปในตัว ครัทธา “ป่าเมื่อขาดความเชื่อ ขาดเจ้าที่ ๆ เราตั้งชื่อขึ้นมา ขาดความศรัทธา เมื่อนั้นป่าก็สิ้นชื่อมีป่ามากมายในโลกหายไปในช่วงเวลาไม่กี่วัน แต่มีป่าอีกมากมายเช่นกันยังดำรงอยู่ได้ในวิถีการพึ่งพาของป่าและคน

ป่าไหนชาวคราวเจ้าที่แรง ผิดๆ ป่านั้นก็ยังมีอยู่ ป่าไหนว่าเสีย ป่านั้นก็จงดงาม นี้เองเป็นเหตุปัจจัยหนึ่ง ๆ ที่ทำให้แต่ละป่าต้องมีปากเสียง พ้าฝนตกทั้งปี ป่าเขียวตลอด เมฆคลุมไปทั้งยอดเขาไม่ยอมหายไปไหน นี่คือน่ากเสียงของผืนป่า นานวันเข้า ความอุดมสมบูรณ์ก็บังเกิดและยืนยาวกลายเป็นป่าต้นน้ำ เป็นถิ่นเพาะพันธุ์สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเมื่อพืชมากขึ้น สัตว์ป่าที่มากขึ้น ผลไม้ป่าตามมา สัตว์ก็กลับมา ถ้าเจ้าที่ อยู่ได้ เป็นปากเสียงได้ ชีวิตของป่าก็งอกงาม อุดมสมบูรณ์ทั้งป่าทั้งคนที่พึ่งพาป่า ที่นี้ ก็อยู่ที่ว่าคนจะทำอย่างไรกับ ป่าของตนเองที่ยืนโดดเด่นอยู่เบื้องหน้า...”

อังคารทำเมียงและยามมอง เงียบฟังสิ่งต่าง ๆ ที่ตาเล่า ๆ มา มันเป็นทั้งความเชื่อ และเรื่องเหลือเชื่อ คนบนโลกใบนี้มีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น

...แต่คนบนดาวอังคารมีความเชื่อว่า “ใครอ้อมคนนั้นรอด”

(ก๊อคนเศ รุ่งสันเทียะ, 2557, หน้า 128-129)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร** ผู้แต่งใช้กลวิธีนำเสนอโดยให้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่องวิถีการพึ่งพาของป่าและคน และความเชื่อต่าง ๆ เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ

3. ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

การเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้ผู้เล่าเรื่องจะทำหน้าที่เหมือนผู้รู้แจ้ง กล่าวคือ สามารถล่วงรู้ความเป็นมาความเป็นไปของเรื่อง ตลอดจนสามารถทราบความรู้สึกนึกคิดและเข้าถึงจิตใจของตัวละครในเรื่องได้ทุกแง่มุม และบางครั้งผู้เล่าเรื่องก็ยังทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวเหตุการณ์ ตลอดจนการประเมินค่าแนวคิดของตัวละครในเรื่อง เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องเพราะโลกเราร้อน** จากรวมเรื่องสั้นชุดลูกของลูกสาว

...พบหนุ่มแต่งตัวเป็นทาร์ซาน ปีนขึ้นไปบนอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เพื่อรณรงค์ต่อต้านภาวะโลกร้อน

กรุงเทพมหานคร เมื่อวานนี้ เวลา 14.00 น. ประชาชนในย่านวงเวียนอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ต้องตื่นเต้นและแตกตื่นโกลาหล จนทำให้การจราจรติดขัดอย่างหนักนานนับชั่วโมง เมื่อมีชายหนุ่มแต่งตัวเป็นทาร์ซานไม่ใส่เสื้อผ้า นุ่งไบบอนเขียวสดเพียงใบเดียว โดยไม่สวมกางเกงใน ปีนขึ้นไปรณรงค์ต่อต้านภาวะโลกร้อน ในมือถือป้ายผ้า ปรากฏข้อความว่า “ช่วยกันรักษาโลก จากภาวะโลกร้อน” เขาปีนป้ายไปยังรูปปั้นทหารหาญรอบ ๆ อนุสาวรีย์ฯ อย่างน่าหวาดเสียว ประชาชนที่มามุงดูหวีดร้องเป็นระยะ ๆ เมื่อเขาทำท่าจะพลัดร่วงลงมาหลายครั้ง และสาว ๆ ก็ร้องวิ๊ววิ๊วเมื่อเห็นอวัยวะเพศแหว่งโทองงอไปมาอยู่รำไร ภายใต้ใบไม้ที่พะเยิบพะยาบ

เจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยบรรเทาสาธารณภัย พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จากหลายมูลนิธิ ได้นำรถพยาบาลมาเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่พยายามปีนขึ้นไปจับตัวลงมา ทาร์ซานเมืองไทยก็ยิ่งปีนหนีขึ้นไปสูงและโบกป้ายผ้ารักษาโลกร้อนไปมาพร้อมกับตะโกนให้ช่วยกันรักษาโลกร้อน จนกระทั่งรถกระเช้าเดินทางมาถึงเจ้าหน้าที่จึงสามารถขึ้นไปรวบตัวลงมาได้ ท่ามกลางความโล่งอกของไทยมุง ทั้งที่

กลัวว่าเขาจะพลัดตกลงมาและที่กลัวว่าเขาจะทำอนาจารมากไปกว่านี้ ต่างคนต่างวิพากษ์วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา เพราะยังไม่เคยเห็นการรณรงค์เรียกร้องเช่นนี้เกิดขึ้นโดยคนไทย

เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัว นายทาร์ซานไปที่สถานีตำรวจนครบาลพญาไททันที จากการสอบสวน ทราบว่าทาร์ซานเมืองไทยชื่อ นายปิยพงศ์ คนางค์ อายุ 24 ปี เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อยู่บ้านเลขที่ 55 ถนนประชาอุทิศ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการตลาด จากมหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่ง แต่มีความปรารถนาที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมมาตั้งแต่สมัยเรียนจึงสมัครเข้าร่วม...

(ปราจิณ คงคะจันทร์, 2553, หน้า 136)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง**เพราะโลกเราร้อน** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ คือ เหตุจากภาวะโลกร้อน เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาจากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**อาถรรพ์ทะเลใต้**

...เสียงเพลงเจียบหายไปแล้ว ภายนอกบริเวณชายหาดหน้าบ้านชาวโพลนมองเห็นไกลไปลิบลิ่ว จนกลิ่นกลายหายไปกับรัตติกาล คลื่นจากท้องน้ำซัดเซาะเลาะฝั่งดังจะพิสูจน์เส้นทางที่ทอดไปเหมือนไม่มีสิ้นสุด

ดวงตาของสัตว์ทะเลร่างยักษ์ไหลหลังดำทะมึนพ้นจากริ้วคลื่น มันเหลียวมองเรือน้อยหลังนั้น ราวกับจะมองทะลุให้เห็นภายในเพื่อเก็บข้อมูลนั้นไว้ในความทรงจำแมนต้าเรย์ ทั้ง ๆ ที่เคยเห็นผู้คน แต่ยังไม่อาจวางใจผู้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินมนุษย์เป็นสัตว์สายพันธุ์เดียวที่เดาใจได้ยาก มนุษย์พรางตัวเปลี่ยนสีได้หลายรูปลักษณะไม่อาจรู้ใจได้จากสีหน้าและแววตา มนุษย์พร้อมทำลายล้างและเข่นฆ่าได้แม้แต่เผ่าพันธุ์เดียวกัน พิชสง กระบวนท่าของมนุษย์บางครั้งไร้ร่องรอย อยู่ใกล้ก็ไม่ปลอดภัยอยู่ห่างก็ยิ่งอันตราย หนีไปให้ไกลแสนไกลก็จะปลอดภัยเพียงนั้น

แมนต้าเรย์มองฝั่งอีกครั้งคล้ายเป็นการลังลา คำรามส่งคลื่นเสียงในช่วงความถี่สูงที่มนุษย์ไม่อาจสำเหนียกได้ คล้ายจะบอกกล่าวว่า นี่จะเป็นการเดินทางเที่ยวเดียวไม่หวนทวนหลัง ขณะเสียงร้องของเผ่าพันธุ์เดียวกัน เร่งเตือนมาจากท้องทะเลลึก และแล้วกระเบนราหูยักษ์ตัวนั้นตัวที่มีปานดำ ปรากฏที่ยอดอกอันชาวโพลนก็พลิกพลั้วแผงปีกกว้างโบยบิน ใช้ครีบหลัง ปรับทิศทาง เร่งตัวเองด้วยความเร็วดุจจรวด

มุ่งกลับไปรวมฝูงของเผ่าพันธุ์ ตามครรลองของสัตว์ด้วยผู้ดำรงชีพอยู่ในห้วงน้ำ แยกขาดสู่เส้นทางของตน ไม่ต้องแหวะกับผู้ที่เรียกตัวเองว่ามนุษย์ต่อไป

ลมตะวันตกจากไปแล้ว พร้อมกับความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งที่เกิดกับผู้คน ชายทะเลที่นี้ ทั้งความทุกข์ ความผิดหวัง และการพลัดพราก นับแต่นี้ไปเมื่อลม ตะวันออกมาเยือน มันได้นำพาความสุข ความสมหวัง กลับมามอบสิ่งดีงามให้กับชีวิต ผู้คนบางคนได้มีการเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง เรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตจะเป็นเครื่องเตือนใจ ผู้คนให้ตระหนักรู้ มิให้ดำเนินชีวิตพลาดเช่นที่แล้ว ๆ มา...

(วิน วนาตร, 2554, หน้า 207)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**อาถรรพ์ทะเลใต้** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่ง เป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ คือ กระเบนราหูยักษ์ กับ อาถรรพ์ทะเลใต้ เป็นการนำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**คนปลุกป่า**

...หลังจากชายชราพายตามลำคลองมาไกลก็เลี้ยวขวาหักศอก เข้าคูน้ำที่แยกจาก ลำคลองใหญ่ เป็นคูส่งน้ำที่ถูกขุดขึ้นโดยผู้เลี้ยงกุ้ง มีบ่อกึ่งที่เกิดจากการบุกรุกผืนป่า เรียงรายไปจรดป่าที่เหลืออยู่

เมื่อเรือผ่านบ่อกึ่งเข้าสู่บริเวณผืนป่า ภายใต้อิฐเขียวของต้นไม้ค่อนข้างหนาแน่น แกรู้สึกเหมือนกลับถึงบ้าน เสียงนกร้องเพลง ไบ่กิ้งก้านต้นไม้พลิวไหวคล้ายต้อนรับ การกลับมาของแก แกสูดหายใจลึกดูดซบกลิ่นปากลิ้นทะเล

ความสุขความสดชื่น ความเชื่อมั่นในตัวเองกลับมาอีกครั้ง แกพายเรือไปตาม ทางน้ำธรรมชาติ ช่วงแรกผืนป่าเป็นที่ค่อนข้างสูง น้ำจะท่วมเฉพาะช่วงที่มีน้ำขึ้นสูง ต้นไม้ส่วนใหญ่จะเป็นพวกหลุมพอ ตะบูน ประม และลำพู ต้นไม้เหล่านี้บางชนิด จะมีรากคล้ายไม้แหลมปักอยู่รอบโคนต้น

เมื่อผ่านตรงที่เคยมีต้นตะบูนใหญ่แกชะลอเรือลง ได้นำเถาถ่านและกระดุก ลำเจียกเมียของแก ใส่โหวดดินเผาหลายดอกไม้สวยงามแอบฝังไว้ที่โคนตะบูนใหญ่ต้นนี้ มันผ่านมาเกือบสี่สิบปีแล้ว ตะบูนใหญ่ตอนนี้เหลือเพียงตอ ถูกลักลอบตัดโค่นหลายปี แล้ว แกมักจะแหวะมาที่นี้เป็นครั้งคราว เพื่อให้แน่ใจว่าโหวดกระดุกของลำเจียกซึ่งเป็น สมบัติที่หวงแหนยิ่งของแก ไม่ได้ถูกใครกรั่นแกล้งลักขโมยหรือทำลายไป

เรือผ่านเส้นทางที่บางครั้งก็คิดถึงเส้นทางชีวิต มันคงเคี้ยวกววนหน้าเวียนหัว บางช่วงน้ำตื้น ต้องลงลุยโคลนเข็นเรือ บางช่วงรอกที่ไปด้วยพุ่มหนามก้างปลาที่แหลมคมกริบ เลือดพุ่งกระฉูดเจ็บแปลบเมื่อโดนมันที่มดำ บางช่วงเป็นพุ่มเหงือกปลาหมอ ใบเขียวเข้มเป็นมัน ดอกสีม่วงและสีขาวไสว

(อุดม วิเศษสาคร, 2554, หน้า 25-26)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **คนปลุกป่า** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ คือ ชายชราในเรื่องกำลังพายเรือในลำคลองเพื่อสำรวจระบบนิเวศริมคลอง เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ**

ก่อนที่คุณจะเริ่มอ่านต่อไป เราจำเป็นต้องบอกก่อนว่าในบทนี้คุณ จะไม่ได้พบความงามของธรรมชาติอย่างที่ผ่านมา ไม่มีต้นไม้เขียวขจี ไม่มีสายธารใสสะอาด ไม่มีแม่แตงกนอยร้องจิบ ๆ หรือถ้ามี เสียงนั้นก็แผ่วเบาจนไม่อาจนับรวมได้ คุณควรทำใจให้ดี เพราะเราจะพาคุณดำดิ่งลงไปสู่ความมืด ความโสมม และความน่าเหม็นที่กำลังแผ่ขยายไปอย่างช้า ๆ รวากับน้ำหมึกที่ซึมลงแผ่นกระดาษ ไม่มีใครรู้เลยว่าความชั่วร้ายกำลังซ่อนตัวอยู่เบื้องกลางนั้น

ห่างจากบริเวณบ้านของต้นน้ำไปประมาณสิบกิโลเมตร มีโรงงานผลิตพลาสติกแห่งหนึ่ง ตั้งมาได้เจ็ดปีแล้ว เจ้าของโรงงานคือนายอภิวัฒน์ นักธุรกิจและนายทุนผู้ร่ำรวย ไม่มีใครรู้จักเขาอย่างแท้จริง เพื่อนสนิทของเขามีเพียงเงินหรือไม่กี่ตัวเลขในสมุดบัญชีเท่านั้น

โรงงานของอภิวัฒน์สร้างกำไรให้เขาเป็นกอบเป็นกำ อีกทั้งยังทำให้ชาวเมืองมีงานทำมากขึ้น พวกเขาจึงชอบโรงงานแห่งนี้ ต่างจากพวกชาวบ้านที่ต่อต้านอย่างรุนแรง เพราะควันไฟที่ปล่อยออกมาจากรวกับเมฆสีดำซึ่งอยู่ผิดที่ผิดทาง ทำให้ทิวทัศน์ที่สวยงามต้องแปดเปื้อน นอกจากนี้โรงงานยังกินพื้นที่ป่าไปมากโข

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 55)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ คือ เจ้าของโรงงานผลิตพลาสติกผู้ที่สร้างมลภาวะเป็นพิษให้กับสิ่งแวดล้อม เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 101) กล่าวว่า โครงเรื่องมีลักษณะใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง แต่สั้นและสังเขปความกว่าเนื้อเรื่อง โครงเรื่องอาจบอกเราว่าตัวละคร คิดอย่างไร พูดอะไร แต่จะไม่บรรยายหรือวิเคราะห์ตัวละครเหล่านั้นเหมือนในเนื้อเรื่อง แม้เหตุการณ์ก็กล่าวถึงเฉพาะเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (Conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่มีความเข้มข้นรุนแรง มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบอย่างแรงต่อวิถีชีวิตของตัวเอกของเรื่อง

โครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง มีการนำเสนอ 3 แบบ คือ 1) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man) 2) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment) และ 3) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

1. ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man)

การสร้างปมปัญหาที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่าง ตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี ไม่ว่าจะเป็น ตัวละครกับตัวละคร หรือตัวละครเอกกับตัวละครรอง สะท้อนให้เห็นการทะเลาะวิวาทหรือการพูดจาถกเถียงกันในเรื่องที่ไม่ควรเป็นเรื่อง เหมือนตัวละครอยู่ต่างมุม มีความคิดและความมุ่งมั่นคนละขั้ว การสร้างปมปัญหาที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ในลักษณะแก่งแย่งผลประโยชน์ หรือการที่ตัวละครต่อต้านไม่พอใจฝ่าฝืนระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมนั้นกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกัน เป็นกลวิธีหนึ่งของผู้แต่งใช้แทรกแนวคิดนิเวศวิถีในงานวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ หรือแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

1.1 นวนิยาย เรื่อง **รอยเรียงเคียงรัก** ผู้แต่งคือ ณ มน (2551) มีโครงเรื่อง คือ เรื่องราวความรักของหนุ่มป่าไม้มาดหนึ่งราวกับภูผากับสาวเมืองกรุงผู้มาดมั่นท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงาม วินิจฉัย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติผู้มีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะรักษาป่าไม้เอาไว้ให้อยู่คู่เมืองไทย ชายหนุ่มยึดหลักมันตามคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวกะเหรี่ยงที่สอนต่อ ๆ กันมาว่า ออที กะต๋อที ออก่อ กะต๋อกอ กินน้ำ รักษาป่า อยู่ป่า รักษาป่า กินน้ำรักษา น้ำอยู่ป่า รักษาป่า เขาไม่สนับสนุนให้ความเจริญใด ๆ หรือการท่องเที่ยวเข้ามาใกล้กว่าในพื้นที่ป่าที่เขา

ดูแลรักษาอยู่ เพราะรู้ว่ามันจะนำมาซึ่งความวุ่นวายและทำให้ป่าไม้ถูกทำลายในที่สุด และจากความใกล้ชิด นานวันความผูกพันก็เริ่มเกิดขึ้นกลายเป็นความรักท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงามของป่าเขาลำเนาไพร สายน้ำ และสายหมอก

1.2 นวนิยาย **เรื่องหางบ่วง เจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า** แต่งโดย ญิบ พันจันทร์ (2552) มีโครงเรื่องเกี่ยวกับ ความรื่นรมย์กับธรรมชาติอันสมบูรณ์ ระทึกกับการผจญภัย และอบอุ่นกับมิตรภาพต่างเผ่าพันธุ์ เริ่มจากเมื่อมีการอพยพของนกหางบ่วงมาบรรจบกับการออกอาละวาดของเจ้าจระเข้สุดเหี้ยม เรื่องราวแห่งมิตรภาพและการผจญภัยท่ามกลางบรรยากาศแมกไม้เริ่มบึงจึงเริ่มขึ้น ณ บึงน้ำอันอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่ง เกิดความโกลาหลขึ้นเมื่อไข่ของเจ้า “กุ่มกิลล์” จระเข้ยักษ์หายไป พาลเดือดร้อนทั้งคนทั้งสัตว์ ตั้งแต่หนุ่มสาวยันแก่เฒ่ากระทั่งถึงพระ-เถร อีกทั้งสัตว์น้ำ สัตว์ปีก และเครื่องบกกิ่งน้ำ ที่รวมอาศัยก็ต้องปั่นป่วน ที่เดือดร้อนเป็นพิเศษ คือฝูงนกพันธุ์หายากนาม “หางบ่วง” อุตส่าห์อพยพหลบภัยหนีหนาวมาจากต่างแดน หวังพักพิงเพื่อความอบอุ่น กลับถูกเจ้าจระเข้บุกกรังชะกระเจิดกระเจิง ร้อนถึงตา-ยาย ที่เป็นคู่รัก-คู่แค้น ซึ่งมีสายสัมพันธ์กับเจ้าจระเข้ตัวแสบ ต้องจัดการหาทางแก้ไขความวุ่นวายโดยเฉพาะความลับเรื่องไข่จระเข้ที่หายไป

1.3 นวนิยาย **เรื่องคลื่นหลังเงา** แต่งโดย โดย ญิบ พันจันทร์ (2553) กล่าวได้ว่าคลื่นหลังเงา เป็นนวนิยายที่เห็นคุณค่าทรัพยากรด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น จึงใช้โครงเรื่องให้ตัวละครจากหน้าจอหนังสือสารเพื่อการพัฒนาพื้นฟูลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามิเท่ง หนูนุ้ย และผองเพื่อนทั้งหลายเป็นตัวเดินเรื่อง โดยเฉพาะเท่งเคยเป็นคนจริง ๆ เป็นชาวบ้านคู่ซู้ดอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีอาชีพหาปลาในทะเลสาบมาก่อน เป็นตัวละครสำคัญของพลพรรคตัวดำ ไม่สวมเสื้อห้าสิบกว่าตัว เพื่อน ๆ ของเท่งหลายรายก็เคยเป็นคนในลุ่มน้ำคลื่นหลังเงา จึงเป็นวาระกรรมเพื่อสื่อสารให้พี่น้องประชาชนทั้งหลายได้อุทิศสิ่งแวดล่อมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในทะเลสาบน้ำ กระตุ้นเตือนจิตสำนึกของคนในพื้นที่และเพื่อนร่วมชาติในการอนุรักษ์พื้นที่ 8,729 ตารางกิโลเมตร เป็นแผ่นดิน 7,687 ตารางกิโลเมตร เป็นแผ่นน้ำ 1,042 ให้อย่างยืนตลอดไป

1.4 นวนิยาย **เรื่องสายน้ำและชายชราเรื่องเล่าจากคอนผีหลง** และเรื่อง **การกลับมาของนกนางนวล** ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล (2553, 2555) ผู้แต่งได้สร้างโครงเรื่องโดยใช้ปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างตัวละครซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี ในเรื่อง **สายน้ำและชายชราเรื่องเล่าจากคอนผีหลง** ตัวละครเป็นมนุษย์ ในเรื่อง **การกลับมาของนกนางนวล** ตัวละครเป็นนกนางนวล แต่สำหรับคู่กรณีที่มีความขัดแย้งในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีร่วมกัน คือ มนุษย์ เช่นเดียวกัน วรรณกรรมทั้งสองเรื่องผู้เขียนได้สร้างโครงเรื่องให้เกิด

ความขัดแย้งขึ้นกับตัวละครเอกของเรื่อง คือ มอน ซึ่งเป็นมนุษย์ในเรื่อง **สายน้ำและชายชรา** **เรื่องเล่าจากคอนผีหลง** และเจื่อง ซึ่งเป็นนางงามนวลในเรื่อง **การกลับมาของนางงามนวล** มีการดำเนินเรื่องโดยให้ตัวละครประสบปัญหาในประเด็นเดียวกันทั้งสองเรื่อง คือ การสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของจีน และการระเบิดแก่ง ซึ่งนำมาซึ่งปัญหาโครงสร้างของระบบนิเวศ เป็นการจัดการโดยมนุษย์เป็นผู้ควบคุมที่ส่งผลกระทบต่อสรรพสิ่งและวิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตัวละครและตัวประกอบของทั้งสองเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อสู้กับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในการรุกรานธรรมชาติ มิตรภาพระหว่างตัวละครและนาฏกรรมแห่งชีวิตที่สะเทือนใจผู้อ่าน ตอนจบของเรื่องทั้งสองเรื่องมีการปิดเรื่องแบบปริศนาให้ผู้อ่านได้จินตนาการต่อไป การสร้างโครงเรื่องทั้งสองเรื่องนี้เป็นโครงสร้างเพื่อเสนอแนวความคิดและกระบวนทัศน์ ที่มีทั้งคุณและโทษที่มีต่อนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง โดยวิถีของการมุ่งพัฒนาแม่น้ำโขงในนวนิยายทั้งสองเรื่อง สะท้อนให้เห็นทั้งมิติการผสมผสานและขัดแย้งระหว่างภูมิปัญญากับการใช้เทคโนโลยี ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกสรรพสิ่งในลุ่มน้ำโขง

1.5 นวนิยายเรื่อง **น้ำเล่นไฟ** แต่งโดย กฤษณา อโศกสิน (2553) โครงเรื่องความขัดแย้งของตัวละครที่มีแนวคิดต่าง ๆ กัน เป็นเรื่องราวภายในตลาดสดแห่งหนึ่ง รวมทั้งการทำเกษตรกรรมแบบวิถีใหม่ แบบพอเพียงควบคู่กับผลกำไร เรื่องแนวพาฝัน รวมทั้งการจบเรื่องอย่างสอดคล้องกับการมุ่งเทิดพระเกียรติคุณในแนวพระราชดำริ ละครมีจุดเด่นที่ตัวละครหลักเป็นตัวละครหลายมิติที่มีชีวิตชีวาและมีความสมจริง ด้านบทสนทนา อุปนิสัยของตัวละครผู้พูดอย่างสมจริง และด้านสำนวนภาษา ประกอบด้วยความราบรื่นสละสลวย **น้ำเล่นไฟ** เป็นนวนิยายที่ให้ทั้งความสนุกสนานในการติดตามชีวิตของตัวละครให้ความอึดเอิบ ความสุข ด้วยความชื่นชมและมีความหวังในความดีและคนดี ความมีคุณค่า

1.6 นวนิยายเรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม** ณัฐวัฒน์ อุทจักร (2551) แต่งโดยมีโครงเรื่องเกี่ยวกับชาวบ้านดงตะเคียนงาม อาศัยอยู่ในป่ามาหลายชั่วอายุคน พวกเขาใช้ชีวิตแบบสมถะ เพาะปลูกและหาของป่าแบบพอกิน เคารพธรรมชาติ พวกเขามีวิถีโลบายซึ่งตกทอดมาจากคนรุ่นก่อน ๆ ในการรักษาป่า คือ ประเพณีไหว้ผีป่าผีเขาผีต้นน้ำ โดยมีความเชื่อว่าคนที่เกิดหนึ่งคนจะต้องมีผีดูแลหนึ่งตน ผีที่ว่า คือ ผีป่า ซึ่งสิงอยู่ในต้นไม้แต่ละต้น สิ่งนี้ทำให้ชาวบ้านไม่ตัดไม้ในเขตหวงห้าม (เขตป่าต้นน้ำ) ชาวบ้านยังมีวิถีทำกินแบบพอเพียง คือ ล่าแต่พอกิน เก็บของป่าแต่พอใช้ พวกเขาใช้ชีวิตเรียบง่ายมานาน ต่อมารัฐบาลได้ให้สัมปทานป่าไม้แก่บริษัทฝรั่ง เพื่อหาเงินเข้าประเทศ ชาวบ้านหลายคนเข้าทำงานกับบริษัท ป่าที่สมบูรณ์เริ่มถูกทำลาย การต่อสู้ด้านต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ดูแลป่าไม้ จึงเริ่มต้นขึ้น

1.7 เรื่องสั้นเรื่อง**รางวัลจากป่า** แต่งโดยณัฐวัฒน์ อุทจักร (2553) โครงเรื่องนี้ ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับบุคคลอื่น ตั้งแต่ พวกเขาเก็บของป่า และพวกเขาชอบเที่ยวป่าด้วยตัวเอง รวมไปถึงสารพัดกิจกรรมของมนุษย์ที่นิยมเข้าไปทำในป่า ลัทธิป่าจึงต้องถอยร่นไป จนผมเชื่อว่าหลายสายพันธุ์ได้สูญหายไปแล้วจากพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยไม่มีการประกาศเป็นทางการ พื้นที่ป่าที่ถูกเรียกว่าป่าเสื่อมโทรม เป็นพื้นที่ป่าซึ่งไม่สามารถ “ทำเงิน” ให้ใคร จึงถูกคนบุกรุกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เข้าไปถางยึดเป็นของตัวเองเสียเฉย ๆ ไม่ก็เป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการชูประเด็นที่ทำกินเพื่อหาเสียง และในท้ายที่สุดก็ตกเป็น ของคนรวยหรือคนที่มีอำนาจในบ้านเมือง ที่จะตามเข้าไปซื้อไว้เมื่อได้รับเอกสารสิทธิ์ ในที่สุด พื้นที่ป่าอันเป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าของประเทศ ถูกทำลายไปจนเหลือเพียงราวสิบเปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ประเทศ แถมนในพื้นที่ป่าอันน้อยนิดนี้ก็ยังถูกจัดสรรให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งโดย หน่วยงานของรัฐและเอกชน ผู้แต่งกล่าวไว้ในคำนำเรื่องว่า การเขียนเรื่องอนุรักษ์สัตว์ป่าของตนเอง นั้น หากเปรียบเทียบกับพลังการทำลายล้างธรรมชาติของโลกในยุคนี้ มันก็เป็นเพียงลมหายใจของ แมลงเล็ก ๆ ที่ไม่อาจต่อกรกับพายุใหญ่ที่ถาโถมได้ แต่ผู้แต่งก็ยังเชื่อว่าลมหายใจแมลงเล็ก ๆ นี้ หากรวมกันมาก ๆ เข้า ลักวันอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมาได้ เพราะมันเป็นหน้าที่ของ พวกเราที่จะต้องส่งมอบโลกที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขแก่ลูกหลานของเราในอนาคต...

1.8 นวนิยายเรื่อง **มนตร์รักอ่าวทองคำ** เป็นผลงานของ ปรีทรรศ หุตางกูร (2555) มีโครงเรื่องของความขัดแย้งระหว่างตัวเอกกับคู่กรณี สะท้อนปัญหาท้าทายจิตสำนึก ผู้แต่งมีลีลา เสียดลีปัญหาสังคมเป็นเอกลักษณ์ในการเล่าปัญหาผ่านงานวรรณกรรม ผู้แต่งมีการดำเนิน เรื่องนั้นจริงจัง เพราะหยิบยกเอาเรื่องจริงที่เกิดขึ้นมาสร้างเป็นโครงเรื่อง และเป้าหมาย ของการเสียดสีนั้นก็ชัดเจนจับต้องได้

นวนิยายเรื่อง**มนตร์รักอ่าวทองคำ** เป็นเรื่องราวความรักของบ๊ิก นายก อบต. หมู่แห่งตำบลบ้านท้าย กับเพลินดาว เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์สาวแห่งบริษัท “แจฟรอน” ผู้ดำเนินธุรกิจขุดเจาะน้ำมันข้ามชาติ นวนิยายที่มีเนื้อหาเข้มข้นและทันสมัยอย่างมาก พูดถึงปัญหา สังคมและสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเกิดขึ้น เมื่อบริษัทแจฟรอนพยายามเข้ามาสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมัน บริเวณนอกชายฝั่งอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่ซึ่งคนในท้องถิ่นเรียกขานกันว่า “อ่าวทองคำ” เพราะเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งทำกินของชาวบ้าน ผู้ยึดอาชีพประมงชายฝั่งมานานหลายชั่วอายุคน) การเข้ามาสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันจึงเป็น การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติและทำลายแหล่งทำกินของคนในท้องถิ่น เกิดเป็น การต่อสู้สองชั่วระหว่างกลุ่มคนหัวอนุรักษ์ที่ต้องการปกป้องท้องถิ่นจากความเปลี่ยนแปลงของ

สิ่งแวดล้อม กับกลุ่มคนหัวก้าวหน้าที่เชื่อมั่นว่าการเข้ามาของบริษัทข้ามชาติจะเป็นการพัฒนา และเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างล้นหลาม

นวนิยายเรื่อง**มนตร์รักอ่าวทองคำ** สะท้อนให้เห็นวิถีการต่าง ๆ มากมาย ที่บริษัทยักษ์ใหญ่ใช้เพื่อซื้อใจคนให้หันมาสนับสนุนการขุดบ่อน้ำมันของตน ไม่ว่าจะเป็นการให้บสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง โรงเรียน หรือศูนย์ราชการทั้งหลาย การให้ทุนการศึกษา การให้บสนับสนุนค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ (ในเรื่องบอกว่าแทบทุกที่เต็มไปด้วยป้ายสนับสนุนจากแจฟรอน) หรือแม้แต่การซื้อตัวแกนนำฝ่ายต่อต้านด้วยการให้เงินและจัดทริปดูงานต่างประเทศเป็นข้อแลกเปลี่ยน ตรงนี้เองที่ตัวละครเพลินดาว นางเอกของเรื่องได้มีบทบาทโดดเด่นอย่างมาก เธอได้แสดงภาพของแจฟรอนในฐานะเศรษฐีใจบุญ ที่พร้อมสนับสนุนทุกความต้องการของคนท้องถิ่น เพื่อแลกกับการทำประชาพิจารณาให้สร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันได้ ตัวละครเพลินดาวและบริษัทแจฟรอน มีลักษณะนิสัยแบบเดียวกัน คือ พร้อมทำทุกสิ่งเพื่อบรรลุเป้าหมาย แม้แต่ความรักที่เธอมีให้นายก บิ๊ก ก็ล้วนแต่เกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์เท่านั้น

ตัวละครนายกบิ๊ก มีบุคลิกแตกต่างจากผู้นำในอุดมคติแบบที่ควรเป็นพระเอกทั้งหลาย เพราะไม่ได้เป็นคนเอาถ่านมาตั้งแต่เริ่ม แต่ต้องจับปลัดจับพลูมาลงสมัครเลือกตั้งแบบไม่เต็มใจ เขาจึงไม่ใช่คนที่จะต่อสู้เพื่อท้องถิ่นโดยกำเนิด มิหนำซ้ำยังเป็นคนที่รีไปรับความช่วยเหลือจากแจฟรอน ตอนที่ยังบประมาณจากรัฐอนุมัติไม่ทันใจอีกด้วย แต่พอได้ลงไปสัมผัสคลุกคลีกับชาวบ้านอย่างจริงจัง นายกบิ๊กก็เริ่มเข้าใจปัญหา และเริ่มตระหนักว่าในฐานะผู้นำท้องถิ่น เขาควรจะทำอะไรได้บ้างเพื่อปกป้องบ้าน เพราะเขาต้องเลือกระหว่างบทบาทที่ถูกต้องกับคนรักที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม ถึงแม้จะมีพล็อตแบบรัก ๆ ใคร่ ๆ แต่**มนตร์รักอ่าวทองคำ** ก็ให้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เป็นฉากของเรื่องอย่างละเอียด รวมถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อแท่นขุดเจาะน้ำมันถูกสร้าง นอกจากนี้ ภาครัฐกลับไม่ได้ยื่นข้างประชาชนในท้องถิ่นเลยแม้แต่หน่อยกลับอ้างความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีมากกว่าความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่ว่าจะป็นนักการเมืองระดับชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และใครต่อใคร น่าเสียดายของผู้เขียน ถ้ายทอดรากับว่าคนเหล่านั้นถูกซื้อตัวและหลงกับอำนาจของเงินตรา จึงยินยอมให้บริษัทข้ามชาติมากระทำย่ำยีทรัพยากรของประเทศไทยได้อย่างหน้าตาเฉยโดยไม่ได้รู้สึกสำนึกผิดแต่อย่างใด

มนตร์รักอ่าวทองคำ เป็นนวนิยายไทยเรื่องหนึ่งที่แสดงบทบาทของวรรณกรรมในฐานะสื่อสะท้อนปัญหาสังคม ชื่อบริษัทแจฟรอน เป็นชื่อที่ถูกบิดไปจากเป้าหมายเสียดสีที่แท้จริง สำหรับการให้ป้ายสนับสนุนจากบริษัทเหล่านี้ควรตระหนักคิดว่าเจตนาที่แท้จริงของพวกเขา คืออะไร และสิ่งที่เขาจะถนอมทุนได้มากมายมหาศาลสักแค่ไหน และที่สำคัญนวนิยายเรื่องนี้

ยังกระตุ้นสำนึกรักสิ่งแวดลอมให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่านได้อย่างดี ให้แง่คิดมุมมองของความเจริญที่อาจต้องแลกด้วยการทำลายธรรมชาติ

1.9 นวนิยายเรื่อง **ไตรมใบภักดี** แต่งโดย ชมจันทร์ (2556) มีโครงเรื่องเกี่ยวกับน้ำมันไบโอดีเซล นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกชายซึ่งเป็นนักธุรกิจกับตัวละครเอกหญิง ซึ่งเป็นลูกสาวของผู้ใหญ่บ้าน ชายหนุ่มเติบโตขึ้นมาในเมือง และให้ความสำคัญกับอำนาจเงิน ในขณะที่ตัวเองหญิงเติบโตมาท่ามกลางชนบท การให้ความสำคัญกับคุณค่าของการใช้ภูมิปัญญา คือการใช้น้ำมันไบโอดีเซล ตามกระแสพระราชดำริ ความขัดแย้งในเรื่องนี้ มีสาเหตุมาจากทัศนคติที่แตกต่างกัน ตอนจบของเรื่อง คือ จบโดยที่ตัวละครเอกชายปรับเปลี่ยนทัศนคติและเห็นคุณค่าของโครงการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล เผลอเช่นเดียวกับตัวละครเอกหญิง

1.10 นวนิยายเรื่อง **ในมานเมฆ** แต่งโดยร่มแก้ว (2556) มีโครงเรื่องเกี่ยวกับโครงการฝนหลวง นวนิยายเรื่องนี้ได้กล่าวถึงตัวละครเอกหญิง ว่ารู้สึกผิดที่ได้ทำให้ตาของเธอต้องอับอายในอดีตเมื่อ 10 ปีที่แล้ว จึงมีความพยายามที่จะทำความดีเพื่อลบล้างความผิดนั้น แต่ก็ทำความผิดวิธีบ้าง มีการถูกขัดขวางจากตัวละครฝ่ายร้ายบ้าง แต่ในท้ายที่สุดหญิงสาวก็สามารถทำความดีลบล้างความผิดและทำให้ตาของเธอภูมิใจได้สำเร็จด้วยการดำเนินรอยตามพระราชดำริเรื่องโครงการฝนหลวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.11 นวนิยายเรื่อง **แสงดาวกลางใจ** แต่งโดย รินทร์ลภัส (2556) มีโครงเรื่องเกี่ยวกับการรักษาต้นน้ำลำธารและการเกษตรบนที่สูง นวนิยายเรื่องนี้โครงเรื่องจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกชาย ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติ กับตัวละครเอกหญิง ซึ่งเป็นลูกสาวของผู้ต้องสงสัยในคดีลักลอบตัดไม้ ตัวละครเอกชายต้องพยายามทำให้ตัวละครเอกหญิงรักตอบ ขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด ตอนจบของเรื่องคือ ตัวละครเอกชาย มีการรักษาอุดมการณ์และหน้าที่ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ส่วนตัวละครเอกหญิง ก็รับรักเขาเพราะทราบว่าบิดาของตนทำผิดจริง แต่กลับตัวกลับใจได้ในท้ายที่สุด

นวนิยายเรื่อง **ไตรมใบภักดี ในมานเมฆ และแสงดาวกลางใจ** เป็นนวนิยายเทิดพระเกียรติ ชุดลูกไม้ของพ่อ ล้วนมีโครงเรื่องที่เกี่ยวกับแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ต่าง ๆ กัน คือ น้ำมันไบโอดีเซล โครงการฝนหลวง และการรักษาต้นน้ำลำธาร การสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครเป็นกลวิธีนำเสนอแบบเทิดพระเกียรติ พร้อม ๆ กับการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การขัดแย้งนี้ถูกคลี่คลายด้วยการใช้แนวพระราชดำริเข้ามาแก้ไขปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นการจุดประกายความคิดสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่า

1.12 นวนิยายเรื่อง **กลางนทีใจ** แต่งโดย รัชนีภา (2557) โครงเรื่องกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างตัวเอกและกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีเกี่ยวกับการสร้างเขื่อน การดำเนินเรื่องราวของประเทศลิมา เมืองกุสาลี ที่มีแม่น้ำคามาที่เคยไหลเย็นอย่างสงบ กลับร้อนระอุ เมื่อ “มือบ” ประชวรการสร้างเขื่อนใหญ่เริ่มรุนแรงจนควบคุมลำบาก ทั้งแกนนำก็ยังถูกทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส แบบไม่รู้สาเหตุ “โรม” เจ้าของบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากประเทศไทยไม่เคยรู้ แต่กลับถูกหมายหัวว่าเป็นคนผิด ทั้งที่รับทำงานอย่างสุจริตและไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับเรื่องร้ายแรงหากใครจะว่ายังไงโรมไม่เคยสน เพราะเขาสนใจแต่ค่ากำไรและสายตารังเกียจเดียวคณันท์ของ “กลอยกัญดา” ลูกสาวคนสวยของแกนนำที่ถูกทำร้ายเพียงคนเดียว เพราะเธอสามารถปล้นคลอนหัวใจของเขาได้ตั้งแต่เมื่อแรกพบกัน ดังนั้นเขาจึงต้องปลดข้อหาร้ายแรงให้ตัวเองและเดินหนีพิชิตใจเธอด้วยการวางแผนตามหาตัวคนร้ายไปพร้อม ๆ กับคอยแก้ไขปัญหาเรื่องงานที่นับวันความขัดแย้งจะยิ่งทวีความรุนแรงมากกว่าเดิมสายใยแห่งรักของเขาและเธอ ไม่ได้ถูกขวางกั้นด้วยสายันที่อันกว้างใหญ่ หากแต่เป็นอคติในหัวใจที่นับวันก็ยิ่งเพิ่มพูน

2. ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment)

ความขัดแย้งที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม เกิดจากลักษณะของธรรมชาติที่มนุษย์ถูกทำลาย เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือภัยทางธรรมชาติ ทั้งบนโลกและในจักรวาลที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เป็นการแสดงแนวคิดที่ว่าเมื่อมนุษย์ทำลายธรรมชาติ ธรรมชาติจึงลงโทษมนุษย์ทางใดทางหนึ่ง การแสดงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอกนี้จึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้แต่งใช้แสดงแนวคิดต่อผู้อ่านให้ตระหนักรู้ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร**

กอดเนต รุ่งสันเทียะ (2557) ผู้แต่งได้สร้างโครงเรื่องโดยใช้ปัญหาหรือความขัดแย้งจากสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับระบบนิเวศบนโลกที่ถูกเปรียบเทียบกับดาวอังคาร การดำเนินเรื่องจากเด็กชายตัวเล็กที่มาจากนอกโลกกับหินประหลาดที่ห่อหุ้มตัวและตกลงบนโลก ในดาวของเขาไม่มีต้นไม้ ไม่มีน้ำ ไม่มีดอกไม้ใบหญ้า ไม่มีความชุ่มชื้นเลย ถูกแรงผลักรจากความทิวโหยของคนทั้งดาว ให้มาค้นหาโลกที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ การค้นพบเรื่องราวอันธรรมดาบนโลกล้วนเป็นสิ่งอัศจรรย์ที่เขาไม่พานพบบนดาวอังคาร จะช่วยให้ผู้อ่านได้ซึมซับความสำคัญของคุณค่าแห่งสรรพสิ่งที่โลกมี การนำเสนอที่ร้อยเรียงสู่เรื่องราวของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ผู้อ่านสำนึกถึงคุณค่าของสิ่งรอบตัว และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.2 นวนิยายเรื่อง**อาถรรพณ์ทะเลใต้** แต่งโดย วิน วนาคกร (2554) โครงเรื่องเป็นการนำเสนอความลึกลับแห่งท้องทะเล และความลึกลับแห่งจิตมนุษย์ ทั้งท้องทะเลและจิตมนุษย์มีทั้งความมั่งคั่งและความน่าหวาดกลัวซ่อนอยู่ภายใน เป็นอาถรรพณ์สำหรับมนุษย์ท้องทะเลใต้เป็นฉาก จะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ ทั้งในแง่ความหมายของความมั่งคั่งและความน่าหวาดกลัว ความหมายของความมั่งคั่งและความน่าหวาดกลัวนี้ ถูกเรียกขานกันในหมู่ชาวพุทธว่า “กฎแห่งกรรม” “อาถรรพณ์ทะเลใต้” เป็นนวนิยายที่จะทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสความหมายของกฎแห่งกรรม ไว้เป็นเครื่องตระหนักรู้

2.3 เรื่องสั้น **เรื่องลูกชานา** แต่งโดย ชวลิต ชันค้ำ (2557) โครงเรื่องกล่าวถึงลูกชานา เนื้อหาแต่ละตอนนำเสนอวิถีการดำรงชีวิต รวมถึงการกินและความเป็นอยู่ตามวิถีความพอเพียงของชาวนาชายแดนไทยกัมพูชาเป็นหลัก ซึ่งผู้เขียนมุ่งเน้นนำเสนอเนื้อหาความรู้โดยละเอียดและกระบวนกรต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เล่า โดยมีปัจจัยที่ทำให้การดำรงชีวิตต้องยากลำบากมากกว่าปกติ คือ การที่พวกเขาต้องย้ายถิ่นฐานบ้านเกิดเข้าไปอยู่ในพื้นที่อื่นเพื่อหลบหนีภัยจากเขมรแดง การที่พ่อป่วยจากโรคลมชักและความยากจนของครอบครัวทำให้ชีวิตยิ่งต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น เพื่อเอาตัวรอดให้ดำเนินชีวิตดำรงอยู่ได้ ในฉากช่วงแห่งความทุกข์ยากนั้นก็ละลายไปด้วยความสุข ความสวยงามของความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว เพื่อนบ้าน ใกล้เรือนเคียงที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำมาหากินไปตามวิถีแห่งชาวนา ชาวป่าในท่ามกลาง ฉากท้องทุ่งนาชนบท ที่จะทำให้ผู้อ่านประทับใจกับเรื่องราวเหล่านั้นซึ่งแทบจะหาไม่ได้อีกแล้วในสังคมยุคปัจจุบัน

ลูกชานาเป็นเรื่องราวที่แสดงถึงวิถีพอเพียง ความรักความอบอุ่นของครอบครัวไทย รวมถึงมิตรเพื่อนบ้านของตัวละครที่มีความรักต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนไทยอันน่าจรรโลงเอาไว้มูลค่า

2.4 นวนิยายเรื่อง**บ้านในโคลน** แต่งโดย กิตติศักดิ์ คเชนทร์ (2559) มีสาระ คือ บ้านในโคลน เป็นบ้านในความทรงจำ บ้านในความทรงจำของกิตติศักดิ์ ย้อนกลับไปยังหมู่บ้านเล็ก ๆ ในหุบเขา อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช เขาคือเด็กชายวัยวัย 4-5 ขวบ ที่ประสบเหตุการณ์น้ำท่วมซุงถล่ม บ้านของพ่อพังลง และเรือนของปู่ก็พังลงด้วย ไม่เฉพาะบ้านของพวกเขา แต่บ้านทุกหลังในหมู่บ้าน จมหายไปในทะเลโคลนท่ามกลางกระแสซุงนับหมื่นต้น

เรื่องราวผสมผสานเค้าโครงจากภัยพิบัติ ทว่าจุดเริ่มเรื่องคือเมื่อต้นปีที่พ่อได้ลงเสาเอกของบ้าน ความหวังความฝันของพ่อ และเหตุการณ์ที่เป็นไป ในที่สุดพวกเขาต้องมาอยู่บ้านสงเคราะห์ที่ทางการสร้างให้ บ้านกับที่ดิน 1 งาน เหมือนกับเพื่อนบ้านในหมู่บ้านใหม่อีก 200 หลังคาเรือน

นวนิยายเรื่อง**บ้านในโคลน**ถูกเล่าในมุมมองผู้ประสพภัย อยู่และดำรงอยู่ในฐานะผู้ประสพภัย ช่วง 3 ปีแรกที่บ้านสงเคราะห์สร้างไม่เสร็จ ลำบากกันมาก ปู่ต้องออกจากบ้านที่น้ำท่วม มาสร้างเพิงพักด้วยการเอาไม้ไผ่มาสร้างเป็นบ้านชั่วคราว ความช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากโลกภายนอก คือ นวนิยายที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมเล่าเรื่องให้ภัยพิบัติจากธรรมชาติได้บอกเล่าถึงตัวเอง ขณะเดียวกันเขาก็อยากเล่าถึงความเป็นมนุษย์ในภัยพิบัติที่สะท้อนทั้งความโศก ความเห็นแก่ตัว ความเมตตา ความเป็นห่วงเป็นใย และความหวัง ทุกวันนี้ภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้นไม่เฉพาะเมืองไทย นี่คือ บรรทัดแรกของนวนิยายเรื่อง**บ้านในโคลน** “พ่อกำลังสร้างบ้านใหม่ แม่มีรอยยิ้มเต็มใบหน้าในวันที่เสาต้นแรกยื่นขึ้น” เป็นจุดเริ่มต้นความสุขที่กิดติดักดีได้ย้อนมองกลับไป เป็นมุมมองของผู้แต่ง ชื่อกิตติศักดิ์ คเชนทร์ ที่ต้องการบอกสังคมโลกว่า “ผมอยากให้คนมองเห็นความเป็นมนุษย์ในภัยพิบัติ เมื่อเกิดภัยพิบัติ เราไม่มีเวลามาโทษหรือโกรธเกลียดกันอีกต่อไปหรือเราต้องมาช่วยกัน เพื่อที่เราจะเอาชีวิตรอด และเราต้องช่วยกันเพื่อไม่ให้มันเกิดขึ้นอีก”

2.5 ชุดเรื่องสั้นเรื่องสัตว์ ที่ประกอบด้วยเรื่อง **โรติโรอิงยา รถไฟในสวนหลังบ้าน ปลาใหญ่ของพ่อ ผมมีพระเป็นพ่อ โรงเรียนไก่ พุดกับวัว วันวัวตาย ไก่ฟ้าหางลายขวาง งูเขียว ธีแควะ และในฉากสั้น ๆ** แต่งโดย สุวิษานนท์ รัตน์ภิมล (2560) เป็นชุดเรื่องราวทั้งชีวิตของผู้แต่งที่ได้เดินทางผ่านมา เป็นฉากชีวิตบนภูเขาสูง เรื่องชีวิตผู้คนริมขอบป่าใหญ่ เขาใหญ่ เรื่องราวบนแผ่นดินลุ่มทะเลสาบสงขลา หรือบางฉากบนแผ่นดินอีสานแล้งเข็ญ สัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ที่กระโดดโลดเต้นเคลื่อนไปมาอยู่รอบตัวหลอมรวมปักหมุดเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ เพื่อสุนทรีย์แห่งเรื่องราวที่ประกอบด้วยสัตว์ที่อาละวาดอยู่ในใจ และสัญชาตญาณแห่งสัตว์ร้ายที่น่ากลัว ท่ามกลางความงาม ความว่าเหวบนโลกและโดดเดี่ยวในชีวิต

3. ปัญหหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

การสร้างปมปัญหาที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง อาจเป็นความรู้สึกที่โต้แย้งกันเองระหว่างความถูกต้องหรือไม่ ความดีกับความชั่ว ความเหมาะสมกับความไม่เหมาะสม เรื่องราวที่ปรากฏมักแสดงในจิตใจของตัวละคร ซึ่งมีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล เป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้แต่งใช้แสดงแนวคิดต่าง ๆ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ดังรายละเอียดตัวอย่าง ดังนี้

3.1 นวนิยาย เรื่อง**คนปลุกป่า** เขียนโดย อุดม วิเศษสาคร (2554) โครงเรื่องเป็นเรื่องจิตสำนึกการสร้างต่อสู้กับการปล่อยธรรมชาติไปตามวิถี เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของคน ๆ หนึ่ง และอีกหลายคน ที่ทำหน้าที่ปลุกป่า ซึ่งแสดงเหตุผลของการปลุกป่าของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน

กันไปตามความนึกคิดของแต่ละคน คนปลูกป่า คือ ผู้ที่รักและหวงแหนผืนป่ายิ่งชีวิตใกล้ชิด ผูกพัน ดูแลรักษา ประหนึ่งสิ่งที่รัก ขณะที่ปลูกต้นอ่อน แต่ละต้นลงดิน เขารู้สึกได้ถึงความรัก ความอาทร ที่ผืนป่าและแผ่นดินมีให้ต่อทุกชีวิต เป็นเสมือนแม่ของทุกชีวิต ป่าทั้งผืนใหญ่โตยิ่งนัก เมื่อเทียบกับสองมือสองขาของกลุ่ม “คนปลูกป่า” แต่พวกเขาไม่เคยย่อท้อที่จะดูแลรักษามันไว้ ด้วยจิตวิญญาณของความรักและตระหนักถึงคุณค่าของผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ หรือผลกระทบของผืนป่าที่ถูกทำลาย

3.2 นวนิยาย เรื่อง **สวนโลก** (ฉบับปรับปรุง) เขียนโดย เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ (2558) เป็นนวนิยายในโครงการผลิตวรรณกรรมจากการสัมผัสเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นรุ่นที่ 2 ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคณะบุคคลนำโดย เวียง-วชิระ บัวสนธ์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในบทความนำกล่าวว่า เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ เลือกลงพื้นที่อำเภอหนองสาหร่าย จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งไม่ไกลจากบ้านเกิดของเขาในอำเภอสามชูก แล้วจึงนำภาพต่าง ๆ มาถักทอเป็นฉากบางส่วนของนวนิยายเล่มนี้ “สวนโลก” ประกอบด้วยโครงเรื่องหลักสองเรื่องที่ดำเนินคู่ขนานกันไป โดยค่อย ๆ เผยให้เห็นความสอดคล้องจนร้อยรัดเป็นหนึ่งเดียวกันในช่วงท้าย ภาพชีวิตของสองครอบครัว อันได้แก่ (1) บันนา-วาริ-เข้าชีวิต-ทุ่งธัญญา และ (2) พ่อคุณ (ตาทอง)-แม่คุณ (ยายจำปา)-แม่เมฆ สะท้อนทางเดินของผู้คนที่มีความคิดเชิงอนุรักษ์ แม้คำว่า “อนุรักษ์” หรือ “พอเพียง” จะไม่มีการเอ่ยขึ้นมาโดยตรงก็ตาม แต่แนวคิดเหล่านี้แทรกแนบสนิทกับวิถีชีวิตที่สมถะและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ เบื้องหลังชีวิตของทั้งสองครอบครัว ค่อย ๆ ฉายชัดขึ้นอย่างช้า ๆ รวากับต้นกล้าที่ค่อย ๆ แทะยอดขึ้นมาจากดิน สมาธิจากผู้อ่านนั้นสำคัญต่อการติดตามเรื่องราวที่ทับซ้อนกันอยู่และซึมซับรายละเอียดที่ผู้เขียนบรรจง “ซ่อน” และ “สร้าง” เอาไว้อย่างแยบยล ภาพชีวิตที่สะท้อนหัวใจ แต่เปี่ยมด้วยรักและหวังอันไม่สิ้นสุดนั้น ได้รับการเรียงร้อยสอดประสานไปกับภาพสะท้อนวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิมจนเรียกได้ว่า “สวนโลก” เป็นนวนิยายท้องถิ่นนิยมที่มีความเป็นสากลยิ่ง ซึ่งจะสร้างความตราตรึงอยู่ในใจอันละเอียดอ่อนของผู้อ่านในห้วงเวลาหนึ่งที่อาจนำพาให้นี่ก็ย้อนกลับไปสำรวจชีวิตของตน

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร

ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในนวนิยายในการดำเนินเรื่อง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 111-112) กล่าวว่า ตัวละครคือผู้มีบทบาทในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคนหรือเทียบเท่าคนก็ได้ ตัวละครในเรื่องจะต้องเหมือนมนุษย์ (หรือใกล้เคียงที่สุด) แต่จะต้องไม่ใช่มนุษย์จริงคนใดคนหนึ่ง มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นบุคคลจริงในจดหมายเหตุ ตัวละครจึงเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยแสดงถึงลักษณะต่าง ๆ 2 กลวิธี คือ ผู้แต่งบรรยายเอง และตัวละครในนวนิยาย

กล่าวเองในบทสนทนา วิธีการที่จะนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละคร อาจถ่ายทอด คำพูดความคิดและความรู้สึกของตัวละครได้หลายวิธี เช่น ผู้เล่าเรื่องสรุปความคำพูด ความคิดของตัวละครแสดงต่อผู้อ่าน โดยใช้บทพูดเดียวกันในใจหรือกระแสสำนึก หรือวิธีที่ผู้เล่ายกคำพูดของตัวละครมานำเสนอโดยตรงก็ได้ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น สำหรับในงานวิจัย นี้ มี 2 กลวิธี คือ 1) กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง และ 2) ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

1. กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง

กลวิธีการเลือกผู้เล่าเรื่องแบบผู้เล่าเป็นตัวละครในเรื่อง และมักเป็นตัวละครเอก กลวิธีดังกล่าวทำให้เห็นสภาวะของตัวละครเอกที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลมีลักษณะเจ้าความคิด แปลกแยกกับสังคม หรือมักตั้งข้อสังเกตถึงความเป็นไปได้ของความเจริญที่เข้ามาสู่การ ความ เป็นอยู่ที่เรียบง่ายในชนบท เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งใช้แสดงแนวคิดต่าง ๆ เช่นแนวคิดเกี่ยวกับ วิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องฤดูนกกวัก ในรวมเรื่องสั้น เหมือนว่าเมื่อวานนี้เอง

ในวัยสามสิบปี กวีหยุดการเดินทาง ทั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไว้ในความหลัง แต่ทว่าเสียงคลื่นทะเลของชายฝั่งภาคตะวันออกยังสาตซัดอยู่ในโสตประสาท ราวกับ ใบบูทั้งสองข้างเปลี่ยนกลายเป็นเปลือกของหอยทะเล

การกลับคืนสู่ท้องทุ่งในที่ราบลุ่มของบ้านเกิด คือความ ผันอันรื่นซอมนของกวี กลับคืนสู่ผืนแผ่นดินที่สายรุ้งได้ฝากฝังไว้ กลับมาคั่นหารากเหง้าของนามสกุล ดอกจำปาป่า” ในขณะที่คนรุ่นปู่ย่าของวารีและคนรอบข้างได้ตัดรากกระชากเหง้า นั้น เลี้ยวแล้ว ดังนั้น การกลับมาเพื่อคั่นหารากเหง้าของกวี จึง เป็นประหนึ่งเรื่องเพื่อพัก เหลวไหลของกรรมกรหนุ่มผู้ล้มเหลว

ท้องทุ่งนาของวันนี้อบอุ่นด้วยกลิ่นของสารเคมีประดาชนิด

วันแรกที่กวีได้สัมผัสกับท้องทุ่งแห่งนี้ เขาถึงกับหลุดถ้อยคำ

“ทุ่งนาตายแล้ว”

หลังจากนั้น กวีจมอยู่กับท้องทุ่ง แทบจะละทิ้งงานเขียน ค้นหาพรรณไม้พื้นถิ่น มาปลูก ชุดสระน้ำสำหรับปลูกบัว ทำแปลงผัก ปลูกข้าวโดยวิธีดั้งเดิม และปลูก กระท่อมไม้ไผ่

มุงหญ้าคาในสระน้ำ ผิวของกวีเกรียมแดด แสบไม่ได้พุดคุยกับใคร วันหนึ่งกวีได้สร้างหุ่นไล่กาขึ้นมาตัวหนึ่ง ตกแต่งด้วยชุดชาวนาสีด้าซอมซ่อและสวมหัวหุ่นด้วยหมวกฟาง หลังจากวันนั้น กวีจึงมีเพื่อนคุย

ในฤดูกาลของปีนั้น หญิงสาวจากเมืองหลวงได้มาเยือนกระท่อมในสระบัว พร้อมกับแมวลีดำเพศเมีย แมวซึ่งไม่เคยพุด แมวซึ่งกำลังจะกลายเป็นหิน

“เมื่อถึงฤดูนกกวัก ชีวิตของฉันจะเปลี่ยนไป” หญิงสาวพุดในท่วงทำนองหยอกเย้าต่อกวี ก่อนจะหัวเราะก๊ากวานไหว

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2551, หน้า 22-23)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **ฤดูนกกวัก** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง คือ ตัวละครได้มีความคิดคำนึงเกี่ยวกับ ระบบนิเวศ ที่เปลี่ยนแปลง เมื่อกลับมาถึงแผ่นดินเกิด เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ร้อยเรียงเคียงรัก**

...ใจจริงนั้นเขาก็ไม่อยากจะให้ที่นี่กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแห่งใหม่เลยสักนิดเดียว เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวมา นั่นก็อาจจะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงให้กับขุนเขาป่าไม้ แล้วก็แม่น้ำในเขตอุทยานแห่งนี้ เพราะถึงแม้จะบอกว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ แบบเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ หรือแบบอะไรก็ตามที่มีคนตั้งชื่อสวยหรูให้ มันมักจะมีผลกระทบตามมาเสมอ เขาอยากจะเก็บความสวยงาม ความเป็นไปตามธรรมชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของป่าให้อยู่ในแบบเดิม ๆ ของมันจะดีกว่า เพราะในปัจจุบันนี้สภาพป่าไม้ในประเทศไทยนั้นเหลือลดน้อยเต็มที เขาอยากจะให้ป่าแห่งนี้อยู่โดยสงบไม่มีนักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกได้เข้ามารบกวนมันเลย

...วินัยนึกถึงผลที่จะตามมาได้ทันทีหากว่าเส้นทางท่องเที่ยวเส้นนี้ถูกริเริ่มขึ้น เรื่องการรบกวนป่าไม้นั้นก็เรื่องหนึ่ง แต่ยังมีอีกเรื่องที่ว่าวันเกรงนั่นคือ เขาเกรงว่าอาจจะมีโครงการจัดสรรที่อยู่ใหม่ให้กับชาวกะเหรี่ยง เพราะเส้นทางนั้นจะต้องตัดผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยงหลายหมู่บ้าน เรื่องของการอยู่อาศัยในป่าของชาวพื้นเมืองกับเจ้าหน้าที่ของส่วนกลางนั้นมีมานาน พวกผู้ใหญ่เหล่านั้นบางส่วนก็ไม่เข้าใจหรือกว่า การที่ชาวกะเหรี่ยงมีชีวิตร่วมอยู่กับป่าไม้ได้ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายเหมือนกับ การที่ชาวเขาเผ่าอื่น ๆ เคยทำมากับภูเขาหลาย ๆ ลูกของภาคเหนือ

ชายหนุ่มถอนหายใจเฮือกใหญ่เมื่อคิดถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะตามมาไม่ช้านี้ต่อไปอุทยานแห่งนี้จะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างหนอ แต่ไม่ว่ามันจะเกิดอะไรขึ้น เขาก็ตั้งปณิธานเอาไว้แล้วว่าตราบใดที่เขายังคงเป็นหัวหน้าอุทยานอยู่ที่นี่ เขาจะรักษาขุนเขาป่าไม้ กับสายน้ำของป่าแถบนี้ให้คงอยู่ตลอดไป...

(ณ มน, 2551, หน้า 10)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **รอยเรียงเคียงรัก** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง คือให้ตัวละครแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการรักษาทรัพยากรป่าไม้

ตัวอย่างนวนิยายจาก เรื่อง **ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ของพ่อ**

เด็ก ๆ วิ่งไปดูสุสานเพื่อนรักของรุ่งเพชร โดยที่โดนป้ายชื่อของร่างไร้วิญญาณ มีก้อนอิฐก้อนหินวางเรียงรายลดหลั่นไปรอบ ๆ ฐานของเนินดินสูง ตั้งว่ากางกั้นเป็นอาณาเขตส่วนตัวของพลูต่างที่ห้ามล่วงล้ำ ส่วนชาติชนก็กำลังสังเกตเห็นสิ่งที่เพื่อนเคยเรียกกันว่า “ดวงตาปีศาจ” มันเป็นรอยถูกของมีคมถล่มป่าเลือกไม้เข้าไปจริง ๆ ด้วยสิ บังเอิญที่มันเป็นรอยบากสองรอย ที่ดูเหมือนรูปดวงตาดูร้าย หากแต่บัดนี้มันกลับกลายเป็นร่องรอยของบาดแผลที่แสนเจ็บปวดไปเสียแล้ว มันคือแผลเป็นของต้นพิกุล ที่ระลึกไว้ว่า มีร่างของเด็กน้อยร่วงหล่นโดยที่ไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรได้ แม้จะพยายามเอนเอื้อมไปปกป้องคุ้มครองรุ่งเพชร ล้ำกึ่งกลับหักสะบั้นลงโดยบางส่วน ตกทับบนร่างรุ่งเพชร ที่นอนนิ่งบนพื้นดินซึ่งอยู่ในวงล้อมของกอหญ้า จึงกลายเป็นว่ากิ่งไม้ คือ ต้นเหตุให้ตนเองต้องรับบทอาชญากรไปเสียนี้ ทั้งที่ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตที่ยังชีพอยู่เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงโลกให้ทุกสรรพสัตว์มีความสุข แม้แต่ผู้คนที่กำลังจะเลื่อยโค่นต้นไม้เพื่อเอาไปทำประโยชน์เฉพาะตน ต้นไม้ก็ยังให้ร่มเงาแก่ผู้ที่กำลังทำตัวเป็นฆาตกรก่ออาชญากรรมประหัตประหารชีวิต โดยหารู้สำนักไม่ว่าอากาศที่นายพรานผลาญ ต้นไม้นั้นได้สมหมายใจบริสุทธิ์มาจากสิ่งใดกันแล้ว และแล้วร่างที่ล้มทั้งยืนทุกส่วนทุกอวัยวะของต้นไม้ที่ถูกหักก็หาได้ไร้ซึ่งคุณค่าต่อผู้ก่อเหตุผู้มีรู้คุณ

เมื่อตกอยู่ในสถานที่นี้ทุกคนอย่างกับถูกมนตร์สะกด ไม่ค่อยมีคำพูดใด ๆ เผยออกจากปากบรรดาเด็ก ๆ ลักเทาโหด แม้กระทั่งฟ้าแจ่ม ดูเหมือนว่าเธอกำลังคิดถึงวันเกิดของเพื่อนซึ่งกลับกลายเป็นวันเกิดเหตุ กว่าที่พ่อผู้รับปากลูกเสียติบตีว่าจะมารวมเลี้ยงวันเกิดกับลูกสาวจะมาถึง ก็ต้องรอให้ภารกิจการซ่อมเสาไฟฟ้าที่หักโค่น

กีดขวางทางจรรยาบรรณนั้นเสร็จสิ้นเสียก่อน หากพ่อของรุ่งเพชรไม่จัดการกับเรื่องนี้ อุบัติเหตุบนท้องถนนก็อาจเกิดกับบุคคลอันเป็นที่รักของใครต่อใคร นั่นย่อมเป็นไปได้ เช่นที่พ่อเคยประสบมาด้วยตนเอง

เมฆายกมือขึ้นพนม เพื่อน ๆ เห็นก็พากันทำตาม พวกเขาขอขมาในความคิดลบหลู่ ดูแคลนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของต้นไม้ แม้กระทั่งหย่อมหญ้าจนไปถึงป่าไพรโนนเลย ยืนสงบนิ่งกันสักพัก

ก็ยกมือขึ้นจับติดหน้าผาก รัตติกาลเดินมากอดคอเพื่อนแล้วมองขึ้นไปหา ต้นพิกุลที่มีใบเขียวชอุ่มปกคลุมอย่างร่มเย็น กลิ่นชื่นใจหอมระรื่นจากดอกจิวสีขาว ซึ่งประดับประดาพรายทั่วร่มไม้ใบบัง...

(พิชิตะ, 2551, หน้า 101-102)

ในเรื่องนี้ผู้แต่งได้เล่าถึงธรรมชาติของต้นไม้ ในแง่มุมว่า เมื่อยังเป็นเด็กเล็ก ๆ เราไม่รู้หรือว่า ต้นไม้มีชีวิตเหมือนกับนักบุญ ผู้มีแต่ให้ผู้อื่นคิดตนเพื่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ กระทั่งเติบโตใหญ่ขึ้น ถึงเข้าใจว่าทำไมคนสมัยเก่าก่อนถึงเคารพกราบไหว้ไม้ใหญ่้วยสูงอย่างกับมีดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ภายใน ให้ความนับถือว่ามีรุกขเทวาอาศัย คนยุคใหม่คงเคยเข้าใจกันไปบ้างว่าเป็นความมงมมาย ไม่ประสาทต่อโลกสมัยไฮเทค แต่แล้วเมื่อโลกสูญเสียด้านไม้ ต้นแล้วต้นเล่า ล้นสะเทือนถึงระบบนิเวศ ธรรมชาติแปรปรวนและภัยพิบัติได้บังเกิด เราจึงได้พบว่า ผู้ไร้เดียงสานั้นคือคนที่ยังไม่เข้าใจความลุ่มลึกอันซาบซึ้งถึงผู้มีพระคุณเอนกอนันต์ ยกย่องและให้เกียรติความศักดิ์สิทธิ์ของต้นไม้ นั่นเป็นความแยกคางของการดำรงอยู่ร่วมกัน เรื่องเล่า ณ ที่นี้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างก็ได้พบกับความมหัศจรรย์ อันเกิดจากความสามารภที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล ผูกพันโยงสายใยไปสู่กันและกัน แล้วมันก็สาธยายความสุข ความทุกข์ ของสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์และสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าต้นไม้เป็น สรรพชีวิตที่มีความหมาย ความหมายของพวกเขาหรือพวกเรา ที่ต้องคอยอ่านปริศนานั้น ๆ ไปจนกว่าจะค้นพบหรือจนกว่าจะพลัดพราก (พิชิตะ, 2551, หน้า 6-8)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ของพ่อ ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวเอง คือ แสดงแนวคิดที่ว่า ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตที่ยังชีพอยู่เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงโลกให้ทุกสรรพสัตว์ เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องหิ้งหอยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส

...“วิเชียรมาศ ชื่อเพราะจิ้งเหลนคะ”

“จะ ลุงก็ว่าชื่อเพราะนะ

“มีชื่ออื่นอีกมั๊ยคะ”

“มีอีกเยอะเลยละ” คุณลุงตอบ พร้อมกับเล่าเรื่องแมวดอแมวไทยเป็นแมวที่มีการยอมรับกันทั่วโลกว่า เป็นแมวขนสั้นที่สวยงามที่สุดในโลก แต่คนไทยมักไม่รู้จักแมวไทย ซึ่งเป็นทรัพยากรทางชีวภาพ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยมาแต่โบราณในการร่วมพระราชพิธีราชสมณเฑียรบาลที่ถือกัน ว่าเป็นวัฒนธรรมไทยชั้นสูง ซึ่งนับเป็นสมบัติอันล้ำค่า

เพราะฉะนั้นแมวไทยจึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้คนไทยได้รู้จักและเข้าใจถึงความสวยงามในรูปร่างลักษณะที่โดดเด่นของแมวไทย ซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้งชมรมอนุรักษ์ แมวไทยแห่งประเทศไทยขึ้น ในปี พ.ศ. 2538 ด้วยการรวมตัวของผู้นิยมและต้องการเรียนรู้เรื่องแมวไทยด้วยกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากเกษตรจังหวัดและปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสงคราม

ยังมีคนไทยที่ยังไม่รู้จักแมวไทยอีกเยอะ อย่างแมว วิเชียรมาศ ก็จะมีคนเรียกเป็นแมวสีสวาด หรือเรียกเป็น แมวเก้าแต้มบ้าง ซึ่งทำให้ข้อมูลผิดเพี้ยนไปหมด...

(อุไรรัตน์ ไรจัจฉานนท์, 2552, หน้า 142)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวเอง คือแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แมวไทย

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **สายลมกับทุ่งหญ้า**

...กลางคืนในฤดูร้อนสว่างวับแวมใต้แสงตะเกียง ตอนที่กายกับตาคำเฟิงเข้านอนนั้น ความร้อนจากแผ่นสังกะสีมุงหลังคา ยังแผ่ปกคลุมทั่วทั้งห้องจนอบอ้าว แม้หน้าต่างทั้งสองบานจะเปิดกว้าง แต่ก็ไม่ช่วยให้อากาศร้อนระบายออกไปได้ เร็วนัก ลมข้างนอกนั้นนิ่งจนเหมือนโลกกำลังกลืนหายใจ ใบไม้ กิ่งไม้หลับไหลทันทีที่สิ้นแสงอาทิตย์ โดยไม่รู้ลึกอากาศร้อนใจกับอากาศที่ระอุอ้าวเลยสักนิด

ตาคำสืบทอดความเป็นชาวนาดั้งเดิมมาจากพ่อและถอดแบบมาได้แม้กระทั่งการเป็นช่างจักสานไม้ไผ่ฝีมือดี เขาได้สานพัดสวย ๆ ไว้สองขนาด ด้ามใหญ่สำหรับตัวเองและด้ามเล็กสำหรับกายเอาไว้ใช้สำหรับคำคืนที่ร้อนอบอ้าวอย่างนี้ เมื่อตาเป่าไฟตะเกียงให้ดับลง ความมืดก็กลืนกินทุกอย่างเว้นแต่ท้องฟ้า กลิ่นของไส้ตะเกียงฉุน

เข้าจุมูกของกายแล้วจางหาย เขามอง จากความมืดสนิทผ่านออกไปทางช่องหน้าต่าง
ที่เปิดอ้ารับลม เขาเห็นท้องฟ้าที่เว้งว่างกว้างใหญ่ มีหมู่ดาวที่คั่นตากระพริบอยู่ไกล
ลิบลิบ...

(วิเชียร ไชยบัง, 2554, หน้า 1-2)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **สายลมกับทุ่งหญ้า** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิด
ของตัวละครเอง คือ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องการลุกไหม้ของไฟหินดำ**

...ฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ของบริษัทตากหน้ากันลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชน
ดูเหมือนว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มิได้ตั้งแง่รังเกียจ การมาถึงของพวกเขาสักเท่าใด
เราพยายามชี้ให้เห็นว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินจะมาสร้างความโชคดีช่วงชั้วกาลให้กับ
ประเทศชาติ และนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ที่มงานซึ่งลงพื้นที่พยายามทุกวิถีทาง
ที่จะซื้อจากชาวบ้านด้วยการอธิบายให้เห็นถึงความจริงใจในการมุ่งป้องกันผลกระทบ
ต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนตลอดเวลาทั้งในช่วงก่อสร้าง และเมื่อเปิดเดินเครื่องผลิต
กระแสไฟฟ้า เราชัดเจนในเรื่องของความตั้งใจที่จะช่วยเหลือชุมชนทั้งในแง่ของ
การพัฒนาพื้นที่และการส่งเสริมการจ้างงาน เมื่อมีการจัดให้มีประชาพิจารณ์อีกครั้ง
ตามที่คณะกรรมการพิจารณาอีไอเอกำหนด คนของเราประสานงานกับหน่วยงาน
ปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดเพื่อให้มั่นใจว่าเราจะไม่มีปัญหาอีก ผมขอตัวไม่ยุ่งเกี่ยว
เมื่อทราบมาเล่า ๆ ว่าการทำประชาพิจารณ์ครั้งนี้จะออกมาในรูปของการเสนอสิ่งที่
ปักธงไว้แล้ว ว่าเมื่อทำออกมาแล้วประชาชนควรจักเห็นชอบกับสิ่งที่เราเสนอ ไม่ใช่
เป็นการรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมและยอมรับข้อเสนอใหม่ ที่อาจจะส่งผลทำให้โครงการ
ของเราล่าช้าและมีความยุ่งยากเกิดขึ้น

แม้จะมีความรู้สึกขัดแย้งในหลายขั้นตอน แต่ก็ต้องเก็บเอาไว้ในใจ ผมเป็น
ผู้จัดการโครงการฝ่ายก่อสร้าง การผลักดันให้งานเดินหน้าและสำเร็จลุล่วงไปได้เป็น
ภารกิจหลักของผม และที่สำคัญผมเป็นเพียงลูกจ้างของบริษัทคนหนึ่ง มีขอบเขตหน้าที่
รับผิดชอบชัดเจน ความคิดส่วนตัวซึ่งแตกเหล่าและสวนทางกับทิศทางของนายจ้าง
ไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงในอาชีพของตนเอง ลูกเมียอาจจะไม่เข้าใจถ้าผมเลือกที่จะ
ทำอะไรแผลง ๆ เป็นการทุบหม้อข้าวตัวเอง

เมื่องานก่อสร้างถนนเริ่มขึ้น ชาวบ้านเริ่มแบ่งเป็นสองฝักสองฝ่ายชัดเจน ฝ่ายที่
ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดูเหมือนจะเป็นกำลังสำคัญในการยกมือ
สนับสนุนและพร้อมที่จะเป็นแนวร่วมกับเรา ในขณะที่ฝ่ายไม่ต้อนรับมีเหตุผลแตกต่างกันไป มีทั้งคนในท้องที่ที่เสียประโยชน์และพวกอนุรักษ์สุดโต่ง

(ชัยกร หาญไฟฟ้า, 2554, หน้า 33)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องการลุกไหม้ของไฟหินดำ ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยาย
แนวคิดของตัวเอง คือ เรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหินเป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหา
จากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องสวนโลก

คืนวันเก่าก่อนหมูนอนอยู่ในชีวิตของม้าเมฆนุ่ม เหมือนกับเมล็ดหนึ่งภายใต้
ผืนแผ่นดิน มีดมืดและหนาวร้อน ชุ่มชื้นและแห้งผาก เขยียดเย็นแขนขาอยู่ในความ
หลับฝัน เหมือนกับว่ายังเกินหรือยังขาดอะไรอยู่อีกนิด ๆ หน่อย ๆ บางทีอาจเป็น
เพราะว่าดินนั้นชุ่มชื้นเกินไป หรือว่าแห้งผากเกินไป ร้อนเกินไป หรือหนาวเกินไป

ฤดูกาลต่าง ๆ หอดห่างออกไป บิดเบี้ยวและแปรเปลี่ยนไปจากเดิม นอกเหนือ
ไปจากการควบคุมของตน ขณะที่เมล็ดนั้นบรรจุอยู่ด้วยคืนวันดึกดำบรรพ์ ด้วยเปลือกและ
เนื้อในเดิม ดังนั้นสิ่งที่เมล็ดนั้นพอจะสามารถควบคุมได้ก็คือ การอดทนแผ้วรออยู่ในโลก
ที่ไม่อาจรับรอง...

เขามีชีวิตแนบแน่นอยู่ที่นั่น ในโรงเรือนใบหญ้า

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2558, หน้า 183)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่องสวนโลกผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของ
ตัวละครเอง คือ เรื่องความคิดเรื่องเมล็ดพันธุ์พืช กับฤดูกาลแปรเปลี่ยน แสดงแนวคิดเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องลูกสาวแห่งขุนทะเล

...จากงานสอนชั่วโมงแรก ได้ก่อความกระตือรือร้นใหม่ให้เธอด้วยการสมัครเข้า
เฟซบุ๊กอีกครั้งในชื่อกาพย์กษัย เพื่อเลี้ยงเครือข่ายสัมพันธ์เก่า ๆ แต่หวังสร้างสัมพันธ์
กับเพื่อนใหม่บนหน้าออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มลูกศิษย์ กลุ่มอาจารย์ สังคมท้องถิ่น

และรวมถึงการเจาะเข้ากลุ่มต่าง ๆ ที่แสดงพลังคัดค้านเรื่องการเข้ามาของโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานต่าง ๆ อย่างโรงไฟฟ้าถ่านหินเซพรอน ชาวใหม่ ๆ รวมทั้งงานอาร์ต บทกวี ที่แสดงความเห็นวิจารณ์อย่างเอิกเกริก เธอยังคิดต่อว่านี่จะเป็นการก้าวสู่ความกระจ่างเสียที กับผลงานโฆษณาอากาศบริสุทธิ์ที่แม่เมาะ ว่าสมควรจะได้รับคำชมให้เป็นศรีเอทีพีมือทองหรือมือเปื้อนกันแน่

อีกอย่างมหาวิทยาลัยคือโลกใหม่ที่ใคร ๆ พวกกัน เรียกว่าโลกวิชาการ แน่นนอนว่ายังมีกลุ่มอาจารย์นักวิชาการมากมายที่หลบซุ่มทำวิจัย สอนหนังสือ ทำตำแหน่งกันไปอย่างสงบ แต่สำหรับเธอมันบังเอิญจริง ๆ ที่ต้องมาร่วมทีมกับคณาจารย์กลุ่มนี้ที่ค่อนข้างมีแอคติวิสต์ และมักจะเอาศิลปะลงร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเสมอมา ด้วยความเชื่อศรัทธาส่วนตัวว่า ถ้าถ่านหินและเซพรอนมา สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์จะเปลี่ยนสู่หายนะแน่ และเมื่อเธอที่ต้องมาอยู่หลังสูตรเดียวกัน ก็เลยกลายเป็นส่วนหนึ่งและถูกดึงเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ และนี่ก็คือการขยายพรมแดนความรู้ใหม่จนถึงการเปลี่ยนมุมมองความคิดจากเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ที่เธอได้นำตัวไปมีส่วนร่วม...

(ปริทรรศ หุตางกูร 2556, หน้า 91)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกสาวแห่งขุนทะเล** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวเอง คือ เรื่องของโรงไฟฟ้าถ่านหิน เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง**

...เสียงดนตรีที่เคาะระบอกไม้ไผ่ครืนเครง ทำมือขยับมือ ทำเท้าขยับเท้า ปากส่งเสียงเข้ากับเสียงคุ่มจังหวะ ทุกจังหวะของชีวิต ล้วนเป็นความสุขและความไฝ่ฝันของคนในป่านี้

พอเฒ่าเดินรอบ ๆ ทั้บคนเดียว ปากท่องบ่นมาทำพิธี ไหว้ญาติเฒ่าหรือแม่คนเดิม วิงวอนร้องขอให้พบนกผู้แบกปีกด้วยตนเอง เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน

“ขอให้ป่าและค่างคืนมา” เป็นคำที่ผู้เฒ่าร้องขอเสมอ ไม่ว่าจากแม่คนเดิม หรือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหลายคน ฟังแล้วเข้าใจผิด คิดว่าพอเฒ่าอยากได้แต่ป่าและกินแต่ค่าง ความจริงพอเฒ่าหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่ถูกทำลาย อยากให้มันกลับมาสมบูรณ์ดังเดิม ทั้งน้ำ ทั้งป่า ทั้งอาหาร สัตว์ป่า และธรรมชาติอื่น ๆ...

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2559, หน้า 66)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ผีเสื้อและสายรุ้ง** ผู้แต่งใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง คือ ความคิดของผู้แต่ง ตัวละครผู้ต้องการความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่ถูกทำลาย กลับคืนสู่สภาพดั้งเดิม เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง

2. ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

การที่ผู้แต่งใช้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา จะปรากฏลักษณะการใช้บทสนทนาในการดำเนินเรื่อง และการใช้บทสนทนาบรรยาย ข้อความที่เป็นบทสนทนา ย่อมแสดงแนวคิดของผู้แต่งได้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น การแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ การแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ หรือแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ หรือแม้กระทั่งการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีรายละเอียดตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม**

“พวกตัดไม้มันทำป่าล่างยับเยินหมด พวกข้ากลัวมันจะขึ้นมาตัดไม้บนเขาที่นี่เลยมาปลูกบ้านเผ้าเสียเลย... ป่านี้เป็นที่สิงสถิตของผีป่า ผีเขา ผีต้นน้ำของชาวบ้านดงตะเคียนงามมาหลายชั่วอายุคน ต้นไม้ทางต้นน้ำทุกต้นมีผีประจำตัวของชาวบ้านสิงอยู่ หากต้นไม้ต้นไหนถูกตัดทำลายไป ก็เท่ากับผีที่คอยดูแลคนคนนั้นถูกทำลายไปด้วย คนคนนั้นจะไม่มีผีคุ้มครอง จะเดือดร้อนไม่สิ้นสุดจนอาจจะถึงตายไปเลยก็ได้” บุญคงเล่า

“มีน้ำป่าถึงยังสมบูรณ์อย่างนี้ ป่าต้นน้ำยังสมบูรณ์น้ำท่าก็จะสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน” ชาญวิทย์พยักหน้าเข้าใจ

“ชาวบ้านดงตะเคียนงามอยู่กับป่าหากินกับป่า เราขาดป่าไม่ได้ พวกเราจึงตั้งกฎเกณฑ์ เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าไว้รัดกุมมันถึงยังอยู่มาจนทุกวันนี้... ห่วง แต่พวกคนข้างนอกจะเข้ามาหาประโยชน์จากป่าโดยไม่สนใจจะคิดรักษา คนพวกนั้นมาแล้วก็ไปไม่ได้อยู่ที่นี้เหมือนพวกเรา” แสนกล่าวจริงจัง

(ณัฐวัฒน์ อุทังกร, 2551, หน้า 130)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านตะเคียนงาม** ใช้กลวิธีการนำเสนอ โดยให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา ผู้แต่งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มีอิทธิพลและมีผลในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ยั่งยืน

ตัวอย่างจากเรื่องสั้นเรื่อง หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส

...ทั้งหมดเดินมาถึงเตาตาล ที่ซึ่งจะทำน้ำตาลปีบ ป้าพลอย นำน้ำตาลสดมาแจกให้ทุกคนดื่ม “หวานอร่อยจังเลยคะ” น้ำใสดื่มน้ำตาลสดอย่าง เอรีดอ้อย

ออมสินลองชิมบ้าง “หอมด้วยครับแม่”

ทุกคนดื่มน้ำตาลสดด้วยความกระหาย ลุงศักดิ์นั่งพัก หายเหนื่อยแล้วก็ชี้ชวนให้ทุกคนดูน้ำตาลปีบที่ใส่ถุงผ้าเอาไว้ขาย ลุงศักดิ์บอกว่า

“ที่กลับมาทำงานที่นี่เพราะอยากจะอนุรักษ์อาชีพทำน้ำตาลปีบไว้ แล้วก็ถุงที่ใส่น้ำตาลก็ไม่อยากให้ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ถุงพลาสติก เพื่อช่วยโลกร้อนด้วย

“แล้วเราทำน้ำตาลปีบจากน้ำดอกมะพร้าวเนี่ยแหละคะ”

“ใช่แล้วจะ” ลุงศักดิ์บอก

“ลุงไม่ใช่เครื่องจักร ใช้แค่กระทะกับไม้กวนน้ำตาลนั่นแหละ”...

(อุไรรัตน์ ไรจันนันทน์, 2552, หน้า 11)

จากตัวอย่างเรื่องสั้นเรื่อง หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา โดยนำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์วิถีการทำน้ำตาลจากธรรมชาติ และการร่วมรักษาสีเขียวด้วยการใช้ถุงพลาสติก เพื่อช่วยภาวะโลกร้อน

ตัวอย่าง จากนวนิยาย เรื่องสายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคณณพินิจ

“วันนี้เอ็งไปดูปลาปักมาไม่ใช่ เป็นยังงัยบ้าง” อัยอินคำถาม

“ตัวไม้ใหญ่หนักหกรอก เห็นว่าหนักสัก 160 กิโล น่าจะได้” เขาบอก “อัยรัฐหรือเปล่า เดี่ยวนี้คนจะออกล่าปลาปักได้ต้องขออนุญาตด้วยนะ”

“เขาก็มีกฎหมายออกมาตั้งนานแล้ว อัยเคยไปคุยกับครุใหญ่ แกบอกว่าเขาเริ่มมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการจับปลาปักตั้งแต่เริ่มมีการขึ้นทะเบียนปลาปักเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์แล้ว พอกรมประมงเริ่มผสมเทียมได้เขาก็เริ่มให้มีการขออนุญาตจับปลาปัก โดยต้องยอมให้กรมประมง ริดไข่และน้ำเชื้อเพื่อผสมเทียม เขาเรียกว่าล่าเพื่อการวิจัยและการผสมเทียม” แกอธิบาย

(วสุศานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 58)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคนผีหลง** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาเกี่ยวกับการขออนุญาตจับปลาบึก เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องจระเข้** ในรวมเรื่องสั้น ลูกของลูกสาว

...พระพายเรือปิณฑบาตในตอนเช้า สวนทางกับชาวบ้านที่ล่องเรือเก็บเบ็ด เก็บอวน ชาวบ้านอีกฝั่งคลองชนผักหญ้าใส่เรือข้ามฝั่ง เพื่อขึ้นสองแถวไปขายในตัวอำเภอ ตกเที่ยงผู้คนจะพากันอาบน้ำซักผ้าตามท่าน อีกทั้งการไปมาหาสู่ล้าคลองสายนี้ก็เป็นเส้นทางสัญจรหลัก ทุกท่วงท่าของชีวิตที่นี่ ล้วนผูกพัน อยู่กับสายน้ำ แต่สำหรับเด็ก ๆ แล้ว สัมพันธ์กับสายน้ำด้วยเหตุผลที่ต่างออกไป เป็นเหตุผลของความสนุกรื่นเริงมากกว่าเหตุผลของปากท้อง

ครอบครัวของผมแตกต่างไปบ้างตรงที่พ่อแม่เป็นข้าราชการ อาศัยบ้านพักครู แต่ช่วงชีวิตที่นี่ก็เรียกได้ว่าเป็นเด็กชนบทเต็มตัว และเช่นเดียวกับเด็กอื่น ผมเฝ้าจตุรอรวันหยุดเรียน แอบนัดพบกันที่ท่าน้ำล้นตาคนตรงนี้ ใช้เวลาครึ่งค่อนวันเล่นน้ำกัน จนค่ำมืด กระทั่งเด็กคนใดถูกผู้ปกครองมาตามตัวด้วยไม้เรียว แล้วเราทุกคนก็ถูกดุกันถวนหน้า

สิ่งที่พวกผู้ใหญ่กลัวไม่ใช่ความลึกของสายน้ำ แต่กลัวสิ่งที่อยู่ในน้ำ คำเล่าลือจากอดีตบอกว่า ไช้ซอนตัวยาวกว่าสามเมตร โหดเหี้ยม ไร้ความปราณี หลายชีวิตแล้วที่ต้องสังเวยความร้ายกาจของมัน แม้หากนับตั้งแต่วันที่ผมเกิด จะยังไม่มีเหตุการณ์ยืนยันคำเล่าลือนี้สักเพียงครั้ง แต่ชาวบ้านก็ระมัดระวังอย่างเต็มที่ จนเด็ก ๆ อย่างเราพลอยกลัวไปด้วยจริงๆ

ไม่ใช่เรื่องแปลก หากคำเล่าลือเกิดขึ้นด้วยเหตุผลซับซ้อน พวกผู้ใหญ่ในอดีตอาจต้องการเพียงขู่มิให้เด็กลงเล่นน้ำ จึงปั้นแต่งไช้ซอนขึ้นจากอากาศธาตุ กระทั่งเวลาได้หลอหลอมให้ไช้ซอนกลายเป็นตำนานที่มีชีวิต และสืบทอดผ่านชั่วอายุคนมาพร้อมกับความกลัวจนถึงปัจจุบัน

มันแค่เรื่องเล่า ผมบอกตัวเองเช่นนั้นเพื่อเอาชนะความกลัว ขณะแก้ม้าล่อนจอนเตรียมกระโจนลงสู่ลำน้ำ...

(วัฒน์ ยวงแก้ว, 2553, หน้า 40)

จากตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **จระเข้** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเอง
ในบทสนทนาเกี่ยวกับจระเข้และวิถีธรรมชาติ เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **น้ำเล่นไฟ**

“ที่นี่นะหรือฮะ”

“ครับ...ที่นี่...ผมเองก็เป็นคนที่นี่ จบปริญญาตรีด้านเกษตร พอทำเกษตรอยู่ก่อน
มีลูกสามคน ผมเป็นลูกชายคนเดียวก็เลยได้ที่ผืนนี้มา ...ที่จริงก็แบ่งกันคนละ 5 ไร่
เศษ ทั้งหมดมี 20 ไร่ แต่น้องสาวแต่งงานไปอยู่ไกล จำเป็นต้องใช้เงิน ก็เลยขายที่ให้
ผม...ฉานเล่าเรื่อย ๆ ด้วยน้ำเสียงที่ปรารถนาเพียงเพื่อแสดงฐานะ อันแท้จริงของเขา
“ผมก็เลยเป็นหนี้ธนาคาร ยังใช้ไม่หมดจนถึงทุกวันนี้ แต่พอดีเราเดินตามแนว
พระราชดำริ ก็เลยไปได้...คือผักในไร่ไม่ใช่สารเคมีเลย ปลอด สารพิษทั้งหมด หมู ไก่
ปลาที่เลี้ยงควบคู่กันไปแบบเกษตรผสมผสานก็ทำตาม หลักวิชาเป็นขั้นตอน...อยากดู
ไหมฮะ ผมพาไปดู เมื่ออีกฝ่ายมีท่าทางไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจเรื่องราวในอดีตของภรรยา
มุ่งหน้า พูดถึงแต่อาชีพ ดินดีก็เลยต้องนั่งฟัง

“ครับ...ดีเหมือนกัน” เขาตอบสนองขณะที่รู้สึกขึ้นมาคิดหนึ่งว่า ถ้อยคำ ของ
อีกฝ่ายที่เล่าให้ฟัง ผมเป็นหนี้ธนาคาร ยังใช้ไม่หมดจนถึงทุกวันนี้ มีความหมายอย่าง
ใดหรือไม่ แต่ยังไม่ต้องไปวันนี้ก็ได้ ยังมีเวลาอีกแยะ ถึงยังงี้ก็คงจะมาหาบ่อย ๆ”

(กฤษณา อโศกสิน, 2554, หน้า 27)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **น้ำเล่นไฟ** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเอง
ในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นแนวคิดการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องโลกนี้จะดีเพียงใดถ้าไม่มีคนใจร้ายอยู่

“อ้าว...ชะนีมีค่างเป็นภัสดาหรอนิด ?”

เอื้อยถาม เรื่องจากบทกวียิ่งเร้าความสนใจให้สายหามุมเพื่อมองหาชะนีจาก
ไทรใหญ่ต้นนั้นมากยิ่งขึ้น

“เปล่า ไม่ใช่ ชะนีมีทั้งตัวผู้ ตัวเมีย แล้วเค้าเป็นสัตว์ประเภทผิวเดียวเมียวเดียว
ด้วยนะ

“งั้นเรอะ น่ารักจัง งั้นชะนีตัวที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวแม่ที่มีลูกอ่อน ก็สามีเค้าละซิ”

“เปรี้ยงง !”

เสียงปืนแพดสนั่นขึ้นหนึ่งนัด เอื้อยสะดุ้งเฮือก หัวใจเต้นรัวแรง แต่มือที่ยังจับกล้องอยู่ระดับเดิมก็ทำให้เห็นชัดว่านางชะนีที่มีลูกกอดกับอกนั้นถลาราวถูกกระแทกด้วยแรงมหาศาลจนตัวหลุดจากกิ่งไทร แต่เมื่ออันยาวอีกข้างของมันยังคว้าไทรวังเล็ก ๆ อีกกิ่งไว้ทัน มันบิดตัวเร็ว ๆ แลวก่อนที่จะปล่อยให้ร่างอันเจ็บปวดสาหัสนั้นร่วงพล็อยลงมา มืออีกข้างของมันก็ดึงตัวลูกน้อยจากอกยื่นให้ แต่เมื่อตรงนั้นไม่มีตัวพ่ออยู่แล้ว นางก็วางลูกลงบนกิ่งไทร ก่อนจะปล่อยร่างเลือดโซมลงสู่ดิน เป็นนาที่ที่เหมือนจะลืมหายใจ เอื้อยรู้สึกเหมือนกำลังหลับแล้วฝัน เป็นฝันร้ายยิ่งกว่าครั้งที่เคยฝันมาบนต้นไทรมีเสียงร้องและความโกลาหลอลหม่านของบรรดาสัตว์ ที่เบื้องล่างมีชายฉกรรจ์สองคนพรวด ออกมาจากพุ่มไม้ที่บึงตรงมายังร่างชะนีที่เพิงตกลงไป คนหนึ่งคือเจ้าตายอีกคนในมือถือปืนยาว

“ไอ้วงมึงยังผิด อีตัวนี้ไม่มีลูกอ่อนวะ ไอ่ห่_ช่วยฉิบ แล้วนี่ กูจะเอาลูกชะนีที่ไหนไปขายให้ตามสั่ง แต่เอววะ ไม่ได้ลูก ยัง โชคดีได้แม่ เย็นนี้จะได้มีเนื้อชะนีแกล่อมเหล่ากินกันอีก”

...

เอื้อยกลับถึงบ้านอีกสองวันต่อมา

ก่อนถึงบ้านเอื้อยรู้สึกแปลก ๆ มันสว่าง โลง แจ็งกว่าเคย ทำไม หรือ ? อ้าว... นั่นกิ่งก้านอะไรระเกะระกะเกลื่อนกลาดไปหมด กิ่งมะขาม ไอ่ย...มะขามใหญ่ยาวทอดของเอื้อยไม่เหลือแล้ว !

เหลือแต่ดอกกลม ใหญ่ แบนราบอยู่เหนือดินหน่อยเดียว !

เอื้อยยืนตัวแข็งอยู่กับที่ อีกครั้งที่ลืมหายใจ ที่รู้สึกเหมือนตกอยู่ใน ความฝันที่ทำให้เลือดทุกหยดเย็นเฉียบ เสียงบอกเล่าของป้าอ้อม ที่อยู่บ้านติดกับเอื้อยดังเหมือนเสียงคำรามของสัตว์ร้าย ทั้ง ๆ ที่ป้าอ้อมพูด หัวเราะ ๆ อย่างใจดี

“เค้ามาขอซื้อไปทำเขียงนะ เลยให้เค้าตัดไป เค้าให้ตั้งสี่สิบบาท เนอะ เดี่ยวป้าจะแบ่งให้เอื้อยมั่ง

(สาเรส ศิระมนัส, 2555, หน้า 131-132)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องโลกนี้จะดีเพียงใดถ้าไม่มีคนใจร้ายอยู่ ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา เรื่องการฆ่าชะนี เป็นการแทรกแนวคิดให้คนตระหนักแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ฟาร์มเอย...ฟาร์มรัก**

...คิ้วบนใบหน้ากลม ๆ ขมวดเข้าหากัน เจ้าตัวเลขถือวิสาสะหยิบขึ้น และอ่าน
ออกเสียงชัด ๆ

“โครงการสถานีอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ป่า”

หนุ่มอ้วนมองหน้าเพื่อสนลัดกับพิมพ์เขียว รอยยิ้มกว้างตามมาเมื่อเจ้าตัวทำท่า
เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร

“นี่แกมีความคิดดี ๆ อย่างนี้ตั้งแต่เมื่อไหร่วะเจ้าวิศวะ

วิศวะไม่ได้เล่าความคิดนี้ให้ใครฟังเลยนับตั้งแต่ออกจากป่า ส่วนวันที่โดนไล่ออก
จากฟาร์ม เขาก็นั่งเป็นก้อนหินมาตลอดทาง โครงการวิจัยนี้จึงยังไม่ได้เปิดเผยแก่ใคร

“ตั้งแต่ก่อนที่มันจะโดนลักพาตัว...พออยู่ฟาร์มหมื่นไร่นาน ๆ เข้า ความคิดฉัน
ก็ชักจะเปลี่ยนคะ วิถีเดิม ๆ แบบที่เคยเป็นมันอาจจะดีกว่าแหล่งท่องเที่ยวและ
ความเจริญที่ฉันคิดจะสร้างก็ได้ แล้วอีกอย่างพออยู่ไปอยู่มาฉันก็ชักจะรักที่นั่น
มากขึ้นทุกที”

อติคมพยักหน้าเห็นด้วย

“และยิ่งตอนน้ำป่าจะฉันไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะเกิดเรื่องแบบนั้น ขึ้นกับตัวเอง
โลกเกิดภัยพิบัติเพราะน้ำมือมนุษย์แท้ ๆ ดีไม่ดีไอ้โครงการ รีสอร์ทของฉันอาจจะทำให้
ธรรมชาติแย่งกว่าที่นายประกาศิตทำเสียอีก”

“คงต้องยกความดีให้แก่ฟาร์มหมื่นไร่คะ ที่ทำให้แก่เปลี่ยนความคิด ได้ถึงขนาดนี้”

อติคมกล่าวจากใจจริง

“ไม่ใช่แค่เพราะฟาร์มอย่างเดียวหรอก...”

(วราลี, 2556, หน้า 393)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **ฟาร์มเอช...ฟาร์มรัก** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยาย
กล่าวเองในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับโครงการสถานีอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ป่า เพื่อแสดงแนวคิด
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ในม่านเมฆ**

“การสร้างฝายในที่ที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของน้ำมากนะครับ
ทำให้น้ำนิ่ง สัตว์น้ำเล็ก ๆ เคลื่อนย้ายถิ่นขึ้นลงไม่ได้เพราะ มีฝายขวางกั้นจนมีผลกระทบ
ต่อประชากรปลาในที่สุด

“ถ้างั้น ในป่าต้นน้ำที่แห้งแล้งอย่างบ้านไผ่ดินก็เป็นไปได้ใช่ไหมคะ? “แน่นอนครับ...เพราะหลักการของฝายชะลอน้ำก็คือ จะสร้างในพื้นที่ต้นน้ำซึ่งแห้งแล้งและเสื่อมโทรมอย่างที่บอกว่าควรเลือกสร้างตรงร่องที่จะไหลผ่านเมื่อฝนตก ฝายจะช่วยทำให้น้ำไม่ไหลผ่านเร็วจนเกินไป เมื่อน้ำถูกชะลอไว้ ก็จะซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองข้าง เขาขยับไปแต่ละลำต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ข้าง ๆ อธิบายต่อว่า...

“ต่อไปก็จะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็วและพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำให้มีสภาพเขียวชุ่มชื้น พอต้นน้ำชุ่มชื้น ก็สามารถอำนวยน้ำลงมาปลายน้ำได้ นี่ยังไม่รวมระบบนิเวศอื่นๆที่ฟื้นคืนกลับมาตามลำดับด้วย

รวงข้าวตาเป็นประกายอย่างมีความหวังตรงตัวเดินตามอาจารย์หนุ่มไปบนสันแคบ ๆ ของฝายชะลอน้ำ ฟังสิ่งที่เขาพูด

“แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการสร้างฝายคืออะไรรู้ไหมครับ?” อาจารย์ หนุ่มหยุดยืนตรงกลางของฝาย หันมาถาม...

“คะ?”

“คือความร่วมมือของคนในชุมชน ให้รัก เข้าใจ และมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ฝายชะลอน้ำไม่เหมือนสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นที่มีเงิน มีเครื่องมือ เครื่องมือ จ้างคนงานมาสร้างแล้วจบ...ฝายอันหนึ่งลงทุนแค่สองร้อยบาทก็สร้างได้แล้ว แต่สิ่งที่เงินซื้อไม่ได้ อย่างความร่วมมือแรงร่วมใจของคนในชุมชนที่จะร่วมสร้าง ร่วมดูแลรักษา และเห็นคุณค่า นี่ต่างหากที่จะทำให้สำเร็จอย่างยั่งยืน” กับมีดังค์อย่างเดียวกันก็เชื่อว่าทำได้นะ...”

(ร่มแก้ว, 2556, หน้า 155)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในม่านเมฆ** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับ การสร้างฝายเพื่อกักเก็บน้ำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกสาวแห่งขุนทะเล**

“ทาง กฟผ.ที่เป็นลูกค้า เขาก็บอกตามตรงนะว่า ปัจจุบันนี้ ทำพิสูจน์ได้เลยว่าที่แม่เกาะนี้อากาศดีจริง ๆ ไม่ว่าจะวัดด้วยเครื่องมือใด ๆ ทั้งก็ยอมรับเหมือนกันว่าอดีตที่ผ่านมาได้ก่อผลกระทบต่อสุขภาพชาวบ้าน แล้วบังเอิญอาชีพฉันก็เป็นนักโฆษณาและช่วงนั้นต้องพิสูจน์ตัวเอง”

“ก็น่าเห็นใจนะ แต่ยังไง ๆ สำหรับคนบ้านเรา กฟผ.ก็เป็นผู้ร้ายวันยังค่ำ

“อ้าว แล้วโรไม่คิดหรือว่า พวกเขาเป็นผู้จัดหาพลังงานให้เพียงพอกับประเทศเรา ถ้าไม่มีการขยายโรงงานแล้วจะมีไฟฟ้าเพียงพอหรือ”

“พูดแบบนี้ต้องไปคุยกับอาจารย์มรกดกับอาจารย์สรศักดิ์ดูสิ แกเป็นแกนนำ ร่วมกับนักศึกษากลุ่มที่ว๊านี่นะนิล พวกเขามีข้อมูลเยอะมาก และเท่าที่โรทราบมา ประมาณว่า ยุคนี้วิธีการของ กฟผ.ชอบนำเสนอว่าถ่านหิน เท่านั้นที่เป็นพลังงานเหมาะสมที่สุดเพราะราคาถูก ทั้ง อ้างว่าสามารถควบคุมให้สะอาดหมดจดไม่เหมือนอดีต พร้อมกับพยายามผูกขาดความคิดนี้ ทั้งๆ ที่ นิลคิดดูสิ ไม่ว่าจะผิดโครงการที่ตรงไหนก็มีแต่คนคัดค้าน แต่อย่างไรว่าละประเทศเราต่อให้เป็นโครงการที่โหดร้ายที่สุด ถ้าค่อยๆ ทำแบบอีแอบไปเรื่อยตามช่องทางกฎหมายที่เปิดให้ เช่น จัดทำผลกระทบ ERIA เกณฑ์ประชาชนที่เอาอยู่มาฟัง จ้างนักวิชาการขายตัวลงความเห็น แล้วผ่านกระทรวงได้ เอาเป็นว่าทำครบทุกขั้นตอนเมื่อไรก็สร้างได้”

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2556, หน้า 70-71)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกสาวแห่งขุนทะเล** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยาย กล่าวเองในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม คือ ERIA ซึ่งจัดว่าเป็นแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร**

...“ถ้าเป็นอย่างนี้เราจะทำยังไงละครับคุณตา หหมดจากโลกนี้ แล้วจะมีที่ไหนอีกไหมครับ

“ไม่รู้สิ ตาก็ไม่รู้ ถ้าโลกหมดสิ้นทั้งดิน น้า ป่า ถึงวันนั้นตาวาคณบนโลกก็คงจะเหลือแต่คนที่เห็นแก่ตัวและไม่รักตัวเองทั้งนั้น คนที่ไม่รักตัวเองก็คือคนที่ไม่เห็นความสำคัญของอะไรเลย ไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรต่าง ๆ คงจะเหมือนกับดาวที่อังคารจากมา

“เหมือนตรงไหนครับคุณตา”

“ยื่นรอกจากความเสียใจ น้ำใส ๆ ที่ไหลมาจากตา หรือไม้กั้นนับจำนวนคนตาย... ไปทีละคน

(กอดเนต รุ่งสันเทียะ, 2557, หน้า 45)

จากตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร** ผู้แต่งให้ตัวละคร
ในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการให้ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ
หรือแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากเรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร**

“อังคารมาที่ดาวจะบอกอะไรให้ แแมลงมากมายที่บินส่องแสงอยู่ คือ หิ่งห้อยนะ
อังคาร เคยเห็นมาก่อนไหม” ตาทำถาม หันมองไปรอบตัวใต้เงาไม้ใหญ่ หิ่งห้อยนับ
พันบินไปบินมา เด็ก ๆ ย้อนกลับ ออกไปยืนริมห้วยอีกครั้ง พยายามเอื้อมมือคว้าจับ
มันมาอีกหน บางตัวทอแสงกระพริบในมือ บางตัวบินวนไปมารอบๆ ภายของเด็กๆ

“หิ่งห้อยจะให้แสงได้ดีในที่มืดมากๆ มีหลายชนิดนะมีทั้งมีปีกและไม่มีปีก มีตัว
เหมือนหนอน พวกเรารู้ไหม หิ่งห้อย นับว่าเป็นแมลงที่มีคุณลักษณะพิเศษ นอกจาก
จะเปล่งแสงลอยได้เหมือนดาวบนฟ้า ที่สำคัญกว่าแสง คือ สามารถบ่งชี้ถึงความอุดม
สมบูรณ์และสมดุลของธรรมชาติได้อย่างดีด้วยนะ” ตาบอก

“ที่ดาวแดงของผมมองเห็นดาวมากมายขอบคุณตา มันอยู่ ใกล้มาก แต่เราจ้อง
มองดูนาน ๆ ไม่ได้ มันจะสับสนตา ผมไม่เคยคิดว่ามันสวยงาม จ้องดูดาวที่ไรผมรู้สึก
ทรมาน แต่ทำไมหิ่งห้อยพวกนี้ พอผมเห็นแล้ว ผมถึงมีความสุขอย่างไรบอกไม่ถูก
อังคารว่าอืม ๆ

“ที่โลกของนายมองเห็นพระจันทร์ได้สองดวงเหมือน นักวิทยาศาสตร์พูดจริง
หรือเปล่าอังคาร” ยามมองถามไม่ได้สนใจคนถูกถามสักน้อย เอื้อมมือเล่นกับหิ่งห้อย
นับร้อยตรงหน้า “ใช่ มองเห็นพระจันทร์ได้สองดวงจริง ๆ แต่จะมีค่าอะไรในเมื่อชีวิต
ยังอดอยากปากแห้งอยู่ จะมีความสุขไหนที่จะมองให้เห็นความงามได้หละยามมอง”

(กอดเณศ รุ่งสันเทียะ, 2557, หน้า 157)

จากตัวอย่างเรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเอง
ในบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของหิ่งห้อย ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **รอยป่าไว้ด้วยรัก**

“ป่ายังไม่ตอบหนูเลยว่า ทำไมต้องปลูกป่าขึ้นมาใหม่ แล้วป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์
หายไปไหน” “คืออย่างนี้จะ ฝืนป่าเมื่อก่อน นอกจากจะเต็มไปด้วยต้นไม้และบรรดา
สัตว์ป่าแล้ว ยังอุดมไปด้วยแร่ธาตุสำคัญ ที่นี้จึงมีการทำเหมืองแร่เกิดขึ้น ผู้คนจากทั่ว

สารทิศต่างเดินทางเข้ามาจับจองที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ป่าไม้ก็ถูกโค่นทำลายลง ครั้นพอมดสัมปทาน ที่ดินก็ถูกปล่อยทิ้งให้รกร้างว่างเปล่า ชาวบ้านที่เคยทำงานเป็น ลูกจ้างในเมืองแรกก็เปลี่ยนไปทำเพาะปลูกแทน แต่คงทำกันอย่างผิดวิธีเพราะไม่มี หลักการ ไม่นานผืนดินก็เสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ หมดสภาพความสมบูรณ์ ปลูกอะไร ไม่ค่อยขึ้นอีกเลยนะ

“แล้วยังไงต่อจ๊ะ” ท่าทางสนอกสนใจบวกกับท่าทีกระตือรือร้นอยากจะรู้เรื่องต่อ ของหญิงสาว ทำให้คนเล่าเริ่มไม่ค่อยมั่นใจว่าสิ่งที่ตัวเองเล่านั้นถูกต้องหรือไม่

(ฐิติญาดา, 2557, หน้า 161-162)

...“ผู้พันเล่าต่อสิคะเรื่องยูคาลิปตัสนะ” เพลลิตาทวงเหยง ๆ

“เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเรื่องการปลูกป่าขึ้นใหม่อย่างที่เคยเล่าให้ฟัง ด้วยมี พระราชประสงค์ให้ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกับป่าโดยไม่ต้องทำลายป่าอีก ดังนั้นนอกจาก จะทรงพระราชทานที่ดินทำกินให้ทุกคนแล้ว ยังทรงก่อตั้งโครงการศิลปาชีพต่าง ๆ จนชาวบ้านสามารถเลี้ยงตัวเองให้อยู่รอดเพื่อจะได้ช่วยกันดูแลรักษาป่า และทรงให้ปลูก ต้นไม้สำหรับไว้ใช้สอยเพื่อเป็นรายได้สำหรับครอบครัวด้วย

“ต้นไม้ที่ไว้สำหรับใช้สอยนี้หมายถึงต้นยูคาลิปตัสใช้ไหมคะ” ใช้ครับคุณเพลลิตา ยูคาลิปตัสเป็นไม้ที่ปลูกและโตได้อย่างรวดเร็ว

ในดินที่ปลูกอย่างอื่นไม่ขึ้น อีกทั้งยังเหมาะที่จะปลูกในสวนป่า ประมาณห้าปี ก็สามารถใช้ประโยชน์จากไม้ชนิดนี้ได้แล้ว คุณประโยชน์ของมัน นอกจากจะใช้ทำเชื้อไม้ หรือทำกระดาษอย่างที่คุณเพลลิตาพูดแล้ว ยังใช้ทำฟืนเผาถ่านเพราะเป็นไม้ที่ติดไฟได้ดี และมีชี้เถ้าน้อย ความร้อนใกล้เคียงกับไม้โกงกาง

แสนคมพูดให้ทุกคนฟังอย่างคล่องแคล่ว

“ถ้าพี่ไม่บอก ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่าไม้ชนิดนี้ใช้เผาถ่านได้ รู้แต่ไม้โกงกาง อย่างเดียว”

“ไม้โกงกางถือว่าเป็นถ่านไม้ชั้นดีที่สุดแล้วดิน แต่เวลานี้ยูคาลิปตัสก็มีคุณภาพ ใกล้เคียงกัน เรียกว่าหายใจรดต้นคอกันเลยทีเดียว” คนเล่าอธิบายยืม ๆ พลังมอง ไปทางหญิงสาวอีกคนที่นั่งฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ “ผมว่าข้อดีที่สุดของยูคาลิปตัสคือ มีชี้เถ้าน้อยนี้แหละครับผู้พัน” จ้าโชติออกความเห็นเพราะใช้ไม้ชนิดนี้ทำอาหาร อยู่บ่อย ๆ

“ถูกของจำ นอกจากนี่ยังใช้สร้างบ้านเรือนได้ รวมทั้งทำเฟอร์นิเจอร์ด้วย แต่ต้องอาบน้ำยารักษาเนื้อไม้เพื่อยืดอายุการใช้งานให้นานขึ้นก่อนนะ”

“แล้วที่บอกว่าช่วยสร้างโอกาสและปลูกจิตสำนึกดี ๆ ให้เกิดขึ้นล่ะคะ” พระนั้บพันที่นั่งเงยบงกชามานานถามขึ้นบ้าง คนถูกถามอมยิ้มนึกหนึ่งก่อนจะหันไปทางจันดี

“ที่ผมพูดเช่นนี้ เพราะจะยกตัวอย่างของพะปู้ซึ่งเป็นสามีของจันดี ที่เคยแต่เข้าป่าล่าสัตว์ ตีผึ้ง หาของป่าออกมาขาย เมื่ออยากเลิกเด็ดขาดก็ต้องหาอาชีพที่คล้ายคลึงกับที่เคยทำ เลยแนะนำให้ปลูกต้นยูคาลิปตัส ประกอบกับพะปู้เองมีความสามารถและพรสวรรค์ในการสร้างบ้าน รวมทั้งออกแบบเฟอร์นิเจอร์อยู่แล้ว จึงเป็นการสร้างโอกาสให้ตัวเอง เมื่อมีไม้ไว้ใช้สอยก็ไม่จำเป็นต้องเข้าป่าเหมือนเดิม จะได้ปลูกจิตสำนึกให้ช่วยกันรักป่าและรักษาป่า

“อ้าว ก็สามีของจันดีแค่ล่าสัตว์ หาของป่า ตีผึ้ง ไม่ได้เป็นพวกตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช่หรือคะผู้พัน” เพลินตาถามอย่างสงสัย

“ทุกอย่างมันโยงใยกันหมดแหละครับคุณเพลิน การที่เราบุกเข้าป่าก็ต้องตัดไม้ที่กีดขวางทางไปเรื่อย ๆ อาจเป็นไม้ต้นเล็ก ๆ ที่ตัดได้ง่าย แต่มันก็คือการทำลายป่าอย่างหนึ่งเช่นกัน ป่าเป็นแหล่งอาหารของสัตว์

(ฐิฎญาดา, 2557, หน้า 266-267)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **รอยป่าไว้ด้วยรัก** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาเกี่ยวกับการปลูกยูคาลิปตัส ปลูกป่า เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ซึ่งแนวคิดนี้เป็นการใช้แนวคิดตามแนวทางพระราชดำริ กล่าวคือ

...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง แต่มีประโยชน์ 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอุ้มน้ำตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างที 4 ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

พระราชดำริเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ดำเนินการในหลายส่วนราชการ ทั้งกรมป่าไม้และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง คือ การปลูกป่าใช้สอย โดยดำเนินการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วสำหรับตัดกิ่งมาทำฟืนเผาถ่าน ตลอดจนไม้สำหรับใช้ในการก่อสร้างและหัตถกรรมส่วนใหญ่ได้มีการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วเป็นสวนป่า เช่น ยูคาลิปตัส ชีเหล็ก ประดู่ แคน กระจินยักษ์ และสะเดา เป็นต้น

(มูลนิธิชัยพัฒนา, 2565, สื่อบนไลน์)

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ**

... “ไปต่อกันเถอะ” กาสารขัดขึ้นด้วยรอยยิ้ม ก่อนจะพาเขาเดินต่อไป “ท่านรู้ไหมว่าถ้าพลังแห่งธรรมชาติหมดไปจะเกิดอะไรขึ้น”

“ผมไม่แน่ใจ แต่ต้องไม่ใช่เรื่องดีแน่”

“ทุกชีวิตจะตาย” เธอตอบเสียงเรียบพลางจ้องเขานิ่ง แวบหนึ่งเขาเห็นนัยน์ตาสีฟ้าของเธอลอยโรจน์ “โดยเฉพาะพวกมนุษย์” ธรรมชาติใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวเป็นร้อยปี แต่มนุษย์กลับทำลายมันในวันเดียว ยิ่งพวกเขาช่วงชิงไปมากเท่าไร เมื่อถึงเวลาก็ต้องจ่ายคืนมากเท่านั้น

ต้นน้ำหลุมตาลงต่ำ รู้สึกละเอียดใจระคนหวาดกลัวกับคำพูดนั้น

“แต่มนุษย์ก็ยังไม่เข้าใจ” เสียงทุ้มดังขึ้นเด็กชายหันไปเห็นแมวสีตัวหนึ่งเดินอยู่ข้างเขา “ไม่รู้ว่่าโผล่มาตั้งแต่เมื่อไร เขาไม่ทันได้สังเกตเห็น

“เจ้าสองสีหรือ” เขาถามเมื่อเห็นดวงตาข้างละสีของมัน อีกฝ่ายไม่ตอบรับเพียงแต่หัวเราะหึ ๆ ในลำคอ

“ธรรมชาติไม่ได้สูญสลายภายในวันสองวันนี้หรอก” เจ้าแมวว่าต่อ “ถ้ามนุษย์ช่วยกันรักษาและใช้ให้น้อยลง ไม่ฉกฉวยเอาแต่ประโยชน์ใส่ตัว เวลานั้นก็พอจะยืดออกไปได้”

“แล้วผมพอจะช่วยอะไรได้บ้างไหมครับ” ต้นน้ำถาม นึกแปลกใจที่จู่ ๆ อยากรู้เป็นเด็กดีขึ้นมา

“ได้แน่นอน” กาสารยืนยัน

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 62)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ในที่นี้คือน้ำ เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี**

“สัตว์กินเนื้อเกือบทุกชนิด มีวิธีการที่แยบยล พิสดารจนมนุษย์ต้องทิ้งในความสามารถของมันเป็น นกปูด หรือ นกกระปูด เป็นนก ที่ชอบร่อนตอนเช้ามีดก่อนตะวันจะขึ้น ก่อนจะออกหาอาหารกิน นก กระปูดมีวิธีกินหอยเชอร์รี่ที่ฉลาด มันจะคาบหอย

ขึ้นจากน้ำตื้น ๆ ที่มัน พอจะลงไปคาบได้ แล้วเดินหารังมด ประเภท มดแดงเล็ก หรือมดคัน มดขี้ ลักรัง”

“เมื่อพบแล้วมันจะวางหอยไว้ตรงรังมด ผุงมดจะมารุมกัด แล้ว หอยค่น้ำพิษลงไป ในช่องกาบของหอย หอยจะตายและเน่าในวันถัดไป จากนั้นกาบอันเป็นประตูปิด-เปิด ของหอย ก็จะทำให้ขาดแรงยึดเกาะ ทำให้ หลุดออกโดยง่าย ถึงคราวที่นกปูดต้องใช้ ปากแข็ง ๆ จิกฝาออก แล้วลาก เนื้อหอยออกมากินได้สะดวก

ครูพิชิตเริ่มบทเรียน ในสัปดาห์ต่อมา

“หิ่งห้อยละครับคุณครู ผมสงสัยจริง ๆ ว่า ทำไมมันจึงมีแสงในตัวครับ”

เด็กหนุ่มหัวโจกหลังห้องถามเปลี่ยนเรื่องใหญ่ “อ้อ! หิ่งห้อย ได้ออกซิเจน ในอากาศ เข้าไปทำปฏิกิริยากับฟอสฟอรัส ที่สะสมไว้ เกิดแสงเรือง ๆ เพื่อจะได้มองเห็น สรรพสิ่งในเวลากลางคืน บินไป เปิดไฟฉายไป ตามจังหวะการหายใจเข้า-ออก ยังไงล่ะ”

ครูพิชิตไขข้อข้องใจทันควัน แล้วรีบขยายความต่อเมื่อเห็นว่าเด็ก ๆ เริ่มสนใจ

“ป่าผืนใดที่มีหอยทากชุกชุม มักมีหิ่งห้อยมาชุมนุมปาร์ตี้ สนุกสนานเช่นกัน บ้างก็หาหอยทากเป็น ๆ เพื่อจะหยดน้ำพิษ ลักหยด สองหยดลงบนตัวหอย บ้างก็มา กินหอยทาก ที่ตายเน่าเปื่อยแล้ว”

“ตามป่าชายเลนที่มีหอยชุกชุม จึงมักเห็นหิ่งห้อยจำนวนมาก สองแสงแวววาว ให้ได้พบเห็นแถวต้นลำพู ต้นแสม ต้นโกงกาง หลายพื้นที่กลายเป็นจุดขายของชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้คนมาดู หิ่งห้อยกัน”

“แล้วหอยกับหิ่งห้อยมันเกี่ยวข้องกันอย่างไรคะ?” สายฝนคน เดิมซักครู

“เมื่อหอยทากที่ถูกหยดน้ำพิษใส่ มันจะม้วนตัวแล้วปิดฝาผนึก กาบเปลือกแน่น น้ำพิษของหิ่งห้อยที่หยดเข้าไป ยิ่งล้ำแดงฤทธิ์ร้ายแรงขึ้น เพราะถูกบังคับให้อยู่ในที่จำกัด หอยจึงตาย

สองวันหลังจากหยดน้ำพิษใส่แล้ว หอยจะเน่า หิ่งห้อยจะมาเยี่ยมเยือนอีกครั้ง คราวนี้แข้งวงยาว ๆ แง่งลงไปในช่วงว่างระหว่าง เปลือกหอย ดูเอาเนื้อเน่า ๆ ของ ตัวทาก ซึ่งเหลวเป็นน้ำจืดจืด พักพอหายเหนื่อยเพลีย จากการย่อยอาหารแล้ว ก็โอบบิน พร้อมกับสองแสงเรือง ๆ เพื่อหาคู่ผสมพันธุ์ต่อไป”

“ในเนื้อเน่า ๆ ของหอยทาก มีปริมาณฟอสฟอรัสสูง หิ่งห้อย ก็ได้อาศัยเป็น พลังงานเชื้อเพลิง โดยการทำปฏิกิริยากับออกซิเจน ที่มัน หายใจเข้าไป เชื้อเพลิงจึง ไม่มีวันหมด”

ครูพิชิตได้ขยายขอบเขตความรู้ด้านธรรมชาติ หยิบยกตัวอย่างมานำเสนอไปถึงนกต่างชนิดที่เคยอ่านพบจากนิตยสาร ถึงพฤติกรรมความฉลาดของมัน

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2558, หน้า 15-17)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ดินเปลี่ยนสี** ผู้แต่งให้ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนาในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของสัตว์ในป่าชายเลนซึ่งเป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก

เวลาและสถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ถือเป็นฉากที่ช่วยบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใดที่ไหน และสถานที่นั้นมีลักษณะอย่างไร นวนิยายและเรื่องสั้นโดยทั่วไปจะสร้างฉากให้เป็นส่วนประกอบของเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในเนื้อเรื่อง ช่วยให้เรื่องดำเนินไปพร้อม ๆ กับการช่วยสื่อความคิดและแนวคิดของผู้แต่งด้วย

ในที่นี้ผู้วิจัย แบ่งเป็น 3 วิธี คือ 1) ฉากธรรมชาติ 2) ฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และ 3) ฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ

ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ จะประกอบด้วยสถานที่ บรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น กลิ่น เสียง ภาพ เป็นการทำให้เกิดความสมจริง และสามารถเห็นแนวคิดของนักเขียนได้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม**

...หยดน้ำจากฟากฟ้าตกกระทบพื้นดินแห้ง หนึ่งเม็ด...สองเม็ด...สามเม็ด จากนั้นพรางพรูไม้ขาดสาย ความชุ่มชื้นแทรกซึมลงสู่อณูของดิน กระตุ้นเมล็ดพันธุ์ที่ฝังตัวรอคอยการเติบโต หมวกรากสีเหลืองอ่อนแห่งทะเลเปลือกแข็ง รากเบาบางไซไซอนลึกลง ด้านบนปรากฏใบอ่อนแตกออกสองใบเป็นใบเป็นแปดใบ

ฤดูฝนผ่านไปหลายครั้งโดยปราศจากการรบกวนจากภายนอก ลูกไม้ท้องถิ่นเดิมที่ฝังตัวเริ่มรับรู้และมั่นใจในการกลับมาของมิตรภาพระหว่างคนกับป่า พวกมันแทงยอดอ่อนทะลุดินแย่งกันเติบโต

ตั้งแมงให้อภัยลูกเสมอ

ป่าเริ่มรกรกรี้ม มันพื้นตัวด้วยตัวของมันเอง ความอดอยากหลายปีเริ่มผ่อน คลาย
นก หนู สัตว์เล็กสัตว์น้อยเริ่มแพร่พันธุ์ให้พอกินอิ่มท้องคนบ้านป่า เก้ง กวาง เริ่มกลับมา
ให้เห็น ด้วยว่าผักหญ้าทางยอดดอยออกมาเลี้ยงดูพวกมันและ ผู้คนให้ได้เก็บได้กิน
สายน้ำที่ไหลเอื่อยจากต้นน้ำเพิ่มเพียงพอหล่อเลี้ยงพืชพันธุ์ในไร่นา เสียงนกไพร
กลับมาขับขานกล่อมผู้คนที่เหน็ดเหนื่อยจากงานไร่ให้กระชุ่มกระชวยมีแรงต่อสู้เพื่อ
ปากท้องและครอบครัว รอยยิ้มกลับมาบนใบหน้าชาวบ้าน ดงตะเคียนงามอีกครั้ง...

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2551, หน้า 53)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม** ผู้แต่งใช้กลวิธีการ
การนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ คือ ป่า ซึ่งทำให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ
ระบบนิเวศที่มีองค์ประกอบ ทั้งดิน น้ำป่า และสรรพชีวิต

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **รอยเรียงเคียงรัก**

...ทางที่เดินผ่านไปนั้นต้นไม้เริ่มที่บวมมากขึ้นตามลำดับ เส้นทางที่เคยเดินอย่างสบาย
ในช่วงแรกก็เริ่มแคบลงจนกระทั่งต้องเดินแบบแถวเรียงหนึ่งเท่านั้น พื้นที่เหยียบย่ำ
ผ่านไปก็ชุ่มชื้นเต็มไปด้วยกองใบไม้ที่ตกลงทับถมกัน ทางเดินบางช่วงยังมีน้ำขังอยู่
ตามพื้น ต้นไม้แต่ละต้น เต็บโตเปียดเสียดทางยอดขึ้นไปสู่เบื้องบน กิ่งก้านและใบของมัน
แผ่ครอบคลุมจนแทบจะกลายเป็นหลังคาใบไม้ที่บดบังแสงอาทิตย์เอาไว้ จนทำให้แสงนั้น
ลอดผ่านลงมายังผืนดินเบื้องล่างได้น้อยเต็มที่ สภาพเหล่านี้คือดัชนีชี้วัดได้เป็นอย่างดีว่า
ผืนป่าของอุทยานแห่งชาติผืนนี้มี ความอุดมสมบูรณ์มากทีเดียว...

(ณ มน, 2551, หน้า 86)

จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **รอยเรียงเคียงรัก** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด
โดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ คือ ป่า โดยแสดงให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ ที่แสดงสภาพ
ความหนาแน่นของต้นไม้ ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าในอุทยานแห่งชาติ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **หิ่งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส**

...ครอบครัวของน้ำใสอาศัยอยู่ในทาวน์เฮาส์สองชั้นหลัง กะทัดรัดชานเมืองกรุง มีที่ว่างด้านหน้าพอจะจอดรถคันเล็ก ๆ และเหลือพื้นที่นิดหน่อยไว้ปลูกดอกไม้ หลังบ้านก็พอมีที่ไว้สำหรับตากเสื้อผ้าและปลูกพืชผักสวนครัว แม้จะมีที่เพียงน้อยนิด แต่น้ำใสก็รู้สึกทึ่งกับฝีมือการปลูกผักสวนครัวและดอกไม้สวย ๆ ของแม่

บ้านของน้ำใสไม่ต้องไปซื้อดอกไม้มาไหว้พระ ตัดจากหน้าบ้านก็มีเหลือเพื่อ มีทั้งดอกกุหลาบสีชมพู และดอกกล้วยไม้สีม่วง ผักก็สามารถนำมาผัดและแกงจืดกินได้ มีทั้งผักกาดและ ผักคะน้า แม่บอกว่า เราปลูกกินเองไม่มีสารเคมี แม่ผักจะไม่สวย แต่ก็ปลอดภัย...

(อุไรรัตน์ ไรจันนันท, 2552, หน้า 11)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส** ผู้แต่งใช้ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ คือ สภาพบริเวณพื้นที่โดยรอบของบ้าน ที่มีการปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้สารเคมี มีการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **คนปลูกป่า**

...ยิ่งตกตึกพายุลมฝนยิ่งเกรี้ยวกราดจนหูอื้อ ระดับน้ำสูงท่วมพื้นบ้าน แกขึ้นไปนอนบนเปลญวน เมื่อเอาไฟฉายส่องดู พบว่ากำลังเปลี่ยนจากสีโคลนตมเป็นสีแดง “น้ำป่าทะลักลงมาปะทะกับน้ำทะเล ฝนคงจะตกหนักบนเทือกเขา ป่าถูกทำลายหนักจนไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ ชายชราบอกเจ้าดำ ไม่นั่นใจว่าเจ้าจะได้ยินหรือไม่ เพราะเสียงพายุลมฝนดังเหลือเกิน”

“ไม่รู้ตอนนี้โง่กางบนชายเลน จะเสียหายหนักแค่ไหน แล้วเริ่มบ่นต่อ แกบ่นนิ่งเงียบฟังเสียงพายุ แล้วเริ่มบ่นต่อ

“พายุแรงที่สุดเท่าที่เราเคยเห็น ทางหมู่บ้านคงจะแยกัน โคนทั้งพายุและน้ำป่าทำลายแน่ นากลัวจ้ง ไม่รู้หลวงพ่อบ้างยังงัยบ้าง?” แกบ่นและนอนคิดจนเพลอหลับจนสว่าง ตอนชายชราตื่นพายุเบาลงมากแล้ว ฝนยังคงตกพริ้ว เสียงน้ำปะทะต้นไม้และเสาบ้านยังดังนากลัว น้ำลดลงต่ำกว่าพื้นบ้านแล้ว

แกเปิดประตูออกไปดู ตะลึงกับความเสียหาย กิ่งก้านโง่กางแทบทุกต้นหักฉีกขาดบอบช้ำ กระแสน้ำป่าสีแดงยังพุ่งผ่านทะเล ต้นโง่กางทุกต้นสิ้นริก ๆ กิ่งก้านใบ

ไร้วีรยแรงอยู่ในเกลียวน้ำ นกหลายชนิดและเบ็ดไก่อตายลอยเกลื่อน พลิกคว่ำพลิกหงาย
ในสายน้ำ...

(อุดม วิเศษสาคร, 2554, หน้า 103-104)

จาก ตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**คนปลุกป่า** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่าน
การใช้ฉากธรรมชาติ คือ ภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ ผลกระทบของการทำลายป่า ที่ทำให้เกิด
น้ำป่าไหลหลาก รวมถึงวิกฤตที่เกิดต่อป่าชายเลน ไปพร้อม ๆ กับการสอดแทรกแนวคิด
การอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**สวนโลก**

...บนผืนแผ่นดินแห่งความจริงและความใฝ่ฝัน เร็วเชียวเหล่านั้ก็ระบัดขึ้น
คืนแล้วคนเล่า บนผืนแผ่นดินอันแสนคุ้นเคย ภายใต้ท้องฟ้าที่เขาในวัยเด็กเคยออกวิ่ง
ไล่คว่าจับมวลงเมฆ มวลงเมฆที่ล่องลอย ไปลิว ๆ ยังดินแดนอื่น มวลงเมฆที่นำพาห่าฝน
ไปตกยังดินแดนอื่น พวกมันเพียงหยอกเย้ามนุษย์เบื้องล่างให้หลงสิงโลดดีใจ ด้วยการ
หยาดหยดเม็ดน้ำลงมาเสียงกรูกราว ก่อนจะเจียบหายราวปลิดทิ้ง ทิ้งไว้เพียงกระไอดิน
หอมชื่นทรวง และท้องฟ้าที่โล่งกว้าง ว่างเปล่า

ไป “จำปา ดูซี ดูท้องทุ่งของเรา เขาละล้าละลัก คำว่า “ท้องทุ่งของเรา” ช่าง
อ่อนโยนและเป็นจริงอะไรเช่นนั้น และเขายังรู้สึกได้ด้วยว่า ชีวิตนี้ดีแล้ว ชีวิตที่เป็นอยู่
ในขณะนี้นั้นดีแล้ว จนกระทั่งไม่สามารถจะเอามันไปเปรียบเทียบกับชีวิตใครอื่น แม้ว่า
มันจะเป็นชีวิตที่ต่ำต้อยก็ตามดูจเดียวกับเหล่าต้นหญ้าท่ามกลางความแล้งร้างไพศาล
แต่ต้นหญ้าเหล่านั้นก็ไม่เคยเรียกร้องต่อความสูงส่ง ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ ตรงกันข้าม
พวกมันกลับแย้มยิ้มผ่านดอกดวงน้อยนิดเหล่านั้นออกมาเล่า

ชีวิตนี้ดีแล้ว ดีที่ได้ยืนเคียงข้างอยู่กับใครสักคน ใครที่มองโลกและชีวิต
ในครรลองเดียวกัน...

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2558, หน้า 78-79)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**สวนโลก** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่าน
การใช้ฉากธรรมชาติ คือ ฉากท้องทุ่ง มีการแทรกแนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิต
และสรรพสิ่ง และแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง**บ้านในโคลน**

...สองข้างทางมีแต่ดินโคลนเหนียวเหนียว นานข้าวแทบไม่เหลือร่องรอย มีแต่ดินโคลน ท่อนซุงและต้นไม้หักล้ม มีกิ่งไม้เศษไม้ทับถมรวมกันเป็นกองสูง ๆ บ้านเรือนสองข้างทาง หายไปหมดสิ้น หลังที่ยังเหลือก็ไม่อยู่ในสภาพเดิม กลายเป็นเรือนล้มจมอยู่ในโคลน บางหลังมีท่อนซุงและเศษซากต้นไม้ทับถมอยู่ข้างบน

สองข้างทางไม่เหลือเค้าเดิมไว้เลย ดินโคลนกับท่อนซุงเปลี่ยนแปลงทุกอย่างไปหมดสิ้น แทบไม่เหลือพืชผล สวนยาง ท้องนาและวัวควายให้เห็นเลย

ผมบอกตัวเองว่า ทุกอย่างไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว ทุกอย่างเปลี่ยนสภาพไปจนแทบจำไม่ได้ ก่อนหน้านี้ที่ตรงนี้เคยเป็นบ้านใคร สวนใคร เป็นที่นาของใคร ไม่ว่ามองไปทางไหน ก็เห็นแต่ท่อนซุงเรียงรายในดินโคลน ไม่เหลือสภาพความสวยงาม ความสดชื่น ความอุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้านเอาไว้เลย ทุกอย่างกลายเป็นสีเหลืองกว้างไกลสุดลูกหูลูกตา คราบน้ำคราบน้ำแห้งกรังตามต้นไม้ใบไม้ มองดูไร้ชีวิตชีวา เส้นทาง เคยเป็นถนนดินกลายเป็นทางโคลน

บนหลังบ้านผมทอดสายตามไกลขึ้นไปบนภูเขา ภูเขาเคยเขียวเป็นพืดแปรเปลี่ยนไปจากเดิมจนน่าใจหาย ภาพความสมบูรณ์ในความทรงจำของผมถูกลบไปสิ้น ภูเขาไม่สวยงามเหมือนเดิมอีกแล้ว กำแพงสีเขียวพังทลายลง มีแต่ร่องรอยขาว ๆ เป็นทางยาวใหญ่บ้างเล็กบ้างสลับกัน ความเขียวขจีหายไปเกินกว่าครึ่ง เหลือไว้แต่ร่องรอยหลากไหลพังทลายของผิวดิน ร่องรอยหลากไหลบนภูเขาเป็นเหมือนลำธารสายใหม่ที่ไม่อาจนับจำนวน

ลูงหมียังคงลุยโคลนไปข้างหน้าอย่างยากลำบาก แกใช้พร้าฟันกิ่งไม้เร็วไม้ที่ล้มขวางทาง บางช่วงเราต้องปีนข้ามท่อนซุงหรือดินอ้อมหลบหลีกต้นไม้หักล้ม บางช่วงเราต้องเดินหลบซากวัวควาย บางช่วงเราต้องอ้อมแอ่งโคลนมีน้ำขัง ลูงหมียบอกว่า ถ้าเดินลงไปโคลนจะดูดจนขึ้นกลับมาไม่ได้

ผมมองท้องฟ้า ดวงตะวันกำลังจะตรงหัวพอดี แดดยามเที่ยงร้อนแรง ทุกคนดูเหนื่อยล้า ลูงหมียุกผ่านทะเลโคลน จนใกล้ถึงเรือนตานิ แกบอกว่าจะไปหยุดพัก หุงข้าวหุงปลากินกันที่นั่นก่อน...

(กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559, หน้า 286-287)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **บ้านในโคลน** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ คือ ฉากของเส้นทางที่เต็มไปด้วยซากของ ดินโคลน ท่อนซุง ต้นไม้ ที่ปรากฏในฉาก เพื่อเป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องอุโมงค์ผ่านภูผา

...ขุนตานคอยสูงหนึ่งในหลายสิบยอดของเทือกเขาฝิปันน้ำ เป็นเสมือนหนึ่งปราการขวางกั้นการเดินทางติดต่อระหว่างเมืองลำปางหรือเขลางค์นคร กับเมืองลำพูนและเชียงใหม่ ไม่ให้ผู้คนสามารถเดินไปมาติดต่อกันได้สะดวก

ป่าบนยอดดอยสูงของเทือกเขายาวเหยียด มีความอุดมสมบูรณ์ชุ่มชื้น เป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำลำธารนับร้อยสาย ทำให้เกิดเป็นที่มาของคำว่าฝิปันน้ำ เพราะจากสันเขา สายน้ำไหลลงทั้งฝั่งเหนือและฝั่งใต้ตลอดแนว

เทือกดอยสูงใหญ่เต็มไปด้วยป่าหนาที่บหลากหลายประเภท บนยอดดอยมีป่าสนเขา ทั้งสนสองใบและสามใบ ส่วนมากขึ้นอยู่บนระดับหนึ่งพันเมตรขึ้นไป ต่ำลงมาเป็นป่าเบญจพรรณ มีไม้เนื้อแข็งหลากหลายสลับปะปนกับป่าไผ่ และไม้เนื้ออ่อนหลากหลายชนิด ไม้เนื้อแข็งที่เป็นไม้ชั้นดีมีราคาและมีอยู่มากที่สุดของป่านี้ คือ ไม้สักที่มักจะขึ้นสลับอยู่ในทุกพื้นที่ตั้งแต่ลาดเขาสูงชัน ไม่เกินห้าร้อยเมตรลงมา จนถึงร่องเขาในหุบห้วยและเหวลึก ส่วนในที่ลุ่มต่ำตามเชิงดอยหรือลำห้วยชายน้ำหลายแห่งเป็นป่าดงดิบ รกทึบ เต็มไปด้วยไม้ป่าขนาดใหญ่ปล้องยาวเกือบเมตร ขึ้นปะปนกับหวายและไม้เถานานาชนิด

ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ทำให้มีสัตว์ป่ามากมายอาศัยอยู่ สัตว์ใหญ่ที่สุดคือ ช้าง กระตัง วัวแดง หมีควาย กวาง เก้ง หมูป่า ลงมาถึงสัตว์ขนาดเล็ก พวกกิ้งก่า หากินอยู่ทั่วไป ทำให้ปริมาณของสัตว์กินเนื้ออย่างเสือและหมาในมากขึ้นตามไปด้วย

ความสูงชันของภูผาบวกกับความรกทึบของป่าและสัตว์ร้าย ทำให้ป่าใหญ่แห่งนี้เป็นที่เกรงขามแก่คนทั่วไป มีเพียงพรานไพรใจกล้าไม่กี่คนเท่านั้น ที่บุกบั่นข้ามไปยังอีกฝั่งหนึ่งได้ แต่หลังจากทางรถไฟตัดเลาะผ่านป่าเขามาถึง พร้อมทั้งยังเจาะภูผาเป็นอุโมงค์ขนาดใหญ่ให้รถไฟทั้งขบวนแล่นลอดได้ เสียงรถไฟที่ใช้หัวรถจักรไอน้ำถึงสองหัวลากขบวนรถ บวกกับเสียงล้อเหล็กกระทบรางดังสะเทือนเลื่อนลั่นไปทั้งดงดอย ทำให้สัตว์ป่าที่เคยหากินเที่ยวท่องอยู่แถวนี้พากันตื่นตระหนกตกใจหนีหายไปไกลลับ

แม้กระนั้นคนขับรถไฟที่ขับผ่านเส้นทางสายนี้ยามค่ำคืน ก็มักได้เห็นช้างป่าบ้าง เสือโคร่งบ้าง เดินข้ามรางรถไฟไกล ๆ อยู่หลายครั้ง

เมื่อมีรถไฟแล่นผ่านทุกวันแล้ว ป่าสูงดงทึบก็เหมือนหมดความลึกลับน่ากลัวลง เมื่อสัตว์ร้ายอันตรายหนีหายไป หากินยังถิ่นอื่น ชาวบ้านจึงเริ่มกล้าเข้ามาหาของป่าและล่าสัตว์กันมากขึ้น...

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **อุโมงค์ผ่านภูผา** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด โดยผ่านการใช้นิทานพื้นบ้าน คือ สภาพความสมบูรณ์ของป่า เขา และสัตว์ป่า เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับ วิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

กล่าวโดยสรุป คือ แนวคิดในการใช้นิทานพื้นบ้านในวรรณกรรมนิเวศวิถีแต่ละเรื่อง เป็นการบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจน ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่คืออยากที่จะอนุรักษ์และร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศให้ยั่งยืน

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” ในความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมาย คือ สิ่งที่ทำความเจริญงอกงาม ให้แก่หมู่คณะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1103)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2553, หน้า 30) ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ในนิยามของพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคม ได้ร่วมสร้างสรรค์ สังสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างยั่งยืน

วรวรรณ ศรีภักย์ (2565, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่าเป็น ความหมายตรงกับ “culture” หมายถึง ความเจริญงอกงามหรือความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปวิทยา วรรณคดี ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและจรรยา มารยาท” เป็นสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรม ในการแต่งกาย รวมทั้งวิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา โดยทั่วไป วัฒนธรรมจำแนกได้ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ

สุพัชรา สุภาพ (2518, หน้า 119-120) แบ่งวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์ คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Culture) หมายถึง คุณ徳การณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองเห็นไม่ได้

ผู้วิจัยจะกล่าวถึง กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทาง วัฒนธรรม โดยมีเนื้อหารวมเกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรม” ทั้งหมด ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องใครจะทำ** ในรวมเรื่องสั้น รางวัลจากป่า

...หน้าแล้งปีนั้น ไฟป่าบนภูเขาใหม่ลามเป็นเส้นดูสวยงาม กะพริบวับ ๆ วับ ๆ เหมือนดาวลอย แต่ที่จริงแล้วมันคือ ตัวการทำลายป่าอย่างแท้จริง เป็นฝีมือชาวบ้านที่เห็นแก่ตัวมา ป่าเพื่อหวังจะได้เก็บเห็ดที่จะงอกหลังไฟ หวังใบหญ้าใหม่ที่งอกให้วัวของตนกิน หวังจะให้ผักหวานแตกใบอ่อนเพื่อเก็บขาย โดยไม่สนใจว่ากล้าไม้เล็ก ๆ ลูกนก หรือสัตว์เลื้อยคลาน หนีไม่ทันไม่รู้จำนวนเท่าไรที่จะต้องตายไปในกองเพลิงสองแขนผอม ๆ ของตารุ่นเฒ่ามุดดินขึ้นลีบขี้ขางลำธารแห้งบนป่าสูงต้นน้ำ เมื่อชุดได้สึกราวคืบ แกจึงบรรจงหยิบกล้าไม้ตะแบกที่ไปขุดมาจากป่าล่างวางลงไป ลูกขึ้นเหยียดหลังตั้งกรอบหันมายิ้มกับหลานชาย

“ไอ้ทองสุก เอ็งดูเอาเถอะ...ต้นน้ำแห้งแบบนี้เพราะไอ้พวกนั้นขึ้นมาลักตัดไม้ไปขายกัน...

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร ,2553, หน้า 129-130)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องบ้านแสนสุข ในรวมเรื่องสั้น รางวัลจากป่า

...ในเขื่อนภูมิพลฤดูแล้งนั้น งดลงมาก จนบางพื้นที่มองเห็นพื้นดินกันเขื่อนกว้างหลายตารางกิโลเมตร ฤดูนี้ชาวบ้านจึงสามารถออกหาไม้ที่โดนฝังอยู่ในน้ำกันเขื่อนแห่งได้ง่ายตาย เป้าหมายหลักคือป่าริมสายน้ำแม่ปิงที่ยาวมาตั้งแต่เขื่อนดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนก็มีไม้จมน้ำตายมากมาย นานวันเข้าจึงกลายเป็นซากไม้ได้เต๋ยามน้ำแห้งเขื่อน

เครื่องมือหาหินของชาวบ้านที่เข้ามาในแถบนี้คือ จอบ เสียม และปิ่นยาว อย่างหลังนี้ที่ติดมาด้วยนั้น ส่วนใหญ่มีไว้หาเนื้อขณะพักแรม ป่าเหนือเขื่อนภูมิพลนั้นยังรกทึบสมบูรณ์อยู่ มากแม้จะเป็นปี พ.ศ. ปัจจุบันนี้ มีทั้งเสือทั้งช้างและโรคมาลาเรียในฤดูฝนหลายคนที่เชื่อเรื่องผีสงเลาต่อ ๆ กันมาว่าที่นี้ป่ายังแรงเหมือนในอดีต ทั้งนี้เพราะมีเขตแดนติดกับป่าที่บของพม่า...

(ณัฐวัฒน์ อุทจักร, 2553, หน้า143-144)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องแพชชันศิลปิน ในรวมเรื่องสั้น รางวัลจากป่า

...ไม่ไกลนักมีซากสัตว์ป่าหลายชนิดกองกันอยู่ บางส่วนถูกถลกหนังแล้วจึงตากไว้ เป็นราว ซากค้างแวนพร้อมลูกน้อยกองอยู่ทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีซากกวาง เก้ง ลิง นกเงือก และเสือดาว วางระเกะระกะบนพื้นดินในป่าขึ้น หมีควายตัวหนึ่งถูกผ่าท้อง สังกลิ้นตกลงบอบอวลน้ำคัสโนไล้แมลงวันตอมดำพรีด ดินทั้งสี่ของมันถูกตัดเอาไปด้วย เพราะมีราคา พวกลักลอบคงรีบจึง ตัดเอาไปด้วยดีกว่าไม่มีอะไรติดมือไป ที่ปากของ หมีตัวนั้นมีร่องรอยการใช้มีดตัดเหงือก พวกมันคงจะพยายามแกะเอาเขี้ยวแต่เอาไป ไม่ทันทำให้เกิดรอยแผลเหวอะหวะ สิ่งที่เขาเห็นมันเต็มไป ด้วยความโหดร้ายและ รุนแรงที่มนุษย์มอบให้แก่สรรพสัตว์เหมือนชีวิตพวกมันไม่มีค่า

ความรู้สึกหดหู่สับสนเกิดขึ้นในใจชายหนุ่ม ทั้งตกใจ พรันพริ้ง เสียใจ เศร้าใจ เกลียด โกรธแค้น และเกิดความรู้สึก อีกลหลายอย่างเกินกว่าจะบรรยายได้ เขาได้ ประจักษ์แก่ตาแล้วว่า เบื้องหลังและที่มาของเครื่องประดับที่ศิลปินหลายคนถือว่าเป็น โพรวิวัลคันทรรุหระเลยละ พอจับได้และถูกปรับมันยังหวัระกันว่าค่าปรับถูกกว่าเป็น ของมันเสียอีก”...

(ณัฐวัฒน์ อุทังกร, 2553, หน้า143-144)

จากตัวอย่าง รวมเรื่องสั้น รางวัลจากป่า ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด โดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยมีทั้งการนำเสนอวิถีชีวิตของผู้คน ในแง่มุมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการทำลายนิเวศวิถี ซึ่งคือ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาอันเกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รวมถึงแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ

รวมเรื่องสั้นจากป่า เป็นงานวรรณกรรมนิเวศวิถีที่เข้มข้นจากผู้แต่งชื่อ ณัฐวัฒน์ อุทังกร (2553, หน้า 9-11) ซึ่งกล่าวความในใจในรวมเรื่องสั้นไว้ว่า ความเข้าใจเรื่องความจำเป็น ต้องรักษาป่าไม้วัดดูเหมือนจะเป็นที่เข้าใจกันได้ทั่วไป ผมสันนิษฐานเอาเองว่าอาจจะเกิดจาก การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของทางการและโรงเรียน ในยุคโลกออนไลน์ และจาก สภาพอากาศที่ทุกคนกำลังสัมผัสกับมันได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือบ้านนอกแต่เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสัตว์ป่า นั้น มีผู้เข้าใจจริง ๆ เพียงหยิบมือ โดยมากจะเห็น พวกมันเป็นเพียง อาหารทางเลือกเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการกิน หรือไม่ก็เห็นเป็น สิ่งน่ากลัวที่ น่ากำจัดไปเสียเพื่อความปลอดภัยของผู้คน

ปัจจุบันพื้นที่ป่าอันเป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าของประเทศเรา ได้ถูกทำลายไปจน เหลือเพียงราวสิบกว่าเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ประเทศ แถมในพื้นที่ป่าอันน้อยนิดนี้ก็ยังถูกจัดสรร

ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเสียอีก ทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน แม้แต่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติบางแห่งก็ยังมีหมู่บ้านชาวบ้านตั้งอยู่ อีกทั้งพวกเก็บของป่าและพวกชอบเที่ยวป่าด้วยตัวเอง รวมไปถึงสารพัดกิจกรรมของมนุษย์อีกมากที่นิยมเข้าไปทำในป่า สัตว์ป่าจึงต้องถอยร่นไปจนผมเชื่อว่าหลายสายพันธุ์ได้สูญหายไปแล้วจากพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยไม่มีการ ประกาศเป็นทางการ

ความสนใจของผู้คนเกี่ยวกับสัตว์ป่านั้นมักมีกับสัตว์ เฉพาะที่เด่น ๆ อย่างเสืออย่างกระทิง หรือสัตว์เอเลี่ยนอย่างหมี แพนด้าก็เป็นทีคลั่งไคล้กันไปทั่วประเทศ ถึงขนาดมีรูปมันบนป้ายทะเบียนรถในฐานะสัญลักษณ์ของจังหวัด ผู้คนยังมีมุมมองเกี่ยวกับมันเพียงว่าเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างน่ารักน่าชังเท่านั้น ธรรมชาติที่แท้จริงของมันกลับไม่ค่อยมีใครสนใจสักเท่าไร จนทำให้สัตว์อื่นอีกฉวยโอกาสสายพันธุ์ใหม่ ๆ ตามขึ้นมา เป็นควายแพนด้า หมาแพนด้า และช้างแพนด้า ให้เห็นเป็นข่าวกันเนือง ๆ การมีอยู่ของสัตว์ป่าเล็ก ๆ ที่ไม่น่ารักมักถูกมองข้ามไม่เห็นคุณค่า เช่น พังพอน กระต่ายพื้นเมือง กิ้งก่า งูเขียว นกต่าง ๆ และแมลง สัตว์เล็ก ๆ เหล่านี้ยังมีอาศัยอยู่ตามพื้นที่ป่าที่ถูกเรียกว่า ป่าเสื่อมโทรม เป็นพื้นที่ป่าซึ่งไม่สามารถ “ทำเงิน” ให้ใคร จึงถูกคนบุกรุกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นเข้าไปถางยึดเป็นของตัวเองเสียเฉย ๆ ไม่ก็เป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการชูประเด็นที่ ทำกินเพื่อการค้าหาเสียง และท้ายที่สุดก็ตกเป็นของคนรวยหรือคนที่มีอำนาจในบ้านเมืองที่จะตามเข้าไปซื้อไว้เมื่อได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่สุด และเมื่อถึงขั้นตอนนั้นก็อย่าหวังจะได้ป่ากลับคืนมาอีก เลย... ไม่มีทาง

ผู้แต่งเองทราบดีว่าการเขียนเรื่องอนุรักษ์สัตว์ป่าของตนเองนั้น หากเปรียบเทียบกับพลังการทำลายล้างธรรมชาติของโลกในยุคนี้ มันก็เป็นเพียงลมหายใจของแมลงเล็ก ๆ ที่ไม่อาจต่อกรกับพายุใหญ่ที่ถาโถมได้ แต่ผู้แต่งก็ยังเชื่อว่าลมหายใจแมลงเล็ก ๆ นี้หากรวมกันมาก ๆ เข้าสักวันอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมาได้ เพราะมันเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องส่งมอบโลกที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขแก่ลูกหลานของเราในอนาคต

ณัฐวัฒน์ อุทจักร เป็นผู้แต่งที่แต่งวรรณกรรมนิเวศวิถีจำนวนมาก การแต่งเรื่องเกี่ยวกับป่าเขาลำเนาไพร เกิดจากประสบการณ์จริงและถ่ายทอดการใช้ชีวิตกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้งสมจริง ชวนให้ติดตาม และแทรกแนวคิดไปพร้อม ๆ กัน

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น **เรื่องในวงล้อม** ในรวมเรื่องสั้นคนในคลื่น

...แม่യാคือแม่ของพวกเรื่อ แม้จะเยี่ยวจะซี้ก็ต้องอยู่ส่วนของหลักกลางตั้งแต่ประตูห้องนายท้ายถึงท้ายเรือเท่านั้น และพวกเรื่อทุกลำที่หมายถึงพวกเค้าแก้ด้วยต่างก็เชือกกันอย่างหมดใจว่าไม่กระดานลอยน้ำได้ ด้วยมีแม่ปกป้องรักษา ก่อนออกจากฝั่ง

ทุกเที่ยวต้องกราบไหว้บวงสรวงกันทุกลำ ตลอดถึงในทะเลก็ต้องตั้งข้าวตั้งน้ำไม่ให้พลาดแม้แต่มือเดียว แม่น้ำมีกิน คนเรือก็มีกิน คนเรือเชือกกันอย่างนั้น ไต่เหน่อแม่ตัวเองจมลงกันทะเล แบบนี้คือมาตุฆาตชัด ๆ เลยทีเดียว...

(ไพฑูริย์ ภูวเชษฐ, 2553, หน้า 70)

จากตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **ในวงล้อม** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยเขียนถึงวิถีชีวิตของชาวประมงที่มีแนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำประจำเรือ ซึ่งเมื่อจะออกทะเลต้องมีพิธีบวงสรวงก่อนออกเดินทาง

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **คลื่นสมัย** ในรวมเรื่องสั้นคนในคลื่น

...ลุงไม่รู้หรือกว่าตอนนี้ในวงการเรือเขาคิดค้นกันไปไกลแค่ไหน ทำอย่างไรให้เรือที่มีลูกน้องสี่ห้าสิบคนลดเหลือแค่สิบคนสำหรับทำหน้าที่ปล่อยยวนกว้านยวนขึ้นจากน้ำเท่านั้น มันหมดสมัยแล้วกับการต้องไปจำฝังหัวว่าเกาะนั้นทับเกาะนี้ ริงจากนั้นไปถึงตรงโน้น มีหินกอง มีซากเรือโบราณ สมัยนี้เขาใช้โซนาร์ เรดาร์ ตรวจจึงดูก็รู้ เราจะไปถึงที่หมายภายในเวลาเท่าใด ผืนดินใต้น้ำมีอะไรแปลกปลอมเป็นอันตรายต่อยวนหรือไม่ เทคโนโลยีทุกอย่างคอยรับใช้รายงานให้รู้ทุกระยะอยู่แล้ว ไม่ต้องไปจดไปจำคอยกังวลให้เสียสมาธิจับปลาอย่างแต่ก่อนหรอก

“ได้อย่าเชื่อโซนาร์นักนา” ลุงจุ่มไฟพุดขึ้นหลังจากเงยไปนาน คล้ายจะรู้ว่าผมคิดอะไรอยู่

(ไพฑูริย์ ภูวเชษฐ, 2553, หน้า 91)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **คลื่นสมัย** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ผู้แต่งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับ วิถีปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยเขียนถึง แนวคิดในพัฒนาด้วยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ โซนาร์ เรดาร์ ถูกนำมาใช้ วิถีการดำรงชีพของชาวประมง โซนาร์ มีชื่อเรียกได้หลายอย่าง ได้แก่ โซนาร์หาปลา ชาวเดอ หรือ บางครั้งเรียกว่าเครื่องหาปลา เป็นอุปกรณ์สำหรับติดตั้งบนเรือทั้งในแม่น้ำ ทะเลสาบ และทะเล ทำงานโดยการส่งคลื่นความถี่ต่าง ๆ ลงไปในน้ำเพื่อตรวจจับวัตถุจากคลื่นที่สะท้อนกลับเมื่อกระทบกับวัตถุนั้น ๆ โดยเฉพาะปลา ซึ่งมีถุงลมที่อยู่ภายในตัวปลาจึงเป็นตัวสะท้อนคลื่นความถี่สูงได้ดี โซนาร์จึงเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเรือประมงและเรือตกปลา ยุคปัจจุบัน เครื่องโซนาร์หาปลาในปัจจุบันมีการเพิ่มระบบ GPS เพื่อระบุตำแหน่งเรือและสามารถนำทางไปยังตำแหน่งที่บันทึกไว้ได้อีกด้วย

ตัวอย่างจาก นวนิยายเรื่อง **สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากผีคอนหลง** และ **เรื่องการกลับมาของนกนางนวล** ที่แต่งโดย วุฒิสานต์ จันทร์วิบูลน์ กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ (2563, หน้า 153-154) กล่าวถึงการสื่อสารที่เชื่อมโยงให้เห็นว่านวนิยายเรื่องนี้ ได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารความเป็นมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การบอกเล่าบทบาทและสถานะของ “แม่น้ำโขง” หรือที่เรียกอีกชื่อว่า “แม่น้ำของ” ทำหน้าที่เป็นประจักษ์สายน้ำแห่งชีวิต หรือสายโลหิต ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวที่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะการ “จับปลา” เท่านั้น แต่ทว่ายังช่วยให้ผู้คนสร้างชีวิตด้วยการ “ร่อนทอง” ด้วย ดังตัวอย่าง

...ตลอดเส้นทางขึ้นไปพากันตุง เขาพบเห็นความมีชีวิตชีวาของผู้คนและสายน้ำ ยามบ่ายเพราะมีคนพากันออกมาหาปลากันหลายคน บางคนเดินทอดแหอยู่ตามหาด บางคนตกลอดซอнокงอยู่ตามฝั่งน้ำ บางปล่อยมองไหลอยู่บนเรือ หรือไม่ก็ไล่เบ็ดอยู่ตามเกาะแก่งหินผาเหนือบ้านเมืองกาญจน์ขึ้นมาไม่กี่กิโลนั้ก เขาเห็นหญิงสาวหลายคน ชักชวนเด็ก ๆ ออกมาร่อนหาทองอยู่ตามหาด ภาพที่เห็นทำให้เขานึกแปลกใจว่า ในยุคสมัยนี้แม่น้ำโขงยังมีทองเหลือให้คนออกมาร่อนหากันได้อีกเชียวหรือ หรือนี่คือ สิ่งที่อยู่ค่าเคยพูดอยู่เสมอว่า แม่น้ำโขง คือ ขุมทรัพย์อันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีวันหมดสิ้น...

(วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 52)

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต กลายเป็นความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ว่า เมื่อใดที่มีนกนางนวลบินขึ้นมาจากปลายน้ำก็จะมีปลาบึกว่ายทวนแม่น้ำโขงขึ้นมาเนื่องจากปลาบึกมักเดินทางจากตอนล่างขึ้นมาวางไข่ในแม่น้ำโขง ดังตัวอย่างในเรื่อง การกลับมาของนกนางนวล เช่น

“นานนับพันปีมาแล้วที่เราออกเดินทางขึ้นล่องมาตามแม่น้ำสายนี้” นางนวลเล่า เริ่มต้นเล่าถึงเรื่องราวของนกนางนวลผู้มีหน้าที่นำทางฝูงปลาบึกในแม่น้ำโขง “เรื่องราวของพวกเราถูกเล่าขานบอกต่อกันมาเคียงคู่กับปลาบึกอยู่เสมอว่า เมื่อใดที่มองเห็นนกนางนวลบินขึ้นมาจากปลายน้ำ นั่นหมายความว่า จะมีปลาบึกว่ายทวนแม่น้ำโขงขึ้นมา แม้วพวกเรานี้จะเรียกแม่น้ำโขงว่าแม่น้ำล้านช้างก็ตาม” นกเด้าปราชดา ขึ้นมองเจือง นกนางนวลหนุ่มที่บินขึ้นมาตามแม่น้ำโขงจากคอนผีหลงก่อนเอยต่อไป “แต่พวกเราก็ภาคภูมิใจในภารกิจนี้”

(วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล, 2555, หน้า 15)

แนวความคิดเรื่องคติความเชื่อในมุมมองของชาวบ้านกลุ่มน้ำโขงเห็นว่า การจับปลาบึกนั้นเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมานานแล้ว เป็นการสื่อสารให้เห็นว่ามนุษย์ให้ความสำคัญเคารพยำเกรงต่อแม่น้ำโขง หรือจะเรียกว่ามีสำนักอันดิงามต่อท้องน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขา ดังจะเห็นได้จากความเชื่อว่าปลาบึกไม่ใช่ปลาธรรมดาทั่วไป ก่อนออกล่าปลาบึกจึงต้องมีพิธีกรรมก่อนเสมอ โดยเฉพาะคนหาปลาเชื่อว่า ปลาบึกเป็นปลาที่มีเจ้าของ มีภูตผีคุ้มครอง บางกัณับถือปลาบึกเป็นเสมือนปลาเทพเจ้าแห่งแม่น้ำโขง การจับปลาบึกช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนมิถุนายน ประมาณ 6 สัปดาห์ ซึ่งต้องเริ่มต้นด้วยการบวงสรวงเทพดาผู้คุ้มครองแม่น้ำโขง และเทพแห่งปลาบึก เพื่อขอจับปลาบึกตามฤดูกาล เป็นพิธีกรรมอันในอดีตพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก จะทำกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนที่จะเริ่มฤดูกาลจับปลาบึก โดยสังเกตจากธรรมชาติ คือ ดอกซอมพอ (ดอกหางนกยูง) บาน นกนางนวลบินมาเป็นกลุ่มก้อน ปลาเริ่มนำมาก่อน หลังจากนั้นปลาบึกก็จะตามมา จากมุมมองและการช่างสังเกตในธรรมชาติของมนุษย์นี้จึงเสมือนเป็นการถอดรหัสธรรมชาติ อันเกิดจากการสังสมภูมิปัญญาที่มนุษย์เข้าใจปรากฏการณ์ของธรรมชาติ แล้วผูกโยงเข้าสู่การดำรงชีวิตด้วยการเตรียมตัวออกล่าปลาบึกดังตัวอย่าง

...เมื่อปีที่แล้วเขายังเห็นอุ้ยอินคำหัวเราะเร่ร่อนอยู่ในงานเฉลิมฉลองของหมู่บ้านแกเป็นมือตีโหม่งให้กับวงซอซอซิ่งของชบวนแห่ในวันสงกรานต์ โดยมีรถซกกลากพระพุทธรูปไปตามถนนสายหลักของเมืองให้ชาวบ้านได้สร่งน้ำเพื่อเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่เมือง ...และชบวนไปทำบุญที่วัดพระแก้วพอถึงวันที่ 18 เมษายน อุ้ยอินคำชบวนเขาไปดูพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึกที่พิพิธภัณฑสถานปลาบึกตรงหน้าวัดหาดไคร้ ซึ่งมีการทำพิธีบวงสรวงกันอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีก่อนที่เหล่าพรานปลาบึกจะออกไหลมอง อีกสองวันต่อมา อุ้ยอินคำพาเขาไปร่วมกับชาวบ้านวัดหลวงทำพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อผาด่านและทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำ จนเขานึกแปลกใจว่าเหตุใดคนหาปลาแก่ ๆ คนหนึ่งจึงให้ความสำคัญกับพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายถึงเพียงนี้ ทั้งที่เขาคิดว่ามีมากคนมองไม่เห็นถึงความสำคัญของประเพณีอันดิงามเหล่านี้อีกต่อไปแล้ว...

(วสุศานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 16)

...ดอกชอมพอบานเมื่อไหร่ ฤดูกาลลาปลาบีกก็จะมาถึง... ชอมพอก็คือดอกหางนกยูง นั่นละ คนที่ที่เขาเรียกว่าดอกชอมพอ และจุดสังเกตอีกอย่างคือนกนางนวล อุ๊ยบอกว่าถ้าเห็นนกนางนวลบินขึ้นมาละก้อ พรานปลาจะเริ่มออกไหลมองบีกกันเพราะว่าปลาบีกจะตามฝูงนกนางนวลขึ้นมา (วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 48)

กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดนี้ นอกจากจะเล่าถึงวัฒนธรรมประเพณีแล้ว ผู้เขียนยังแทรกแนวคิดการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แสดงให้เห็นว่า สิ่งมีชีวิตทุกชนิดล้วนมีสิทธิ์ในการร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรในนิเวศวิถีอย่างเท่าเทียมกัน ดังตัวอย่าง

...“ชาวบ้านร่วมกันทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำโขง มีพระมาสดพระพุทธรูปมนต์ เสร็จแล้ว มีพิธีการสู่ขวัญเพื่อนำขวัญกลับมาสู่แม่น้ำโขงอีกครั้ง จากนั้นมีการดอกไม้ให้ล่องไหลไปตามสายน้ำ น่าเสียดายที่คนจีนไม่ได้เห็นการทำพิธีบูชาแม่น้ำในครั้งนี้ เพราะมันคงทำให้พวกเขาพอจะเข้าใจได้ว่า มนุษย์เราควรมีความเคารพศรัทธาแม่น้ำเฉกเช่นที่เราเคารพและศรัทธาในตัวเอง ...ครั้นทำพิธีจนเสร็จครุใหญ่ขอร้องให้ทุกคนช่วยกันเก็บขยะและทำความสะอาดผา้ำ ให้สะอาดเอี่ยมเหมือนไม่เคยมีมนุษย์หน้าไหนได้ลวงเกินมาก่อน จะคงเหลือไว้ก็เพียงป้ายผ้าผืนใหญ่ที่ซึ่งขึ้นกลางผา้ำ ด้วยถ้อยความว่า “เคารพธรรมชาติและศรัทธาในความเท่าเทียมกันของมนุษย์”...

(วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล, 2553, หน้า 156-157)

แนวคิดการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง คุณค่าของสรรพสิ่งมีความเชื่อมโยงถึงกันในฐานะที่เป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน เป็นการประจักษ์แจ้งตัวตนของสิ่งมีชีวิตด้วยแนวคิดที่ว่าทุกสรรพสิ่งล้วนมีคุณค่าในตัวเอง มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นผู้ผลิตและฐานะเป็นผู้บริโภค ดังที่ Harding (2006, p. 35) กล่าวว่า มนุษย์ไม่ควรเป็นสายพันธุ์ที่สูงส่งกว่าสิ่งอื่นและไม่มีสิทธิ์ที่จะบริหารจัดการหรือควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นในธรรมชาติ เพราะเราเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนสิ่งมีชีวิตเท่านั้น มนุษย์จึงควรตระหนักในความเป็นโลก ที่รวมทั้ง ผืนดิน ภูเขา ป่าอากาศ พืชและสัตว์ และให้ความเคารพต่อทุกสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิต

แนวคิดของวุฒิสานต์ จันทร์วิบูล เกิดจากแรงบันดาลใจ ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2548 จากประสบการณ์ตรงในการเปิดร้านกาแฟเล็ก ๆ ริมน้ำโขง และการทำงานร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำโขง และมีโอกาสเดินทางเลียบแม่น้ำโขงขึ้นไปถึงยูนนานของประเทศจีน เรื่องราวที่เขาถ่ายทอดจึงเป็นแนวคิดที่มาจากเค้าโครงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงอย่างน่าสนใจ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่องกระท่อมใบไม้

...ไม่นานฟ้าหลากสีมีแสงสว่างเพิ่มขึ้น เมฆหมอกไหลผ่าน ไปอยู่ระหว่างยอดเขา ทำให้เห็นยอดเขาแต่ละยอดอยู่เหนือหมอก เมฆสีขาว ก่อนดวงตะวันเพิ่มแสงแรงขึ้น

มองจากบนสุดลงมา เห็นหินผ่าซีกขนาดใหญ่ เหมือนมีใครมาผ่าแล้ววางไว้ครึ่งซีก ทำให้ทุกคนอยากรู้ว่าอีกซีกหนึ่งอยู่ที่ไหน

ไม่นานแสงอ่อน ๆ ทอดแสงทอดเงาหลากสีลงตามเหลี่ยมเขา เป็นภาพที่เต็มไปด้วยความงามและอบอุ่น มองลงไปด้านล่างปุยหมอกขาวนวลลอยอยู่ลิบ ๆ แผลน่องลืมคิดถึงบ้าน เพราะตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็นงดงามตรงหน้า

หลายเดือนต่อมา แผลน่องยังไม่ยอมกลับบ้าน คงพักอยู่กับ หมอทอง ได้เรียนรู้วิธีการปลูกสมุนไพรนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นกระเจี๊ยบแดง กระทกรก กระชายดำ กานพลู กวาวเครือขาว ขี้เหล็กบ้านขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน ชะมวง คันทรง ชะลูด ตีปัสีเชือก และอื่น ๆ รอบบ้าน

ในสวนป่าหลังบ้าน ไม่ไกลจากเชิงเขา หมอทองปลูกไม้ทำยา ยังยึดถือว่า ป่าคือโรงงานยาที่ยิ่งใหญ่ จึงปลูกไม้กฤษณา แสมสาร จวง จันทน์ ทั้ง เอี่ยม และไม้อื่น ๆ อีกมาก

เวลาที่เหลือแผลน่องช่วยหมอทองลับยา น้ำมัน บดยา ทำยา ตามตำราของหมอ สลับกับการออกป่าหาสมุนไพรนานาชนิด ยามที่มีคนเจ็บไข้ได้ป่วยมาหาหมอทอง แผลน่องได้ช่วยเหลือตามที่หมอต้องการ เวลาที่เหลือจึงได้อ่านหนังสือ...

(ญี่ปุ่น พันจันทร์, 2554, หน้า 140)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง**กระท่อมใบไม้** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยเขียนถึงวิถีชาวบ้าน การทำยาสมุนไพร เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ

ตัวอย่าง จากเรื่องสั้น **เรื่องงานศพของสายน้ำ** ในรวมเรื่องสั้นภาพเขียนของแม่

...ใครคนหนึ่งพูดขึ้นว่า “มันเคยลอยคอหาปลาอยู่ ตรงนั้น” ตรงนั้นซึ่งตอนนี้ โขยกคลื่นซากปลาปนดินโคลน ไหม้หมอง หลังงานศพพี่ชายซาโคผ่านไปได้กว่าอาทิตย์ ภาพอุบัติเบื้องหน้าได้ทำให้เขารู้สึกพร่นสะพรั่ง ลำน้ำที่เคยเป็นสายเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในหมู่บ้านบัดนี้ได้เหือดแห้งไปเสียสิ้น เรือสีฟ้าจอดนิ่งอ้างว่างบนเนื้อดินแห้งกรังที่เคยอุดมด้วยสายเลือดชุ่มฉ่ำ รวากับหมดลมหายใจ ถูกตัดขาดเยื่อใยออกจากกัน ซาโคคล้ายเห็น ชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนดวงตาของตัวเองใหม่ พร้อม ๆ กับสีเขียวสว่าง

ขับความเจ็ดจำบริเวณนาปรัง เครื่องสูบน้ำ มองเห็นเรียงรายไปตลอดริมฝั่งน้ำขุดแห่ง เหลือเพียงค้างอยู่ในหลุมหลุมรอยเท้าคน รอยเท้าสัตว์ แลเห็นอยู่ เป็นจุด ๆ ตาเด๋า เลี้ยงวัวเดินมาตบไหล่เขาราวกับจะลวงรู้ว่าซาใครรู้สึกนึกคิดอะไร...

(โกสินทร์ ขาวงาม, 2557, หน้า 134)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่องงานศพของสายน้ำ ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด โดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยในฉากนี้ผู้แต่งได้เขียนถึงฉากวิถีชนและการแย่งกัน สูบน้ำเพื่อทำนาปรังกัน ส่งผลให้วิถีระบบนิเวศแปรเปลี่ยนและสูญเสียความสมดุลไปด้วย เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ที่จะช่วยกระตุ้นผู้อ่านให้ช่วยกันรักษาสมดุลของ ระบบนิเวศ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องแด่มนุษย์ทฤษฎี ในรวมเรื่องสั้นหอนาฬิกาที่หาช่างซ่อม ไม่ได้

...ตุลาคมปีนั้น พายุโหมกระหน่ำ โลมแผ่นดินทั้งแหลมที่ยื่นออกไปนอกชายฝั่งบ้านเกิดของพ่อ ให้ตกอยู่ในความมืดทะมึนลมฝนรุนแรงหนาหนัก กำแพงคลื่นมโหฬาร ก่อตัวสูงกว่าตึกสามชั้น ฉีกบ้านเรือนหลังแล้วหลังเล่าปลิวว่อนราวเศษกระดาษ ทะเล บ่าคลั่งราวปีศาจร้าย บดขยี้ลมหายใจเปราะบางของผู้คนจนมอดดับชีวิตแล้วชีวิตเล่า แต่นั่นมันก็เป็นตอนที่พ่อกำลังปักหลักเล่าเรียนอยู่ในมหานครใหญ่ หลายเดือน หรือ เป็นปีพ่อถึงจะได้กลับบ้านสักครั้ง พ่อฟังข่าว อ่านหนังสือพิมพ์ และเริ่มตระหนักถึงพลังอำนาจของพระเจ้าที่แท้จริง พระเจ้าที่ไม่ใช่การสถาปนาตัวเองขึ้นมาลอย ๆ ด้วยการปั้นหนวดเรียวยาวของจิ้งหรีดสักคู่ แล้วปล่อยให้พวกมัน ลงไปไล่กัดกันเอง

พายุสงบลงไม่กี่วันหลังจากนั้น ทั้งเศษซากปรักหักพังให้ผู้คนจดจำไปอีกยาวนาน ความไร้ชีวิตสังเสียงอื้ออึงยิ่งกว่าครั้งใด ต้นข้าว ล้มตายระเนระนาด บ้านเรือนพังกินที่ ศพแล้วศพเล่าที่ถูกค้นพบ บ้างต้องขุดลึกลงไปใต้โคลนเหนอะหนะเป็นเมตร ๆ บ้างก็ พบเหยี่ยวแห่งตายคาอยู่บนต้นมะพร้าวสูงตระหง่าน น้ำท่วมขังนานหลายเดือนกว่าจะแห้งสนิท น้ำตาของผู้คนกลับยาวนานยิ่งกว่า

ผู้รอดชีวิตตกอยู่ในความซึมเซา สัตว์เลี้ยงไร้ที่อยู่และขาดอาหาร ชาวบ้านต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางใช้ชีวิตวันต่อวันอย่างไร้จุดหมาย บางครอบครัวอพยพหนีภัยขาดดินแดนติดชายฝั่งทะเลไปซุ่มลูกซัวหลาน...

(ชนาธร ชาวสนิท, 2557, หน้า 185-186)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น เรื่อง **แด่มนุษย์ทุติยภูมิ** ในเรื่องนี้ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยใช้ฉากเศษซากปรักหักพังท่ามกลางวิถีชีวิตชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติของทะเล และพายุ มหันตภัยที่อันตรายต่อชีวิตผู้ควรที่อยากจะหลีกเลี่ยง

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **แผ่นดินของใคร** ในรวมเรื่องสั้น เงื่อนทะเลและผ้าเปื้อนเลือด

...ที่ของเขา เขามีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้

ช่วงเวลาเพียงสามเดือน ผืนนาที่กว่าเจ็ดสิบไร่ก็ถูกดินดานสีแดงถมจนมืด ทั้งรถแบ็กโฮ รถเกรด รถบด รถไถ เร่งทำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็น และแล้วกำแพงก่ออิฐบล็อกฉาบเรียบทั้งสองด้านก็ถูกก่อรอบบริเวณถมดินจากด้านหนึ่งมาถึงอีกด้านหนึ่ง คานคอดินค่อย ๆ เเทคจนกรีดผ่านหลังบ้านของเธอ

ปิ่นทองจูงแขนลูกน้อยเฝ้ามองกลุ่มคนงานที่กำลังก่ออิฐบล็อกที่ละก้อน ๆ กันหลังบ้านของตนเองด้วยใจที่อึดอัด ร้อนรน ทว่าเธอยังมั่นใจเมื่อนึกถึงคำตอบของน้ำผู้ใหญ่และท่าน ส.ท.

มันมี พ.ร.บ.ขุดดินถมดินคุ้มครองอยู่... มันมีหลักของมัน

ท้องทุ่งที่เธอเคยทำนาบัดนี้ผลิดอกออกผลเป็นโครงการบ้านจัดสรร ป้ายคัตเอาต์ขนาดใหญ่เปิดให้จับจอง ที่ดินกว่าเจ็ดสิบไร่ถูกจัดสรรปันส่วน อย่างเป็นระบบ ตลาดบ้าน ระบบประปา อาคารพาณิชย์ ร้านค้าร้านขาย ถนนทุกสายปูพื้นด้วยถนนคอนกรีตเสริมเหล็กอย่างดี พื้นที่โดยรอบมีรั้วกำแพง ก่ออิฐฉาบปูนทาสีขาวสูงกว่าสองเมตร แสดงอาณาจักรอย่างเด่นชัดเป็นที่ตื่นตาของคนทั้งอำเภอ

“แม่ แม่ เราไปตลาดนัดกันเถอะ” ลูกชายของปิ่นทองร้องเรียกแม่ขณะเกาะอยู่บนบันไดไม้ไผ่ที่พาดกำแพง เสียงของเขาแจ่มใสไร้เดียงสาท่ามกลางกลิ่นหอมหวานเย้ายวนของอาหารจากตลาดหลังกำแพง

ในซอกหลืบของความเจริญ หนูโสโครกสองตัวกำลังวิ่งผลุบ ๆ โผล่ ๆ อยู่ในรางระบายน้ำที่ตลาดใหญ่ของเก่าแก่เรื่อง...

(สุริยา ชานูบาล, 2558, หน้า 151-152)

จากตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่อง **แผ่นดินของใคร** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยใช้ฉากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมของสังคม

ในฉากนี้ผู้แต่งได้พยายามนำเสนอการสะท้อนสังคม การพัฒนาที่มาพร้อมความเสื่อมโทรมที่ต้องแลกมากับธรรมชาติที่เสียไป เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องทะเล ในรวมเรื่องสั้นเงื่อนทะเลและฟ้าเปื้อนเลือด

...เขาเลือกแหล่งพักพิงใหม่ สังคมคน ไม่มีใครริมแม่น้ำกว้าง ใต้สะพานที่ไม่มีวันมีตสนิท กลางคืนเปิดไฟสว่าง มองไม่เห็นหมู่ดาว แหล่งรวมผู้ใหญ่ คนเฒ่าที่ชวนเขา เล็กเล็กรูปร่างผอมราดาแพง เปลี่ยนมาสูดไอหอมรุนแรงจากเบนซินกาวยในกระป๋อง

ทุกสิ่งที่นี่เปลี่ยนรูปร่าง เลื่อนหาย กระจัดกระจาย มีคนลาจาก ทิ้งร่างนิ่งสนิท ข้างกระป๋อง คนจากที่อื่นมาหามรุ่งพาไปที่รถ ขับจากไปไม่พากลับมาอีก มีคนตกปลา กลางคืน คนขายหนังสือเก่าคร่ำ คนนอนบนรถเข็นผัก ผู้หญิง ผู้ชาย ผู้ชายที่เหมือนผู้หญิง นักเรียนมาเล่นดนตรี วาดรูป ในความเลื่อนรวาง ความเลื่อนหาย กระจัดกระจาย ที่สุดมีการตัดสินใจ เขาจะไปยังที่ใหม่ แยกกระสอบเดินกลับไปยังสถานีรถไฟกว้างใหญ่ สถานีนั้น

เพื่อนเด็กหน้าใหม่ชายหญิงหลบแดดร้อนนอนใต้เงาไม้ริมคลองที่เขาเคยนอน มองดาว บางคนกำลังลิ้มรสข้าวและล้างจานในร้านอาหาร เขาเดินมุ่งไปยังขบวนรถไฟ แยกกระสอบผ่านเข้าประตูสถานีเจ้าหน้าที่หน้าใหม่เดินมาขวางและถามจะไปรถขบวนไหนหรือครับลุง...

(อนันต์ เกษตรสินสมบัติ, 2558, หน้า 123)

จากตัวอย่างจากเรื่องสั้น เรื่องทะเล ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยผู้แต่งได้บรรยายฉาก ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในสังคมเมืองที่มาพร้อม ๆ กับปัญหาของคนด้อยโอกาสในสังคมไทย เรื่องสั้นดังกล่าวทำหน้าที่ในการตั้งคำถามชวนให้ผู้อ่านได้ร่วมขบคิดและค้นหาคำตอบหลายเรื่อง ซึ่งประเด็นปัญหาที่คนส่วนใหญ่มองข้าม เพื่อหวังจะเห็นการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นในสังคมไทย เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากเหนือธรรมชาติ

มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติเกิดจากความเชื่อดั้งเดิมของสมัยโบราณ มีความเชื่อถือและยึดเหนี่ยวสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างฝังแน่นอยู่ในใจของมนุษย์ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 104) ได้กล่าวเรื่องเหนือวิสัยในเนื้อเรื่อง (Fantasy) ว่า นักเขียนบางท่านเขียนแสดงความ

สมจริงตามปรกติวิสัยของชีวิต แต่บางท่านต้อง การแสดงถึงสิ่งที่อาจเป็นจริงในชีวิต ซึ่งเท่ากับขอให้ผู้อ่านเชื่อเกินออกไป เช่นบางครั้งจะเป็น การเกินออกไปในรูปการพยากรณ์โลกในภายหน้า หรือต่างโลก ต่างดาว หรืออาจเป็นเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ลางสังหรณ์ โสยศาสตร์ แม่มด อูปาทาน และอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาตินี้ จะมีทั้งการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ดังรายละเอียด และตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร** กำเนิดของเด็กชายอังคารบนโลก

...ยอดหญ้าระดับสายตาไหวตามแรงลม ผ้าถุงอี๊แม่แปะน้ำ เปียกไปถึงข้างใน สองตาในหนังเขียว่น พังไปที่ต้นตอของเสียง หินก้อนนั้นค่อย ๆ เปิดตัวออกมาช้า ๆ ช่วงเวลาเดียวกันหินประหลาด ก้อนใหญ่ลึมรดกก็เริ่มเปลี่ยนเป็นสีแดง แสงสีส้มทอง จากภายใน เปล่งสายประกายงามออกมาตามรอยแยกที่เปิดออกช้า ๆ ใจแม่เต่าเต้นตุบ ๆ ตุบ ๆ ตุบ ๆ เอาหลังมือปาดเช็ดน้ำหมากรอกจากใต้คางอีกรอบ สายตาจับจ้องไม่เว้นจากรอยแยกที่เริ่มขยายตัวออกช้า ๆ หิน ก้อนนั้นเริ่มกลับสภาพเป็นสีดำมรกตเหมือนตอนแรก แสงสีทองหายไปแล้ว ปากรอยแยกกว้างขึ้น สายตายังจับจ้องที่ภาพเบื้องหน้า มือกำไม้แน่นชนิด เหงื่อชุ่มหลัง เสียงนกเงือกหายไประาวรรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น หินประหลาดเปิดอ้าขึ้นจนสุด ทันใด...ช่วงตรงกลางระหว่างรอยแยกกลับมีสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ คลานออกมา ยายจุกกำไม้ในมือแน่นขึ้น หัวใจเต้นหนักขึ้นกว่าเดิม ใจเจ้าตัวนั้นเดินออกมาช้า ๆ ยายจุกก้มหัวลง หายใจแรง ๆ แต่สายตาไม่ยอมลดละไปยังภาพตรงหน้า มันเป็นเรื่องเหลือเชื่อที่คาดไม่ถึง โลกสร้างบางอย่างได้ แต่ไม่น่าสงหินประหลาดนี้มาให้แก่ สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ เดิน ออกมาจนจะถึงริมน้ำ ไบหน้าของเจ้าชีวิตตัวนี้กลมโต ดวงตาแจ้วแหวมมีประกายตาสดใส ขนคิ้วดกดำ แก้มป่องใสระเรื่ออมชมพู มีกระจุกผมหยิกหยองอยู่เหนือหน้าผากกลมเกลี้ยงนั้นทุกอย่างดูสะอาดสะอ้าน

(กอดเณศ รุ่งสันทียะ, 2557, หน้า 25-26)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **เด็กชาย...จากดาวอังคาร** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ ปรากฏการณ์ของหินประหลาดภายในบรจุเด็กชาย ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มาจากดาวอังคาร เพื่อใช้เป็นการเกริ่นนำ การแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง Vetigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก

...ระหว่างทางรูปที่ถูกห่อหุ้มด้วยความมืดมิดนั้น มีเพียงแสงน้อยที่ส่องจากปลายก้านรูปและเปลวขาวขุ่นของควันรูป เปลวขาวที่หมุนวนวกลงลอยเคลื่อนคล้อยแผ่ระเหยจนจางหายสิ้นไปในความมืด

ความมืดของทางรูป พรานมนได้ยินเสียงต่าง ๆ นานา หลายอย่าง เริ่มด้วยเสียงคุกคามคำรามราวกับเสียงสัตว์ร้าย นานาชนิดที่กรีดร้องเสียดแหลมอื้ออึงดังลั่นจากทุกทิศ จนในที่สุดเมื่อแผ่วเบาลงเหมือนจะเจียบสนิท ก็กลับดังก้องขึ้นมาพร้อมกันอีกครั้ง เหมือนตั้งใจจะข่มขู่หลอกล่อให้คนฟังได้หวาดผวา หลังจากดังอย่างนั้นอยู่ต่อเนืองเป็นเวลานานก็ขาดช่วง มีแต่เพียงเงาของเสียงที่เป็นห้วง ๆ เหมือนเสียงสะท้อน จากนั้นจึงหวั่นไหวการสะท้อนก็กระชั้นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งนอกจากสรรพเสียงต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่เราอยู่ในประสาทสัมผัส ยังมีกลิ่นอายของเลือดและกลิ่นอายของดินชุ่มฝน ตามด้วยกลิ่นของดินปืนและไอร้อนผ่าวราวกับไอรอดูเผาจากเครื่องจักร จนสักพักเสียงที่ได้ยินนี้ก็ชะลอความถี่ของการสะท้อน จนฟังออกพอกแยกแยะได้เป็นจังหวะจะโคน

จังหวะที่ได้ยินนี้เหมือนจังหวะการสวนสนามของทหารก็เหมือน เหมือนเสียงร้องขับไล่ของมวลชนก็เหมือน เหมือนเสียงสัตว์ร้ายกระหายเลือดก็เหมือน ตามด้วยเสียงครีกโครมของปืนใหญ่ที่ลั่นเลื่อนสะเทือนฟ้า ดังกัมปนาทเขย่าปฐภาก็เหมือน เสียงมโหรีจากนรกและโคกจากโหงพรายที่ต้องตายเพราะคนมั่งมีได้กลบฝังคนไม่มีก็เหมือน เสียงเหล่านี้ราวกับเป็นเสียงของวิญญาณที่ลุกขึ้นมาท้าทายเรียกร้องความยุติธรรม จนในที่สุดเสียงที่ตามมาคือเสียงเหมือนปืนกลที่ตั้งลั่นระยะประชิดตัวเหมือนยิงรวดทั่วอย่างสม่ำเสมอ เสียงปืนกลรอบทิศทางนี้ ดังขึ้นพร้อมกันอย่างเกรียวกราวเลื่อนลั่น ราวกับยิงพร้อมเพรียงกันจากปืนเป็นร้อยเป็นพันกระบอก อื้ออึงเปียดเสียดคับคั่งไปในทุกบริเวณของโสตประสาท

ทันใดนั้นพื้นที่พรานมนยืนอยู่ก็สั่นไหว กระชากกายให้ต้องล้มสะดุดแสงรูปที่เคยนิ่งอยู่เบื้องหน้า ขณะนี้ก็เต็นสายไหวไกว ยากจะมองตามและควบคุมยึดถือให้พอนิ่งอยู่ในกำมือได้ ท่ามกลางความเขย่าขวัญนั้น มีจังหวะที่กระแทกแรงจนเหมือนแผ่นดินปลัดไยน ปลัดเอาพรานมนให้กระเด็นลงไปกองคุกเข่า

พรานมนเงยหน้า มือสองมือยังกุมรูปไว้อย่างสิ้นหวัง เขอก้มหน้าลงเป้าแสงรูปแล้วเงยหน้าขึ้นไปในความมืด ใจก็พลางร้องเรียกหา

พอ ฐปจะหมดก้านแล้ว... ฐปจะหมดก้านแล้วพอ

พรานমনเป่าธูปจนอ่อนแรง ไฟกินธูปจนถึงปลายก้านแล้ว รวบรวมลมหายใจ
เฮือกสุดท้ายเป่าออกไปก็ช่างเป็นลมที่แผ่วเบา เมื่อถึงปลายธูปไฟสว่างขึ้นมาดูเดียว
ก่อนจะดับลง

จะทิ้งไว้ แต่ความมืดที่เหมือนในที่สุดมันก็ได้กลืนกินทุกสิ่ง

ในแวบสุดท้ายของเปลวธูป พอพรานมนก้าวเท้าไปบนพื้นหญ้าข้างหน้า เธอกลับ
รู้สึกว่ามีสิ่งที่เป็นพื้นหญ้า กลับไม่ได้เป็นพื้นผิวที่แข็งอย่างที่เห็น เท้าที่ก้าวไปกลับ
จมหายลงไปในพื้นที่ เหมือนแทนที่จะก้าวเข้าไปยืนบนของแข็ง กลับต้องจมลงไป
ของเหลว...

(เขมวิช ภั้งคานนท์, 2558, หน้า 175-177)

จากตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **Vetigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก** ผู้แต่งใช้
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ ในการบรรยายฉากนี้ พรานมนผู้เป็น
ตัวเอกของเรื่องกำลังหลงป่า และอยู่ในสถานการณ์อำนาจลึกลับเหนือจริงของป่า ผู้เขียน
บรรยายฉากได้อย่างชัดเจนมองเห็นทั้งสภาพของป่า และสภาวะจิตของคนหลงป่าได้อย่างกลมกลืน
เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ**

...ทันใดนั้นเองพื้นและผนังรอบห้องก็สั่นสะเทือน ทว่าไม่ใช่เพราะพลังของราชา
ปีศาจ ต้นน้ำได้ยินเสียงอะไรบางอย่างไหลเข้ามา เสียงเหมือนคลื่นน้ำขนาดใหญ่ ที่ซัด
มาอย่างรุนแรงและรวดเร็วใช่จริงๆ เสียด้วย คลื่นลูกมที่มาซัดผ่านทางระบายน้ำเข้า
มาหาเขา ปริมาณน้ำมหาศาลอัดแน่นจนไม่มีทางหนี อีกทั้งยังไหลบ่ารุนแรงราวกับ
คลื่นยักษ์สึนามิ ยิ่งใกล้เสียงก็ยิ่งดังเหมือนฟ้าถล่ม เหล่าพรวายน้ำทั้งชายหญิงเคลื่อน
ตัวมา กับสายน้ำอย่างสง่างาม

“เรามาจบเรื่องนี้นักแกะ” ต้นน้ำพูดกับราชาปีศาจทั้งรอยยิ้ม “ไม่! มันส่งเสียง
ได้เท่านี้ก่อนที่คลื่นน้ำจะถาโถมเข้ามา

ต้นน้ำตกอยู่ในวงล้อมของสายน้ำ ร่างถูกแรงคลื่นเหวี่ยงไปมาเหมือนหมุนอยู่ใน
เครื่องซักผ้า ถ้าเป็นปกติเขาคงกลัวจมน้ำตายไปแล้ว แต่ตอนนี้ไม่ใช่ หายใจในน้ำได้
แม้จะเวียนหัวจนอยากอาเจียนก็ตาม ต้นน้ำลืมหามองสภาพรอบตัว เห็นภาพหมุนวน
พรวายน้ำจับต้นชนปลายไม่ถูก แต่แล้วใครคนหนึ่งก็เคลื่อนเข้ามาใกล้เขา

กาสารพยุงร่างต้นน้ำไว้ ทันใดนั้นก็เหมือนมีเวทมนตร์บางอย่างทำให้เขาทรงตัว อยู่ได้ท่ามกลางแรงหมุนของน้ำ เขาเห็นรอยยิ้มสดใสของเธอแล้วก็อดยิ้มตอบไม่ได้ บอยกับคีตาว่ายน้ำเข้ามาหา ทั้งคู่ดูไม่บาดเจ็บตรงไหน จากนั้นเจ้าสองสีก็ตามมาสมทบ ขนของมันก็กลับมาขาวสะอาดอีกครั้ง นี่คงเป็นสาเหตุที่มันยิ้มหน้าบาน

พวกเขา มองหน้ากัน แม้ไม่มีคำพูดแต่กลับเข้าใจกันได้ถึงความห่วงใย พวกเขา ลอยนิ่งมองไปรอบ ๆ คอยดูเหล่าพรายกำจัดพวกปีศาจไปที่ละคน ทั้งปีศาจ คน และ ปีศาจโคลน ต่างก็ถูกพลังน้ำชะล้างจนสลายหายไปสิ้น

ตรงมุมหนึ่งของห้องโถง พวกเขาเห็นจอมราชาปีศาจถูกเหล่าพรายหนุ่มรุ่มล่อม มันดูหวาดกลัวและพยายามหาทางหนี แต่ไม่ว่าจะหนีไปด้านไหนก็ถูกดักไว้หมดราว หนูติดกับดักอย่างไรอย่างนั้น เหล่าพรายกางฝ่ามือออก พลังน้ำหมุนวน ออกมาชำระ ล้างร่างของจอมราชาปีศาจ แขนของมันเริ่มสลายหายไป ตามด้วยขาทั้งสองข้าง ลามขึ้นไปถึงตัวจนเหลือหัวเป็นส่วนสุดท้าย

จอมราชาปีศาจร้องโหยหวนด้วยความเคียดแค้น ทิ้งวาจาสั่งลาไว้ว่า

“ข้าจะกลับมาอีก!” จากนั้นมันก็สลายหายไป เหลือเพียงแค่น้ำที่ไหลวน ไม่นานนักพวกปีศาจที่เหลือก็ถูกกำจัดไปเรื่อย ๆ จนหมดสิ้น หลังเสร็จภารกิจ เหล่าพรายทุกคนก็ว่ายน้ำเข้ามารุ่มล่อมพวกเด็ก ๆ เป็นวงกลม แต่ละคนส่งยิ้มอบอุ่น ให้เหมือนขอบคุณพวกเขาที่ช่วยเหลือและมอบชีวิตให้กลับคืนอีกครั้ง จากนั้นพวกพราย ก็หลับตาลงพนมมืออธิษฐาน ร่างของพวกพรายเรืองแสงสีฟ้า นวลตา เป็นแสงบริสุทธิ์ ที่อบอุ่นเข้าไปถึงหัวใจ

“มาภาวนาด้วยกันเถอะ” กาสารพูดพลางยิ้มก่อนจะหลับตา ร่างของเธอ สองแสงสีฟ้าเรืองรอง

บอย คีตา และเจ้าสองสีหลับตาตาม ต้นน้ำมองภาพรอบตัวพลางยิ้มอย่างปิติ ในที่สุดเขาก็ทำสำเร็จ เขาช่วยทุกคนได้ คิดได้ดังนั้นเขาจึงหลับตาลงด้วยใจ สงบนิ่ง ต้นน้ำไม่รู้ว่าพวกพรายอธิษฐานอะไร แต่เขาอยากให้พวกปีศาจหายไปหมดโดยไม่กลับมาอีก อยากให้น้ำใสสะอาดกลับคืนมา อยากให้ธรรมชาติอันสมบูรณ์คงอยู่ไปนิรันดร์

ขณะที่ทุกคนสวดภาวนาอยู่นั้น แสงสีฟ้าจากแรงอธิษฐานก็ยิ่งส่องสว่างมากขึ้น สว่างและบริสุทธิ์ราวกับจะทำลายความมืดมิดอันชั่วร้ายให้สูญสิ้นไปตลอดกาล...

(ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน, 2558, หน้า 147-149)

จากตัวอย่างนวนิยาย เรื่อง **ในสระน้ำ** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉาก สิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นฉากในสายน้ำ กลวิธีนำเสนอแนวคิดในเรื่องนี้แม้จะใช้ตัวละคร ผีพรายน้ำ ปีศาจ ซึ่งเป็นจินตนาการสิ่งเหนือจริง การต่อสู้ระหว่าง ผีพรายน้ำ กับปีศาจ แต่ความหมาย โดยนัยคือ การอนุรักษ์และการทำลาย และท้ายที่สุดฝ่ายอนุรักษ์ย่อมเป็นฝ่ายชนะในที่สุด นั้นหมายถึงสายน้ำที่สะอาดอย่างสมบูรณ์ย่อมเกิดขึ้น เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **อุโมงค์ผ่านภูผา**

...ในขณะที่เสียงประหลาดนั้นดูเหมือนดังขึ้นเรื่อย ๆ และลมหนาวก็ยิ่งพัดกราดกราวเหมือนพายุใหญ่ไม่หยุด

ในที่สุดเสียงเท้าของช่าง ม้า และผู้คนอีกนับร้อย ก็ค่อยโผล่พ้นสันเขาออกมาอย่างราบรื่น ทุกคนที่แอบซ่อนอยู่ เกิดอาการขนลุกซู่ พวกเขาก็จ้องไปทางเสียงที่ได้ยินตาไม่กะพริบ

แม้ป่าจะมีตมิตจนมองอะไรแทบไม่เห็น แต่แสงไฟราง ๆ จากในกอง ผสมกับแสงดาวบนท้องฟ้า ก็ส่องแสงลงมาพอเลือนราง ทุกคนไม่รู้จะเข้าใจว่า เพราะอะไรจึงทำให้มองเห็นกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวอยู่ห่าง ๆ ได้ชัดเจน

มันเหมือนมีแสงเรือง ๆ ออกจากตัวของทุกคน รวมทั้งช่างม้าที่รวมขบวนมาด้วย ภาพที่ปรากฏต่อหน้าต่อตาขณะนี้คือ ภาพของทหารในชุดแต่งกายแบบโบราณ กองทหารนี้ดูเหมือนจะแตกทัพมา เพราะท่าทางอ่อนล้า และมีคนบาดเจ็บต้องพยุง และหามหามกันมาหลายคน บางคนโปกผ้าพันหัว บางคนก็มีผ้าพันแขน มีรอยเลือดไหลเประอะเปื้อนไปทั้งตัว

คนที่ซุ่มอยู่ใกล้พรานอินทราเห็นพรานใหญ่ยกมือขึ้นไหว้เหนือหัว แล้วท่องคาถาอะไรพิมพ์ ทำให้นักอื่น ๆ รีบพากันยกมือไหว้ตาม

ตอนนี้ไม่มีใครนึกถึงโจรอีกแล้ว ทุกคนคิดเหมือนกัน โดยไม่ต้องมีใครบอกว่า ภาพที่เห็นข้างหน้าคือภาพลวงตาหรือพุตงาย ๆ ว่าผีหลอกนั่นเอง ๆ

ส่วนจะเป็นผีพวกไหน และมีจุดประสงค์อะไรไม่มีใครเดาออก ทุกคนได้แต่นั่งตัวแข็ง ยกมือขึ้นพนม แล้วพยายามสวดมนต์ผิด ๆ ถูก ๆ บ้างก็ท่องบทรวดหน้า

ขบวนกองทัพประหลาดนั้นผ่านไปช้า ๆ แต่ก็กินเวลาไม่นาน ทุกคนที่หอบซุ่มตัวสั่นกันอยู่มีความรู้สึกเหมือนมันนานเสียเหลือเกิน จนกระทั่งคนสุดท้ายลับตาไปแล้ว ปากก็กลับมาตกอยู่ในความสงบสงัดเหมือนเดิมอีกครั้ง

เสียงน้ำค้างดังเปาะเปาะไปทั่ว นกตาฟางร้องดังตุ๊ก ๆ มาจากทางริมห้วย กบ
เขียด และแมลง ก็ร้องดังเหมือนเดิม แต่ที่เจียบหายไปเลยคือเสียงท่อนของหมาป่า...

(วิชา บุญยัง, 2559, หน้า 48)

จากตัวอย่างจากนวนิยาย เรื่อง **อุโมงค์ผ่านภูเขา** ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด
โดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ผสมผสานกับแนวคิด
เกี่ยวกับวิถีธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

วิชา บุญยัง เป็นนักเขียนที่มีงานเขียนเรื่องป่าเขาลำเนาไพรจำนวนมาก
ด้วยสถานการณ์และช่วงเวลาของการพัฒนาการสร้างอุโมงค์รถไฟ วิชา บุญยัง จึงนำเสนอ
แนวคิดการพัฒนา และเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลง
สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานั้น การเขียนเรื่องความลึกลับ ออานาจ ผี ความเชื่อเป็นเรื่องหนึ่ง
ที่มักมีความสัมพันธ์ในจิตสำนึกของผู้คน ด้วยว่าดอยขุนตาลมีการเดินทัพของพระเจ้าแผ่นดิน
หลายองค์ เทือกเขาผีปันน้ำหรือดอยขุนตาลถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สถานที่หนึ่งที่ผู้คนยอมรับ
นับถือ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิด 4 กลวิธี คือ

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการเล่าเรื่อง มี 3 วิธี คือ 1) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง
- 2) ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง และ 3) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง

โครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งมีการนำเสนอ 3 แบบคือ 1) ปัญหาหรือ
ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้ หรือกับบุคคลอื่น (man against
man) 2) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์
จากอำนาจภายนอก (man against environment) และ 3) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง
ตัวละครของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร มีกลวิธีการนำเสนอ 2 กลวิธี คือ

- 1) กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง 2) ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก มีกลวิธีการนำเสนอ 3 กลวิธี คือ

- 1) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ 2) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่าน
ฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และ 3) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือ
ธรรมชาติ

การใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดทั้ง 4 กลวิธีในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรม เรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 นั้น มีความผสมกลมกลืนคละกันไปในแต่ละปีพุทธศักราช โดยไม่มีแบ่งแยกชัดเจนในการเลือกนำเสนอกลวิธี แต่เป็นกลวิธีที่ล้วนสนับสนุนกันและกันในการนำเสนอเพื่อแนวทางที่เหมาะสมในวิถีของการปกป้องระบบนิเวศให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

บทที่ 6

บทสรุป

วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 5) กลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 และ 6) บทสรุป สำหรับการนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 จำนวน 126 เรื่อง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เรื่องสั้นและนวนิยาย ตามรายละเอียดดังนี้ 1) กลุ่มเรื่องสั้นจำนวน 85 เรื่อง 2) กลุ่มนวนิยาย จำนวน 41 เรื่อง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 2) เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์จำแนกออกได้ ดังนี้

แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดนิเวศวิถีในวรรณกรรม ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของ กุหลาบ มลลิกะมาส (2539, หน้า 12-13) และองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนทัศน์ของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2556, หน้า 336-337); ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ (2559, หน้า 375-376) แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง ของ ฮาร์ตัง สเตฟาน (2556, หน้า 380) แนวคิดที่เกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่งของ ประเวศ วสี (2547, หน้า 200-202) แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศแนวลึกของ ประเวศ อินทองปาน (2553, หน้า 80) แนวคิด

เกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของ จิราภรณ์ คชเสนี (2556 หน้า 138-139) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ของ วดิน อิงคกุล และดุสิต เวชกิจ (2548, หน้า 84-85) และแนวคิดทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ มูลนิธิชัยพัฒนา 2564, สื่อออนไลน์ ได้นำแนวคิดทั้ง 9 แนวคิดมาประมวลแล้วกำหนดประเด็น 6 แนวคิด คือ 1)แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ 2)แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง 3) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ 6) แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ส่วน กลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ในบทนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้ 1) แนวคิดจากความรู้ในตัวเอง คือ ประเด็นของเนื้อหาสาระ รายละเอียด ข้อความ ของตัวบทวรรณกรรม และความรู้นอกตัวเองคือเหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์ในเรื่องราวของนวนิยาย เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) แนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่องของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 123-124) 3) แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 111-112) 4) แนวคิดการนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 77-81) 5) แนวคิดการวิเคราะห์ความขัดแย้งในวรรณกรรมของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2543, หน้า 101-102) 6) แนวคิดการนำเสนอโดยใช้ฉากในวรรณกรรมของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 185-186)

ผลการวิเคราะห์กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

แนวคิดในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 พบว่า มีแนวคิด ทั้ง 6 แนวคิด คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง 3) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่น ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ 6) แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิด ทั้ง 6 แนวคิด อธิบายตามปีพุทธศักราช ได้ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2551 จากเรื่องสั้นและนวนิยายจำนวนทั้งหมด 24 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน มีการนำเสนอแนวคิดที่ประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ,

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2552 จากเรื่องสั้นและนวนิยายจำนวนทั้งหมด 2 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 2 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

3. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2553 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 26 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 8 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (เรื่องผี เรื่องแม่ย่านางเรือ) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

4. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2554 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 5 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 5 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องเรนลับ) และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

5. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2555 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 10 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องผี, ตำนานบรรพบุรุษ) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

6. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2556 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 9 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 9 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (เรื่องสังสารวัฏ เรื่องผี ผีจำใคร่ปู่ก เรื่องจิตวิญญาณของสรรพสิ่ง) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

7. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2557 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 28 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 17 คน ประกอบด้วย การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ (การบวชป่า,

ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องนารีผล ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

8. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2558 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 7 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 7 คน ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ วัฒนธรรมการบวชป่า วัฒนธรรมการอัญเชิญขวัญข้าว ประเพณีบุญเบิกฟ้า ความเชื่อเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องผี ผีพราาย ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

9. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2559 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 3 เรื่อง ผู้แต่งจำนวน 3 คน ประกอบด้วยการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องญาเงาะ, เรื่องผี) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

10. แนวคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิถีในเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ช่วงปี พ.ศ. 2560 จากเรื่องสั้นและนวนิยาย จำนวนทั้งหมด 12 เรื่อง ผู้แต่ง 2 คน ประกอบด้วยการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ (เรื่องธิดาแคว, เรื่องปิศาจจนก) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดทั้ง 6 แนวคิดมีความสำคัญของนักเขียนในการที่จะเสนอแนวคิดนิเวศวิถีในการดำรงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์อย่างความยั่งยืนของผืนโลกสืบต่อไป

กลวิธีการนำเสนอในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้กลวิธีที่ผสมผสานและสอดคล้องกัน โดยกลวิธีการนำเสนอแนวคิดมี 4 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการเล่าเรื่อง 2) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยตรงเรื่อง 3) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร และ 4) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการเล่าเรื่อง มี 3 กลวิธี คือ 1) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง
- 2) ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง และ 3) ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง

โครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งมีการนำเสนอ 3 แบบคือ 1) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man) 2) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment) และ 3) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร มี 2 กลวิธี คือ 1) กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเอง และ 2) ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก มี 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ 2) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และ 3) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ

การใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดทั้ง 4 กลวิธีในกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 เป็นกลวิธีที่มีจุดมุ่งหมายสนับสนุนในการนำเสนอเพื่อแนวทางนิเวศวิถี โดยไม่ได้เจาะจงว่าจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวิถีด้านใด

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ใน 2 ประเด็นหลัก ๆ ต่อไปนี้

1.1 แนวคิดในความหมายของกุหลาบ มัลลิกะมาส (2539, หน้า 12-13) หมายถึงความนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอต่อผู้อ่าน หรือปรัชญาของเรื่อง คำว่า “นิเวศวิทยา” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 638-639, 1119) ได้อธิบายว่าหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับถิ่นที่อยู่และสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดัดแปลงวัฒนธรรมของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้ว่า “Ecology” และคำว่า “นิเวศ” หมายถึง ที่อยู่ บ้าน วัง ส่วนคำว่า “วิถี” ให้ความหมาย คือ สาย แนว ถนน ทาง มักใช้ประกอบกับคำอื่น ส่วนคำว่า “Ecology” วิทยาเชิงมูล (2558, หน้า 7, 71) กล่าวว่า ตรงกับคำว่าระบบนิเวศ หมายถึง สภาพการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ ซึ่งเป็นคำที่กว้างกว่าคำว่าสิ่งแวดล้อม และได้ให้คำจำกัดความว่านิเวศวิทยา เป็นการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมเพื่อควบคุมการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ และกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้มีลักษณะสมดุลทางธรรมชาติ และมีความยั่งยืน ไม่ถูกทำลายเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทางเลวร้าย ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้หมายความว่าถึง วรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนวทางในการเขียนที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับระบบนิเวศ โดยมีเนื้อหาที่แสดงถึงสถานะของระบบนิเวศในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ความเจริญหรือความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ของระบบนิเวศ และแนวคิดนิเวศวิถี หมายถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (กานต์รวี แพทย์พิทักษ์ และคณะ, 2564, หน้า 92-93) การศึกษาวิจัยนี้พบว่า กระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษพุทธศักราช 2551-2560 ในการวิจัยครั้งนี้มี 6 แนวคิด กล่าวคือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่ง 3) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องตำนานบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องความเรนลับ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณแห่งสรรพสิ่ง และความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ 6) แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน แนวคิดทั้งหมดเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความหมาย “กระบวนทัศน์” ของธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2556, หน้า 91) คือ กระบวนทัศน์ (paradigms) หมายถึง ชุดของระบบความคิดที่สัมพันธ์กับ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่ง กระบวนทัศน์เป็นทัศนะพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า และวิถีชีวิตทั้งหมดของผู้คนที่เชื่อมโยงไปสู่ความสามารถ อุดมการณ์ คีลธรรม และอำนาจในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นระบบความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติการให้คุณค่าต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผู้คนในสังคมยึดถือ รวมทั้งก่อให้เกิดวาทกรรมหรือชุดความคิดย่อย ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นมา ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อและวิถีปฏิบัติต่อธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อันนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ มีความสอดคล้องกับ ปฏิพันธ์ อุทยานกุศล (2559) ที่ได้ศึกษาคำสาปแช่งในวรรณคดีไทย ที่พบองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่งปรากฏรวมอยู่ด้วย จำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ระบบความคิดและจิตวิญญาณ ประกอบไปด้วยมนโธศน์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง และอำนาจ ระบบความเชื่อของศาสนาหรือลัทธิและพิธีกรรม อารมณ์และ ความรู้สึก และ 2) ประเด็นที่เกี่ยวกับสภาวะเหนือโลก เหนือธรรมชาติ หรือมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ยากต่อการอธิบาย พบเห็น หรือสัมผัสได้ จัดเป็นสภาวะสุดวิสัยที่มนุษย์จะค้นหาหรือพิสูจน์ให้ได้ชัดเจนว่ามีอยู่จริงหรือไม่ อาทิ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูผา ภูมิตวยเทพ เทวะ และอมมนุษย์ ตลอดจนบรรดาฤๅษีผู้มีฤทธิ์ สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นเหล่านี้ยากยิ่งนักที่จะพบพานหรือจับต้อง สัมผัสได้ จัดเป็นสภาวะที่อยู่เหนือวิสัยสุดที่มนุษย์จะค้นหาหรือพิสูจน์ทราบในโลกของความเป็นจริง แต่หากเป็นโลกของจินตนาการ โดยเฉพาะโลกของวรรณคดีวรรณกรรม สิ่งที่อยู่เหนือการพิสูจน์ ที่ว่ามานี้กลับมีตัวตนและบทบาทที่โดดเด่นชัดเจน การที่จะสามารถรับรู้และสัมผัสกับสิ่งเหล่านี้ได้นั้น จะต้องใช้จิตใจที่ละเอียดอ่อนผนวกกับจินตนาการอันพิสุทธิไพศาล กว้างไกลไม่รู้จบเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติ และแนวคิดการอนุรักษ์ ยังสอดคล้องกับ ปรียาภรณ์ มาสาซ้าย (2546) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ วัทนา บุญยัง เรื่องสั้นของวัทนา บุญยัง มุ่งเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกภาพชีวิต ประสบการณ์ ในวัยเยาว์ของผู้ประพันธ์ ชีวิตคนเมือง ชีวิตคนริมคลอง ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ชีวิตประสบการณ์ในป่า เรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในป่าและในวิถีชีวิต ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับป่า การอนุรักษ์ การทำลาย วิถีชีวิต และการเปลี่ยนแปลง โดยได้นำประสบการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงมาเป็นข้อมูล นำเนื้อหามาตั้งเป็นประเด็นแล้วสร้างจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านแนวคิดและภาพสะท้อนทางสังคม พบว่า ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะแสดงอารมณ์ แสดงพฤติกรรม แสดงสภาพและเหตุการณ์ด้านสังคม ธรรมชาติ ความเชื่อ วิถีชน ตลอดจนสภาพปัจจุบัน โดยนำเสนอแนวคิดและสะท้อนภาพทางสังคมโดยตรงไปตรงมาตามความเป็นจริงของสังคมในยุคที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายและเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

1.2 กลวิธีการนำเสนอกระบวนการบันทึกนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 แนวคิดจากความรู้ในตัวของตัวบทวรรณกรรมและความรู้นอกตัวบทในเรื่องราวของนวนิยายเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2.2 แนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่องของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 123-124) คือ วิธีการที่ผู้แต่งใช้หนทางถ่ายทอดเรื่องราวสู่ผู้อ่าน มี 4 วิธี คือ ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้เล่าเรื่องเรียกว่าเป็นการเล่าจากทัศนะของบุรุษที่ 3 และผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

1.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548, หน้า 111-112) ตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยแสดงถึงลักษณะต่าง ๆ 2 กลวิธี คือ ผู้แต่งบรรยายเอง และตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

1.2.4 แนวคิดการนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 77-81) กล่าวถึงการนำเสนอความรู้สึกและความคิดของตัวละคร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น วิธีการที่จะถ่ายทอดคำพูด ความคิดและความรู้สึกของตัวละครมีหลายแบบ เช่น ผู้เล่าเรื่องสรุปความคำพูดหรือความคิดของตัวละครหรือรายงานผู้อ่าน อาจใช้บทพูดเดียวในใจหรือกระแสน่าสนใจ หรือวิธีที่ผู้เล่ายกคำพูดของตัวละคร อาจเป็นการยกคำพูดของตัวละครมานำเสนอโดยตรงก็ได้

1.2.5 แนวคิดการวิเคราะห์ความขัดแย้งในวรรณกรรม ของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2543, หน้า 101-102) ที่กล่าวถึงโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (Conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่มีความเข้มข้นรุนแรง มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบอย่างแรงต่อวิถีชีวิตของตัวเอกของเรื่อง มี 3 แบบ คือ 1) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man) 2) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment) 3) ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง (man against himself)

1.2.6 แนวคิดการนำเสนอโดยใช้ฉากในวรรณกรรมของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 185-186) กล่าวว่า ฉากในนวนิยายหมายถึงเวลาและสถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมช่วยบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ไหน ที่นั่นมีลักษณะอย่างไร ผู้แต่งจึงควรมีความรู้หรือประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ พอสมควร เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างฉากให้ถูกต้องสมจริงสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า กลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น และนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560 แบ่งออกเป็น 4 กลวิธี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการเล่าเรื่อง มี 3 วิธี คือ ผู้แต่ง

เป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง และผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวละครต่าง ๆ

2) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง ประเด็นเกี่ยวกับโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง มีการนำเสนอ 3 แบบ คือ ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี คู่ต่อสู้ หรือกับบุคคลอื่น ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งต่อต้านบีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก และปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง

3) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละครมีการนำเสนอ 2 กลวิธี คือ กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายแนวคิดของตัวละครเองและกลวิธีที่ตัวละครในนวนิยายกล่าวเองในบทสนทนา

4) กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก มีกลวิธีการนำเสนอ 3 กลวิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉากธรรมชาติ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านฉากสิ่งเหนือธรรมชาติ

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการเล่าเรื่องและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านการใช้ฉาก มีความสอดคล้องกับ ภนิตา จิตนุกูล (2547) ที่วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของ ศิลา โคมฉาย ซึ่งเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นสถานที่ เวลา และผ่านการดำเนินชีวิตของตัวละคร โดยกล่าวว่า กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นธรรมชาติตามความจริงและเหมาะสมกับเนื้อเรื่องมากที่สุด ช่วยให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดและเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี ส่วนกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่องและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร มีความสอดคล้องกับ ปรียาภรณ์ มาสาซ้าย (2546) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ วัธนา บุญยัง เรื่องสั้นของ วัธนา บุญยัง ซึ่งพบว่าด้านกลวิธีการนำเสนอในการแต่งโครงเรื่องนำเสนอด้วยกลวิธีการสร้างข้อขัดแย้งและอุปสรรค การปิดเรื่องกลวิธีการจบแบบเป็นจริงของชีวิตตัวละคร มีความสมจริงสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะ สถานการณ์ และบรรยากาศ ฉากใช้ธรรมชาติในการสร้างบรรยากาศ และบทสนทนา มีความสมจริงสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะและสถานการณ์ ผู้ประพันธ์ได้เสนอแนวคิดโดยวิธีแสดงทัศนะ โดยการแสดงอารมณ์ และโดยการแสดงพฤติกรรม ผู้ประพันธ์นำเสนอข้อมูลปัจจุบันจากสังคม ที่เป็นจริงตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำทางสังคม และปัจจัยที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ วนิดา บำรุงไทย (2556, หน้า 29-39) ที่เขียนถึงนวนิยายรักพาฝัน “น้ำเล่นไฟ ของ กฤษณา อโศกสิน และการสอดแทรกพระราชปรีชาญาณ “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “เกษตรทฤษฎีใหม่” โดยกล่าวถึงด้านโครงเรื่องของนวนิยายมีจุดเด่นที่การคลี่คลายปมเรื่องย่อยอย่างถึงพร้อมด้วยวรรณศิลป์ คือ กระชับสมเหตุสมผล เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร และเหมาะสมแก่เรื่องแนวพาฝัน

รวมทั้งการจบเรื่องอย่างสอดคล้องกับการมุ่งเทิดพระเกียรติคุณในแนวพระราชดำริ “เกษตรทฤษฎีใหม่” และทั้งได้อารมณ์หวาน ๆ ของนวนิยายรัก ส่วนการสอดแทรกการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในแนวพระราชดำริ “เกษตรทฤษฎีใหม่” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นั้น มีความพอเหมาะพอดีแก่ความเป็นนวนิยาย ด้านตัวละคร มีจุดเด่นที่ตัวละครหลักเป็นตัวละครหลายมิติที่มีชีวิตชีวาและมีความสมจริง ด้านบทสนทนา เป็นอีกส่วนที่ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน

2. ข้อค้นพบใหม่

2.1 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในปัจจุบัน พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ยังไม่มีใครศึกษาไว้โดยละเอียด เท่าที่ผู้วิจัยพบก็จะเป็นการศึกษากระบวนการทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทยของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2556); อรวรรณ ฤทธิศรีธร (2562) ได้ศึกษาภาพแทนและการประกอบสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติในนวนิยายแนวจิตนิยมมิติของไทย ที่ได้เข้าข่ายก็จะเป็น ปรียาภรณ์ มาสาซ้าย (2546) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ วัธนา บุญยัง เรื่องสั้นของวัธนา บุญยัง

จากการศึกษา กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ดังกล่าวนี ทำให้ผู้วิจัยค้นพบใหม่ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 นักเขียน มีการนำแนวความคิดใหม่ ๆ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับหลักกรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิญญาณโลก เข้ามาผสมผสานกับแนวคิดอนุรักษนิยมแบบเดิม ในขณะที่เดียวกันก็มีแนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางของนโยบายชาติในยุคสมัยอย่างกลมกลืน รวมทั้งมีการนำแนวคิดพระราชดำริเข้ามาใช้เพื่อแสดงแนวคิดนิเวศวิถี

2.1.2 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 นักเขียน มีความหลากหลายในการนำเสนอกลวิธีนำเสนอ นักเขียนบางคน เช่น พิบูลศักดิ์ ละครพล, เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, สุวิชานนท์ รัตนภิมล, ณิชวีวัฒน์ อุทธีงกร จะมีแนวทางกลวิธีในการนำเสนอแนวคิดที่ชัดเจนและมีการใช้โวหารภาพพจน์ที่มุ่งเสนอแนวคิดนิเวศวิถีที่น่าสนใจแตกต่างจากวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ มีทั้งการนำเสนอแนวคิดที่หลากหลายแนวคิด หรือมีความสม่ำเสมอในการนำเสนอในแต่ละช่วงปีพุทธศักราช

2.2 จากการศึกษากระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า วรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 มีลักษณะ 2 ประเภท คือ กลุ่มที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมที่นักเขียนแต่งขึ้นเพื่อมีจุดมุ่งหมายแสดงแนวคิดนิเวศวิถีโดยตรง มีการแสดงแนวคิดที่หลากหลายแนวคิดในเรื่อง เช่น วรรณกรรมเรื่อง ดินเปลี่ยนสี, คนปลูกป่า, ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม, น้ำเล่นไฟ, สวนโลก, เรื่องสั้นชุดรางวัลจากป่า, สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง, การกลับมาของนกนางนวล และริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้เราอาจเรียกได้ว่าเป็น “วรรณกรรมนิเวศวิถี” กับกลุ่มวรรณกรรมประเภทที่มีเนื้อหาโดยทั่วไปแต่มีการสอดแทรกแนวคิดนิเวศวิถีที่มีคุณค่าน่าสนใจ เช่น กลางนทีใจ, Vertigo Forest, ป่าของใจในป่าของโลก, ฟาร์มเฮ้ย...ฟาร์มรัก, ร้อยเรียงเคียงรัก, เส้นทางรักป่าลึก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ศึกษาเฉพาะตัวบทวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งผลงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เรื่องสั้นและนวนิยาย ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลค่อนข้างมาก จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

จากการศึกษากระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 ทำให้มีแนวคิดที่แตกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมเป็นแนวคิดที่มีความสมจริง บางครั้งมาจากประสบการณ์ของนักเขียนเอง แนวคิดเหล่านี้ น่าจะมีการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอดแทรกสื่อต่าง ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การศึกษากระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551–2560 เป็นการศึกษาจำนวนของวรรณกรรมจำนวนมาก ทำให้ทราบว่า เนื้อหารายละเอียด ความน่าสนใจ ในการเขียนของนักเขียนแต่ละท่านที่มีความน่าสนใจแตกต่างกัน ควรมีการศึกษาหาอัตลักษณ์ในการเขียนนิเวศวิถีของนักเขียนแต่ละท่าน หรือในรายละเอียดของเนื้อหามากขึ้นในด้านกลวิธีการใช้โวหาร ภาพพจน์ สัญลักษณ์ เพื่อเป็นประโยชน์ของวงวรรณกรรมนิเวศวิถีต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤตยา ณ หนองคาย. (2553). คนกับป่า: ปัญหาเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากร
ในวรรณกรรมของวัธนา บุญยัง. ใน **รวมบทความวิชาการเอกสารประชุมวิชาการ
เรื่องแต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชั้นชน: วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา**
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กฤษณา อโศกสิน [นามแฝง]. (2553). **น้ำเลนไฟ**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- กาญจนา ชูแก้ว. (2557). รากเหง้าที่หายไป. ใน **หอนาฬิกาที่หาช่างซ่อมไม่ได้**. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์.
- กานต์รวี แพทย์พิทักษ์, วรวรรณ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และวรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์. (2563).
แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมนวนิยายนิเวศวิถีลุ่มน้ำโขงของ วุฒิสักดิ์
จันทร์วิบูล. **วารสารวิชาการ วิจิตรวรรณสาร**, 4(3), 139–163.
- กานต์รวี แพทย์พิทักษ์, วรวรรณ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และวรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์. (2564).
แนวคิดนิเวศวิถีในวรรณกรรมเรื่อง “ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย” ของ พิบูลย์ศักดิ์ ละครพล
วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 90–108.
- กอบเณศ รุ่งสันเทียะ. (2557). **เด็กชาย...จากดาวอังคาร**. กรุงเทพฯ: เณศญาวีร์ไอเดียอาร์ต.
- กิตติศักดิ์ คชนทร์. (2559). **บ้านในโคลน**. กรุงเทพฯ: แมวบ้านสำนักพิมพ์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2539). **ความรู้ทางวรรณคดีไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 12).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2543). **วรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2548). **วรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 12) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- เกริกศิษฐ์ พลมาตร์. (2558). **เรากำลังจะกลายเป็นผี**. ปทุมธานี: นาคร.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2559). **จิตวิญญาณ ศาสนาและความเป็นมนุษย์: ข้อคิด
และมุมมองทางปรัชญา วิทยาศาสตร์ และมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ:
สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- โกสินทร์ ขาวงาม. (2557). **ภาพเขียนของแม่**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

- เขมวิช ภั้งคานนท์. (2558). **Vertigo Forest ป่าของใจในป่าของโลก** (พิมพ์ครั้งที่2).
กรุงเทพฯ: ต้นสนมิวสิค.
- ชนาธร ชาวสนิท. (2557). **แด่มนุษย์ทฤภูมิ**. ใน **หอนาฬิกาที่หาช่างซ่อมไม่ได้**. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์.
- จเด็จ กำจรเดช. (2557). **มะละกาไม่มีทะเล**. กรุงเทพฯ: S.K.S INTERPRINT.
- จัตวาลักษณ์ [นามแฝง]. (2557). **น้ำสูง**. กรุงเทพฯ: เอโนเวล.
- จำลอง ฟุ้งชลจิตตร. (2557). **เรื่อง.ผม.เล่า**. นครศรีธรรมราช: แมวบ้าน.
- จิรัฐ เฉลิมแสนยากร. (2558). **“ร้อยสร้างภาพลักษณ์ตายตัว: กลวิธีการตอบโต้
อาณานิคมสมัยใหม่ในนวนิยายเรื่อง เจ้ากระแจะ ของ แदनอรัญ แสงทอง”**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิราภรณ์ คชเสนี. (2556). **นิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจือ สตะเวทิน. (2522). **ภาษาไทยจากฟ้าเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ชมจันทร์ [นามแฝง]. (2556). **ไตรมไบภักดี** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ชวลิต ชันคำ. (2557). **ลูกชานา**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.
- ชัยกร หาญไฟฟ้า. (2554). **การลุกไหม้ของไฟหินดำ**. กรุงเทพฯ: แพรวลสำนักพิมพ์.
- ชัยกร หาญไฟฟ้า. (2557). **โลกสวยที่น้ำใส**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- ชิต ชยากร. (2555). **ดอกไม้แห่งแรงบันดาลใจ**. กรุงเทพฯ: อินสปายร์.
- ชูดารา. (2557). **ภูผาไอยรา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ไชยา วรรณศรี. (2555). **คือลำธารที่ผ่าข้าม**. กรุงเทพฯ: กากะเอียบ.
- ญิบ พันจันทร์ [นามแฝง]. (2553). **คลื่นหลังเงา**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม.
- ญิบ พันจันทร์ [นามแฝง]. (2554). **กระท่อมใบไม้**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม.
- ญิบ พันจันทร์ [นามแฝง]. (2559). **ผีเสื้อและสายรุ้ง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬา.
- ฐิฎาดา [นามแฝง]. (2557). **ร้อยป่าไว้ด้วยรัก**. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ณ มน [นามแฝง]. (2551). **ร้อยเรียงเคียงรัก**. กรุงเทพฯ: แจ่มใส พับลิชชิ่ง
- ณัฐธนา [นามแฝง]. (2560). **ภูเมฆ.นนทบุรี: บางรักซ์**.
- ณัฐวัฒน์ อุทธีกร. (2551). **ลูกไม้แห่งบ้านดงตะเคียนงาม**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- ณัฐวัฒน์ อุทธีกร. (2553ก). **กระทิงป่าขุนยวม**. กรุงเทพฯ: กระทิงป่าขุนยวม.
- ณัฐวัฒน์ อุทธีกร. (2553ข). **รางวัลจากป่า**. นนทบุรี: บ้านหนังสือ.

- ดวงมน จิตรจํานงค์ และคณะ. (2555). **การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา.**
มหาสารคาม: อินทนิล.
- ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2559). **พินิจปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านมุมมองวรรณกรรมอเมริกัน
ร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2557). **สัญญาหน้าเสาธง.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). **แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). **วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร,
พิษณุโลก.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). **วรรณคดีสี่เขียวกระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติ
ในวรรณคดีไทย.** ปทุมธานี: นาคระ.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2550). **ภูมิเวศสร้างค่า ภูมิปัญญาสร้างคน.** มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2558). **ดินเปลี่ยนสี.** มหาสารคาม: กากเขียว.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2561). **ความเชื่อเรื่องผีในอุษาคเนย์ พลังเปลี่ยนโลก.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ประกาศิต คนไฉ. (2551). **จากสายน้ำสู่นคร.** กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประพิศ คุณาวุฒิ. (2555). **แต่ก็แต่ก่อน.** กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- ประเวศ ะสี. (2547). **ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด.** กรุงเทพฯ:
มูลนิธิธิดาศรี-สฤณีวงศ์.
- ประเวศ ะสี. (2552). **จิตวิญญาณในสังคมไทย. จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพ
ฉบับสร้างสุข, 6(97).**
- ประเวศ อินทองปาน. (2553). **การศึกษาเปรียบเทียบนิเวศวิทยาในพุทธปรัชญากับนิเวศวิทยา
แนวลึกตามทัศนะของอาร์เนแนสส์. วารสารมนุษยศาสตร์, 17(2), 71-88.**
- ปราจิณ ดงคะจันทร์. (2553). **เพราะโลกเราร้อน ใน ลูกของลูกสาว.** กรุงเทพฯ: เอโนเวล.
- ปฏิพันธ์ อุทยานกุล. (2559). **คำสาปแช่งในวรรณคดีไทย.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.,
มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2539). **ภูมิปัญญานิเวศวิทยาชนพื้นเมือง ศึกษากรณีชุมชน
กะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร.** กรุงเทพฯ: โลกดูलयภาพ.

- ปริทรรศน์ หุตางกูร. (2555). **มนตร์ก้อวทองคำ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ปริทรรศน์ หุตางกูร. (2556). **ลูกสาวแห่งขุนทะเล**. กรุงเทพฯ: Way of Book.
- ปริยาภรณ์ มาสาช้าย. (2546). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของวธนา บุญยัง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระครูปลัดพิเชษฐ อดคตมโม. (2560). **สังสารวัฏในพระพุทธศาสนา: ความสัมพันธ์และการตัดวงจร**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 13(ฉบับพิเศษเล่ม 3), 145-154.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 34). มปท.: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พุทธทาสภิกขุ. (2552). **คู่มือมนุษย์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พิชิตะ [นามแฝง]. (2551). **ต้นไม้ของพ่อศักดิ์สิทธิ์**. กรุงเทพฯ: ไหมแขวนเสื้อ.
- พิบูลศักดิ์ ละครพล. (2556). **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย**. เพาะ: เพเนจร.
- ไพฑูริย์ ภูวเชษฐ. (2553). **คนในคลื่น**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภนิดา จิตนุกูล. (2547). **วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของศิลา โคมฉาย** วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- มานิตย์ ไศกค้อ. (2557). “วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการต่อสู้และการต่อรองเชิงอำนาจ: กรณีศึกษากลอนลำของวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์”. **วารสารวิชาการแพรวกาพาสินธุ์**, 1(1), 31-52.
- มาโนช ดินลานสกุล. (2552). **วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน** วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2564). **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2564, จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/212-concepts-and-theories-of-development-and-conservation-of-natural-resources-and-environment.html.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2565). **ทฤษฎีการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ**. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/254-theory-developed-forest-restoration.html.

- ยุพยง ทัศนกร และมารศรี สอทิพย์. (2561). วิเคราะห์สำนวนกวีนิเวศที่ปรากฏในเรื่องสายน้ำและชาย
ชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลง ของ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล. **วารสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 35(3), 191-113).
- ร่มแก้ว [นามแฝง]. (2556). **ในมานเมฆ** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- รักษ์ วรนิษฐ์. (2556). **มุกกร้อยกระรัต**. กรุงเทพฯ: มายดรีม.
- รัตนนา [นามแฝง]. (2557). **กลางนทีใจ**. กรุงเทพฯ: แจ่มใส.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**.
กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิชเคชั่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์.
- รินทร์ลภัส [นามแฝง]. (2556). **แสงดาวกลางใจ** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2559). **ชวน “อ่าน” ชวน “คิด” พินิจวรรณกรรมร่วมสมัย**.
กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์. (2551). **เหมือนว่าเมื่อวานนี้เอง**. กรุงเทพฯ: ในดวงใจ.
- เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์. (2558). **สวนโลก** (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ในดวงใจ .
- วนิดา บำรุงไทย. (2556). นวนิยายรักพาฝัน “น้ำเล่นไฟ ของกฤษณา อโศกสิน
และการสอดแทรกพระราชปริศญา “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ เกษตรทฤษฎีใหม่”.
วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 4(1), 29-40).
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2562). **การอ่านภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมิกราช.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2565). **ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่**. ปทุมธานี:
เดอะบุ๊คส์พลัส.
- วราวัชต์ วัลสถานนท์. (2544). **การศึกษาภาษาไทยที่ใช้เป็นสำนวนไทยในปัจจุบัน**.
วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- วราลี [นามแฝง]. (2556). **ฟาร์มเอ๋ย...ฟาร์มรัก** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- วศิน อิงคพัฒน์กุล และดุสิต เวชกิจ. (2548). ความรู้พื้นฐานทางนิเวศวิทยา ใน **เอกสาร
การสอนชุดวิชานิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.

- วัฒน์ ยวงแก้ว. (2553). จระเข้. ใน **ลูกของลูกสาว**. กรุงเทพฯ: เอนิเมล.
- วิธนา บุญยัง. (2559). **อุโมงค์ผ่านภูผา**. นนทบุรี: บ้านหนังสือ .
- วิเชียร ไชยบัง. (2554). **สายลมกับทุ่งหญ้า** (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: ลำปลายมาศพัฒนา.
- วิทยากร เชียงกุล. (2558). **สิ่งแวดล้อม-ระบบนิเวศที่ทุกคนควรรู้**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วิน วนาตร. (2554). **อาถรรพ์ทะเลใต้**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991..
- วุฒิศานต์ จันท์วิบูล. (2553). **สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนมื่อหลง**. กรุงเทพฯ: เป็นไทพับลิชชิ่ง.
- วุฒิศานต์ จันท์วิบูล. (2555). **การกลับมาของนกนางนวล**. กรุงเทพฯ: ฐปจันท์.
- ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา. (2544). **สำนวนไทยที่มาจากวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์สิทธิ์ เทวบิน. (2558). **ในสระน้ำ**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- ศุภิสรา เทียนสว่างชัย. (2560). สนวนหลังบ้าน: การเยียวยาของธรรมชาติและเทคโนโลยี ในฐานะตัวร้าย. **วารสารมนุษยศาสตร์**, 4(1), 274–301.
- ศุภิสรา เทียนสว่างชัย. (2565). **แนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมของนิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์** วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศุภย์มานุษยวิทยาสิริวัชร (มหาชน). (2565). **ฐานข้อมูลวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย** สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/research_detail.php?id=696.
- สกล หาญสุทธิวารินทร์. (2562). **ไบโอดีเซล พลังงานชีวภาพจากพระปรีชาญาณของพ่อหลวง**. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/856922> .
- สมัย วรรณอุตร. (2557). **พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สรณัฐ ไตลังคะ. (2553). “ทากและปลิงอันอาจสับสนให้ม้วยมรณ: ผู้หญิงในเรื่องสั้นไทยแนวผจญไพร. ใน **บทความวิชาการเอกสารประชุมวิชาการ เรื่องแต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกทุกชนชั้น: วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชน** (หน้า 80–97). กรุงเทพฯ: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.

สรณัฐ ไตลังคะ. (2560). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สวรรณค์ แสงบัลลังค์. (2558). **เมฆมิถุนายน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พอร์แมท แอลโซซิ เอทส์.

สาเรศ ศิระมนัส. (2555). **โลกนี้จะดีสักเพียงใดถ้าไม่มีคนใจร้ายอยู่**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: เอส อาร์.พรีนติ้ง.

สุพัตรา สุภาพ. (2518). **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี**.

กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรัชชานุกุล นุ่ณภูบาล. (2560). **องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรมพื้นบ้าน**

อีสาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สุรัชชานุกุล นุ่ณภูบาล. (2561). **วัฒนธรรมเชิงนิเวศในวรรณกรรมลูกอีสาน**.

เลข: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สุวีร์รัตน์ เทมวรรณ. (2548). **อัตลักษณ์และการนำเสนอภาพแทนการจัดการป่าชุมชน:**

กรณีศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนต่างชาติพันธุ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม.,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง**

พ.ศ. 2560–2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ.

สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2564). **พลังงานชีวภาพ: พลังแห่ง**

พระปรีชาญาณ สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2564, จาก

http://www.eppo.go.th/royal/m1700_0020.html.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2665). **การส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา (Contact**

farming) ของรัฐบาล. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2665, จาก

[\[thaigov/DRAWER014/GENERAL/DATA0000/00000188.PDF\]\(https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER014/GENERAL/DATA0000/00000188.PDF\).](https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-</p>
</div>
<div data-bbox=)

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2565). **การวิเคราะห์ผลกระทบ**

สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

และทรัพยากรธรรมชาติ สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

[https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=51964&filename=house2558_2)

[51964&filename=house2558_2](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=51964&filename=house2558_2).

- สิริมงคล แท้สูงเนิน. (2552). **หางบ่วง เจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุนทร ค่ายอด. (2558). “ภาพเสนอและอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมของชาติพันธุ์ปกากะญอ
ในวรรณกรรมเยาวชนของมาลาคำจันทร์”. **วารสารคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แม่โจ้**, 3(1), 73-94.
- สุภัตรา สุภาพ. (2518). **สังคมและวัฒนธรรมไทย: คำนิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี**.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาณี ตันติศรีสุข. (2555). การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน.
วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช 6(2), 1-10.
- สุรียา ชานูบาล. (2558). แผ่นดินของใคร. ใน **เงื่อนทะเลและผ้าเปื้อนเลือด**.
กรุงเทพฯ: เอโนเวล.
- สุวิษานนท์ รัตนกิมล. (2551). **การเดินทางอันยาวนานตั้งแต่ต้นจนจบ**. กรุงเทพฯ: นาคร.
- สุวิษานนท์ รัตนกิมล. (2553). **เมล็ดพันธุ์เถื่อน**. กรุงเทพฯ: ใบไม้ป่า.
- สุวิษานนท์ รัตนกิมล. (2557). **ปรากฏการณ์เกิดใหม่ในดินแดนสาบสูญ**. กรุงเทพฯ:
ประพันธ์สาส์น.
- สุวิษานนท์ รัตนกิมล. (2560). **สัตว์**. กรุงเทพฯ: คอกม้าหิมาลัย.
- เสาวลักษณ์ เล็กประเสริฐ, พิมพ์ประภา แป้นแสง, เสาวลักษณ์ ปานรังษี, สุนิษา ศรีสุวรรณ,
นุชจรี เหมโก, ตันติกร ตันตระกูล และคณะ. (2555). **ควายน้ำ: วงจรชีวิตที่เปลี่ยนไป
ท่ามกลางกระแสสังคม**. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**,
4(1), 105-117.
- หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2539). **แฉกวรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ:
อมรินทร์.
- อติปัตย์ วงษ์ยิ้ม. (2558). “ระบบจักรวาลทัศน์ดั้งเดิมกับการประกอบสร้างพื้นที่เชิงนิเวศ
แบบคู่ตรงข้ามในวรรณกรรมอีสานแนวมหัศจรรย์ ตามความหมาย
ของ **เมืองฟ้า-เมืองลุ่ม**”. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนันต์ เกษตรสินสมบัติ. (2558). ทะเล. ใน **เงื่อนทะเลและผ้าเปื้อนเลือด**. กรุงเทพฯ: เอโนเวล.
- อรวรรณ ฤทธิศรีธร. (2562). **ภาพแทนและการสร้างความจริงเรื่องธรรมชาติในนวนิยาย
แนวจินตนิมิตของไทย**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อัยย์ [นามแฝง]. (2555). **ป่าร้อนสายลมรัก**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- อัยย์ [นามแฝง]. (2555). **เส้นทางรักป่าลึก**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

อาทิตย์ ผ่านพูล. (2558). “นิเวศปรัชญากับความสำนึกทางนิเวศวิทยา”.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

อุดม วิเศษสาคร. (2554). **คนปลุกป่า**. กรุงเทพฯ: สัมมาปัญญา.

อุดม วิเศษสาคร. (2557). **เมื่อตะวันลับฟ้า**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

อุรุดา โควินท์. (2557). **ขอบของแสง ปีกแห่งเงา**. กรุงเทพฯ: ณ ดา.

อุไรรัตน์ โรจน์านนท์. (2552). **หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส**.

กรุงเทพฯ: ฟรีมายด์.

เอื้องมณี [นามแฝง]. (2556). **ภูผาดาว**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

ฮาร์ดีง สเตฟาน. (2556). **กายา โลกที่มีชีวิต: วิทยาศาสตร์และการหยั่งรู้ Animate Earth**.

กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

Carrette, J. and King, R. (2005). **Selling Spirituality The Silent Takeover of Religion**.

New York: Routledge.

Ciborowska, P., Michalczuk, M. and Bień. D. (2021). The Effect of Music on Livestock:

Cattle, Poultry and Pigs. **The Journal of Animals**, 11(12), 2–16.

Devall, B. and Session, G. (1985). **Deep Ecology: Living as if Nature Mattered**. Layton.

UT: Peregrine Smith Books.

Harding, S. (2006). **Animate Earth: Science, Intuition and Gaia**. Bangkok:

Suanngoen mi ma.

Katherine, C. and Gary, E. (2004). Measuring Effects of Music, Noise, and Healing

Energy Using a Seed Germination Bioassay. **The Journal of Alternative**

and Complementary Medici, 10(1), 113–122.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก แบบเก็บข้อมูลแนวคิดในกระบวนการทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรมเรื่องสั้น
และนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

1. วรรณกรรม รูปแบบ เรื่องสั้น เรื่อง.....
 นวนิยาย เรื่อง.....

ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์.....

เพศ ชาย หญิง

2. ตัวละคร

2.1 ตัวละครเอก ชื่อ..... เพศ ชาย หญิง

บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์
 พืช อื่น ๆ.....

2.2 ตัวละครรอง ชื่อ เพศ ชาย หญิง

บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์
 พืช อื่น ๆ.....

2.3 ตัวประกอบ ชื่อ เพศ ชาย หญิง

บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์
 พืช อื่น ๆ.....

3. ภูมิหลังของตัวละคร

.....
.....
.....

4. ภูมิหลังของเหตุการณ์

.....
.....
.....

5. ข้อความที่แสดงแนวคิด ประเด็น ดิน น้ำ ลม ไฟ ป่า พืช
 สัตว์ วิธีของผู้คน อื่น ๆ.....

ตัวอย่างข้อความรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

หน้า ที่

แนวคิด

1. แนวคิดการมองโลก
- 1.1 ระดับปัจเจก
- 1.1.1 ธรรมชาติ
- 1) มีชีวิต
- 1.1) คน 1.2) สัตว์ 1.3) พืชพรรณ
- 2) ไม่มีชีวิต ระบุ
- 1.1.2 สิ่งของ (ไม่ใช่ธรรมชาติ) ระบุ
- 1.2 ระดับสังคมและวัฒนธรรม
- 1.2.1 สังคม
- 1.2.2 วัฒนธรรม
- 1.3 ระดับการมองโลกเหนือสภาวะสัมผัส
- ความเชื่อเรื่องเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- ความเชื่อเรื่องผี
- ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ
- ความดี
- ความชั่ว
- บุญ
- บาป
- ภพภูมิ
- ความเชื่ออื่น ๆ ระบุ

- 2. แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนา
 - 2.1 การอนุรักษ์
 - 2.2 การพัฒนา
- 3. แนวคิดนิเวศพัฒนา
- 4. แนวคิดอื่น ๆ ระบุ

ภาคผนวก ข แบบเก็บบันทึกข้อมูลกลวิธีการนำเสนอกระบวนทัศน์นิเวศวิถีของวรรณกรรม
เรื่องสั้นและนวนิยายไทยร่วมสมัยในรอบทศวรรษ พุทธศักราช 2551-2560

1. รูปแบบวรรณกรรม เรื่องสั้น เรื่อง.....
 นวนิยาย เรื่อง.....
ชื่อผู้แต่ง.....ปีที่พิมพ์.....
เพศ ชาย หญิง
2. ตัวละคร
- 2.1 ตัวละครเอก ชื่อ เพศ ชาย หญิง
บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์ พืช อื่น ๆ.....
- 2.2 ตัวละครรองชื่อ เพศ ชาย หญิง
บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์
 พืช อื่น ๆ.....
- 2.3 ตัวประกอบ ชื่อ เพศ ชาย หญิง
บทบาทในเรื่องเป็น คน สัตว์
 พืช อื่น ๆ.....
3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิด
- 3.1 ผ่านโครงเรื่อง
- 3.1.1 ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี
คู่ต่อสู้หรือกับบุคคลอื่น (man against man)
- 3.1.2 ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งต่อต้าน
บีบบังคับมนุษย์จากอำนาจภายนอก (man against environment)
- 3.1.3 ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตนเอง
(man against himself)
- 3.1.4 อื่น ๆ.....
- ระบุ ความขัดแย้งระหว่าง.....กับ 1. มนุษย์ (man against man)
 2. สังคม (man against society)
 3. ธรรมชาติ (man against nature)
 4. สิ่งเหนือธรรมชาติ (man against super- nature)
 5. ความขัดแย้งภายในใจตนเอง (man against himself)

- 3.2 ผ่านการเล่าเรื่อง
- 3.3 ผ่านตัวละคร
- 3.3.1 ผู้แต่งบรรยายเอง
- 3.3.2 ตัวละครในเรื่องกล่าวเอง
- 1) ผ่านกระแสสำนึก
- 2) ผ่านบทสนทนาของตัวละคร
- 3.4 ผ่านฉาก
- 3.4.1 ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพ
- วิธีการสร้างฉาก
- 1) บรรยายอย่างตรงไปตรงมา
- 2) การพรรณนา
- 3) การใช้โวหารภาพพจน์ ระบุ.....
- 3.4.2 ฉากที่เป็นเวลา
- วิธีการสร้างฉาก
- 1) บรรยายอย่างตรงไปตรงมา
- 2) การพรรณนา
- 3) การใช้โวหารภาพพจน์ ระบุ.....
- 3.4.3 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม
- วิธีการสร้างฉาก
- 1) บรรยายอย่างตรงไปตรงมา
- 2) การพรรณนา
- 3) การใช้โวหารภาพพจน์ ระบุ.....
- 3.5 อื่น ๆ ระบุ.....

ตัวอย่างข้อความรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

.....

หน้าที่.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	กานต์รวี แพทย์พิทักษ์
วัน เดือน ปี เกิด	26 กันยายน 2513
สถานที่เกิด	ตราด
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2540 ศศ.ม. (จารีกภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2535 ค.บ. (การสอนภาษาไทย), วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน	89/658 หมู่บ้านชัยพฤกษ์-บางใหญ่ เฟส 4 ซอย 18 ถนนบางรักใหญ่- บ้านใหม่ ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 11140
ผลงานตีพิมพ์	ผลงานตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ กานต์รวี แพทย์พิทักษ์, วรวรรธน์ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และวรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์. (2563). แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอ วรรณกรรมนวนิยายนิเวศวิถีลุ่มน้ำโขงของวสุศานต์ จันทร์วิบูล. วิธี วรรณสาร, 4(3), 139-163. กานต์รวี แพทย์พิทักษ์, วรวรรธน์ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และวรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์. (2564). แนวคิดนิเวศวิถีในวรรณกรรมเรื่อง “ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย” ของพิบูลย์ศักดิ์ ละครพล. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 8(1), 90-108. ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ ธนู ทดแทน และกานต์รวี แพทย์พิทักษ์. (2564). ภาษาไทยเพื่อการ สื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. กานต์รวี แพทย์พิทักษ์. (2557). การพูดและการเขียนเชิงวิชาชีพ (พิมพ์ ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
รางวัลที่ได้รับ	-